מחול בישראל

גיליון מספר 11, אוגוסט 1997
מחיר 20 ש"ח

במרכז הגיליון:
עיצוב תלבושות למחול

כולל אינדקס גיליונות 1-10

ISRAEL DANCE
No. 11 August 199

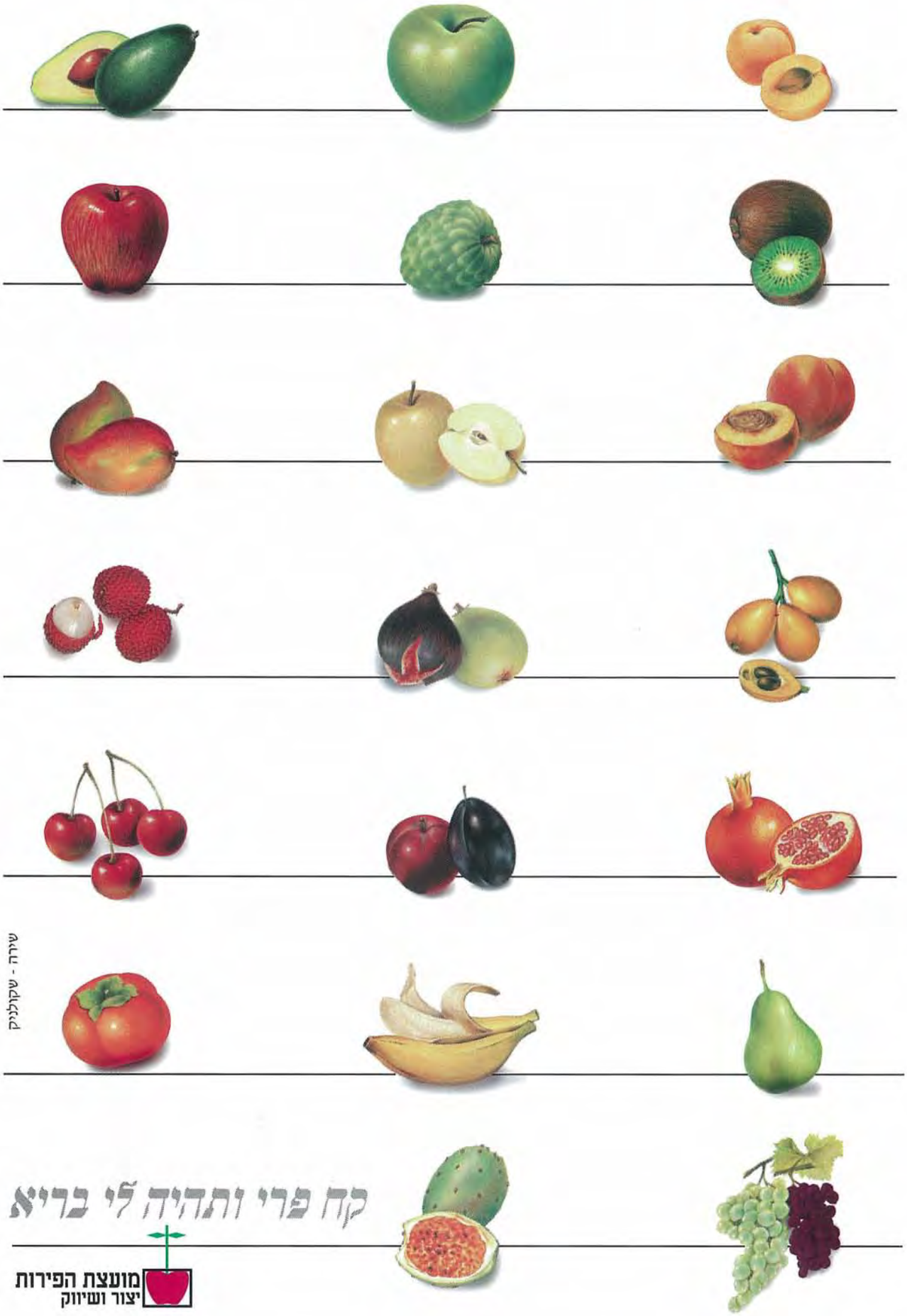

קח פרי ותהיה לי בריא

מועצת הפירות
יצור ושיווק

שירה - שקולניק

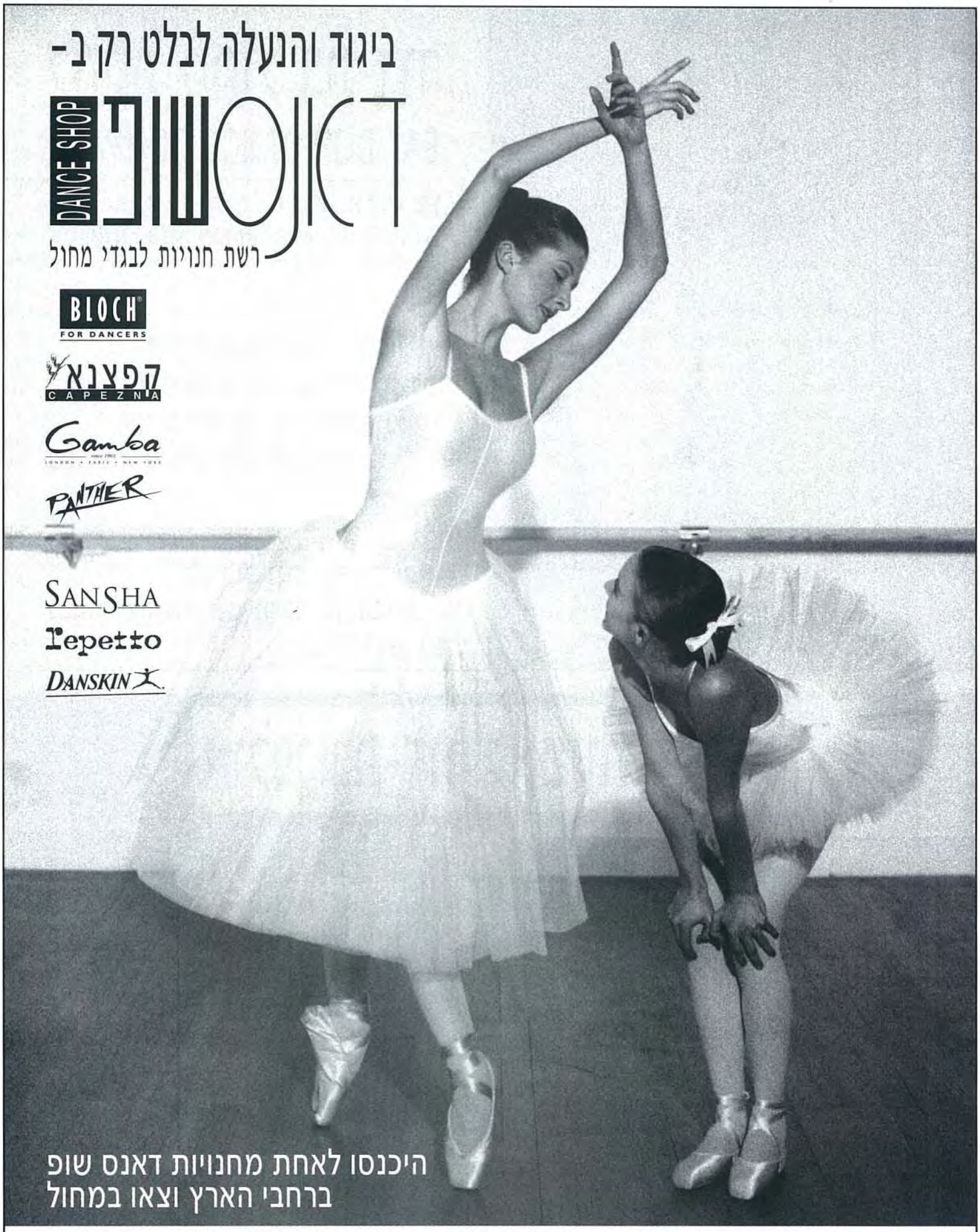

DANCE SHOP
רשת חנויות לבגדי מחול

תל אביב – אבן גבירול 79, טל: 03-5224945; **פתח תקוה** – ההגנה 5, טל: 03-9312154
רעננה – קידר סנטר, אזור התעשיה טל: 09-7487793; **חדרה** – הנשיא 38, טל: 06-6322259
רמת השרון – סוקולוב 52 (בפסאז'), טל: 03-5402703; **חיפה** – שד' הנשיא 115, טל: 04-8380027
קרית ביאליק – הקריון, בשדרה החיצונית דרומית מאחורי בלוקבאסטר וידאו, טל: 04-8741895
באר שבע – הרצל 106, טל: 07-6234250 **ובקרוב בראשון לציון**

אפשרות להזמנות טלפוניות באמצעות כרטיס אשראי! 177-022-4945

להקת מחול בת-דור

BAT-DOR DANCE COMPANY

מנהלת אמנותית: **ג'נט אורדמן**
Artistic Director: **Jeannette Ordman**

הלהקה מופיעה בכל יום שלישי
בשעה 8:30 בערב באולם בת-דור
אבן גבירול 30, תל-אביב; ובנוסף
באולמות אחרים בתל-אביב ומחוץ לעיר

לפרטים ולרכישת כרטיסים
במשרדי בת-דור; אבן גבירול 30, תל-אביב
טל. 03-6963175

אולפן בת-דור לאמנות המחול

מנהלת אמנותית: **ג'נט אורדמן** • סגנית מנהלת: **רוזלין סובל - קסל**

בלט קלאסי • מחול מודרני • ג'אז

שיעורי רפרטואר • קלאסי מודרני פה דה דה • יסודות המוסיקה • מבחני ר.א.ד. לבוגרים ולילדים
ששיעורי בנים, שיעורים למקצועיים • מורים מוסמכים לכל הרמות מגיל 6 • בכל האולמות - רצפת עץ מיוחדת

פרטים: אולפן בת-דור; אבן גבירול 30, תל-אביב, טל. 03-6963175

ביגוד והנעלה למחול רק ב-

DANCE SHOP דאנס שופ

רשת חנויות לבגדי מחול

BLOCH FOR DANCERS

קפצנא CAPEZNA

Gamba

PANTHER

SANSHA

Repetto

DANSKIN

היכנסו לאחת מחנויות דאנס שופ ברחבי הארץ וצאו במחול

תל אביב – אבן גבירול 79, טל: 03-5224945; **פתח תקוה** – ההגנה 5, טל: 03-9312154
רעננה – קידר סנטר, אזור התעשיה טל: 09-7487793; **חדרה** – הנשיא 38, טל: 06-6322259
רמת השרון – סוקולוב 52 (בפסאז'), טל: 03-5402703; **חיפה** – שד' הנשיא 115, טל: 04-8380027
קרית ביאליק – הקריון, בשדרה החיצונית דרומית מאחורי בלוקבאסטר וידאו, טל: 04-8741895
באר שבע – הרצל 106, טל: 07-6234250 **ובקרוב בראשון לציון**

אפשרות להזמנות טלפוניות באמצעות כרטיס אשראי! 177-022-4945

DANCE SHOP דאנס שופ

רשת חנויות לבגדי מחול

קורא יקר!

במרכזה של חוברת מס' 11 של הרבעון למחול נושא מיוחד: תפקידה ועיצובה של תלבושת המחול. השימוש בלבוש מעוצב במיוחד לריקוד הוא תופעה חדשה יחסית. למעשה, עד אמצע המאה ה-19, היו מתאימים תלבושת המקובלת בחיי היום-יום, או נכון יותר, לרוב תלבושת חגיגית שלבשו בנשפים לצורכי הבימה על ידי תוספות וקישוטים.

בבאלט שלטו מוסכמות, ובעצם רק התפתחות הטכניקה של הבאלרינה על בהונות הכתיבה עיצוב חצאית, שהלכה והתקצרה עד שהפכה למעין שריד של חצאית, היא ה- tutu. אבל כיום, מהווה התלבושת המעוצבת על ידי אומנים המתמחים בכך למרכיב מיוחד וחשוב במחול הבימתי. מספר מאמרים וראיונות עם מעצבי תלבושות ומה חושבים על סוגיה זו הרקדנים, נכללו בחוברת.

חומר עיוני על כל צורות המחול בשפה העברית הוא מועט, יחסית לענפי אומנות אחרים. "מחול בישראל" משמש מקור לידע לתלמידים ומחנכים רבים. זו הסיבה, שנכלל בגיליון זה אינדקס, הכולל את כל מה שראה אור בגיליונות מס' 1 עד 10. האינדקס מורכב משני חלקים: רשימת המאמרים לפי המחברים וכן חלוקה לפי סוג החומר (ראיונות, אירועים, מסות היסטוריות או תיאורטיות וכו') וכן על פי חלוקה גיאוגרפית, לפי ארצות. את עבודת העריכה של האינדקס ביצעה ליאורה עמית.

שמחנו לקבל תגובות לא מעטות על המוסף לריקודי - עם מס' 4, שהיה מוקדש כולו למאמרו של צבי פרידהבר, "מאה שנות ציונות במחול". הפעם מוקדש המוסף ברובו לדמותה של גורית קדמן, שהשנה מלאו 10 שנים למותה, וגם 100 להולדתה.

העורכים

קוראים כותבים

מכתבה של אסתי נדלר

ברצוני להגיב מעל דפי הרבעון על מאמרה של רות אשל "לרקוד עם רוח הזמן - הסכסוך הערבי ישראלי במחול" שהופיע בגיליון מס' 10.

א. במאמר נכתב שבין השנים 1964 ל- 1977 נעלם מחול השוליים. לפני 1964 לא יכול היה להיות מחול שוליים בארץ מכיוון ששוליים מוגדרים ככאלה על פי מרכז, והמרכז בארץ נוצר רק עם התבססותה של להקת בת-שבע. הקמת הלהקה גרמה זעזוע לפעילות ספורדית (ענפה וחשובה) אשר מעתה היה עליה להתארגן כשוליים או להתמוסס.

ב. הפעם הראשונה שבה פרשה קבוצה של רקדנים מלהקה כלשהי במטרה להקים מסגרת חלופית היתה בשנת 1975 ("קול ודממה" של משה אפרתי) ולא ב- 1986 (הקמת תמ"ר). הרעיון לפרישה התעורר למעשה כבר ב- 1971 מתוך אי-נחת על כך שהרפרטואר נבנה רובו ככולו מיצירות-חוץ, ולכן אין פה תמיכה בתזה של המאמר. על פרישת הקבוצה קיים תיעוד בכתובים.

ג. המאמר בוחן את ביטוי הסכסוך הערבי ישראלי באומנות המחול בשני מהלכים. מהלך אחד מבחין בין אומני המחול העוסקים בסכסוך לבין אלה שאינם עוסקים בו על בסיס של עמידה ברוח הזמן, השכלה ומעורבות חברתית. מהלך שני משווה בין אומנות המחול לאומנויות אחרות על רקע נושא הסכסוך, אך מעלים את בסיס ההשוואה שעליו התבסס התהליך הראשוני. מכאן עולה שאותם אומני מחול שאינם עוסקים בסכסוך היום אנכרוניסטים, אוטיסטים, ולמצער חסרי השכלה, אך לא כאלה הם אותם חזאים, מחזאים ומלחינים אשר לא עסקו או עוסקים בסכסוך. הדבר מעורר שאלה לגבי מקור חוסר העקביות שמגלה הכותבת לגבי אומני המחול.

היחס בין אומנות לפוליטיקה הוא נושא פרובלמטי ומרתק, ולצד ביטויים אומנותיים הוא מקיים ספרות ענפה ווכחנית אשר נוטלים בה חלק אומנים, סוציולוגים, פילוסופים ומבקרי תרבות מהשורה הראשונה. במאמר הסתכם הכל בהנצחת דעה קדומה מפוקפקת אשר בה מחזיקה הכותבת.
כל מיפוי בתחום האומנות מניח בהכרח את העובדה הטריוויאלית שקהילת האומנים, מנהלים אומנותיים ואוצרים - כולם נוקטים עמדה קודם כל כלפי הפרקסיס האומנותי (דבר המתבטא כמובן בתוצאה האומנותית) ועל המבקר לזהות אותה - זו חובתו האלמנטרית, אחרת ניטל הבסיס מכל ביקורת (או מחקר). לכן, אין שום דבר רלוונטי בשאלה אם עיסוק אומנותי בסכסוך הערבי ישראלי יכול או אינו יכול לעמוד על כושרם האינטלקטואלי של אומני המחול, אבל ישנה שאלה שהיא תמיד רלוונטית: מה עומק החקר שלוקח על עצמו החוקר, מה יחסו של החוקר אל מושא מחקרו ואל אלה העומדים מאחוריו (האומנים). כדאי להזכיר פה שלאומנות ולאומנים אין שום חובה כלפי ביקורת (ומחקר), אך לביקורת (מחקר) יש חובה כלפי אומנות ואומנים, וגם זה טריוויאלי.

ד. במאמר נכתב כי "רוב אומני המחול המודרני בארץ גילו מחדש את השורשים של "מחול ההבעה" שהמשיכו לחלחל בסתר". לאור הדעה הרווחת, כי חל שבר בין עבודותיהן של אמניות "ההבעה" לבין מה שנעשה פה מאז, זו תגלית חשובה בהבנת ההיסטוריה של המחול אלא שהיא נכתבה בעט קלה מדי: מן הראוי היה לבאר הן את גילויי ה"גילוי" והן את גילויי ה"חילחול". באשר מדובר על "שורשים", האם הכוונה היא להיינה, לביסמארק, או אולי לפינה באוש. אם מדובר בפינה באוש יש להטיל ספק בתקפותה של הטענה לאותנטיות המופיעה בביטוי "גילוי שורשים".

כותבת רות אשל

א. המחול בארץ מ- 1920 ועד 1964 היה בעל אופי של מחול שוליים, fringe. זו פעילות בעלת אופי ספורדי, המתבססת על יוזמה אישית של יוצרים, ללא תמיכה ממסדית סדירה. עם הקמת להקת בת-שבע ב- 1964 כמעט ונעלמה פעילות זו ממפת המחול בארץ. סימוכין לכך אפשר למצוא בחומר הרב המצוי בארכיון המחול בבית אריאלה.

ב. נכון שכבר ב- 1975 פרשה קבוצת רקדנים מלהקת בת-שבע כדי להקים להקה חילופית היא (קולדממה של משה אפרתי).

ג. מאמרי מתמקד אך ורק באספקט הסכסוך ערבי ישראלי. לו עסק המאמר בנושא הרחב של מחול פוליטי, הייתי מאזכרת את תרומתו החשובה של אפרתי לנושא (ראה כתבתי "יחודיות בתוך אוניברסליות" ברבעון במחול בישראל מס' 6). עד כמה שידוע לי, אפרתי לא טיפל באספקט שהמאמר עוסק בו.

אם מעיינים באחת האנציקלופדיות למחול, בערך "מחול ההבעה" (Ausdruckstanz), מתברר, שהשאלות לגבי ביסמרק והיינה כלל לא רלוונטיות.

ד. אכן, אני חוזרת וקובעת, שמחול ההבעה המשיך לחלחל באופן מודע יותר או מודע פחות אצל מרבית היוצרים העוסקים בתיאטרון תנועה בארץ. אשמח להעביר לך ניתוח אקדמי להיפותיזה זו, עם סיום התיזה שלי לתואר שלישי, בו אני עסוקה כעת.

צילום השער:

תלבושת נורות חשמל, שעיצב אלי דור-כהן עבור הרקדנית רות אשל בשנת 1986.

עיבוד גרפי: חיים לוי

ON THE COVER:

DANCE COSTUME WITH LIGHT-BULBS DESIGNED BY ELI DOR-COHEN FOR RUTH ESHEL'S SOLO "COMPACT AMAZONE" IN 1986

GRAPHIC TREATMENT: HAIM LEVI

גיליון 11; אוגוסט 1997

עורכים: גיורא מנור ורות אשל

מו"ל: זום הפקות

מנכ"ל: ליאור ויינטראוב

כתובת: רח' שוהם 39, חיפה 34679

טל': 8254990, 04-8344051

פקס': 04-8344051

מח' שיווק ומנויים: 04-8344051

מח' מודעות: 04-8344051

עריכה גרפית: זום הפקות

עיצוב גרפי: חיים לוי

ביצוע גרפי: גאולה ארצ'קוב, רמי צינס

עריכה לשונית (עברית): ניצן שמואלי

◆ בתמיכת המועצה הציבורית לתרבות ואמנות - המדור למחול

משתתפי הגיליון:

רות אשל, נעמי בהט, קרן בן-זינו, עתליה בן-מנחם, גיורא מנור, ירון מרגולין, תרצה ספיר, הניה רוטנברג, שי שטיינברג

ISSN-0334-2301

מחיר הגיליון: 20 ש"ח

"מתחת לגן-העדן", כור: איציק גלילי,
להקת סקאפינו, צילום: הנס גריטסן

"BELOW PARADISE", CHOR.: ITZIK GALILI,
SCAPINO DANCE COMPANY. PHOTO: HANS GERRITSEN

מה העניינים

6 גוונים במחול 97'

10 וד טעמי המקרא כגורם משפיע על שפת התנועה התימנית
נעמי בהט, תרצה ספיר, קרן בן-זינו

18 עליצות יהודית
עבודה חדשה בלהקת "רמבר" ● **הניה רוטנברג**

20 מטאטא חדש בבאלט ציריך
● **גיורא מנור**

22 שיח מנכ"לים
שי שטיינברג משוחח עם מירה איידלס ודן רודולף

26 ממגירות הלב
איציק גלילי ב"סקאפינו" ● **גיורא מנור**

28 חדשות

34 אותה גברת בשימלה אחרת

35 עיצוב תלבושות מחול בישראל
● **רות אשל**

39 ראיון עם רקפת לוי
● **רות אשל**

40 תלבושות שהן חלק מהמחול
גיורא מנור פוגש את בוריס צ'קשירן

44 להלביש נשים וגברים
● **עתליה בן מנחם**

46 אבא, אני רוקדת עירומה
● **ירון מרגולין**

48 רקדנים צעירים ויצירות ותיקות בבאלט שטוטגארט
● **גיורא מנור**

50 ספרים מרקדים

52 מיה ארבטובה
● **רות אשל**

54 תחרות מיה ארבטובה 1997

56 מפנקסו של מבקר
● **גיורא מנור**

63 אינדקס גליונות 1-10 של הרבעון מחול בישראל

76 אינדקס מהחומר שהתפרסם באנגלית

גוונים במחול 97

ממחול מזרחי ועד תיאטרון-מחול

מאת גיורא מנור

"מהבטן של אורלי", כור': אורלי פורטל,
רקדנית: אורלי פורטל צילום: גדי דגון
"FROM ORLI'S BELLY", CHOR.: ORLY PORTAL,
DANCER: ORLY PORTAL, PHOTO: GADI DAGON

"פארוקה", כור': מיכל נתן, צילום: גדי דגון
"FARRUCA", CHOR.: MICHAL NATHAN, PHOTO: GADI DAGON

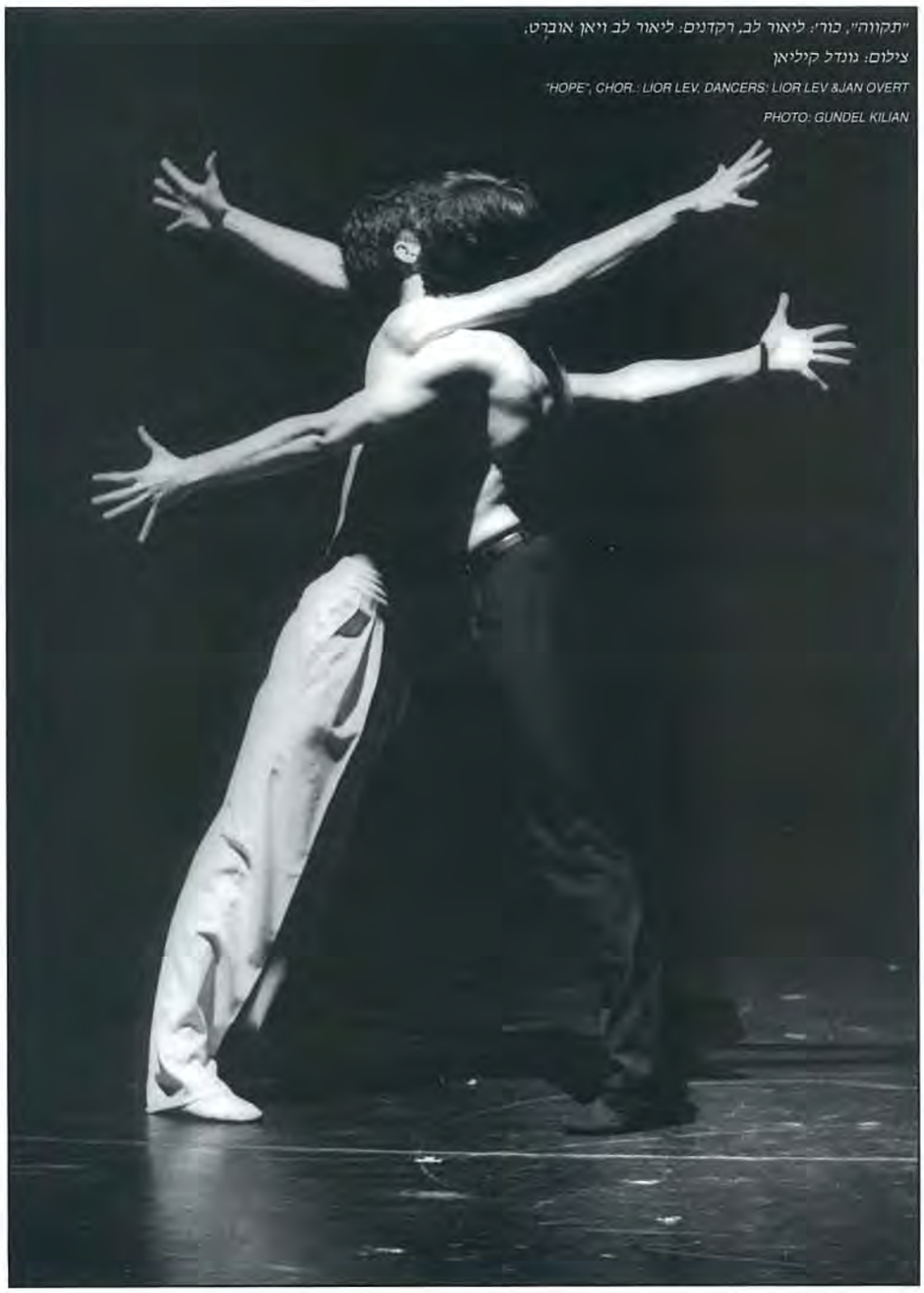

"תקווה", כור': ליאור לב, רקדנים: ליאור לב ויאן אוברט,
צילום: גונדל קיליאן
"HOPE", CHOR.: LIOR LEV, DANCERS: LIOR LEV &JAN OVERT
PHOTO: GUNDEL KILIAN

והעובדות תחילה. 24 יוצרים הביאו את עבודותיהם בפני הצופים, שמילאו את אולמות מיתחם סוזן דלל במשך ארבעת ימי המופעים במסגרת "גוונים במחול 97". קשת הגוונים היתה השנה באמת מגוונת ביותר.

מלבד הז'אנרים הצפויים - מחול מודרני ותיאטרון-מחול - היה חידוש מרענן בהכללת ריקודי בטן, פלמנקו וסטפס בתכניות. ודווקא מהם באו אלה שנראו בעיני כמעניינים ביותר. אורלי פורטל הצטיינה בסולו שלה, וביטנה הרגישה כסייסמוגראף, שימלתה הנוצצת כזיקוקין דינור וכל תנועתה הנהדרת הפכו משהו, שבעיני רבים יש לו - שלא בצדק - דימוי שוקי של בידור לגברים מיוחמים, לאומנות נעלה.

ומהקצה האחר, העניק שרון לביא, תלמידה של צביה בומר, מימד של כוריאוגרפיה אמיתית לסיגנון הסטפס האמריקאי כל כך. הרבה מעבר לסתם הברקה טכנית-מיקצבית של רקיעות, בנה שרון לביא מבנה כוריאוגרפי של ממש. הוא עשה זאת בעזרת גרם מדרגות, שימוש מקורי במוזיקה שאיננה במתכונת הרגילה של סטפס, מאת נאפס- רבי אבן קליל, אביזרים ומקהלה נעה. נוצרה אוירה של מדבר, אולי כמו משה שהכה בסלע, אולי כמו שיירת יוצאי מצרים, מרשימה ביותר. חבל, שאנשי המקהלה נראו חובבנים כל כך, וחלק מן הנשים אפילו לא טרחו להסיר את משקפיהן בשעת המופע.

ממש קשה להבין מדוע השופטים הנכבדים (משום מה שופטים הם תמיד נכבדים...) לא מצאו לנכון להעניק פרסים לשני אלה. אורלי פורטל זכתה לציון לשבח. שרון לביא לא נזכר כלל ב"פסק הדין".

חבר השופטים כלל הפעם את רות טלגם (מי שהיתה שנים ארוכות יו"ר ועדת המחול של המועצה לתרבות ואומנות), שלושה מנהלים אומנותיים של להקות (ז'נט אורדמן, משה אפרתי, רמי באר) ואת המלחין עודד זהבי והאדריכלית צילה זק.

השופטים העניקו את הפרס הראשון לעבודה תיאטרלית מאוד, צבעונית ביותר, מבולגנת כיד הדמיון הטובה על הכוריאוגרפים (שגם היו בין המבצעים), עידית הרמן ואיש תיאטרון-התנועה הרוסי Derevo, דימיטרי טולפאנוב. שפע של דימויים בימתיים, פיוטיים ואלימים, חילופי צבעים, סערה המעיפה עלים וענפים עד לחיק הצופים, אוהל מתהפך ההופך לשטח הקרנה וצלליות - הכל היה בפנטזיה העשירה הזאת. מלבד מחול.

הפרס השני נחלק בין יובל פיק ועבודתו "כבדים", שאותי לא הרשימה במיוחד, לבין דואט מבריק ממש מאת רקדן בת-שבע, ג'רום מאייר, שרקד עם איזבל שאפו. את התלבושות המעניינות - פסי גומי שחורים העוטפים גוף כמעט עירום והופכים אותו למשהו כמעט גיאומטרי - עיצבה ברברה דילך.

ג'רום מנגן בכינור, יחד עם הרקדנית, וזה הופך את זה ל"ויולה ד'אמורה" (viola d'amore), משמע "כינור של אהבה" ממש. זה היה אנושי,

מסקרן, ומבוצע על רמה גבוהה. שם הריקוד, "כינור מהלך על מרק קר" אניגמתי כראוי. מכל מקום המרק לא היה קר כלל, אלא לוהט דווקא.

את המילגה ללימודים בלונדון, שהיא בגדר פרס שלישי, קיבל יורם כרמי עבור עבודתו "אספקלריה".

מאוד אישי היה הסולו המיוסר, המופנם מאוד, של יוסי יונגמן, "והגוף הווה", שיש בו מידה של רוחניות, ומעין שלילת הגוף דווקא.

"מסך עשן" מאת עמוס פנחסי, שחי שנים רבות בניו-יורק, היה אמור להיות הבעת דיעה פוליטית. הדבר המעניין ביותר בסולו זה היו חיילי עופרת, שזחלו על בימה. אבל שורת הדגלים שעמוס הפעיל היא סמל כל כך משומש, שאינו משפיע עוד על איש. והתותח הזעיר, שהוא גרר עימו לבמה, לא ירה בסוף...

ליאור לב, הרוקד בבאלט שטוטגארט, הביא עימו רקדן מצויין (יאן אובר), שעמו "התאגרף" והחליף תלבושות. הדמות המעניינת היתה דווקא הלא-רקדן, פרנק גוסברוק, שגילם מעין מנהל-זירה, שמשקלו הרבה מעל 100 ק"ג. נוכחות כזאת היא משהו בלתי רגיל. הכוונה של ליאור לב היתה טובה, אבל מבנה המחול היה יותר מדי סימטרי - שחור/לבן, בכל המובנים של מושג זה.

התופעה של אומנים ישראלים הפועלים בחו"ל ושבים ארצה להופיע ולהראות את "תוצרתם", חיובית בעיני מאוד. אולי כדאי היה בכלל לתת את הדעת על אמצעים לעזור לאומני מחול ישראלים "בגלות" למצוא את דרכם הביתה.

לסוג זה שייך גם רובי אידלמן, הלומד כיום באקדמיה ברוטרדם. הדואט שלו "נייק 1", מחול לעצמו, לגינטר הַנה ולכסא-גלגלים, יש בו רעיון מצויין, של תלות הדדית, במישורים שונים. אבל גם במקרה זה אין, לדעתי, מספיק חדירה לעומק ומכאן העדר גיוון תנועתי.

עמנואל גת הוא אחד הרקדנים הלא-מנוצלים דיים. הוא מתנועע מצויין, ויש לו נוכחות בימתית. במופע שלו עם שחקן-בדרן מצויין (מריאנו ויינשטיין), מרקעי טלויזיה אחדים מיותרים, קרמבואים שמחלקים לצופים, שאר פעלולים של תיאטרון ויותר מדי טקסטים, ברור שהם מנסים לומר משהו פוליטי, בוטה, ואפילו מקומם. אולם גם כאן מסתירות הכוונות הטובות מבנה צורני לא מעניין מספיק, ולכן נותרת תחושה של בזבוז כשרונות.

המחול הישראלי הצעיר והשובב חי וקיים ב"גוונים". מה שהחל כמופע צנוע, במתנ"ס רמלה באמצע שנות ה-80, בחסות להקת תמ"ר, מנוחתה עדן, התפתח לפסטיבל זוטא עשיר של יוצרים ומבצעים. אלידע גרא, שניהלה את "גוונים במחול" שנים ארוכות, מסיימת עתה את תפקידה. "גוונים במחול" הפך לאפשרות הטובה ביותר להווכח, מי עושה מה בתחום המחול החדשני בארץ. ההיצע היה מרהיב.

"כינור מהלך על מרק קר", כור': גירום מאייר, צילום: גדי דגון
"A VIOLIN WALKING ON COLD SOUR", CHOR.: JEROME MEYER
PHOTO: GADI DAGON

"על גבול המעבר", כור': ניב שיינפלד, צילום: גדי דגון
"THE EDGE OF THE PASAGE", CHOR.: NIV SHEINFELD
PHOTO: GADI DAGON

מתנה נפלאה לראש השנה

מנוי שנתי למגזין "מחול בישראל"*

ב-59 ש"ח בלבד (במקום 68 ש"ח)

מחול בישראל

מומלץ כמתנה
לחברים, למשפחה
ולכל אדם אחר
שרוצים לשמח.

להזמנת מנוי מתנה במחיר מיוחד

צלצל 04-8344051 והמגזין באריזת

שי ישלח לכתובת המבוקשת.

המבצע מוגבל למנויי מגזין "מחול בישראל" ו"מוזיקה" בלבד

* או מנוים ל"מוזיקה" - מגזין רב תחומי למוזיקה

תנועות המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא כגורם משפיע על סגנון שפת התנועה אצל יהודי תימן

מאמר זה מתכוון למקד את תשומת הלב לדרך אפשרית ללימוד מאפיינים של סגנון במחול, באמצעות בדיקת אחד המרכיבים של סגנון זה. המאמר מתייחס אל מסורת תנועתית כאל חלק מתרבות שלמה, ומנסה ללמוד על התנועה והמחול בהקשרים מסורתיים, אתניים ואחרים

מאת נעמי בהט, תרצה ספיר, קרן בן זינו

לפנינו ניסיון ללמוד באופן מעמיק את המאפיינים של מה שמכונה "סגנון" במחול הגברים יוצאי תימן בישראל, ובעיקר את הקשרים בין דגמי תנועה הנלמדים ומופנמים מגיל רך (תנועות לימוד טעמי המקרא), שפת גוף אישית וקהילתית, ואיפיוני מחול. לימוד זה כלל מספר שלבים:

1. לימוד המקורות העיוניים הסוקרים את נושאי היסוד הקשורים לענייננו: מחול הגברים של יהודי תימן; שפת הגוף - תקשורת אל-מילולית; טעמי המקרא ותנועות הידיים כאמצעי מסייע לזיכרון בדרך לימודם וביצועם; כתב תנועה אשכול-וכמן (E.W.) כאמצעי ללימוד, לניתוח ולתירגול תהליכי תנועה.
2. תצפית משתתפת, התנסות, תירגול למידה ותיעוד של מחול גברים יוצאי תימן בישראל.
3. לימוד והתנסות באמצעות המידע, תיעוד בווידיאו ורישום בכתב תנועה אשכול-וכמן של תנועות הידיים המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא אצל יהודי תימן.
4. התמקדות בקשרים שבין תנועות הלימוד של טעמי המקרא, שפת הגוף ומחול הגברים יוצאי תימן בישראל.

הנחת המוצא של העבודה

מחול הגברים יוצאי תימן בישראל מבוסס על קשר בלתי ניתן להפרדה בין פיוט, לחן ומחול. המחול מבוסס על דגמי יסוד של צעדים המוכרים לרוקדים (בהתאם לאזור מגוריהם) ואילתור בידיים, בגו ובראש. המרחב המצומצם שבו נהגו לרקוד השפיע ללא ספק על אופיו וסגנונו של המחול. הקשר אל האירוע שבו נרקד המחול ויחסי הגומלין עם הטקסט (הפיוטים) והלחנים, רק הם מאפשרים את הבנת האירוע החברתי-תרבותי שלפנינו בכללותו.

מספר איפיונים של מחול זה כבר נלמדו ונחקרו (בהט 1995, 1982, 1980, 1978). אחת השאלות שהעסיקה את המשתתפים, הצופים והחוקרים היתה: מהם החומרים העושים את מה שנהוג לכנות "סגנון" תימני במחול. בעבודה זו העסיק אותנו במיוחד לימוד החומרים העושים את החלק האישי כל כך במחול הגברים - האילתור - לבעל סגנון קהילתי, כלומר בעל איפיונים קהילתיים משותפים. בידוד הדגמים התנועתיים ומעקב אחריהם הביא אותנו אל מקורות תנועה שלא יכולנו לצפותם מראש.

בצד תכונות רבות שלא כאן המקום לפרטן (בהט 1995, 1978), התבררו תנועות הידיים כמאפיין ייחודי במחול הגברים. לעתים היו אלה תנועות מאולתרות, חופשיות אישיות, ופחות ניתנות לאנליזה, ולעתים היו דווקא מובנות וברורות ואף ניתנות לרישום מדויק.

שפת הגוף - תקשורת אל-מילולית

לא ניתן להבין את הקשרים בין הגורמים השונים של מחול הגברים ללא הבנה בסיסית של המושג שפת גוף - תקשורת אל-מילולית. שפת הגוף מובעת באופנים שונים ויש לה תיפקודים שונים: הבעת רגשות; תקשורת חזותית כבסיס למערכת יחסים בין אישית; מחוות ותנוחות גוף המסייעות להסוואת כוונות; מחוות ותנוחות גוף כביטוי לזהות חברתית, תרבותית, מקומית; שפת תנועה מוסכמת בקהילה מסוימת או באזור גיאוגרפי מסוים כסמל של שייכות חברתית ותרבותית; מחוות ותנוחות גוף כביטוי למעמד או לעיסוק. ולבסוף, מחוות ותנוחות גוף המסייעות להדגשת דברים נאמרים - סוג התנועות - המחוות שבהן מתמקדת עבודה זו.

הבעת רגשות על ידי תנועות הפנים מתוארת כבר בספרו של דרווין "The Expression of Emotion in Man and Animals" ("הבעת רגשות באדם ובחיות") משנת 1871. רבים עסקו וממשיכים לעסוק בנושא משנות השישים ואילך (Neill, Wainwright 1988, Fast 1972, 1992, Morris 1977,1994). התקשורת הבלתי-מילולית שבה "הגוף הוא השדר" (Fast 2,1972) הפכה בדור האחרון לשדה מחקר נרחב, שבמסגרתו פותחו דרכי עבודה, תצפיות ושיטות מחקר (Morris 1977,1994), וכן כלים חינוכיים וטיפוליים (Siegel 1984, שחר-לוי 1989). כמו כן, נעשו ניסיונות להבנה טובה יותר של היחיד, תוך תשומת לב מיוחדת ליחסי הגומלין בין ההתבטאות המילולית ולשון הגוף לבין חוסר מודעותו של היחיד לשימוש שלו עצמו בשפת הגוף שלו (Wainwright 1988). בנוסף לכך נעשו ניסיונות להבנת תהליכים שבהם שפת הגוף היא אמצעי להבנה אמינה יותר של הזולת, וכן ניסיונות לפענח את הקושי בשליטה עצמית בשפת הגוף וברכישת שליטה, להבנה וקריאה נכונה יותר של סימנים המשודרים באמצעות שפת הגוף (Neill 1992 ,Polhemus 1978).

מערכת סימנים והבנתם על רקע סביבתי, חברתי ותרבותי

מספר חוקרים קושרים את מערכת הסימנים התנועתיים לסביבה שבה הם נוצרים. החוקרים מנסים באמצעות הסימנים להבין חברות וקבוצות אתניות - החל בניסיון להבין יחסים במסגרת המשפחה הגרעינית ובמסגרות של עבודה ועיסוק, וכלה במחקר חברות ותרבויות שונות (Morris 1977, 1994, Neill 1992, Polhemus 1978, Fast 1972). נעשו גם ניסיונות למפות את התנועות, תפוצתן ומשמעותן לפי אזורים גיאוגרפיים. לעתים נמצאה משמעות מסוימת לתנועות שונות במקומות שונים, ולעתים נמצאו משמעויות מנוגדות לאותה מחווה באזורים שונים.

אחד משטחי המחקר שבהם שפת הגוף מהווה מקור ראשון לאפשרות ליצירת תקשורת או לאי יצירת תקשורת בין החוקר למושא מחקרו הוא האנתרופולוגיה (חזן 1992). ניסיונות לשכלל הבנה זו לכדי שיטה (Morris 1977, 1994) מחזקים את ההנחה, כי התופעה מורכבת מאוד ויש ללמוד אותה על מורכבותה ולבחון אותה שוב ושוב בהקשרה התיפקודי-חברתי-תרבותי. במסגרת זו ננסה לבחון את משמעותה וגילגוליה של שפת הגוף כבסיס לאילתור במחול, כלומר גם לביטוי אישי וגם כמסגרת סגנונית המאחדת קבוצת גברים בעלי מוצא משותף, תולדות ומנהגים משותפים. כלומר, שפת הגוף היא חלק מאפיין בתרבות ובסגנון, מייחדת את יוצאי תימן בעיני עצמם ובעיני הסובבים אותם.

שפת תנועה בחברה בת זמננו

"שפת הגוף מסובכת למדי להבנה כאשר הנך עוסק באנשים בני תרבותך, וכאשר אתה פוגש באנשים בני תרבויות אחרות, היא הופכת קשה עוד יותר" (Wainwright 1988 ,105). בניסיון להבין וללמוד שפת ידיים כחלק מן התרבות ומן המסורת של הגברים יוצאי תימן בישראל, עלינו להתייחס למקומה של המסורת בחברה בת זמננו. ניתן לומר כי "חברה מסורתית היא חברה הנשענת על ערכים מסורתיים וניזונה מהם, וחברה מודרנית היא חברה שיש בה דרגה גבוהה של מובחנות חברתית, הווה אומר של קבוצות חברתיות, שהמקדם המרכזי שלה הוא רעיון הקידמה, בניגוד להסתמכות על העבר, האופיינית לחברה המסורתית. שוב מתברר שאין חברה צרופה מסוג אחד. גם חברה מסורתית איננה קיימת,

ומחקרים אנתרופולוגיים היסטוריים של השנים האחרונות מורים שדברים שאנחנו מכנים 'מסורת' אינם אלא המצאה של אנשים שמבקשים לראות בהם מסורת" (חזן 46 ,1992).

שפת הגוף ותנועות הידיים שבהן עוסק המאמר נלמדו והועברו מאב לבן כחלק ממסורת המסמלת קודם כל קשר לדת, אך גם סמכות חברתית וזהות אישית (בהט 1995 ,1980). גם כיום, בקבוצות רבות של יוצאי תימן, שהם חלק מן החברה הישראלית בת-זמננו לכל דבר, ימשיכו ללמד תנועות אלה את הילדים הבנים מספר שעות בשבוע, בבית או אצל המארי (המלמד התימני), למען יספגו תרבות יהודית וכך ירחיבו ידע ויחזקו שייכות.

לימוד קריאה בטעמי המקרא, שירת הפיוטים מן הדיואן, לעתים בצירוף המחולות הנלווים אליהם, הפכו לעיסוק בעל משמעות לבני הדור השלישי שלאחר העלייה מתימן. דור האבות ויתר או ניסה לעזוב מורשת זו במסגרת תהליך "כור ההיתוך" של שנות החמישים, אך דור הבנים חוזר לחפש שייכות למסורתו, כאשר הקשר לפולחן הדתי אינו מרכיב הכרחי, ובוודאי שאינו מרכיב בלעדי במגמה זו.

טעמי המקרא

טעמי המקרא מהווים מערכת של 26 סימנים, המשמשים לציון ההטעמה והפיסוק הנכונים, ומכאן גם נקבע הלחן של הנקרא, לפי המסורת של המורה: "סימנים שלפיהם קוראים את התנ"ך בקול בנעימה הנכונה. כללי הליטורגיקה מחייבים קריאה טקסית של קטעים מהתנ"ך בתפילה בציבור" (ויגודר 220 ,1994). בבתים יהודיים שומרי מסורת נהוג היה ללמד כל בן מגיל רך את הקריאה בתורה תוך שירת טעמי המקרא, כחלק מחיי היום יום של הילד והבוגר.

"מן הראוי שקריאתם המוטעמת של כתבי הקודש תיעשה לפי הטעמים. אלה התפתחו יחד עם סימני הניקוד בבבל ובארץ ישראל בתקופת התלמוד ובתקופה הבתר-תלמודית. בתחילה הועברו מדור לדור בעל-פה, ואחר כך נקבעו באמצעות מערכות סימנים שונות, שהמלאה והחשובה ביניהן היתה זו שפיתחו בעלי המסורה בטבריה במאות התשיעית והעשירית לספירה. חכמי טבריה ייחסו לטעמים שלושה תפקידים:
א. לציין את מקום ההדגשה במלה.
ב. לחלק כל פסוק מפסוקי התנ"ך באופן נכון, וכך לשמר את הפירוש המקובל של הטקסט.
ג. לציין את הנגינה שבה יש להשתמש בכל חלק של הפסוק. לפי תפקידם האחרון נקראים הסימנים גם בשם נגינות" (שם 122).

תנועות הידיים כמסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא

מן המקורות אנו לומדים כי כבר בתקופות קדומות ביותר היה מקובל להסתייע בלימוד טעמי המקרא בתנועות הידיים כמסייעות לזיכרון. "תנועות הידיים היו נהוגות כבר בזמן המשנה והתלמוד... רש"י, בפירושו לגמרא זו, ד"ה טעמי תורה, מעיר כי בזמנו (במאה ה-11) עדיין נהגו כך בארץ ישראל... אהרון דותן מציין במבואו למהדורת דקדוקי הטעמים לר' משה בן אשר שיש בספר תיאור של תנועות היד הללו של אחדים מן הטעמים, וכן תיאור שונה במקצת נמצא גם בכתב יד תימני של מחבר אלמוני, מחברת החיג'אן העברית (פריז 1871). השוני בתנועות היד מעיד על השוני במסורת הלחנים כבר בתקופה קדומה למדי" (גורן 8 ,1995).

צאצאי יהודי תימן מקיימים גם היום את המנהג של שימוש בתנועות הידיים כסיוע לזיכרון בלימוד, שינון וקריאה בטעמי המקרא. מעיד על עצמו מנחם ערוסי, יליד מנאכה שבתימן: "בתימן דייקו מאוד בקריאה ולא ויתרו על קוצו של יו"ד. בבית הכנסת מקפיד החזן שלא תהיה כל טעות, ומתקן לשוגים. את הילדים שלי אני מלמד עד גיל 18 בכל יום שבת. אני מלמד אותם היגוי, ניקוד, תפקידם של טעמי המקרא וכיצד לקרוא כל טעם. וכך זה אצל התימנים. אנו קוראים לזה בערבית כווט לה, שפירושו: סמן לו" (בהט 1995,31).

הרב סעדיה צוברה, יליד מחוז צנעא, אומר: "השמירה על המסורת בתימן היתה קפדנית... למדו מן הבוקר עד הערב... תנועות הידיים בלימוד טעמי המקרא בהחלט עזרו לי... את הילדים שלי לימדתי בדיוק מה שלימדו אותנו, אותה שיטה" (בן זינו 1996,58).

תיעוד תנועות הידיים המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא בכתב תנועה אשכול-וכמן

כתב התנועה אשכול-וכמן נוצר בישראל על ידי נועה אשכול ואברהם וכמן בשנת 1958. כאן אנו מביאים את תמצית הדברים כפי שנלמדו על ידי קרן בן-זינו מפי הרב עובדיה צוברה: תיאור התנועות כפי שתוארו בפי הרב צוברה (בן-זינו 38 ,1996), רישום בכתב תנועה ותיאור מילולי של תנועות הידיים. לאחר מכן רישום תנועות הידיים לפי בראשית פרק א' פסוקים א-ז.

תיאור כללי של הקריאה בתורה בתנועת יד ימין

להלן תיעוד שש תנועות יד ימין, לפי סוגי הטעמים, כפי שנלמדו מהרב צוברה:
1. יש להתייחס לכל התנועות המתוארות כאל תבנית יסודית שעליה מבסס כל קורא את תנועותיו האישיות.
2. התנועות מתקיימות בישיבה ליד שולחן, שעליו מונח ספר תורה פתוח.
3. במצב המוצא של שש התנועות, האצבע מצביעה כלפי מטה על המלים אל מול הדף, ומלווה אותן ברצף הקריאה.
4. ניתן להצביע על המלה עם האצבע או בעזרת 'מכוטי' - מעין אצבע מברזל שאוחזים ביד והיא מצביעה על המלים ומלווה אותן ברצף הקריאה.
5. יש העוקבים כל הזמן אחר הטקסט ומבצעים את כל התנועות כנדרש, ויש המבצעים מדי פעם חלק מן התנועות לפי בחירתם.
6. לפני ביצוע כל תנועה נמצאים במצב המוצא של היד, ולאחר מכן מבצעים את התנועה המתאימה לכל טעם.
7. אם מופיעות כמה תנועות הפסקה זו אחר זו, חוזרים אל מצב המוצא וממנו חוזרים על התנועה במספר הפעמים הנדרש.

מקרא סימנים למאמר זה:
א. ◻ - סימן המוליות מתייחס לדף
ב. (◌̊) - כיוון אפס מתייחס לראש הדף

טעמים מוליכים - מצב המוצא של יד ימין לכל התנועות

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צוברה:
להראות בדיוק איזו מלה קוראים, כשהאצבע מצביעה על המלים ומלווה אותן לפי הקריאה.

רישום התנועה בכתב תנועה אשכול-וכמן

אצבע	(1) ◻
כף	(2) (2)
אמה– זרוע ימין	(P)

תיאור מצב המוצא במלים:
יד ימין כפופה ומשוחררת ופונה לפנים. כף היד אופקית ומאוגרפת ורק האצבע ישרה. גב כף היד פונה כלפי מעלה, והאצבע מורה באלכסון מטה אל המלה הנדרשת.

במצב זה עוקבת האצבע אחר הקריאה, תוך כדי תנועה זאת נשזרות בה תנועות הטעמים השונים. סימנה המקוצר של התנועה ברישום בכתב-תנועה המלווה את הפסוקים הוא: ◻

1. טעמים מפסיקים

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועת הפסקה.
מטרת התנועה: הפסקת התנועה הרצופה (הוראתה - פסיק).
תיאורה: תנועה עם האצבע בקו ישר באלכסון, לכיוון מטה.

רישום התנועה בכתב-תנועה אשכול-וכמן

אצבע	(1)	(3)
כף	(2)(2)(↓)	
אמה-זרוע ימין	(↓P)	→

תיאור התנועה במלים:
קצה אצבע ימין נע על הדף בכיוון אלכסון ימני תחתון.
סימנה המקוצר של התנועה: →

2. טעמים מעמידים

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועת העמדה.
מטרת התנועה: לעצור את התנועה בסוף משפט (הוראתה - כנקודה).
תיאורה: קודם מגביהים עם האצבע וכף-היד ואחר כך יורדים על המלה.

רישום התנועה בכתב-תנועה אשכול-וכמן

אצבע	(1)	(4)	(4)	↓
כף	(2)(2)(↓)	(4)		↓
אמה-זרוע ימין	(↓P)		↑	↓

תיאור התנועה במלים:
כף היד מתכופפת כלפי מעלה וקצה אצבע ימין משרטט קו אנכי קצר מעלה. מיד לאחר מכן כף היד מתכופפת כלפי מטה וקצה האצבע משרטט קו כלפי מטה אל המלה הנדרשת.
סימנה המקוצר של התנועה: ↑↓ אצבע.

3. טעם האתנחתא

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועת העמדה הבאה בסלסול.
מטרת התנועה: לעצור את התנועה בסוף משפט בתנועת סלסול.
תיאורה: תנועת סלסול של האצבע וכף היד לכיוון מטה.

רישום התנועה בכתב-תנועה אשכול-וכמן

		מהר	לאט	
אצבע	(1)	m̂4		4
כף	(2)(2)(↓)	m̂4		4
אמה זרוע	(↓P)			

תיאור התנועה במלים:
כף היד והאצבע נעות במעגלים קטנים בכיוון השעון עם דגש כלפי מטה.
סימנה המקוצר של התנועה: m̂

4. טעם הזרקא והשלשלת

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועת העמדה הבאה בסלסול גדול יותר.
מטרת התנועה: הפסקת התנועה הרציפה, כאשר הסלסול נועד לציין עליונות.
תיאורה: תנועת סלסול של האצבע וכף היד, כאשר הסלסול גדול יותר עם דגש כלפי מעלה.

רישום התנועה בכתב-תנועה אשכול-וכמן

			מהר	לאט
אצבע	(1)	(3)	M̂4	4
כף	(2)(2)(↓)	(3)	M̂4	4
אמה זרוע	(↓P)			

תיאור התנועה במלים:
כף היד והאצבע מצביעות באלכסון מעלה ואחר כך מבצעת כל אחת מהן מעגל מקסימלי בכיוון השעון, עם דגש כלפי מעלה והפסקה קצרה בסוף כל מעגל. בדרך-כלל מבצעים שני מעגלים.
סימנה המקוצר של התנועה: M̂

5. תנועה שאינה מופיעה בטעם קבוע

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועתך השבירה.
מטרת התנועה: הורדת מהירות הקריאה כהכנה לסוף הפסוק.
תיאורה: הפיכה של כף היד לכיוון ימין וחזרה.

רישום התנועה בכתב-התנועה אשכול-וכמן

אצבע	(1)				
כף	(2)(2)(↓)	(↑)	6		2
אמה-זרוע ימין	(↓P)	⌒		⌣	

תיאור התנועה במלים:
סיבוב כף יד ימין כלפי חוץ תוך יישור האצבעות, כך שגב כף היד פונה כלפי הדף, ואחר-כך סיבוב היד חזרה כך שפנים כף היד פונה אל הדף.
סימנה המקוצר של התנועה: ◡◠

6. תנועה שאינה מופיעה בטעם קבוע

תיאור התנועה לפי הרב סעדיה צובארה:
שם התנועה: תנועת ההגבהה וירידת האגודל.
מטרת התנועה: לייפות את הקריאה בתורה על ידי הגבהה או הנמכה של צליל הקריאה.
תיאורה: האגודל מגביהה עם העליה בקול ומנמיכה עם הירידה בקול.
(בסימנים אלה משתמשים בעיקר חזנים בבית הכנסת לשם הדגשת תוכן הקריאה).

רישום התנועה בכתב תנועה אשכול-וכמן

אצבע	(1)	אגודל (4)	(0)
כף	(2) (2)(↓)	(↓) (0)	(4)
אמה– זרוע ימין	(↓P)	↑	↓

תיאור התנועה במלים:
האצבע מצטרפת לאגרוף, האגודל מזדקר אנכית ומשרטט קו כלפי מעלה, ולאחר מכן האמה מסתובבת והאגודל משרטט קו כלפי מטה אל המלה הנדרשת.
סימנה המקוצר של התנועה: ↑↓ אגודל.

דגמי התנועות אשר שימשו לעזר בלימוד

טעמי המקרא היו בשביל הילד חלק בלתי

נפרד מעיסוקו היומיומי ומעולמו הרוחני.

תנועות אלה חרגו מתיפקודן הלימודי ונטמעו

בשפתו האישית של הילד, כשם

שהן חלק משפתו האישית היומיומית

של אביו ושל אבי אביו

תנועות הידיים המסייעות ללימוד טעמי המקרא לפי בראשית פרק א', פסוקים א-ז

- את סימני כתב התנועה יש לקרוא מימין לשמאל כדי להתאים את כיוון קריאתם לכיוון הקריאה בעברית
- תנועות שנמשכות מעבר לתיבה על פני מספר מילים, מצויינות בקשת.
- אין לגודל התיבות משמעות של זמן.

טעמי המקרא							
פסוק א'	בְּרֵאשִׁית	בָּרָא	אֱלֹהִים	אֵת	הַשָּׁמַיִם	וְאֵת	הָאָרֶץ
כף						אצבע ↑	↓
אמה							
זרוע ימין	→						

טעמי המקרא											
פסוק ב'	הָאָרֶץ	הָיְתָה	תֹהוּ	וָבֹהוּ	וְחֹשֶׁךְ	עַל-פְּנֵי	תְהוֹם	וְרוּחַ	אֱלֹהִים	מְרַחֶפֶת	עַל-פְּנֵי	הַמָּיִם
כף				אצבע								אצבע
אמה												
זרוע ימין			→		→				→			

טעמי המקרא						
פסוק ג'	וַיֹּאמֶר	אֱלֹהִים	יְהִי	אוֹר	וַיְהִי	אוֹר
כף					אגודל ↑	↓
אמה						
זרוע ימין		→				

טעמי המקרא												
פסוק ד'	וַיַּרְא	אֱלֹהִים	אֶת	הָאוֹר	כִּי	טוֹב	וַיַּבְדֵּל	אֱלֹהִים	בֵּין	הָאוֹר	וּבֵין	הַחֹשֶׁךְ
כף		אצבע										אצבע
אמה												
זרוע ימין	→			→								

טעמי המקרא													
פסוק ה'	וַיִּקְרָא	אֱלֹהִים	לָאוֹר	יוֹם	וְלַחֹשֶׁךְ	קָרָא	לָיְלָה	וַיְהִי	עֶרֶב	וַיְהִי	בֹּקֶר	יוֹם	אֶחָד
כף													אצבע
אמה													
זרוע ימין	→	→	→	→	→								

טעמי המקרא											
פסוק ו'	וַיֹּאמֶר	אֱלֹהִים	יְהִי	רָקִיעַ	בְּתוֹךְ	הַמָּיִם	וִיהִי	מַבְדִּיל	בֵּין	מַיִם	לָמָיִם
כף		אצבע								אגודל ↑	↓
אמה											
זרוע ימין				→							

טעמי המקרא															
פסוק ז'	וַיַּעַשׂ	אֱלֹהִים	אֶת	הָרָקִיעַ	וַיַּבְדֵּל	בֵּין	הַמַּיִם	אֲשֶׁר	מִתַּחַת	לָרָקִיעַ	וּבֵין	הַמַּיִם	אֲשֶׁר	מֵעַל	לָרָקִיעַ	וַיְהִי	כֵּן
כף												אצבע				אגודל ↑	↓
אמה																	
זרוע ימין					→	→	→	→					→				

סיכום התיעוד

מתיעוד תנועות הידיים המסייעות בלימוד הטעמים בכתב התנועה, ניתן לראות שבכל הטעמים מופיעות שלוש צורות של כפות הידיים:
1. אגרוף בכף יד ואגודל מצביע (בטעם ההגבהה והירידה בצליל).
2. אגרוף בכף היד ואצבע 2 מצביעה (בטעמים המעמידים: טעמי האתנחתא, הזרקא והשלשלת, והטעמים המפסיקים: סוף פסוק).
3. כל כף היד פרושה.

כמו כן, קיים כמעט בכל התנועות המוטיב של "הלוך וחזור", כלומר יציאה מנקודה וחזרה לאותה נקודה בהתאם לפונקציות שהן ממלאות. בטעמים המעמידים ובטעמי ההגבהה והירידה בצליל, תנועת ההלוך וחזור מתבצעת מעלה ומטה. בתנועת ה"שבירה" מתבצע מוטיב ההלוך וחזור על ידי רוטציות, החוצה ופנימה. בטעמי האתנחתא, הזרקא והשלשלת מתבצע מוטיב ההלוך וחזור בתנועה מעגלית: יוצאים מנקודה מסויימת וחוזרים אליה בסוף המעגל. בטעמים המפסיקים אין תנועת הלוך וחזור והתנועה היא בכיוון אחד בלבד (בן זינו 58 ,1996).

תנועות הידיים ושילובן בשפת היום יום ובשירת הפיוטים

דגמי התנועות אשר שימשו לעזר בלימוד טעמי המקרא היו בשביל הילד חלק בלתי נפרד מעיסוקו היומיומי ומעולמו הרוחני. תנועות אלה חרגו מתיפקודן הלימודי ונטמעו בשפתו האישית של הילד, כשם שהן חלק משפתו האישית היומיומית של אביו ושל אבי אביו. באופן טבעי, מתוך החיים המשותפים במשפחה המורחבת ובקהילה, תוך התנסות והידברות יומיומית, הפכו התנועות להיות לחלק מאוצר התנועה של קבוצה חברתית זו. ניתן לעקוב אחר התהליך של מעבר התנועות הללו מן הקריאה בתורה אל אוצר התנועה של הלומדים, כשהן משתלבות באופן חופשי, אילתורי ובלתי מודע בשיחות חולין וכמחוות נלוות לשירת הפיוטים מן הדיואן.

"כאשר אדם מדבר, מקבילות תנועות גופו לקצב דיבורו בכעין ריקוד. תנועות המאזינים רוקדות גם הן לקצב של המדבר" (Wainwright 42, 1988). "כאשר אנשים פעילים עם הרבה תנועות לא מילוליות, יעריכו אותם האחרים כאנשים בעלי רגש, נעימים ונמרצים. כאשר אותם אנשים מחזיקים עצמם במנוחה, עם תנועות מעטות בלבד, הם יוערכו כקרים, הגיוניים ובעלי כושר ניתוח" (שם, 43).

תהליך מרתק זה של התהוות שפה קהילתית בחברה אנושית לא נחקר דיו, ומטבעו הוא מורכב מיסודות אשר לגורמים שונים יש חלק בהם. ביניהם בולטים הסביבה הפיזית, האופי האישי והחברתי, אורח החיים ומקורות הקיום, מסורת, דרכי הלימוד והמנהגים השונים המקובלים באותה חברה. אצל יהודי תימן "הילד רואה את התנועות אצל מלמדו וחוזר עליהן עד שהן הופכות לחלק בלתי נפרד משפת הגוף שלו וחודרות אל עולם התנועה שלו גם מחוץ לשימושן המקורי, וכך הן נעשות חלק מאוצר התנועות האישי והקהילתי. יש וריאנטים לתנועות, בהתאם למסורת המקומית בתימן, וכן יש וריאנטים אישיים לפי המלמד, אך המשותף לכולם רב מן השונה" (בהט 15 ,1980).

דגמי תנועה המלווים שירת פיוטים או תפילה משתלבים תוך כדי השירה ללא כל תכנון או מודעות לדבר. שילובן של מחוות תנועה וביטויי תגובה בפנים מתאפיינים בשיחה יומיומית באופן ספונטני, ללא דרך מוסכמת או מתוכננת, ובכל זאת יש לה איפיונים בולטים המקובלים על הדוברים ועל הצופים בהם. "מן הקריאה בתורה עוברת תנועה זו ומשתלבת באופן חופשי ואילתורי גם בשירת התפילה וגם בשירת הפיוטים מן הדיואן. מתנועות האצבעות וכף יד ימין יש התרחבות של אוצר תנועות אלה גם אל האמה והיד כולה, ומשם אל הגוף העליון כולו. הגברים השרים מפיוטי הדיואן מלווים את שירתם בתנועות ידיים ספונטניות, בהתאם לתוכן המילולי, המשקל הפיוטי והמוסיקלי. זאת כליווי חופשי לשירה, אשר בו משתלבות תנועות של מחיאות כף ונקישת אצבעות כצירוף חופשי אך מסוגנן מאוד" (שם, 15).

הניסיון לתעד בכתב תנועה אשכול-וכמן את תנועות הידיים המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא, הוא ראשיתה של דרך ארוכה בהבנת שפת תנועה של קהילה יהודית עשירה באיפיונים תרבותיים, חברתיים ואמנותיים. תישאר תמיד שאלה פתוחה: מה קדם למה? דגמי התנועה הפונקציונליים אשר להם שימוש יומיומי והם מהווים ללא ספק גורם מאפיין בשפת התנועה של היהודי התימני, או שמדובר במבחר מצומצם מתוך מכלול רחב של ביטוי תנועתי-קהילתי שנמצא מתאים לכך. בכדי לתאר את התהליך בצורה תמציתית נביא את הדברים כפי שנוסחו ב-1980 על ידי אבנר ונעמי בהט.

"מן המקור הפונקציונלי-הקהילתי אל האילתור האישי במחול:
1. שלב המוצא הראשוני: תנועות הקריאה בטעמים תוך לימוד ושינון של מורה ותלמיד מן הספר.

2. בקריאה בתורה בבית הכנסת מן המגילה, הכתובה ללא טעמים, התנועות מקבלות תפקיד מנמוטכני (מסייע לזיכרון).
3. אותן תנועות בגלגולן החופשי, הבלתי מחייב, כבר ללא תיפקוד, בשירת הדיואן, כאשר הן מהוות עיטור חזותי לשירה וכוללות גם מאוצר התנועות המוסכמות, הפונקציונליות, בתוך כלל התנועות שהזמר מלווה בהן את עצמו בעת השירה.
4. אותן תנועות באות לידי ביטוי ברור ומפורש כחלק מביטויו האישי של היהודי התימני בעת שיחה יומיומית או נשיאת דרשה.
5. שילובן של תנועות אלה באופן שלם ומדויק או באופן חלקי במחול הגברים והשפעתן על איברי גוף נוספים מעבר לאצבעות ולכף היד" (בהט 1980, 16).

תיעוד דגמי התנועה של תנועות הידיים המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא מהווה צעד קטן נוסף בלימוד החומרים היוצרים בשילובם את סגנון המחול של יוצאי תימן. שפת התנועה הניתנת לזיהוי מבוססת על האיפיון הפיסיולוגי - נתונים גופניים מסוימים ויכולת תנועה ברמה גבוהה, האיפיון החברתי - מקומם של הפיוט, הלחן והמחול במשפחה ובקהילה, והאיפיון המסורתי-תרבותי בחברה המייחסת חשיבות רבה להעברת הפיוטים, הלחנים והמחולות מדור לדור. ראוי לציין ייחוס כישורים מסוימים מבחינה לשונית, מוזיקלית וריקודית של יוצאי תימן לעצמם ועליהם בעיני הסובבים אותם.

ניסינו להתחקות אחר תהליך אשר קיים בו גורם מסוים, ברור ומזוקק, שניתן לבודדו, לתעדו ולרושמו בכתב תנועה: תנועות הידיים המסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא. ניסינו לעקוב אחר השתלבותו מן המוצא הפונקציונלי אל שפת תנועה קהילתית ועד שהוא משובץ כחלק מאילתור חופשי המקנה ייחוד סגנוני לשפת המחול. בידוד גורם מסוים מתוך סגנון של מחול הוא תהליך מלאכותי אשר מוציא את האלמנט שבודד מתוך הקשרו השלם. בדברים שהובאו כאן נעשה ניסיון להבנה נוספת של שפת התנועה של היהודים יוצאי תימן, למעקב אחר דרכי הלימוד והביצוע ולהצבעה על כיוון המאפשר לימוד וחיפוש היסודות המצטרפים לסגנון תנועה ומחול.

ביבליוגרפיה

1. בהט אבנר, בהט-רצון נעמי 1980 - טעמי המקרא כמרכיב בתנועה, בתוך: מחול בישראל 1980, עורך גיורא מנור, משמר העמק, העמותה למחול בישראל.
2. בהט, נעמי ואבנר 1995 - ספרי תמה, שירי הדיואן של יהודי מרכז תימן, פיוט-לחן-מחול, בית התפוצות, אעלה בתמר, הליכות עם ישראל, תל-אביב.
3. בהט-רצון, נעמי 1982 - מסורת ושינוי במחולות יוצאי תימן בישראל, בתוך: מחול בישראל 1982, עורך גיורא מנור, משמר העמק, העמותה למחול בישראל.
4. בן זינו, קרן 1996 - תנועות מסייעות לזיכרון בלימוד טעמי המקרא כמקור בסגנון שפת התנועה אצל יהודי תימן - עבודת גמר במסלול למחול לתואר ראשון במכללה לחינוך סמינר הקיבוצים תל-אביב.
5. גורן, זכריה 1995 - טעמי המקרא כפרשנות, הקיבוץ המאוחד, תל-אביב.
6. ווגרייט, גורדון 1988 - שפת הגוף, הוצאת אור-עם, תל-אביב.
7. ויגודר, ג'פרי (עורך) 1994 - אנציקלופדיה ליהדות, ספרית מעריב, אור יהודה.
8. חזן, חיים 1992 - השיח האנתרופולוגי, משרד הבטחון ההוצאה לאור, תל-אביב.
9. ניל, שון 1992 - תקשורת בלתי מילולית בכיתה, הוצאת אח בע"מ.
10. פאסט, יוליוס 1972 - לשון הגוף, הוצאת רשפים, תל-אביב.
11. שחר-לוי, יונה 1989 - גילוי וכיסוי בלשון הגוף, מבט לעולם הטיפול בתנועה, בתוך: שיחות, כרך ד' חוב' 1.
12. Eshkol, Noa - The Handbook Movement Notation Society
13. Eshkol, Noa and Wachman Avraham - Movement Notation, 1958, Weidenfeld and Nicolson
14. Morris, Desmond 1977 - Man Watching, a Field Guide to Human Behaviour, Harry N. Abrams, New York
15. Morris, Desmond 1994 - The Human Animal, B.B.C. Books (תרגום לעברית: החיה אנושית, הוצאת מודן, תל-אביב 1996.)
16. Polhemus (editor) 1978 - The Body Reader, Social Aspects of the Human Body, Pantheon Books, New York
17. Siegel, E. 1984 - Dance Movement Therapy, Human Sciences Press, New York

אולפן אזורי למחול עמק הירדן

בהנהלתה של הדה אורן

מועצה אזורית עמק הירדן

מועצה אזורית עמק הירדן
אולפן למחול
ד.נ. עמק הירדן 15132
טל. 06-6751838

THE REGIONAL SCHOOL OF DANCE
JORDAN VALLEY 15132
TEL: 06-6751838

באולפן מתקיימים שעורים לילדים ולמבוגרים. אנו מגישים תלמידים לבחינות בגרות חיצוניות במחול. אנו מלמדים בלט בשיטת RAD, ובשיטה רוסית.

כמו כן מלמדים רקוד מודרני, רפרטואר אימפרוביזציה ויצירה, ג'אז ופנטומימה. ובנוסף סדנאות יצירה וחוגי ג'אז.

חוגים למבוגרים:
- ריקוד מזרחי – בהדרכת חן הרשקוביץ'
- תנועה בנוסח פלדנקרייז – בהדרכת אורית מזר

חבר המורים הם:
- הדה אורן, דיתי תור – רקוד מודרני רפרטואר אימפרוביזציה ויצירה
- מרינה פילק, גלינה צ'רניאק, מירב בן-ארי – בלט קלאסי
- אנה ולאסוף – פנטומימה
- ענת בוסנו – ג'אז

מלווים בפסנתר:
יפים גלמן, אולגה בקייב, אלה סמולר

*להקת "מחול ירדן" מקיימת הופעות לפי הזמנה בכל רחבי הארץ

לשם קבלת מידע אפשר לפנות:
לאולפן למחול טל. 06-6751838
או להדה אורן בבית טל. 06-6756210

החברה למתנ"סים מרכזים קהילתיים
matan מתן
מפעל תרבות ואמנות לנוער
Arts & Culture Project For Youth
מינהל תרבות

גבולות נפתחים במרחב

קורס קיץ למורים למחול בשיתוף הלאבאן סנטר - אנגליה
בהנחיית מרגרט מוריס ומילכה בר-מאיר-לאון
בין ה-10 ל-15 באוגוסט 1997

מטרת הקורס

שימוש בנושא המרחב - מרכיביו וחוקיותיו - כנקודת מוצא להתנסות ועבודה כוריאוגרפית וכאמצעי חשוב בלימוד מחול ובפיתוח מיומנות ביצוע.

הקורס יהיה בנוי משני מסלולים:
- **כוריאוגרפיה**
- **הוראה**

לפרטים:
המרכז למחול ביכורי העיתים: 03-6919457
מתא"ן: 02-6738140

משרד ראשי: רח' ישי 23 א' אבו-תור ירושלים 93544
מרכז אמנויות מתא"ן בדרום: תיכון אזורי "צפית" כפר מנחם 79875
טלפון 08-8587435

עמידות יהודית

"קול שמחה" בלהקת רמבר

מאת הניה רוטנברג

"Kol Simcha" (1995) היא יצירתה הראשונה של הכוריאוגרפית דידי ולדמן (Didi Veldman) עבור להקת רמבר בלונדון. הקשר של הכוריאוגרפית עם התרבות היהודית נוצר בעצם שיתוף הפעולה שלה עם המלחין היהודי אדם גורב (Gorb). הריקוד מציג מפגש של חבורת אנשים, במסיבה צנועה, בתוך מחסן לאחר המלחמה. המוזיקה לריקוד מבוססת על מוזיקת פולקלור יהודית ממזרח אירופה. הנגנים לוקחים חלק בחגיגה ומלווים את הרקדנים בנגינה על הבימה. המוזיקה שואבת ממוזיקת פולקלור יהודית והריקוד מבוסס על מפגש שרידי השואה שעברה על העם היהודי במלחמת העולם השניה, אולם המסר שרוצה ולדמן להעביר בריקוד הוא אוניברסלי, או כפי שהיא מנסחת זאת, "התרבות תחיה לעד".

הריקוד פותח כשתשעה רקדנים ותשעה נגנים עולים לבמה מן הקהל, ובידיהם בקבוקי יין וכלי נגינה. ולדמן חילקה את הריקוד לשלושה חלקים, לכל חלק אופי אחר הבא לידי ביטוי הן במוזיקה והן בתנועה. בחלק הראשון היא מציגה את המבוכה שבמפגש. אנשים שאינם מכירים האחד את השני, מנסים ליצור קשר, להתחבר ולגעת האחד בשני. ולדמן משלבת קטעי הומור, המזכירים סצינות מסרטים אילמים. תנועה תמימה של הושטת יד גורמת לשרשרת התקלויות ונפילות מבדחות.

חלקו השני של הריקוד הינו לירי ושקט, ובא להביע את התעוררות זכרונות המלחמה הכאובים. קטע זה מסתיים בדממה, הן מבחינה תנועתית והן מבחינה מוזיקלית, שממנה פורץ ועולה חלקו השלישי והמסיים של הריקוד המתאר את שמחת המפגש ואת הרצון לחיות. התנועה בחלק זה מהירה, זורמת ודינמית ומאפשרת לרקדנים לבטא את יכולתם הטכנית הנהדרת.

הרקדנים קופצים, מתגלגלים, נופלים מהפיגום על הבימה אל זרועותיהם הפתוחות של עמיתיהם, והכל בתזמון מאוד מדויק. הריקוד עם בקבוק היין, המועבר מאחד לשני ומיד ליד, גם הוא בעל אופי הומוריסטי. הריקוד מסתיים כשכל הרקדנים צונחים על הרצפה באפיסת כוחות, שיכורים משמחה, בסוף הלילה הארוך.

"קול שמחה" הוא ריקוד אופטימי, המדגיש את הדינמיקה ואת אחוות הקבוצה, המעניקים את הכוח והעוצמה הדרושים כדי להתגבר על כל הקשיים. יצירה זאת הועלתה במסגרת חגיגות השבעים של הלהקה, שידעה לא אחת קשיים. להקת רמבר, הלהקה המקצועית הותיקה ביותר בבריטניה, נוסדה על ידי מארי רמבר (1888-1982, שנולדה בורשה כמרים רמברג - רמב"ם), בסוף שנות השלושים. מנהלה האומנותי הנוכחי של הלהקה הוא קריסטופר ברוס, שמונה לתפקיד בשנת 1994, כאשר המועצה לאומנויות עמדה להפסיק את תמיכתה בלהקה, בשל התמעטות קהל

PHOTO: ANTHONY CRICKMAY

הצופים. ברוס טופח על ידי מארי רמבר עוד בשנות השישים, בתקופה קשה אחרת שעברה הלהקה, ושהביאה את רמבר לשנות את סגנון הלהקה מקלאסי למודרני.

ולדמן, רקדנית מוכשרת וכוריאוגרפית צעירה, החלה את הקריירה שלה כרקדנית בלהקת "סקפינו" ההולנדית. בשנת 1989 הצטרפה לבאלט ז'נבה בשוויץ ולאחר ארבע שנים עזבה וייסדה להקה משלה. מכיוון שההתעסקות בניהול ויצירה ללהקתה לא השאירו לה זמן פנוי לרקוד בעצמה, היא נענתה לפניית ברוס לעבור ולרקוד עם להקת רמבר. כיום, משלבת ולדמן ריקוד וכוריאוגרפיה בלהקה. היכולת הטכנית הנהדרת שלה כרקדנית מודרנית בעלת בסיס קלאסי חזק, בא לידי ביטוי בריקוד שהיא יוצרת. בקיץ הקרוב עומדת ולדמן ליצור ריקוד נוסף ללהקה, ויהיה זה בהחלט מעניין לעקוב אחרי התפתחותה של הכוריאוגרפית הצעירה.

PHOTO: ANTHONY CRICKMAY

מועצה אזורית "מגידו" - האולפן למחול
בהנהלת יעל ברניר

- מבוא למחול
- בלט קלאסי
- מחול מודרני
- תיאטרון מחול
- תולדות המחול
- רפרטואר
- עיצוב הגוף-בשיטת "פילטוס" - למבוגרים
- להקת מחול מודרני ותיאטרון מחול
- בחינות בגרות 5 יח' ועבודות גמר
- מפגשי מחול
- סדנאות עם מורים אורחים
- קורסי קיץ
- מנויי מחול לתלמידים באולם אזורי "מגידו"
- ארוח כנסים ארציים

הלימודים מיועדים לתלמידים מכתה ב' ומעלה

- צוות המורים
עפרה אכמון, ראובן בן-ישי, מיה בנקוב, אלה בר-דוד - שחר, שירה רמון, עפרה חנון-לין, מרינה פילק, אריאלה שפושניק

- מלווה בפסנתר
ריטה למזוב

אפשרות להשכרת המקום לסדנאות וחזרות במשך השבוע ובסופי שבוע. אולמות גדולים, רצפות עץ, פסנתרים, חדרי ארוח זולים בישובי הסביבה

האולפנה למחול במרכז "יד לבנים" ת.ד. 90000 עפולה 18120
טל. 9892051, 04-9891158 פקס 04-9890583

מטאטא חדש בבאלט של ציריך

מאת גיורא מנור

שווייץ אינה ארץ מפורסמת בסופריה, מלחיניה או בכוריאוגרפים שלה, אלא בשוקולד המעולה, בדייקנות תושביה היבשים-משעממים ולאחרונה במוסר הכפול "הנאוטראלי" כביכול שלה. אולי זו אחת הסיבות, שהכוריאוגרף המוכשר, יליד שווייץ, היינץ שפרלי (Heinz Spoerli), זוכה במולדתו דלת-היצירתיות לתמיכה מאסיבית ולתנאים מעולים.

היינץ שפרלי באמת נראה יותר כשווייצרי טיפוסי מאשר כרקדן באלט. קומה ממוצעת, בלונדיני, האוהב מאוד לאכול, ולכן גופו מה שנקרא "מלא" למדי. איש חייכני וחביב - עד שאתה רואה אותו באולם החזרות. כי עם כל חביבותו הוא יודע להיות דיקטטור ונחוש בדעתו, למרות הדימוי הגופני שלו. רקדניו מתיחסים אליו בהערכה ובקצת פחד ממיזגו הסוער.

שפרלי התחיל את הקריירה שלו כיוצר ברמה בינלאומית בשנת 1973, שעה שהתמנה לבאלט - מייסטר בעיר באזל, בה נולד בשנת 1941. בארץ הוא מוכר מאז העלה בלהקת "הבאלט הישראלי" את "אופוס 36" של שוסטאקוביץ', לחצוצרה ותזמורת, שהוא מסוג הבאלטים שיש להם ניחוח וטעם של שמפניה.

"באלט באזל" העלה בארץ, במסגרת פסטיבל ישראל, את גירסתו של שפרלי ל"ג'יזל", גירסה מעולה ורעננה. זכור לטוב גם עיבודו ל"רומיאו ויוליה", שיש בו כל הקלילות של הגירסה של ג'ון קרנקו, הדרמה של הגירסה ההמבורגית של ג'ון נוימאייר. סיפור האוהבים מוורונה גם עומד ב"קריטריון מנור", כי בכל יתר העיבודים שראיתי קם רומיאו מהמיטה אחרי ליל כלולותיו עם אהובתו לבוש טייטס ונעול מגפיים. ורק אצל שפרלי הוא יוצא מתחת לסדינים עם הפציע שחר עירום, כפי שמתקבל על הדעת.

שפרלי בנה לו קהל אוהדים נלהב בבאזל. בכל עת שרצה לשנות משהו במהלך חייו ולעבור לעבוד בארץ אחרת, הכפילו אנשי עיריית באזל את משכורתו, כדי למנוע את "בריחתו" של היינץ שפרלי ממולדתו. אבל אחרי כמעט 15 שנה באמת נמאס לו לשבת בעיר הולדתו, וכל ההבטחות של השלטונות לא עזרו, והוא קיבל על עצמו את ניהול להקת הבאלט של איזור הריין, בגרמניה. להקה, שאולם הבית שלה בעיר דיסלדורף.

גם שם האירה ההצלחה פנים לשפרלי. עד שלפני יותר משנה הסתכסך - מסיבות בלתי ברורות - עם הרקדנים, עם הנהלת בית - האופרה ועם צוות עוזריו. ברגע שנודע, ששפרלי מחפש שינוי בחיים, מיד קיבל הצעות שונות, והחליט שהגיעה העת לשוב לשווייץ. הפעם לא לבאזל (שאחרי שעזב אותה צימצמה העיריה בצורה ניכרת את להקת הבאלט שלה), אלא דווקא לציריך.

"במרכז, קצת מוגבה...", כור': ויליאם פורסייט, רקדנית: איליה לובן, צילום: פיליפ פאשה

"IN THE MIDDLE... SOMEWHAT ELEVATED", CHOR.: WILLIAM FORSYTHE, DANCER: ILJA LOUWEN, PHOTO: PHILIPPE PACHE

פתיחת העונה הראשונה שלו בציריך היתה מוצלחת. התכנית כללה עבודות שלו, שיצר עוד בדיסלדורף. התכנית השניה, שבכורתה נערכה במרס 97', כללה שתי יצירות חדשות שלו.

"הרפתקאות והרפתקאות חדשות" ("Adventures et adventures nouvelles"), למוסיקה מאת המלחין ההונגרי ליגטי, "Nocturnes" למוזיקה מאת פרדריק שופן ואת יצירתו של ויליאם פורסיית "במרכז, קצת מוגבה", שכבר הפכה לקלאסיקה - פוסט-מודרנית.

"הרפתקאות" של ליגטי היא מעין פארודיה על אופרה. שלושה זמרים שרים בשפת "ג'יבריש" טקסטים בלתי מובנים, לבושים בבגדי בארוק מפוארים, וקפלטים גדולים לראשיהם.

שפרלי הפעיל את כל המנגנון הטכני המורכב של בית-האופרה. הזמרים וחלק מהרקדנים מופיעים על הבימה מן הריצפה, כמו שדונים או דמויות מתיאטרון המריונטות. ממעל יורדות בובות ענקיות המניעות את גפיהן. בכלל, ממש "שישו ושימחו". יש רגעים משעשעים מאוד. בייחוד בולטת רקדנית הולנדית דקת גיזרה וגבוהת קומה, איליה לובן (Ilja Louwen), בתפקיד ה-femme fatal במופע של מועדון - לילה דמיוני ולידה מעין פוק מ"חלום ליל קיץ", רקדן צרפתי קטנצ'יק, ששמו, אכן, פרנסואה פטיט (Petit בצרפתית פירושו קטן). מלבד שתי הזמרות והזמר, מהווים את מסגרת הפנטסיה העשירה אבל נעדרת המשמעות - מכל מקום בעיני - הזאת שני רקדנים מצויינים, בתפקיד שני שדונים הצצים מהריצפה, ומכניסים לבסוף את הדמויות לארגזים.

בקיצור, הרבה מהומה על מעט מאוד תוכן. ממש היפוכו של המחול הרומנטי, העדין והמשכנע לפי ה"נוקטורני" מאת שופן. תחילה, הרקע הוא תמונת נוף ובה אגם ועצים אחדים, וההקרנה הופכת לתצלומים מסרטיו של הבמאי הרוסי אנדריי טארקובסקי. רומנטיקה מעודנת, לא סנטימנטאלית. ממש תענוג.

הרקדנים המצויינים של שפרלי הפליאו במופע זה דווקא בעבודה מוכרת לכל, ולא מאת שפרלי עצמו. "במרכז, קצת מוגבה..." של ויליאם פורסיית, שבוצעה בצורה העולה אולי אף על הביצוע ויפי התנועה של להקתו של פורסיית בפראנקפורט. אולי משום שמדובר ברקדני באלט קלאסי ממש.

ציריך זכתה בבאלט על רמה בינלאומית. שומה על היינץ שפרלי שיש באמתחתו עוד הפתעות רבות. הוא עדיין רחוק מגמר הקאריירה שלו.

היינץ שפרלי
HEINZ SPOERLI

"נוקטורן", כור': היינץ שפרלי
"NOCTURNES", CHOR.: HEINZ SPOERLI

"הרפתקאות והרפתקאות חדשות", כור': היינץ שפרלי
"ADVENTURES ET ADVENTURES NOUVELLES", CHOR.: HEINZ SPOERLI

שיח מנכ"לים

שי שטיינברג משוחח עם מירה איידלס ודן רודולף

"בימים אלה של מלחמת תרבות יש אצלנו תחושה קשה ואפילו פסימיות מסוימת", אומר דן רודולף, מנכ"ל להקת המחול הקיבוצית. "מבחינה אירגונית אנחנו כבר מתכוננים לירידה בתקציבים. אנחנו יודעים שהתקציב איתו נצטרך להסתדר בשנה הנוכחית הוא התקציב הנומינלי של השנה הקודמת. בשל עליית המחירים והאינפלציה, זוהי ירידה ביותר מ-10 אחוזים בחישוב ריאלי".

"בראייה כלכלית", מסביר רודולף, "מדובר בגירעונות, צמצום במספר הפקות חדשות בשנה וצמצום בעלותה של כל הפקה. בראייה אומנותית, שהיא כמובן בלתי נפרדת מזו הכלכלית, הפחד הוא לדרוך במקום. להקת מחול, כמו כל קבוצה אומנותית אחרת שדורכת במקום, בעצם נסוגה לאחור".

גם לרודולף וגם למירה איידלס, מנכ"לית להקת בת-שבע, יש כל הסיבות להביט אחורה בגאווה, אולם קדימה הם מביטים בחשש מסוים.

פריחתו של המחול הישראלי בשנים האחרונות, חייבת תודה לשתי הלהקות הללו, שמספקות באופן קבוע שתיים או שלוש בכורות מדי שנה. מעט מאד הצגות תיאטרון מקומיות ממשיכות לרוץ באולמות כארבע או חמש שנים. לכך יש סיבות רבות, שהמרכזית בהן היא העובדה שהן ממצות את הקהל הפוטנציאלי שלהן. לעומת זאת, הקהל הפוטנציאלי של "אנאפאזה" בודאי ימשיך לזרום לסינרמה עוד כמה שנים טובות. את זאת אפשר להסביר בכך, שקהל זה מורכב מהרבה מאוד צעירים, בני נוער, חיילים וסטודנטים. גם האפקט של יצירה מעמיקה כמו "זיכרון דברים" ממשיך להדהד ויוצר סקרנות רבה בארץ ובעולם. זאת אולי בגלל נושא היצירה, העוסקת בזיכרון הקולקטיבי של השואה ובתחושותיהם של בני הדור השני והשלישי כלפי חוויות אלה של הורים וסבים.

מבחינת הישגיהן של שתי הלהקות יש בהחלט קווים משיקים אצל איידלס ורודולף, במיוחד כשמדובר בציון נקודות זמן משמעותיות. שניהם מציינים את השנים 89' - 90' כשנות הפריצה הגדולה של המחול הישראלי.

בשנת 90' הוקם מרכז סוזן דלל, בו מתקיימים מרבית אירועי המחול בארץ. בשנת 89' פורצת "בת-שבע" עם המופע "קיר", בליווי מוזיקה חיה של "נקמת הטרקטור". "קיר", שמועלה זו השנה השמינית, היוותה פריצת דרך לקהל, שהגיע לראשונה בחייו לצפייה ביצירת מחול. הקיבוצית מעלה כמעט באותו זמן את "יומן מילואים", שלפתע העלה את הלהקה להכרה אומנותית וציבורית רחבה.

בשביל איידלס ורודולף היו השנים 93' ו-94' שנות שיא, גם מבחינה אומנותית וגם מבחינה כלכלית. בשנים אלו יצרו המנהלים האומנותיים, אוהד נהרין ורמי באר, מחולות שזכו להצלחה אומנותית ומסחרית עצומה בארץ ובעולם.

"מבול" ו"אנאפאזה" של נהרין לבת-שבע ו"זיכרון דברים" ו"עיר ערומה" של באר לקיבוצית יצרו גרעין קשה של צופים שמלווה את שתי הלהקות בכל מופעיהן. היצירות הללו, שממשיכות למלא אולמות במרץ, הפכו כל בכורה של שתי הלהקות לאירוע תרבותי בולט. "אנאפאזה" עברה עד מהרה לסינרמה, שם היא ממלאת אולמות, ו"זינה", יצירתו של נהרין מ-95', מצאה את מקומה ב"משכן לאמנויות הבמה".

ובכל זאת, באפריל 97', לפני שלהקת המחול הקיבוצית נסעה לסיבוב הופעות ברחבי העולם ולפני שבת-שבע מעלה בכורות של ירי קיליאן ואמנדה מילר, יש אצל איידלס ורודולף חשש מסוים.

רודולף מתייחס בעיקר לירידה בתקציבים, שמגיעים ממינהל התרבות של משרד החינוך. לאחר חישובים רבים, מצא רודולף שהלהקה תאלץ בשנה הזו לתפקד עם 23% פחות מהתקציב של השנה הקודמת. כל זאת משום שמבחינה נומינלית התקציב לא עלה. מחירי ההפקות, עלות הציוד, התפאורות, שרות הספקים, עלו.

במינהל התרבות יכול דוד אלכסנדר רק לספוק את כפיו. יש לו הרבה אמפטיה, אבל אותה אי-אפשר לתרגם לכסף. התקציב הנמוך והמאכזב גרם לרודולף להבין ש"השנה נצטרך להערך אחרת".

איידלס מתיחסת לתמיכה הקטנה והכמעט בלתי מורגשת של מינהל התרבות באנסמבל בת-שבע. להקה צעירה אמנם של רקדנים צעירים מאד (רובם בגיל תיכון וצבא) אך להקה מקצועית לגמרי, שמתפקדת כיחידה נפרדת מאחותה הבכירה. לאיידלס קשה להבין איך להקה צעירה שמופיעה למעלה ממאה מופעי בוקר בכל שנה זוכה לתמיכה כל-כך זעומה.

מלבד המשא ומתן הקשה והנוקשה על תקציבים שאיידלס ורודולף צריכים לנהל עם מינהל התרבות, יש לכל אחד מהם גם סיבות נוספות לחששות כלכליים. איידלס מזכירה את ליל הארבעה בנובמבר 95' ואת פיגועי ההתאבדות בשנה - שנתיים האחרונות כגורמים משמעותיים ביותר לדלדול המסוים של התור ליד הקופות. ואילו דן רודולף מדבר על תנאי המחייה הקשים של הלהקה הצפונית, השוכנת בקיבוץ געתון, ומרוחקת כשלוש שעות מה"מכה" של המחול הישראלי - מרכז סוזן דלל.

רקדנים ישראלים? רקדנים זרים

בעיה נוספת של להקת המחול הקיבוצית היא רקדנים ישראלים תוצרת בית.
"רקדנים רבים לא רוצים לרקוד בלהקה כי המרחק ותנאי הפנימיה בגעתון מאד מפריעים להם", אומר רודולף. "רקדן בקיבוצית צריך מידה מסוימת של אמונה ורצון להיפרד מהיום-יום התל-אביבי, עם כל הפיתויים שמציע המרכז".

חמישה רקדנים של הקיבוצית ארזו בשנה האחרונה את מטלטליהם והדרימו למרכז סוזן דלל, ביתן של בת-שבע ואנסמבל בת-שבע. לרודולף קשה להסתיר כעס מסוים, שאינו נובע דווקא מקנאת סופרים. "הרקדנים שעברו גדלו ונבנו אצלנו. הם קיבלו את מיטב המורים ועבדו עם כוריאוגרפים מהשורה הראשונה. חבל לי ששיקולי העזיבה קשורים גם לפינוקים כמו נוחות".

כאיש שחי בגליל העליון, חושב רודולף שהכרחי שהיצירה התרבותית בארץ לא תתרכז רק באזור המרכז. לדעתו זה לא הוגן ולא נכון. הריחוק של הקיבוצית הוא מסתבר לא רק מנטאלי, אלא גם עולה כסף רב. כסף למורים למחול שעושים את דרכם צפונה, כסף לבתי מלון, להובלות הציוד הרב. נקודת הפתיחה של הקיבוצית היא קשה יותר, מה גם שאולם

הבית של הלהקה נמצא בנהריה, מקום בעייתי בהחלט לפרמיירות.

"הרקדנים הזרים דווקא נדבקים אלינו כמו זבובים", אומר רודולף, "הם ממלאים בחלקם את החסר, אבל יש קושי להעסיק רקדנים זרים בתקופה של מיתון".

העלות של רקדן זר היא גבוהה יותר, ולכך מצטרפים כרטיסי טיסה לביקור בית וסידורים אדמינסטרטיבים נוספים. "חשבנו שנוכל לבנות על רקדנים רוסיים עולים, אבל גם הם מהר מאד לומדים את העסק. הם מעדיפים להישאר ליד הבית, במרכז". ובנוגע לרקדנים בני קיבוץ אשר היו אמורים להיות העתודה העיקרית של הלהקה, עונה רודולף: "טוב, מזמן רקדן שהוא בן משק הוא מיצרך נדיר בלהקה. אנחנו חייבים לעמוד כל הזמן במבחן הביקורת". ואפשר להיזכר בחיוך בשיחה עם יהודית ארנון, אם-הלהקה והמנהלת האומנותית הקודמת, שאמרה פעם "נכון שאנחנו מאד מעוניינים בקיבוצניקים, אבל אם הם לא יודעים לעשות פלייה, זו בעיה, לא?"

אפרופו תדמיתה של הלהקה הקיבוצית, מסביר רודולף, שאיכשהו שמה הלועזי של הלהקה "להקת המחול הקיבוצית בת זמננו" מיטיב עם הזמנות ופאקסים הרבים שמגיעים ממנהלי פסטיבלים בחו"ל. "השם הישראלי, עבור מי שלא מכיר את היצירות שלנו, עשוי לגרום לאנשים לחשוב שמדובר בריקודי-עם, לא עלינו...", אומר רודולף.

לעומת הקיבוצית, נחשבת בת-שבע כבר שנים רבות ללהקה שאוגרת את הקצפת של הרקדנים בארץ. כ-150 מועמדים מתחילים מגיעים לאודישן שעורך נהרין לאנסמבל בכל אביב. שלושה מתקבלים, לעיתים ארבעה, מכסימום חמישה. ללהקה הבכירה מתקבלים רק רקדנים שהוכיחו בגרות באנסמבל, רקדנים מהקיבוצית או רקדנים מקצועיים זרים, שרקדו בלהקות חשובות בחו"ל.

גם לבת-שבע יש כיום בעיית עודף זרים, אם כי איידלס לא מתיחסת לכך כבעיה, אלא כמצב נתון, שעשוי להשתנות לטובה (מנקודת מבטו של הרקדן הישראלי). נכון להיום, מתוך השישה-עשר שרקדו את "מבול" באפריל, שמונה היו זרים. ובכלל, מתרגלת בת-שבע כעת לשינויים פרסונאליים רבים, שעברו על הלהקה.

קרוב למחצית מהרקדנים עזבו או יצאו לחופשה, דבר שחייב גיבוש מחדש בין הרקדנים לבין עצמם ובין הרקדנים לצוות המנהל.

באיזה אולם נופיע?

"התפקיד שלי", אומרת איידלס, "הוא ליצור איזון בין כל השאיפות של אוהד ובין המציאות הכלכלית של הלהקה. כלומר, להסתדר היטב עם התקציב בלא לפגוע בדרכה האומנותית של הלהקה. זהו המנדט שלי כמנכ"לית". איידלס גם פונה לכל הגורמים שיכולים לתרום מכספם ומזמנם מעבר לתמיכה הממסדית, התרומות, החסויות, התמיכה הארגונית ועזרתם של אישי ציבור, כל אלו הכרחיים לפני עלייתו של מופע חדש וחשיבותם לעיתים לא נופלת מהתמיכה הממוסדת.

איידלס היא גם זו שמחליטה ש"זינה" תועבר ממיתחם סוזן דלל להיכל העצום של המשכן לאומנויות הבמה. "אני צריכה לתמוך בשקט, כדי לאפשר לנושא האומנותי להיות במרכז. בעצם אותי צריכים שלא להרגיש", היא מוסיפה.

מבחינה כלכלית, מתנהלת בת-שבע בין העלויות הגדולות של אולמי החוץ לבין אולם הבית ב"סוזן דלל". ההחלטה לעבור למשכן היא הרת גורל מבחינת איידלס והיא צריכה להיות מלווה בשיקול דעת לפרטי פרטים.

אחרי מופע כמו "זינה", יצר נהרין את "יאג" שמתאים אך ורק ל"סוזן דלל".
אין זה מקרה, וגם כאן, למרות שהיצירה היא שיקול אמנותי גרידא של הכוריאוגרף, אפשר לומר שלאיידלס יש בהחלט יד בעניין. "עם "אנאפאזה" ו"זינה" אנחנו מופיעים כל ערב מול מאות ואלפים עם יד על הדופק. עם "יאג" אנחנו מופיעים מול 150 או 200 אבל עם יותר שקט כלכלי. בשל ההבדל הגדול בעלויות האולם וההפקה הממשית בכל ערב, "יאג" הוא מופע אינטימי לקהל מועט יותר. זה לא מופע שסוגר קופות, אלא מופע לקהל הקלאסי של המחול, קהל שמלווה אותנו באדיקות שנים רבות".

לצאת מאולם הבית, היא החלטה גורלית מבחינתה של איידלס: "אני צריכה לדעת כל הזמן מה הפוטנציאל שלי מבחינת מכירות. מנכ"ל צריך לזכור, שעליו להיות פתוח לשינויים כל הזמן. כל העברה מאולם לאולם נשקלת בקפידה, כי אסור לנו לספוג הפסדים כספיים", היא אומרת.

עיקר הלו"ז: הלהקות הצעירות

מבט חטוף על מופעי הלהקות בחודש אפריל מגלה עובדה מפתיעה. מספר ההופעות של אנסמבל בת-שבע ושל הקיבוצית הצעירה משתווה ואף עולה על מספר ההופעות של הלהקות הבכירות.

הקמתה של להקות צעירה, בתחילת שנות התשעים, נבעה מכמה מניעים מובהקים. המרכזי בהם הוא הכשרת עתודה של רקדנים צעירים ללא ניסיון רב שגדלים, מתפתחים והופכים למועמדים טבעיים ללהקה הבוגרת.

"לפעמים אתה אומר לעצמך: מספיק, תוותר על תאורה כאן, על תפאורה שם, על אביזרים, על פועלי במה. לא נורא אם המופע יהיה קצת פחות מרהיב". בפועל זה לא כך

הלהקה הצעירה ניזונה גם מחומרים של הלהקה הבכירה (למשל "קיר" המקוצר או "שישה ריקודים" של קיליאן, שמבצעת אנסמבל בת-שבע), אך גם מופיעה ביצירות משלה של יוצרים צעירים. דבר שמאפשר לתת הזדמנות לכוריאוגרפים בתחילת דרכם, כגון נעה דר וסער מגל באנסמבל בת שבע (ואורי איבגי ואלון אבידן בלהקת המחול הקיבוצית הצעירה).

אנסמבל בת-שבע, החלה לפעול כבר לפני 6 שנים, לאחר שנהרין חזר מאירופה וסיפר לאיידלס על המתכונת של להקת N.D.T הצעירה. השניים החליטו להקים את האנסמבל לפי אותה מתכונת. "האנסמבל היה חשוב מאד בשבילנו", אומרת איידלס. "בעיקר האפשרות להדריך ולפתח דור של רקדנים ללהקה הבכירה. השנה, למשל, כמעט מחצית הרקדנים בלהקה הבכירה היו תחילה רקדני האנסמבל".

יתרון נוסף של האנסמבל הוא שיתוף כוריאוגרפים צעירים ופחות מוכרים וגם שילוב אומנים צעירים שאינם עוסקים במחול.

כל תחום אומנותי יכול להשתלב במחול ויוצרים צעירים רבים מחוברים מאד לעולם המחול של היום. ה"וידאו-דאנס", למשל, שילב בתוכו יוצרי וידאו מ"קאמרה אובסקורה".

מוסיקאים צעירים כתבו וניגנו מוסיקה למחולות, וגם מעצבי תפאורה ותלבושות, כמעט מכל התחומים האומנותיים משתלבים, בכיוון החדש של בת-שבע.

מניע נוסף להקמתם של האנסמבלים היה הדרישה למופעי בוקר, כאשר שתי הלהקות הבכירות אינן יכולות לעמוד בעומס כה רב של מופעי ערב ובוקר גם יחד.

היתרון במופעי בוקר, שהינם בדרך כלל מופעים מוזמנים מראש, בתשלום קבוע, ללא קשר למספר הצופים בהם, "אלו הכנסות קבועות, לפי תעריף, שמוסיפות המון שקט בפן הכלכלי של הניהולי".

התוצאות מיהרו להגיע. את השנה האחרונה סיימה להקת בת-שבע עם הכנסות עצמיות של כ- 45%. גם הכנסותיה העצמיות של האנסמבל מגיעות לכדי שליש מתקציבה.

גם הלהקה הקיבוצית הצעירה מופיעה עם חומרים של הלהקה הבוגרת, אך מבחינה כלכלית, גולת הכותרת היא המופעים לכל המשפחה כמו "מדריך לתזמורת" ו"תמונות בתערוכה". רודולף מסביר את הצורך בלהקה הצעירה: "הרקדנים של הלהקה הבוגרת לא יכלו להופיע בכל כך הרבה הופעות. השיקולים שלנו היו ערכיים אך גם כלכליים. בסך הכל הלהקה הצעירה מופיעה הרבה ומכיון שאין לה תמיכה מהממסד, יותר קשה ומסוכן להמר".

מופעי הלהקות הצעירות המסובסדים מופיעים בפרוייקט "סל תרבות" של אמנות לעם ונרכשים על ידי בתי הספר, עיריות, מועצות מקומיות וקיבוצים.

"הבעיה היא שבתוך אותו סל הן צריכות להתחרות עם להקות קטנות שעלויות ההפקה שלהן פחותות מאלה שלנו, וזה גורר בעיות. הסבסוד שאנחנו כלהקה רפרטוארית מקבלים והסבסוד של חלטורה אחרת שעברה את ועדת הרפרטואר הוא אותו סבסוד. כמובן שהפרשי המחירים בין מופע קטן של להקה אנונימית ובין מופע של הקיבוצית הצעירה או האנסמבל הוא עצום, פי 3 או 4, ולעיתים דווקא המופעים הזולים יותר הם אלו שנבחרים".

על התחרות הקשה אומר רודולף: "לפעמים אתה אומר לעצמך: מספיק, תוותר על תאורה כאן, על תפאורה שם, על אביזרים, על פועלי במה. לא נורא אם המופע יהיה קצת פחות מרהיב". בפועל זה לא כך. רודולף, שכבר למד לאהוב את המחול לפרטי פרטיו, מבין שאם אין שואו בימתי שמגרה את הצופים נוצר עוול למשלמי הכרטיסים. רודולף גם מודע לכך, שאולי זה הדבר שיקבע אם יהיו צרכני מחול עתידיים אם לא.

"לקחנו על עצמנו משימה חינוכית. עובדתית זהו נטל. לא הגענו לנקודת האיזון, שבה הפקה משלמת את עצמה. אבל מכל הבחינות האחרות הלהקה הצעירה היא נכס והיא צורך".

לא כותבים עלינו

במשך השיחות הארוכות עם איידלס ורודולף עלה בכל עת ובכל נושא הפן האישי. "אחרי הכל", אומרים שניהם בניסוח מעט שונה זה מזה, "אנחנו בראש ובראשונה האם, האוזן והכתף של הרקדנים".

"אני לא מקבל פרחים בסוף המופע ואני גם לא מבקש אותם. תפקידי הוא רק לאפשר את הכל. בעצם דקה לאחר שהחל המופע הראשון, הכל רץ כמעט בלעדי"

דן רודולף

"אם הכל בסדר מבחינה אדמיניסטרטיבית והכל דופק ולא מחפשים אותי עוד לאחר הפרמיירה, זה אומר לי שביצעתי טוב את העבודה. צריך שירגישו אותי בעיקר לפני, וכמעט ולא אחרי..."

מירה איידלס

רודולף מתאר את החזיון השכיח של גמר פרמיירה. מחיאות כפיים, השתחוויה ופרחים לרקדנים. העלייה המסורתית לבמה של הכוריאוגרף והתשואות מתחזקות.

יותר מאוחר קבלת פנים לרקדנים, התרגשות עזה ובו זמנית נפילת מתח.

ואיפה רודולף נמצא בכל זה? הוא משוטט ביניהם, בלתי נראה, נותן להם את הבמה גם לאחר שירדו ממנה.
"אני לא מקבל פרחים בסוף המופע ואני גם לא מבקש אותם. תפקידי הוא רק לאפשר את הכל. בעצם דקה לאחר שהחל המופע הראשון, הכל רץ כמעט בלעדי".

ואיידלס מוסיפה: "אם הכל בסדר מבחינה אדמיניסטרטיבית והכל דופק ולא מחפשים אותי עוד לאחר הפרמיירה, זה אומר לי שביצעתי טוב את העבודה. צריך שירגישו אותי בעיקר לפני, וכמעט ולא אחרי...".

ובקשר לאחורי הקלעים התמידי שבו הם נמצאים. ובכן הם רגילים, שמחים ואפילו מאד גאים לעמוד לא מתחת לאלומת פנס דקה ואכספרסיבית, אלא מאחורי הרקדנים ומאחורי הכוריאוגרף והמנהל האומנותי, וזה בהחלט רחוק מאד מלעמוד בחושך בשבילם. ובנוגע להערה של רודולף בהמשך לפרחים שלא קיבל, "ואני גם לא מצפה שיכתבו עלינו". ובכן.

אולפן למחול מטה אשר

אולפן איזור למחול מטה אשר

מנהלת אומנותית - **יהודית ארנון**
מרכזת מגמת מחול לבגרות - אילנה ליבן
מרכזת סדנה - עינב לוי
מנהל אדמיניסטרטיבי - זאב אבנון
קיבוץ געתון, ד.נ. מעלה הגליל 25130
טל. 04-9858437, פקס. 04-9859852

המקצועות הנלמדים וצוות המורים

באלט קלאסי • איריס ברסלב, חנקה פראן, עינב לוי, אירנה זאבל
מחול מודרני • מיכל חסון, רחל שפירא, עדה אורני, אורלי בן-בסט, אילנה כליף
מחול ג'אז • איריס ברסלב
קומפוזיציה • איה הסנוט, יהודית ארנון
תנועה • יהודית ארנון, מרתה בן-נתן, איה הסנוט
כתב תנועה • איה הסנוט
רפרטואר • רקדני להקת המחול הקיבוצית
פלדנקרייז • ליאור פסח
מוסיקה וכלי הקשה • ליטו זילברשטיין
תולדות המחול • טליה פרלשטיין, אילנה ליבן
אמנות פלסטית • יעקב חפץ

באולפן לומדים ילדים מכיתה א' ומעלה, וכן קיימת מגמת בגרות

במסגרת האולפן פועלת סדנת מחול
במשך כל ימות השבוע כהכנה לריקוד מקצועי.
מתקבלים תלמידים לסדנת המחול לשנתיים, או שלוש לאחר לימוד קודם במחול.
מזכירות האולפן: נורית לשד, גלית אבשלום

בת-דור באר-שבע
מרכז עירוני לאמנות המחול
BAT-DOR Beer-Sheva
MUNICIPAL DANCE CENTER
יד ושם 16 באר שבע 84111 טל. 6231521, 07-6275577 פקס. 07-6275577
16 Yad Vashem Str. Beer-Sheva 84111 P.O.B. 1220 Tel. 07-6275577, 6231521 Fax. 07-6275577

לרקוד עם החלום
ראשית המחול האמנותי בארץ ישראל 1920-1964
מאת: רות אשל
"כתיבתה של אשל מצטיינת בתמציתיות ובנגיעה ברורה בשורשי הדברים" – צבי גודן, "על המשמר".
"אנציקלופדיה זוטא שיש בה לא מעט מידע מאלף" – חזי לסקלי ז"ל, "העיר". **"חיכינו לספר זה בכיליון עיניים"** – שלום חרמון ז"ל, המפקח על המחול במשרד החינוך ותרבות.
"אני מקוה שאינך רואה בספר זה סוף וכי עוד ידך נטויה... לרקוד עם החלום מוסר מידע מקיף, מן הראוי שספר זה ישמש חומר לימוד בסיסי לכל בתי הספר למחול" – פרופ' חסיה לוי-ארגון
להזמנות: רות אשל, ת.ד. 820 הוד הכרמל חיפה 34987, טל. 04-8246093
המחיר: 55 ש"ח כולל משלוח

להקת המחול הקיבוצית

KIBBUTZ CONTEMPORARY DANCE COMPANY

מסע סוד

הבכורה החדשה של רמי באר

ARTMEDIA GAATON

מנהל אמנותי
רמי באר

מייסדת ויועצת אמנותית **יהודית ארנון**

מנהל כללי **דן רודולף**

ברית התנועה הקיבוצית | משרד החינוך והתרבות, מנהל התרבות והאמנות.

מגמירות הלב

Below Paradise

מחול חדש של איציק גלילי

בביצוע להקת Scapino

מאת גיורא מנור

עיבוד גרפי על פי צילום של הנס גריטסן

GRAPHIC TREATMENT BASED ON A HANS GERRITSEN'S PHOTO

איציק גלילי
ITZIK GALILI

קופסאות ממלאות תפקיד ראשוני במעלה במחול החדש, "מתחת לגן-העדן", שמעלה להקת Scapino ההולנדית הותיקה. תיבות סביב מותני הרקדנים שהם תקועים בתוכן, קיר שלם של תאים, תחילה בצידה הימני של הבימה, שאברי הרקדנים מגיחים מתוכם, והמהווים את הרקע לחלקו השני של הערב.

תיבות, שנוהגים להחזיק בהן מזכרות, אולי יומן או מכתבי-אהבה ישנים. מיכלים של זיכרונות, של נפש פרטית. זו יצירה גדולת מימדים - שרוב אומני הלהקה משתתפים בה - והיא בו בזמן גם מאוד אישית, אפילו "פרטית" במתכוון. דימויים עתירי פירושים, שלא נחוץ, בעצם, לפרש אותם. רק לחוש אותם. כשם שפירוש מילולי, כגון זה של מורה לספרות, מקלקל שיר ואינו מוסיף לו דבר.

להקת Scapino - שהבאלט-מייסטר שלה הוא מיודענו ג'יי אוגן - ביצעה את יצירתו של גלילי בצורה מעולה. כדרכה, מופיעה "סקאפינו" ברוב ערי הולנד בסיורים נרחבים. הרקדנים השקיעו במופע את כל יכולתם. כיום זו להקת מחול מצויינת, מהמופע שלה נעלמה אותה עייפות ואפרוריות, שציינו את מופעיה שעה שראיתי אותם לאחרונה, לפני כשנתיים.

בחלקו הראשון של המחול החדש, סירות-נייר יפות, שהזכירו לי שימוש דומה בכלי-שייט שקופים אלה במחול מאת ענת דניאלי לפני שנים אחרות, ספינות של זיכרון ואפילו נוסטאלגיה של מחשכי ילדות שטות על פני הבימה, כברבורים אלגנטיים. ציפיתי, שספינות-הנייר וגם אביזרים סמליים אחרים ישובו בחלק השני - אבל רק הקופסאות, שהרקדנים תקועים בהן, והן נפתחות ומגלות את צפונותיהן, הפכו לדימוי חוזר ושב. בסיום הערב ממש התבקש, שהקופסאות המקיפות את איזור המותנית ייפתחו שוב ויהיה כתוב בהן "סוף".. חבל, שכל חלקו הראשון של מופע עשיר בצורות זה הואר (אין זה ביטוי הולם: הוחשך), עד שכמעט אי אפשר היה להבחין בנעשה על הבימה. הכל פי צו האופנה האפלולי...

את המוזיקה חיבר במיוחד למחול זה המלחין ג'ין קארל (Gene Carl), שעימו יצר גלילי את מופע 14 הפסנתרים שלו (ראה "פסיפס אירופי" בגיליון מס' 10 של הרבעון למחול), בראשית הקריירה שלו ככוריאוגרף יצר איציק גלילי סולו, שהיה מעין מונולוג אישי ומאוד פרטי, על בית וילדות. אותו מונולוג אפילו לא הגיע לבימה, כי הוא נוצר עבור אנסמבל בת-שבע, אבל לא נראה מספיק בשל בעיני אוהד נהרין. עכשיו, מקץ כמעט עשור שנים, חוזר איציק, ככוריאוגרף בוגר ובעל בטחון עצמי רב יותר, לשאוב מעולם זיכרונותיו. והתוצאה עשירה ומרתקת - אם כי נותרה עדיין במסגרת "צנעת הפרט". וזה קצת חבל. הרי בכל אומנות בימתית יש גם מומנט של מציצנות ורכילות.

יש כוריאוגרפים, שמנסחים לעצמם אמצעי הבעה, בוררים תנועות עד כדי צופן פרטי, וממשיכים לכתוב את ריקודיהם בשפתם המיוחדת. אצל איציק גלילי יש תמיד הפתעות. שפת המחול שלו משתנה מיצירה ליצירה, לפי צרכי העבודה הטרייה. אין בכך כל רע, כי השינויים מיצירה ליצירה מעשירים את פלטת הצבעים שלו.

שעה שדברים אלה נכתבים, עדיין לא ברור, האם באמת נראה במסגרת פסטיבל כרמיאל השנה את עבודתו לטראמפולינה ו-14 רקדנים ופסנתרים, שכן ישנם קשיים גדולים להביא עבודה כה גדולה ומורכבת ארצה. מכל מקום, נחוץ למצוא דרכים, לתת לקהל חובבי המחול הישראלי החדש הזדמנויות להכיר את עבודתו. בלי ספק גלילי הוא אחד היוצרים הישראלים המעולים, ויש בכך משום אירוניה מרה, שדווקא הוא, הכל כך צברי וישראלי, אינו זוכה לכך שקהל-הבית שלו יראה את עבודתו.

צילום: הנס גריטסן
PHOTO: HANS GERRITSEN

✓להקת המחול הלאומית של ספרד

"RAPTUS", כור': נאצ'ו דואטו
רקדנים: עמנואל בֶּרֶד ונאצ'ו דואטו
צילום: קרלוס קודטס

להקת המחול הלאומית של ספרד (Compañia Nacional de Danza) נוסדה בשנת 1979 במדריד, כלהקת באלט קלאסי ממלכתית. בראשה עמד אז ויקטור אולטה (Victor Ullate), רקדן ספרדי מצטיין, שקומתו הנמוכה לא הפריעה לו להיות אחד הכוכבים הבולטים בלהקתו של מוריס בז'אר בבריסל, באלט המאה ה-20.

במשך שנות ה-80 התחלפו מנהלים אמנותיים בלהקה, והיא התלבטה במציאת דרך משלה. בשנת 1987 מונתה הבלרינה הרוסייה מיה פליסצקיה לתפקיד המנהל האמנותי. הלהקה הרבתה לסייר בעולם, וגם הגיעה לארץ. היה ברור שהבלרינה המבוגרת איננה האישיות המתאימה להצעיד את הלהקה הלאומית של ספרד בדרך אל ההצלחה והייחוד האמנותי. הפתרון נמצא רק בשנת 1989, שעה שאל מולדתו שב הרקדן נאצ'ו דואטו (Nacho Duato). דואטו רקד בלהקת ה-NTD ההולנדית של יירי קיליאן, ואף החל ליצור כוריאוגראפיות משלו. הוא הוכיח שאינו רק רקדן מעולה אלא גם יוצר מחולות מחונן. דואטו, שנולד בעיר ואלנסיה, היה סטודנט בבאלט רומבר בלונדון ובבית הספר MUDRA של בז'אר בבריסל. את לימודיו השלים בניו-יורק, אצל אלווין איילי.

ב-1980 חתם דואטו על חוזה ראשון, עם להקת באלט קולברג בסטוקהולם. משם הזמין אותו יירי קיליאן להצטרף ללהקתו בהאג, ומאוחר יותר היה דואטו לכוריאוגראף בית של ה-NTD.

עד בואו של דואטו למדריד, היתה להקת המחול הלאומית להקת באלט קלאסי לכל דבר, אם כי ניסתה להכניס גם גוון ספרדי ייחודי ברפרטואר שלה. אם נתבונן ברפרטואר של הלהקה היום ניווכח, שהיא מושפעת מקיליאן, בילי פורסיית ואוהד נהרין. היא מבצעת את "קיר", את "Petite Mort" של קיליאן, אבל בעיקר עבודות מאת מנהלה האמנותי עצמו.

דואטו מעדיף ליצור למוסיקה ספרדית. בין עבודותיו הטריות, "Por Vos Muero" ("למענך אני מת"), למוסיקה מהמאות ה-15 וה-16, תקופה בה המחול החברתי מילא תפקיד חשוב בחיי הספרדים. מחול מודרני זה מנסה לתאר את תפקיד המחול באותם זמנים.

"ים-תיכוני" ("Mediterranea") של דואטו משנת 92' בנוי על שורה שלמה של יצירות מספרד ומארצות נוספות שלחופי הים התיכון. לדברי הכוריאוגרף, הוא נמנע משימוש באלמנטים של מחול עממי ממש, כיוון שהתכוון ליצור בעיקר את האווירה האהובה עליו, של הים-תיכוניות.

עבודה נוספת שלו שמבצעת כעת הלהקה - המחול "Cero Sobre Cero" ("אפס על אפס"), למוזיקה מאת אלברטו איגלזיאס, מלחין ממוצא באסקי. זהו המחול השלישי שדואטו יוצר לפי הלחנים שלו. כוונתו, הוא אומר, היתה לתאר את הצרכנות בתרבות המודרנית, בה הכל מתכלה וניתן להחלפה באחר.

✓מלגה ע"ש חסיה לוי-אגרון

ביוזמתו של משה אפרתי, תלמידה לשעבר של חסיה לוי-אגרון, חולקה לראשונה ב-4 ליוני 1997 מילגה על שמה. המלגה נוסדה ליצירה של חניכי האקדמיה ע"ש רובין בירושלים.

חבר השופטים כלל השנה את אושרה אלקיים, פרופ' דליה כהן, רודי סרמפסמה ואסתר נצלר, שייצגה את משה אפרתי, ששהה בחו"ל.

המלגה על סך 1000 דולר הוענקה לעינת זוטא, על עבודתה "הדבר הזה...", למוזיקה מאת קלוד דביסי.

✓להקתו של צבי גוטהיינר זוכה בשבחים בניו-יורק

בינואר 97' הופיעה להקתו של הכוריאוגרף הישראלי צבי גוטהיינר בתיאטרון ג'ויס בניו-יורק, כחלק מסדרת מופעים תחת הכותרת המשותפת "Alltogether Different Dances".

בלהקתו של גוטהיינר 11 רקדנים ורקדניות. יצירת הבכורה בתוכנית היתה "ירח אלבמה", עיבוד למחזה של ברטולט ברכט, למוסיקה של קורט וייל. מבקרת העיתון "ניו-יורק טיימס", ג'ניפר דאנינג, כתבה בין היתר, שאם כי המחול לרוב כלל לא התייחס לשיר של וייל, "הרקדנים בעלי הגוף המוצק נעו בתנועות החלטיות ונראו כדמויות של ציירים גרמנים מהתקופה האקספרסיוניסטית, שנחתו בתמונה שטופה באור שעיצובו ייתכן רק בשנות ה-90'. [...] המחול החזק ביותר בתכנית היה "Lash" ("צליפה"), לשישה רקדנים, שנעו בנוף שכוח אל, שנראה כמו כיכר כפרית שעוצבה על ידי [הצייר הסוריאליסטי האיטלקי] קיריקו (Chirico). [...] הרושם שהותיר מחול זה הועם מעט בשל אורכו והחזרות הרבות שבו.

מבקרת ה-"Village Voice", דבורה ג'וויט, מוצאת, ש"כשהוא [גוטהיינר] יוצר תנועה במלוא הקיטור, קפיצות חזקות, צעדים נחרצים, הם נראים כאילו לא סתם הסתובבו אלא כמתכופפים ונעים על צירם בו זמנית, כך שאנו כביכול יכולים לראותם בו-זמנית מזוויות ראייה שונות. הכוריאוגרפיה נוטה להלך על גבול הגודש, וכל עצירה מקבלת חשיבות רבה, מהווה סימני פיסוק ומנוחה לעינינו".

התוכנית כללה גם יצירות משנים קודמות, שזכו, לדעת המבקרת, לביצוע שנתן להן עומק.

✓פרס ליהודית ארנון

החברה הבינלאומית לתמיכה באמנות הבמה, ISPA, העניקה ליהודית ארנון את פרס האומן המצטיין. הטכס התקיים בחודש יוני במרכז סוזן דלל. הפרס הוענק ליהודית על תרומתה הבלתי רגילה, כשרונה היצירתי והשראתה לעולם המחול.

✓ יהודית בינטר
מילים של זיכרון

לכל אחד יהודית בינטר משלו. רבים ושונים בטוחים, כי בדרכם המקצועית הם מגמישים את דרכה של יהודית. היא לא האמינה באסכולות ולא במטרות מוגדרות. היא האמינה בדרכים, בחיפוש, בהתנסות.

בשנת 1957 - כן, זה היה לפני ארבעים שנה! - הזמינה אותי יהודית בינטר לשיחה. היא הציגה בפני ניסוי שעמדה לפתוח בו, והציעה לי להצטרף לקבוצה מצומצמת שתעבוד מספר שעות כל יום בניסיון לגבש תהליכי תנועה אשר יתועדו וישמשו בסיס להמשך עבודתה בסמינר. יהודית אמרה לי בגילוי לב, כי ניסיון זה עמד בניגוד למה שעשתה עד אותה עת. היא האמינה, לדבריה, כי תנועה טבעית ומשוחררת תביא לשכלול היכולת התנועתית וכי שינוי הרגלים והתחדשות הם הדרך. בגילוי לב אמרה יהודית, כי לא מהכל היתה מרוצה. מתוך הלבטים והדיונים עם הנהלת הסמינר (אז היה זה עדיין סמינר בלבד ולא מכללה) עלתה ההצעה לקחת שנה של פסק זמן ולעשות בה עבודת מעבדה מרוכזת, לתעד ולרשום תהליכי תנועה ושיעורים, שמטרתם הינה, בראש וראשונה, שיפור היכולת התנועתית.

המסגרת החברתית בקבוצה היתה מקסימה. בנות אחת אחת, שנתנו הרבה וקיבלו עוד יותר, ואמרו בכל יום תודה בשקט, לא בקול רם. הקושי היה בתיעוד. לבקשת יהודית מילאתי עשרות דפים בכתיבה צפופה ומסרתי אותם לידיה מדי יום. לא השארתי עותקים בידי. באותם ימים לא שמרנו עותקים. אינני יודעת מה עלה בגורלם של אותם דפים, אך אני יודעת כי אותם תהליכי תנועה היו לחלק משפת התנועה שלי, בהוראת תנועה ומחול לילדים ולמבוגרים ובעבודות כוריאוגרפיה שונות. הם היו לחלק בלתי נפרד מעבודתי מאז ועד היום.

כאשר הגיעה הקבוצה לסוף שנת העבודה, נתנה לי יהודית את ספרו של פול ולרי "הנפש והריקוד" בתרגומו של ישראל זמורה, שיצא לאור ב-1949 בהוצאת מחברות לספרות. ההקדשה שרשמה יהודית בכתב ידה היתה קודם כל "השבלול" המפורסם שלה, שהשתרע על פני כל העמוד כמעט, ולמטה רשמה: "לנעמי, לגמר ולהתחלה, מיהודית בינטר".

ב-1970 או ב-1971, קיבלתי לבקשתה של יהודית לקריאה את כתב היד של ספרה "אתה התנועה". התגובה הראשונית שלי היתה: סוף סוף! כשהתחלתי לקרוא, הרגשתי שאני נוגעת בציפור הנפש. במונחים מקובלים היה כתב היד זקוק נואשות לעריכה לשונית, וידעתי כי כל עריכה תגרע מן החוויה שמזמן מפגש עם אין ספק, כי אנו מבססים את עבודתנו בסמינר הקיבוצים על השקפתה ועל דרכי עבודתה של יהודית. התנועה היסודית היא הבסיס לכל טכניקה ומיומנות מקצועית, ונכללים בזה הבאלט הקלאסי והמחול המודרני. מדעי החינוך הם הבסיס לעבודתנו, ומדעי גוף האדם זוכים ליישום מעשי וחינוכי.
האלתור והיצירה בתנועה הם חלק מהבנת התנועה, הם בסיס לביטוי אישי וכלי לתקשורת בין אישית. אנו מנסים לקיים דו-שיח מתמיד בין היחיד לקבוצה, מבלי שהאחד יתבטל בפני הרבים ומבלי שהרבים יספגו את היחיד. אינני בטוחה, אם יהודית היתה נלהבת מן הדגם המנחה של המועצה להשכלה גבוהה כיום, אך בתכנים שיצקנו להתמחות המקצועית אצלנו, ניכרות בהחלט עקבות עבודתה של יהודית. רבים מבחירי המורים שלנו היו תלמידיה. בעיון בספרה נמצא את הרציונל שלנו. וכך כתוב שם בעמוד 25:

"המורה חייב להכיר בכך, שמחובתו לעורר את מלוא התעניינותם של התלמידים במעשיהם במשך השיעור. עליו לסייע לתלמידים בכל קבוצת גיל לחשוב בעצמם, להחליט בשביל עצמם, לגלות מהי הסיבה להצלחה או לאי הצלחה של ניסיונותיהם. המורה עצמו נמצא כל הזמן בסיטואציה של דו-שיח. עליו להתאים את מטרת ההוראה שלו למטרה שנקבעה בתכנית הלימודים. עליו לתרגם ולסגל מטרות אלה לתלמידים במשך כל תקופת הלימוד ובכל שיעור ושיעור מחדש. הוא צריך להיות ער להתפתחותו של כל תלמיד ולהגיב עליה. באופן זה יכונן דו-שיח עם כל אחד מתלמידי הכיתה. המורה מסייע לתלמיד בהערכת התנסויותיו ובהבטחת התקדמותו בלמידה".

"התלמיד מקבל על עצמו את המשימה. התלמידים מוכנים להבין שניסיונות התנועה שלהם הם הם תוכנו האמיתי של השיעור. כתוצאה מכך הם מוכנים לעבוד בחלק מן השיעור בכוחות עצמם. אם נותנים להם חופש לבחור את פעילותם, יש לדאוג לכך שילמדו להשתמש בחופש זה בזמן שניתן להם באופן פורה. עליהם ללמוד ולהבהיר את כוונותיהם בכל שלב של מעשה הניסוי. הם לומדים לשאול שאלות, לחקור, לגלות, לנתח, לצרף, ליישם, ובדרך זו הם מגיעים למסקנות משלהם".

"באופן זה של למידה ניתן לכלול את כל כישוריו של התלמיד - המוטוריים, האינטלקטואליים, הריגושיים והחושיים - על מנת לבצע משימת תנועה בתור סיטואציה ניסיונית. החיפוש והחקירה של התלמיד מובילים אותו לכך שיכוון את ניסיונותיו בעצמו ושיבין את ניסיונותיהם של אחרים. הוא עשוי לגלות את כישוריו, ללמוד לפתח את כשרונותיו, ולחזק את חולשותיו. כך הוא יפגוש את עצמו בהתאם לסיטואציה של הדו-שיח, ויהיה מסוגל להעביר את התנסות תנועת גופו, בתור הכרה מורחבת, אל חיי היומיום".

בימים אלה של מאבק על שמירת הגישה האישית הפלורליסטית ופיתוחה, כאשר היכולת הטכנית מרקיעה שחקים, אך אופקי הרוח מצטמצמים, נזכור את רוחב האופקים, את הרוח היוצרת ואת הפתיחות לאדם באשר הוא של יהודית בינטר, שהתוותה את הדרך לרבים מבחירי המורים לתנועה ולמחול בישראל של היום.

נעמי בהט-רצון

✓ הפרס ע"ש יאיר שפירא

כמדי שנה, חולק פרס יאיר שפירא, רקדן הלהקה הקיבוצית ובת-שבע, שנהרג במלחמת יום כיפור. הכנס וחלוקת הפרסים התקיימו השנה באולפן למחול של בית-שאן, ב - 14.4.97.

הזוכים היו נעמי פרלוב, מנהלת אנסמבל בת-שבע וסיון כהן, רקדנית ומנהלת החזרות של הקיבוצית.

כן הוענק פרס מיוחד לעפרה חנון-לין על עבודתה עם להקת מחול הגיאז של המועצה האיזורית מגידו.

✔יוסף במצרים ו"תיאטרון כוריאוגרפי" בעיר בון

בברלין נמשכת בניית עיר הבירה החדשה/ישנה של גרמניה. בון, העיירה ששימשה עד כה מושב הממשלה הפדראלית, עומדת לאבד את מרכזיותה. גם בבית-האופרה של בון, שאת להקת הבאלט שלה ניהל במשך שנים לא מעטות מיודענו ואלרי פאנוב, חלים שינויים מפליגים.

הלהקה הופיעה לאחרונה בבכורה, שכללה שתי יצירות שנחשבו לאוואנגרד בראשית המאה. הכוריאוגרף יורי ואמוש יצר עבור באלט בון גירסה משלו ל"אגדת יוסף", למוזיקה מאת ריכארד שטראוס, יצירה שהיתה הבכורה האחרונה של להקתו של דיאגילב ערב מלחמת העולם הראשונה.

זו היתה אז גם הופעתו החשובה הראשונה של הרקדן הרוסי מייאסין, שגלם את יוסף, כשכל לבושו (שתוכן על ידי ליאון בקסט) רק פרוות-גדי לבנה. רגליו החשופות של הנער היפה נחשבו למשהו ממש מתגרה...

מלבד הבאלט התנ"כי, יצר ואמוש נוסח חדש לבאלט מודרני אחר, שהיה ממש מהפכני בשעתו, "שור על הגג", ("Le Boef sur le Toit"), לתמליל מאת ז'אן קוקטו, למוזיקה מאת דריוס מיו. ואמוש הוסיף לכך גם את "הואלס העצוב" מאת סיבליוס.

למעשה, בכורות אלה - שזכו לתגובה ביקורתית חיובית מאוד - מסמלות את סוף פעילותה של להקת הבאלט של בון. החל בעונה הבאה לא עוד באלט, אלא "תיאטרון כוריאוגרפי", שמנהלו האומנותי יהיה יוצר צ'כי, שניהל קבוצה במתכונת דומה בעיר פרייבורג, פאבל מיקולשטיק (Pavel Mikulaštik).

בתכנית העונה הראשונה של מיקולשטיק כלולות העבודות הבאות: "La strada", "אגדה אכזרית" על פי סיפרו הנפלא של פליני משנת 1954. "מעגל הגיר הקווקאזי" מאת ברכט ישמש לכוריאוגרף בסיס ליצירתו, שבכורתה תתקיים בחודש מרץ בשנה הבאה. ועוד מחזה מפורסם ישמש אותו, "הקרנפים" מאת יונסקו, באמת מחזה-אבסורד, שיסוד התנועה שבו - הפיכת בני אדם לקרנפים - עשוי להיות חזק יותר בתנועה, ללא הטקסט.

מכל מקום, אחרי באלטים שיגרתיים מאוד של פאנוב ויורי ואמוש, "התיאטרון הכוריאוגרפי" יהיה בגדר חידוש של ממש.

✔"תיאטרון היום-יום"של יגאל פרי

יגאל פרי, לשעבר סולן להקת "בת-דור", המנהל שנים רבות את הסטודיו שלו בניו-יורק, הנקרא "פרידאנס", מקום הומה, בו אפשר לפגוש את אנשי המחול הישראלים "הגולים" הרבים בתפוח הגדול.

יגאל פרי אינו מזניח את הכוריאוגרפיה שלו. בגיליון החורף של "Ballet Review" מדווח המבקר דארל וילקינס על המופע, שהתקיים בסטודיו שלו, ובו בוצעו עבודותיו.

"במרכז של פרי, כמה אומנים וכוריאוגרף אחד הזכירו לי, עד כמה אנחנו, אנשי ניו-יורק, ברי מזל, על שיש לנו להקות אין ספור במגוון גדלים. בעזרת יכולת להתעופף ממש "רוסית", ונוכחות בימתית בוגרת, הכניס הרקדן פאבריס הרו (Fabrice Herrault) רוח של אצילות ב"תיאטרון היום-יום" של יגאל פרי. הסולו של הרו, שנקרא "לבד", בוצע לצלילי המוזיקה מאת מריו גריגורוב. קהל הצופים קיבל בחום רב את הרקדן הצעיר ג'רמי ראיה (Jeremy Raia), שביצע דואט בעבודתו של פרי "Theatre of the Everyday". הוא גם רקד סולו מאת פרי, "כמו מנואט" ("Like a Menuett"), שבסיומו היה ממש מפץ של מחיאות כפיים".

✔מחווה לג'ון קרֶנקו

לו היה הכוריאוגראף ג'ון קרנקו בחיים, היה חוגג באוגוסט השנה את יום הולדתו ה-70. באלט שטוטגארט, הלהקה שהוא ניהל במשך 12 שנה, עורכת שורת מופעים לכבודו. כל יצירותיהם ייבוצעו בין ה-1.10.97 ועד ה-16.10.97 בתיאטרון הממלכתי בשטוטגארט.

✔פסטיבל המחול החדיש בברן, שוויץ

בעיר הבירה של שוויץ, ברן, יתקיים פסטיבל המחול השנתי Berner Tanztage ה-11 בימים 22 באוגוסט ועד ה-7 בספטמבר.

הנושא המרכזי השנה הוא: "הגוף האנושי ככלי למחול".

לפרטים יש לפנות ל: Berner Tanztage
POB 317
3000 Bern
פקס 0333 371 31 0041

קולדממה

להקת מחול

ביצירתו החדשה של

משה אפרתי

חתן פרס ישראל

אנטי - מאיקון

25.9.97

26.9.97

27.9.97

17.10.97

18.10.97

במרכז סוזן דלל
למחול ולתאטרון

הפקות

קולדממה, רח' הירקון 61, תל-אביב 63432, טל. 03-5102997/8, פקס. 03-6297447

"אותלו" הפקה משותפת לשלוש להקות אמריקניות

שלוש להקות מחול אמריקניות נודעות - "תיאטרון המחול האמריקני" (ABT), באלט סן-פראנסיסקו ולהקתו של לאר לובוביץ' - חברו יחד לפרויקט רב-היקף, להעלות באלט עלילתי, שהכוריאגרף שלו יהיה לאר לובוביץ', והמבוסס על הטרגדיה "אותלו" של שייקספיר.

את תפקיד הכושי ממלא הרקדן דסמונד ריצ'רדסון, שרקד בלהקתו של אלווין איילי, והוזמן בשנה שעברה להצטרף ל - ABT. הבכורה נערכה בחודש מאי בניו-יורק.

בהסכם בין שתי להקות הבאלט נקבע, שהלהקה הניו-יורקית לא תופיע בערים שבחלקה המערבי של ארה"ב, ואילו "באלט סן-פראנסיסקו" תופיע רק בחלקה המערבי.

האם שיתוף כזה במשאבים הוא תמרור לבאות? אולי בצורה כזו אפשר יהיה להקל על הוצאות ההפקה של יצירות באלט גדולות היקף, על ידי צימצום עלות שכרם של היוצר ומעצבי התלבושות והתאורה.
בתצלום: דסמונד ריצ'ארדסון בתפקיד אותלו וסנדרה בראון כדסדמונה.

ואלטר סורל, זקן מבקרי המחול נפטר

Walter Sorrell
1905 - 1997

המבקר וחוקר המחול ואלטר סורל, שנפטר השנה בניו-יורק, נולד בוינה. מאז מלחמת העולם השניה חי בארה"ב. הוא היווה מעין גשר בין דור הרקדנים, שהגיעו לשיא דרכם אחרי מלחמת העולם הראשונה, כגון מרי ויגמן, לבין אנשי המחול המודרני האמריקני.

סורל היה ידיד קרוב של גרטרוד קראוס, ותמיד שמח לשוחח אודותיה. בין ההיסטוריונים של המחול היה כמעט היחיד, שהתעניין בתולדות המחול היהודי, ובתפקידם של יוצרים ומבצעים ממוצא יהודי, כגון גוליאלמו אבראו דה פסארו. גישתו לתולדות אומנות המחול היתה גישה חברתית: הוא ראה את המחול על רקע זמנו, כחלק מהחיים, ולא כמשהו מנותק מההיסטוריה הכללית.

אני זוכר את הופעתו בכנס חוקרים, שהתקיים באמצע שנות ה-80 בטירה עתיקה סמוך לעיר ביירויט, מקום בו מתקיים מדי שנה פסטיבל האופרות של ריכארד ואגנר. בין המרצים בכנס היה גם במאי סרטים מוזיקליים, שיצר סרטי בידור ומחול בשנות ה-30, בגרמניה הנאצית. אותו במאי קשיש, Rabenalt שמו, ענה לשאלת אחד המשתתפים בכנס, שהם עשו בעצם ימי מלחמת העולם השניה סרטים מבדרים, משום שבעצם לא היו מודעים כלל למה שקורה סביבם, למחנות ההשמדה ולשאר הזוועות.

תשובה זו של מי ששרת את הנאצים בנאמנות, הקפיצה את סורל. הוא קם ואמר בצורה מאופקת, אך נחרצת, שיש בין המשתתפים אחדים, שאותה תקופה לא היתה עבורם בידור, אנשים שאיבדו אז את רוב משפחתם... ושהוא אינו מוכן לשמוע נימה זו של התנערות מאחריות. סורל זכה אז למחיאות כפיים ממושכות, במיוחד מצד אנשי מחול גרמניים צעירים, שהשתתפו בכנס על אודות מחול - ההבעה, ושלא היו מוכנים לטשטוש האחריות של אומנים תחת שלטונו של היטלר, כגון מרי ויגמן, שהיתה מוכנה להכנע לתכתיב חוקי הגזע, כבר בראשית הרייך השלישי.

סורל גם כתב מספר מחזות שבוצעו באמריקה, כתב מאמרים ברוב כתבי-העת העוסקים במחול במשך יותר מחמישים שנה, ולימד שנים ארוכות באוניברסיטאות שונות בארה"ב.

HOMO 2000
Berlin

באקדמיה לאומנויות שבברלין מתקיימת תערוכה גדולה, המתארת 100 שנים של תנועות ההומוסקסואלים. במסגרת אירועי התערוכה, התקיימו במרכז המחול TanzWerkstatt מופעי יצירתו החדשה של חאבייר דה פרוטוס (Javier de Frutos), העובד באנגליה. זהו דואט לשני גברים, הנקרא "עשב" ("Weed"), והמבוצע על גרם מדרגות. המוזיקה המלווה היא מתוך "מאדאם באטרפליי" של פוצ'יני.

היצירה הוזמנה במיוחד לאירועים אלה.

תודה

תודה לכל הפעילים,

המתנדבים, המשקיעים,

נותני החסויות ובעיקר

לרקדני הפסטיבל.

להתראות,

בפסטיבל מחול כרמיאל בשנה הבאה,

במסגרת חגיגות ה-50 למדינת ישראל.

אותה גברת שימלה אחרת

מאז ומעולם, רקדניות ורקדנים מרבים לחשוב, לחוש מאויימים, מרגישים נהדר או מיואשים ממראה גופם על הבימה. הדאגה לתלבושת תופסת מקום מרכזי בעיצוב הכוריאוגרפיה - אפילו אם הלבוש הוא כמעט בלתי נראה. גם העירום הוא מין תלבושת. אם כי שמלות ענקיות וגלימות מכסות הכל, גם אלה יכולים להיות סקסיים מאוד.

היחס לתלבושת הרקדן והרקדנית הם הצהרת כוונות והבעת דיעה אסתטית מובהקת. העוקב אחרי קיצור חצאית המלמלה הקלאסית ה-tutu של רקדנית הבאלט, יבחין איך מזו שבאורך מלא, עד הקרסול, של המאה ה-18, היא עולה עד לקצת לפני הברך בתקופה הקלאסית במאה ה-19, וכיצד, עם המצאת נעל-הבהונות בשנות ה-20 של המאה ה-19, היא מתקצרת עד לצורת מניפה קשוחה במאה ה-20.

גם לבושו של הרקדן הגבר בבאלט עברה שינויים ניכרים. מכנסי הגוף ההדוקים, המקובלים כל כך כיום, לא היו כאלה בעבר. הלבוש על בימת המחול היה למעשה גירסה מקושטת יותר מהרגיל בטרקלין או ברחוב. המכנס ההדוק לכל אורך רגלו של הרקדן נוצר בד בבד עם קיצור ה- tutu של הבאלרינה.

למען הצניעות, חובה היתה על הרקדנים ללבוש מעל למכנסי הטריקו מעין מכנסיים קצרים, להסתיר את אברי המין שלהם. המצאת החגורה, ה- jockstrap, שייכת למאה ה-20. ניז'ינסקי גרם לסקנדל ועף מהבאלט החצרוני הרוסי בראשית המאה, שעה שבתפקיד לאברכט ב"ג'יזל" רקד ללא אותם מכנסיים קצרים, שומרי המוסר. הדבר עורר את חמתה של אחת מנשי פמלייתו של הצאר, שנוכחה במופע, ונפגעה עמוקות מצפיה בערוותו של הרקדן. יש מי שסבורים, שהיה זה דיאגילב, שיעץ לניז'ינסקי לרקוד ללא מכנסי-הצניעות, כדי להבטיח שהרקדן הגאוני לא תהיה לו ברירה אלא להצטרף ללהקתו של האמרגן הגאוני, ערב מופעיה בפאריז...

הלם תרבותי דומה גרמו לצופים שני כוריאוגרפים, שיצרו יחד את המחול "Mutations" עבור תיאטרון המחול ההולנדי, בשנת 1970. ביצירתם המשותפת של הנס ואן מאנן וגלן טטלי, הופיעו הרקדנים משני המינים בעירום גם על גבי מסכי ההקרנה וגם על הבימה עצמה.

מרתה גראהם העדיפה תמיד גלימות גדולות ודראמאטיות לנשים וכמעט עירום לבחורים. המחול הפוסט-מודרני הכניס את נעלי-הספורט ואת הג'ינס לבימת המחול. הכיעור המכוון של אופנה רשלנית של סמרטוטים ותלבושות מימי הסבתא, נעלי העבודה הכבדות ושאר גחמות, אופייניות ללהקות הישראליות בימינו.

האופנה שימשה נושא לבאלט הראשון שיצר פרדריק אשטון, אחד מגדולי הכוריאוגרפים הבריטיים, בראשיתה של להקת "באלט ראמבר", להקת הבאלט המקצועית הראשונה באנגליה. "טרגדיה של אופנה", נוצר בשנת 1926, לפי רעיון של בעלה של מרי ראמבר, המשורר אשלי דיוקס. הוא סיפר לאשטון על מעשה שקרא, על אודות טבח צרפתי מפורסם, שהכין מאכל מיוחד במינו לסעודה מלכותית חגיגית, וכשהמארחת מאסה ביצירתו, נטל סכין מטבח והתאבד.

אשטון העביר את הנושא לתחום התלבושת. ואצלו החייט מאבד את עצמו לדעת, שעה שהגברת עבורה עיצב שימלה מיוחדת, אינה מוכנה ללבוש אותה...

בכל הנושאים הללו מטפלים הראיונות והרשימות הבאות. בסופו של דבר, אין הכוריאוגרף יכול לשנות ממש את דמות רקדניו המבצעים, אלא על ידי התלבושת. זו תמיד אותה הגברת (או האדון) בשימלה אחרת.

שימלה בסגנון גרהם, להקת המחול הקיבוצית

GRAHAM STYLE DRESS, A DANCER OF THE K.C.D.C

עיצוב תלבושות המחול בישראל

מאת רות אשל

חלוצי המחול בארץ ישראל בשנות ה-20 וה-30 היו מעצבים ותופרים את התלבושות בעצמם כשהמודל להשראה וחיקוי היו אמני מחול-ההבעה (Ausdruckstanz) במרכז אירופה, ובראשם מרי ויגמן, שרבות מתלמידותיה הגיעו לארץ. לכל ריקוד - ולא פעם נכללו במופע גם עשרה ריקודים קצרים - נתפרה תלבושת מיוחדת. התלבושת היתה חשובה לא רק כשלעצמה, אלא נועדה גם לחפות על דלות האמצעים הבימתיים האחרים ולהוסיף מימד תיאטרלי למופעי המחול - היוצרים העדיפו להשקיע את מעט הכסף שעמד לרשותם בתלבושת.

פופולארית הייתה השמלה הארוכה בצבע כהה מבד כבד וגולש, שיצר קו אחד מכפות הרגליים ועד הראש, קו שהבליט את התנועה האקספרסיבית של הגב. גיזרת השמלות הקרינה דמות של אשה מודרנית ועצמאית, שאינה מבקשת להדגיש את נשיותה ולספק את הטעם הגברי. השמלה תאמה את מילון התנועות של אותה תקופה שבו היו כלולים תנופות, סיבובים וקפיצות. פופולארי בארץ היו שילובים שתאמו את האקלים החם של חצאית או מכנסיים ארוכים עם חולצה חושפת מותניים.

יוצא דופן בגישתו לעיצוב התלבושת היה ברוך אגדתי, חלוץ הרקדנים בארץ, שהעלה ערבי סולו בשנות העשרים. לפני שנעשה רקדן וכוריאוגרף, היה אגדתי צייר, והוא תיכנן את התלבושות כשהוא מושפע מהזרמים האומנותיים של הקוביזם והקונסטרוקטיביזם ולאו דווקא מהאקספרסיוניזם הגרמני. אגדתי נהג לבקר בפאריז את ידידיו נטליה גונשצ'רובה ומיכאיל לריאונוב, שעיצבו תלבושות ללהקתו של דיאגילב. כמותם, ניסה לשלב בתיכנון התלבושת המחולית את התפישות העדכניות באמנות בהקשר לצורה וצבע. התלבושות שעיצב לעצמו היו זויתיות ונוקשות עם מימד סוריאליסטי. למשל, לביצוע מחול ריקוד חסידי, נעל זוג מגפיים, כל אחד מהם בצבע אחר.

השאיפה לחיפוש אחר שורשים בארץ החדשה - ישנה באה לידי ביטוי בהוספת ניחוח מזרחי לתלבושות שעסקו בנושאים הקשורים לתנ"ך או לנוף הארץ. מקור להשראה היו הבגדים של הערבים, בעיקר המיכנס עתיר הבד באיזור המיפשעה, וכן הבגדים של העליות הראשונות של יהודי תימן, שבחזותם ראו החלוצים את דמות אבותיהם בישראל העתיקה. בבאלט התימני של רינה ניקובה שפרח בשנות השלושים עיצבה ניקובה את התלבושות המפוארות והצבעוניות בהשפעת הסיגנון הערבי והתימני: שמלות ארוכות, גלימות רקומות, מצנפות, תכשיטים - התנועה הפשוטה מיקדה את תשומת הלב לתלבושת.

לעומת זאת, בתלבושות של ירדנה כהן שהיא בת למשפחה של דור שביעי בארץ ונחשבה לשורשית שברקדניות בשנות השלושים והארבעים, היתה מזיגה של רוח המזרח ושל רוח המחול המודרני. הגיזרה היתה פשוטה, נוחה לריקוד, מעוטרת בתכשיטים עתיקים, ובהם אצעדות - פעמוני רגליים שליוו בצילצולים את ריקודה. את התלבושות

סקיצה של גניה ברגר DESIGN BY GENIA BERGER

לתוכניות הראשונות שלה עיצבה הציירת מרגרטה ברגר - המרשלג ומסוף שנות השלושים הציירת חיה אלפרוביץ'.

אלפרוביץ' ביקשה למצוא תלבושת שתהלום את מחולותיה של כהן שבה ראתה רקדנית "כנענית". ציורים או פסלים עבריים קדומים לא עמדו לרשותה, בשל האיסור על עשיית כל פסל וכל תמונה, אבל התנ"ך משופע בתיאורי בגדים ופריטים למיניהם, ואליו פנתה כאל מקור ידע והשראה. מקור אחר היה מימצאים ארכיאולוגיים שנחשפו באותם שנים באגן הים התיכון וששפכו אור על התרבויות העתיקות. מכל אלה ניסתה אלפרוביץ' לעבד סיגנון שתהיה בו מזיגה של קדום ומתחדש. מראה הפריחה בגליל בעונת האביב הניע אותה ליצור הרכב צבעים נועז - ירוק, צהוב, ואדום.

לקראת אמצע שנות השלושים החלו להיכלל בתוכניות המופעים בארץ שמות מתכנני תלבושות. כמקובל באותן שנים באירופה, היו אלה ציירים שרובם הושפעו מאסכולת פאריז באמנות כשלנגד עיניהם שיתוף הפעולה בין ציירים ידועים כמו פיקאסו ומאטיס עם הבאלט הקלאסי. השמלות הדרמאטיות הכהות של מחול ההבעה פינו מקומן לתלבושות יותר נשיות וחושפניות, בדים צבעוניים ואפליקציות, ובהדרגה ניתן לראות יותר תלבושות החושפות את הרגליים, כמו בבאלט. תשומת לב ניתנה גם לעיצוב כיסוי הראש. התלבושת החדשה שיקפה את האוירה הכללית שחיפשה נקודות אור וצבע בעולם מוכה המלחמה של שנות הארבעים. הקהל ביקש רגעים של אסקפיזם כשבא לצפות במחול והתלבושות היפות והצבעוניות ענו על צורך זה. מעצבי התלבושות הבולטים היו אנטול גורביץ' וג'ניה ברגר שהיו צריכים להתגבר על המחסור ודלות הבדים בימי מלחמת העולם השניה, ונאלצו לבחור בדים פשוטים ולצבוע אותם במו ידיהם. סקיצות התלבושות שרשמו מצטיינות ביופי רב, בצבעוניות ובנאמנות לפרטים.

סקיצה של חיה אלפרוביץ' DESIGN BY HAYA ALPEROWITCH

ב-1956 הגיעה לביקור ראשון בארץ להקתה של מרתה גראהם וההתלהבות שאחזה בצופים הביאה לנטישת סיגנון מחול ההבעה ששלט בארץ קרוב לארבעים שנה. את מקומה של דרזדן תפשה ניו יורק ואת מקום ערבי הסולו והלהקות הקטנות תפשה להקת בת שבע שהוקמה ב-1964 והתבססה על סיגנון גראהם. ברפרטואר הלהקה בשנים הראשונות מספר עבודות של גרהאם עם תלבושות שעיצבה הכוהנת הגדולה וביניהם "הרודיאד" ("Herodiade"), "אל לתוך המבוך", "שעשועי מלאכים" ו"הגן אחוז המלחמה". בביקוריה הרבים בלהקה, הייתה גראהם מורה גדולה לעיצוב תלבושת והראתה איך היא מניחה את הבד על גוף הרקדן הלובש Leotard ומעצבת את התלבושת.

השימלה הגראהמית היא בדרך כלל ארוכה ומגיעה לקרסול, אבל בניגוד לשימלה של מחול ההבעה, הגיזרה של השימלה הגרהאמית צמודה יותר לטורסו, מחמיאה לגוף הרקדנית, כשהבד מקדימה מחובר בין הרגליים לבד שמאחור וכך נוצרה שימלה שהיא שילוב של

תלבושות: גדעון אוברזון עבור "מקום אחר", להקת בת-דור, כור': רוברט כוהן
COSTUMES BY GIDEON OBERSON FOR "PLACE OF CHANGE", BAT-DOR, CHOR.: ROBERT COHAN, PHOTO: MULA & HARAMATY

חצאית ומיכנס (מקדימה מיכנס ומאחורה חצאית ושם מצוי מרבית הבד שבא לידי ביטוי בהרמות הרגליים הגבוהות ובסיבובים). זו שמלה נשית יותר מאשר שמלת מחול-ההבעה, אבל לא שימלה של אשה מתיפיפת לטעם הגברי, אלא שימלה של אשה חזקה, אוהבת, קנאית ונוקמת.

מרתה גראהם היתה גם מודל לחיקוי בכל הקשור לאיפור הפנים המדגיש את עצמות הלחיים, איפור כבד על העיניים וריסים מלאכותיים. כמו גראהם, משכו הרקדניות את שערן הארוך אחורנית ואספו אותו גבוה על הקודקוד. תלבושת הרקדן הייתה מורכבת בדרך כלל ממיכנס עשוי בד סטרץ' וחזה חשוף שהדגיש את הטורסו הגברי. אלה היו תלבושות תיאטרליות שעיצבו דמויות והדגישו את ההבדל בין המינים.

מעצבי התלבושות המרכזיים בלהקת בת שבע בשנות השישים היו ארנון אדר ("בנות הגן" של דונלד מק-קייל, "מחוללים" של רוברט קוהן), גליה גת, שהייתה רקדנית בלהקה ("האירוסין" של נורמן מוריס, "תהילים" של גלן טטלי), הרקדנית לינדה הודס, שרקדה בלהקת מרתה גראהם והשתקעה בארץ למספר שנים ("לפתח חטאת רובץ" של משה אפרתי), רקדן הלהקה יעקוב שריר ("הכרם של מרתה" מאת בריאן מקדונלד), מעצבת התלבושת לתיאטרון ומחול לידיה פינקוס-גני ("נסיך האפלה" מאת ג'ון באטלר), ותופרת הלהקה, ברטה קווארטץ ("בערת האדמה" מאת ג'ין היל-סאגאן).

בתחילת שנות השבעים נעלמה השימלה הגרהאמית כחלק מהתקרבות המחול המודרני לעבר הבלט הניאו-קלאסי. החלה בכך להקת בת-דור שהוקמה ב-1967 ובעקבותיה להקת בת שבע שהגבירה את שעורי הבאלט הקלאסי השבועיים בלהקה. התלבושות החדשות התבססו על בגד הגוף העשוי מבד סטרץ' עם אפליקציות שהדגיש את הקווים הברורים של הגוף. ניתן היה להשיג גלילים גדולים של בד סטרץ' בחנות צנועה ליד התחנה המרכזית. התופרות של בגדי המחול היו לאה לנדמן בבת-דור וברטה קווארץ בלהקת בת-שבע. הן היו תופרות את בגדי הגוף וצובעות אותם. השמלות היו עשויות מבד סריג רך שנופל היטב, כשהחלק העליון צמוד לטורסו, מחשוף מעוגל וחצאית פעמון המגיעה לגובה הברך. אלה שמלות בעלות אופי הומאני ויומיומי.

בלהקת בת-דור ניתן היה למצוא שמלות יפהפיות בעלות אופי יותר קלאסי / רומנטי.

מראה מלוטש יותר בעיצוב הבגד הביאה תגלית בד הסטרץ' בשם "לייקרה" באמצע שנות השבעים. משה בן-שאול, שתיכנן באותן שנים את מרבית התלבושות בלהקתו של משה אפרתי, "קולדממה" ("אדם מתחיל את יומו" - 1975, "האני האחר" - 1984), וגם עיצב תלבושות ללהקת בת-דור ולהקת ענבל, גילה את הבד במיפעל בגדי הים "דיוה". בד ה"לייקרה" הבוהק ניצמד והחניף לגוף הרקדן יותר מבד הסטרץ' ולא היה נגוע במחלת "הרכבות". בן-שאול: "עיצוב התלבושת נעשה בשיתוף עם אפרתי. מדברים.. הרבה מדברים.. על צבעים.. על הקשר לנושא. הדגש הוא יצירת בגד שבו העיקר הוא הרקדן והתוכן של היצירה, ולא תלבושת כאופנה או הפגנת נוכחות" (בראיון, אפריל 1997).

העבודות שיצרה מירלה שרון ללהקות בת-שבע ובת-דור בשנות השבעים היו הסנוניות הראשונות שבישרו משב רוח חדשני בכוריאוגרפיות של הלהקות המרכזיות. שרון שהתה בניו-יורק בשנים 1958 - 1971, למדה אצל מרס קנינגהאם והופיעה בלהקות אלוין ניקולאיס ומרי לואיס. כשחזרה לארץ פנתה למלחינים ישראליים שיכתבו מוסיקה מקורית וביניהם צבי אבני, מרק קופיטמן, יוסף טל, וכן אל הפסל דויד שריר שעיצב את התלבושות והתפאורה למרבית עבודותיה וביניהן "טלטלה" (1974) ו"פריזמה" (1976). ביצירות אלה, כמו באחרות שלה, התפישה האומנותית המרכזית היא של תיאטרון טוטאלי עם הקשרים חזקים בין התנועה, הלבוש, התפאורה והתאורה.

החל מ-1976 החלה פעילות של "מחול אחר" מחוץ ללהקות המרכזיות, ויש שפע של תלבושות חדשות. הרקע לשינוי נעוץ בחזרתם של כוריאוגרפים ישראליים צעירים מלימודים בניו-יורק, שם נחשפו לפעילות הפוסט-מודרנית. בארץ ניתקלו בדלתות נעולות בלהקות הגדולות ובמקביל החל תהליך של רקדנים שעוזבים את הלהקות מתוך רצון לרקוד וליצור "מחול אחר". החיפוש אחר "מחול אחר" הביא גם לחיפוש אחר "תלבושת אחרת" ובהשראת שיתוף הפעולה בין הכוריאוגרף מרס קנינגהם, הפסל רוברט ראושנברג, והמלחין ג'ון קייג' החלו כוריאוגרפים ורקדנים אלה לפנות לפסלים לעיצוב אביזרים ותלבושת. בהשראת ראושנברג ניתן למצוא ב"מחולות האחרים" שימוש בחפצים וחומרים יומיומיים פשוטים שהם Found Objects. לעיתים קרובות התלבושת או האביזר שימש כנקודת המוצא לכוריאוגרפיה. האיפור המוגזם פינה את מקומו לאיפור יומיומי יותר. הסיור של להקתו של אלוין ניקולאיס בסוף שנות השבעים הביא

תלבושות: דוד שריר עבור "פריזמה", להקת בת-דור, כור': מירלה שרון
COSTUMES BY DAVID SHARIR FOR "PRISM", BAT-DOR, CHOR.: MIRALE SHARON, PHOTO: MULA & HARAMATY

סקיצה של משה בן שאול DESIGN BY MOSHE BEN SHAUL

את אופנת המחולות בתוך שקים העשויים מבדי סטרץ' צבעוניים שיוצרים צורות פיסוליות.

ב-1976 עיצב הצייר אבישי אייל (בעלה של הכוריאוגרפית רות זיו-אייל) את התלבושת ל"מיסתורים" שלה, העבודה הראשונה בסיגנון תיאטרון-תנועה בארץ. "מיסתורים" מתאר אגדה של גבר ואשה (גבי אלדור) שרוצים לפגוש זה את זה, ובמהלך הדרך מפריעים להם יצורים מוזרים. אבישי אייל עיצב תלבושת עשויה מחבלים ליצור מאופיין בגמישות ולדמות תוקפנית יצר תלבושת מכפיות וסכינים. אבישי: "בתיכנון התלבושות היה אספקט אוטוביוגרפי. כשהיינו זוג צעיר דיברנו הרבה על נושא הטיפול בבית ותמיד היתה זו הפתעה עבור רות (שכולה היתה חיה בספירות של אמנות) שיש עולם של עקרת בית עם כלים, קערות, סכינים שאיתם חותכים ומזלגות שאותם נועצים" (13.12.1995). לחזרות הראשונות כבר הגיעה רות עם האביזרים ומתוך מיפגש עם התלבושת נוצרו האירועים והחומרים התנועתיים.

לסולו בשם "הדחליל" (1977) שיצרה זיו-אייל לערב סולו שלי עיצב אבישי אייל תלבושת שהסתירה לחלוטין את גוף הרקדנית, עד שלא ניתן היה להבחין בין קידמת הגוף לחלקו האחורי. על הראש חבשה הרקדנית קופסת פח ריק של מלפפונים כבושים ששימשה כמסכה וגם תיבת תהודה כשהרקדנית ליוותה עצמה בטקסט. הסתרת הפנים גם מיקדה את הסתכלות הצופים בתנועה המינימאלית של הדחליל.

עבודה נוספת של זיו-אייל, "בלאי" (1983), עוסקת בסיפור של פליטים ובה המרכיב התנועתי המרכזי והוא ההתלבשות וההתפשטות. זיו-אייל: "הבגדים זה מה שהפליטים סוחבים איתם בכל אשר יילכו. ערמת בגדים זה מה שנישאר מהאדם שנפטר... הלכנו (אני והמעצבת פרידה קלאפהולץ) לבית תמחוי ואספנו ערימות של בגדים ישנים. כשעיצבנו את הדמויות הלבשנו אותן בשכבות של בגדים. כל שיכבה משקפת פרק בהיסטוריה של הדמות. למשל, שיכבה של בגדים המרמזת על השתייכות לצופים, או יום החתונה" (ראיון עם אשל, 11.1.96).

יש תשומת לב לפרטי לבוש, כמו מדליות, כפפות, תיקים ומשקפי שמש המשמשים כמסיכה "ויש להעביר את המסר דרך תנועת הגוף ולא דרך העיניים". העיסוק בבגדים הפך לכח המניע את היצירה: איך מתלבשים, איך סוגרים את הרוכסן, איך מכפתרים כפתור ואיך מוסיפים ומורידים "קליפות של תקופות" מחיי האנשים. העבודה מסתיימת בערימת בגדים שעליה מוטלים אנשים, מלובשים ולא מלובשים, ומתוך הערימה מבצבצים חלקי גפיים ושערות.

במרבית עבודותיה משתמשת רינה שיינפלד באביזרים כבנקודת מוצא לאסוציאציות ולכוריאוגרפיה, כשבמהלך הריקוד הופכים האביזרים גם לתלבושת ארעית. מקור ההשראה שלה הוא אוסקר שלמר מתיאטרון הבאוהאוז שעיצב את המחולות והתלבושות לבאלט "טריארד" וליצירות אחרות שלו, ערב מלחמת העולם השניה. ב"פחים" (1980) משמש מלבן נחושת ככלי שניתן להקיש עליו להשמעת צלילים, אולם הוא גם הופך לכובע על ראשה של הרקדנית שמעניק לה חזות "פרעונית"; או שקיות ניילון חצי שקופות

"חוטים של סולו", כור: רינה שיינפלד

"THREADS", CHOR.: RINA SCHENFELD

התפורות יחד ויוצרות שימלה אוורירית יפהפיה. הפסל אברהם אופק יצר גלימה לבנה עשויה מבד לבן נוקשה ובה כשלושים כיסים בגדלים שונים, אותם מילא באבנים עד שהגלימה עמדה בכוחות עצמה כאנדרטה חיה. בהשראת המנהג שרווח בתקופת המיקרא לסקול נשים שנחשדו בניאוף, קרא אופק לגלימה "גלימה לסקילה עצמית" (1981). הוא מסר לי את הגלימה שהפכה לנקודת מוצא לעבודה פולחנית של היטהרות שבו אני נפטרת מהאבנים שבגלימה המייצגים את ה"חטאים" בהשראת מנהג "התשליך". גלימה נוספת של אברהם אופק הייתה עשויה מעשרות "חלונות" נפתחים שהיו ממוקמים מעל איברים שונים בגוף החשופים למחלות. חימום האיזורים הנגועים בנר וכיסוים בצמחי מרפא הפך לבסיס למחול בשם "נר מרפא" (1986).

אלי דור-כהן, בוגר בצלאל, יצר מספר עבודות יחד עם אשתו דאז, הרקדנית אליס דור כהן, שבהן היתה התלבושת האלמנט הדומיננטי. אומן שהשפיע על עיצוב התלבושת שלו הוא לינדסי קמפ שביקר בארץ ב-1984. מן העבודות הבולטות למחול שהיו על גבול המיצג הן "אשה צלובה" (1983), "תרנגולים" (1984) ו"מיתה ורודה" שהוא יותר תיאטרון חזותי, וזכה בפרס ראשון בפסטיבל עכו (1985). למחברת המאמר עיצב את התלבושת ל"אמזונה קומפקטית" (1986) המתארת דמות שנחתה המחלל החיצון וכולה מוארת על ידי עשרות נורות דולקות של 24 וולט. הנורות מולבשות על הגוף באמצעות ריתמה העשויה רצועות עור והמלפפת את כל הגוף, כולל הראש.

הביקור של תיאטרון מחול ווופרטל של פינה באוש בארץ בתחילת שנות השמונים הצמיח את אופנת תלבושת הנשים בקומבניזונים והגברים בחליפות מעונבות. בגדים אלה ניתן לראות בעבודות הראשונות של תיאטרון תנועה "תמונע" של נאווה צוקרמן ובהם "תצלום משפחתי" (1982), "תשתו קפה" (1984), "חמש צעקות" (1986).

ביקורה של להקת "רוזאס" מבלגיה בסוף שנות השמונים נתן חיזוק למראה היומיומי ופתח את אופנת המראה הזרוק עם השימלה הקצרצרה השחורה, הכמעט-מיני, עור הרגליים החשוף והלא מגולח, הנעליים הגבוהות, השיער המתנפנף בטבעיות. ניר בן גל מספר, שכאשר העלו הוא וליאת דרור את "דירת שני חדרים" (1987) לפני ועדת קבלה ל"גוונים במחול" הועדה כמעט מנעה מהם לעלות על הבמה עם נעליים גבוהות בטענה שזה הורס את הלינוליאום. ניר בן גל: "רקדנו עם נעליים ממש כבדות, כאלה שהכובד שלהם מושך אותך לרצפה. חיפשנו לבדוק איך זה ישפיע על התנועה שלנו. בשבילנו הנעליים הייתה גם אמירה של אנטי. אנטי לנעלי האצבע של הבלט הקלאסי וגם אנטי למחול המודרני של גראהם. הרי לא הולכים לעבודה יחפים אלא עם נעליים. כך גם אנו" (בראיון עם אשל, 1997).

התלבושת אצל ניר וליאת בן גל היא של אנשים שהולכים ברחוב. בגדים פשוטים, יומיומיים ובכל זאת שיהיה שזור בזה גרעין של משהו בימתי. "הנדיבות צריכה להיות בגוף ולא באביזרים של תפאורה ותלבושת", אומר ניר. הרקדנים בלהקה באים לחזרות עם בגדים יומיומיים ורוקדים עם מכנסיים (לא מכנס ג'ינס שכן לא נוח לרקוד עם מכנס זה), תחתונים, גופיות, חולצות, חזיות,

רינה שיינפלד בשימלת שקיות פלסטיק
RINA SHENFELD IN A DRESS OF PLASTIC BAGS

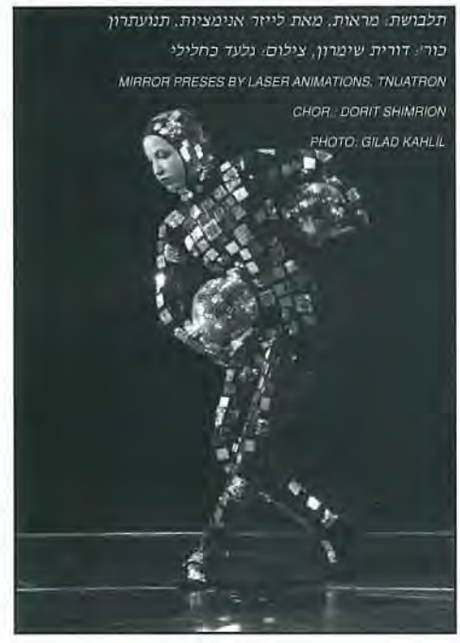

תלבושת: מראות, מאת לייזר אנימציות, תנועתרון
כור: דורית שימרון, צילום: גלעד כחלילי
MIRROR PRESES BY LASER ANIMATIONS, TNUATRON
CHOR.: DORIT SHIMRION
PHOTO: GILAD KAHLIL

תלבושת: לילך חצבני ואפרת
רודד עבור "מקומשהו", להקת
המחול הקיבוצית
COSTUME BY LILACH HATZBANI
& EFRAT RODED FOR
"SOMEPLACE", K.C.D.C

ובמהלך החזרה הבגדים נעשים ספוגי זיעה והרקדנים מחליפים אותם באחרים כשהחלפת הבגד הופכת לחלק מהכוריאוגרפיה.
ב"חמורים" ליאת אפילו מכבסת את הבגדים על הבמה.

הגופיה מתקשרת עם העבודה בקיבוץ והבגדים הפשוטים מזכירים את שנות ה-40 בארץ אבל גם תמונות של בגדי עבודה מסין העממית. הכתפיות של החזיה של ליאת מבצבצות מבעד שימלתה בכוונה, כמו השיער הלא מגולח תחת בית השחי. זה חלק המאמירה שלהם נגד ההתיפיפות של הרקדן.

בעבודותיהם של ניר וליאת בן גל שולטים צבעים פרקטיים של עבודה כמו שחור, כחול כהה, אין ורודים ותכלת. הצילומים של הלהקה הם ללא צבע, בשחור/לבן, מבליטים את אומנותיות הצילום ומתרחקים מכל צבעוניות דיוניסית. השחור גם מעורר אסוציאציה לשימלה המזרחית העשויה מבד כהה וגס של אשה פרימיטיבית, ולעומתו כשמופיע בגד לבן הוא מזכיר בגיזרה שלו את הבגדים של האירופיים "התרבותיים" בקולוניות שלהם.

העשור האחרון עשיר בתלבושות בעיצובים עתירי דימיון. משה שטרנפלד המנוח היה ממעצבי התלבושת והתפאורה הפופולאריים בקרב היוצרים בתחום תיאטרון התנועה. ב"סולמות" (1988) של אשרה אלקיים מכסבת דמות של ספק אשה ספק חיה (דג) שאותו דייג "דג". שטרנפלד עיצב לה תלבושת המבטלת את קונטור הטורסו הנשי באמצעות גיזרה מלבנית של סריג צמר עבה המזכיר קשקשים של חיה.

יובל כספין עיצב את התלבושת ל"אל אננה אי אלה בובה" (1993) של אסתי קינן. השם הוא מילות חיבה לתינוק וזו אחת העבודות המרתקות שהועלו על בימת ענבל בעשור האחרון. היצירה בנויה למחרוזת שירי ערש בלאדינו, כשהמחול מתאר נשים המטפלות בתינוק. השראה לתלבושת שהיתה עשירה בשכבות סדינים לבנים ותחרה, בציורים של נשים מסלוניקי במאה שעברה.

ב"כח משיכה" (1994) של רות זיו-אייל שעיצבה רונית גרינבאום נכנסות דמויות עטופות בגלימות, פניהן מוסתרות תחת מצנפות, ידיהן מתוחות לצלילי ספירת "אחת, אחת, אחת" של הדמות המובילה. כשהגלימות מוסרות, מתגלים רקדנים עטופים במעטה נוצץ - אותו פלסטיק דק הנצמד לכריכים וקופסאות ששמים במקרר. המשך הריקוד הוא התקלפות מקליפת הפלסטיק ולידה של יצורים אנושיים.

הפתיחות העכשווית למערכות יחסים בין המינים והעיסוק הרב ב"גינדר", הביא לטישטוש האיפיונים המבדילים בין תלבושת הגבר והאשה. כיום ניתן למצוא תלבושות, שהן כמעט יוניסקס, כשגיזרת הבגד והרכב הצבעים כמעט זהה לגברים ולנשים. גברים בשמלות, חצאיות ומחוכים, גברים ונשים מחליפים בגדים ביניהם כמבקשים לבדוק אין זה להיות שייך למין השני. תלבושת אופיינית של המין האחד המולבשת על השני יוצר מתח המבקש פתרון. גברים הרוקדים בחצאיות מדגיש את

"בעשור האחרון יש פחות דגש על צורות פיגורטיביות וקו. העיקר הוא שהבגד יתאים למסר של המופע. בעבר, השיקול אם הבגד מחניף לרקדן היה מרכזי, כיום לא..."

אפרת רודד

המותניים הצרות של הגבר ומבליט דווקא את הטורסו הרחב והשרירי.

לאחרונה מופיע המחוך בעבודות מחול רבות. אסוציאטיבית הוא מתקשר עם התקופה הויקטוריאנית השמרנית, שבו הטורסו מוחזק מאובן והשמלות מצניעות את העור. מתח, ניגודים ועניין נוצר בעיצוב תלבושת המורכבת ממחוך, נעליים גבוהות גסות, וחשיפה נדיבה של עור הגוף.

כיום יש יותר העזה לגלות מה שיותר עור ולהתנער מבגד הגוף שנותן אשליה של עירום. ב"מחזור" יצרה רות זיו-אייל (1982) חבורת גברים ונשים נכנסים להתרחץ בברכת מים כבנות לבושות בבגד גוף בצבע עור והגברים בתחתונים. כשירון מרגולין יצר את "נשים מקוללות" (1987) ו"מחול המוות" (1988) והיו קטעים בהם הרקדנית חשפה את חזה והגברים רקדו בעירום מלא, היו בקהל שקראו קריאות גנאי "לך ליפו" (הכוונה למועדוני לילה המעלים מופעי סטרפטיז ביפו). אבל ב-1994, כאשר ניר וליאת בן גל יצרו את "אינתא עומרי" והגברים והנשים התרחצו באמבטיה בעירום התקבלה הסצנה בלי כל התרגשות.

לעיתים נקודת המוצא לעיצוב הוא פריט יומיומי טריוויאלי כמו תחתונים, חזיה, שעובדו לידי עיבוד, גימור וצבעוניות מחודשת. התלבושת משרתת יותר את האמירה הכוריאוגרפית מאשר את גוף הרקדן. אומרת אפרת רודד, שעיצבה חלק ניכר מהעבודות של רמי באר: "בעשור האחרון יש פחות דגש על צורות פיגורטיביות וקו. העיקר הוא שהבגד יתאים למסר של המופע. בעבר, השיקול אם הבגד מחניף לרקדן היה מרכזי, כיום לא... ב"זכרון דברים" (1994) של רמי באר הבגד פשוט, כי חיפשנו אוירה של נקיון, בגד מינימאליסטי שמגלה הרבה עור ומכסה מעט... פעם השתמשו הרבה בלייקרה, בבד ג'רג'ט, בדים נופלים ובשיפונים. כיום מחפשים שאיכות הבד תביע משהו מתוך תוכן ומטרת היצירה. השימוש בבד מוכסף ב"מקומשהוא" (1995) בא לתת אוירה מתכתית של אלומיניום וברזל, של חברה עכשווית מנוכרת".

שפע החומרים המצויים כיום בשוק והלגיטימציה ללכת עד הסוף עם הדימוי או החזון פותחים בפני המעצב כיום אפשרויות שלא היו בעבר.

"אנאפאזה", כור': אוהד נהרין,
להקת בת-שבע
"ANAPHASA",
CHOR.: OHAD NAHARIN,
BAT-SHEVA

ראיון עם רקפת לוי
(אפריל 1997)

רקפת לוי היא מעצבת התלבושות הבולטת כיום בתחום המחול ותיאטרון. למדה ריקוד אצל גבי בר במסגרת להקת "קולדממה". ב-1983 סיימה את המידרשה לאמנות ברמת השרון. למדה עיצוב תלבושות למחול מכח העבודה וההתחכות. מרבה לעבוד עם הכוריאוגרף אוהד נהרין.

בתיאטרון היא עובדת צמוד לבמאי חנוך לוין והשנה קיבלה את פרס התיאטרון הישראלי לעיצוב תלבושות.

בין המחולות שיצרה להן תלבושות: "כח משיכה" מאת רות זיו-אייל (1989), "פרפטום" מאת נהרין (1992), "מסע הציפורים הכבדות" מאת סמדר אימור (1993), "מלכות גולוב" מאת אוהד נהרין (1993), "אנאפאזה" מאת נהרין (1993), "זינה" מאת נהרין (1995), וכן "ארבוס".

יש לך עיצוב מועדף?

אני משתדלת עם כל עבודה לבחון את הטעם שלי מחדש כאילו זו פעם ראשונה שאני נפגשת עם הכוריאוגרף או הבמאי. אין לי צבעים, בדים או גיזרות מועדפות. עיצוב הבגד תלוי בסוג התנועה, בדיאלוג עם הכוריאוגרף. אני אוהבת לחשוף את הגוף ולהראות איך זז. הגוף יותר חשוב מהבגד.

מהיכן את לוקחת השראה?

מספרים על תרבויות אותנטיות. בעיקר מפולקלור. השנים סיננו החוצה את הגרוע ורק הטוב נשאר. אני לא מתלהבת מדברים אופנתיים. יש משהו קל ומתחלף באופנה. יש לי נטיה לדברים קלאסיים שאפשר לראות עוד פעם ועוד פעם.

איזה בגד שעיצבת אהוב עליך במיוחד?

אוהבת את הבגד לארבוס. ועד היום אני לא מתעייפת מלראות אותו. בכל בגד יש 35 מטר בד וזה כולל מכנסיים, חצאית, ביטנה ומעיל. זהו בגד שבו הרקדן חש את משקלו ומשפיע על התנועה. כשרקדני להקת בת-שבע החלו להסתובב עם הבגד הם חשו את הכח הצנטריפוגאלי שזורק ומגדיל את עוצמת הסיבוב... כשמורידים את המעילים רואים את הגוף, וזה מזכיר את המזרח הרחוק. לנשים עיצבתי בגד סגור שמתקשר עם מזרח אירופה השמרנית. אני אוהבת את הערבוב. את הסך הכל... אני גם אוהבת שהדברים לא יהיו סגורים עד הסוף, שהבגד לא יהיה מעוצב עד הסוף, לא סימטרי, לא מגוהץ, שמשהו יישאר לא בסדר. שזה יהיה אמין... אוהבת את המראה המשומש.

מאין בא הרעיון להשתמש בכובע הליצן ב"אנאפאזה"?

זהו כובע ליצן של יום הולדת לחגיגת ה-30 ללהקת בת שבע, אבל כובע ליצן זה הוא גם צורה גיאומטרית נקיה בניגוד לבגדים עם רכות וסקסיות. הקונוס של כובע הליצן מזכיר לי גם את הקונוס שבו שבטים פרימיטיביים מכסים את איבר המין כדי להגן עליו. לצורת הקונוס יש גם משמעות של חד-קרן. הרציני והקל משולבים בו.

איזה תהליך יצירתי את עוברת?

זה מתחיל מתחושות, מרגש ומנסיון להתחבר לתנועה. איך לתרגם את התחושות למשהו ויזואלי. בהתחלה אני מאד מבולבלת וברגע מסוים זה מתבהר. אני נותנת לדברים לקרות. מי שלא מכיר אותי עלול להתרשם שאני לא החלטתית. אני לא מחליטה עד שהדבר פתאום מתבהר. כשעולה פתרון שניראה כאילו ברור, אני נוהגת "לפזר מחדש את הקלפים" כדי לבדוק עצמי מחדש אם התחושות הראשוניות היו נכונות... כיום אין לי כבר את תחושת חוסר הבטחון בשלב שהדברים עדיין לא ברורים. להחליט בשלב שזה עדיין לא ברור, עלול להסיט אותי מהמסלול הנכון.

מה הקשר שלך עם הכוריאוגרף?

כשאני מעצבת בגד אני לא לבד ואני חייבת לעבוד עם הכוריאוגרף. לפעמים הרצון של הכוריאוגרף הוא לשלוט. יש להזהר בהקשבה - להקשיב, לקחת ולא לקחת, לבסוף להתחבר עם עצמי. כשהפריעו לי והייתה התערבות אגרסיבית, לא הייתי די קשובה לעצמי והתוצאות בעיני הן פחות טובות.
כשכוריאוגרף לוקח מעצב תלבושות וסומך עליו הדיאלוג ביניהם הוא טוב. חשוב לתת למעצב ללכת עם הדברים עד הסוף. גם אם אני טועה בתהליך, אני עדיין בתוך הזרימה של עצמי, וזה רק עניין של תהליך לא מודע של התבהרות פנימית.

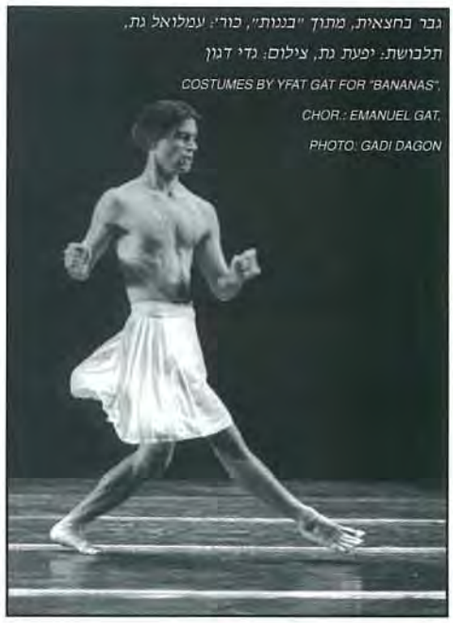

גבר בחצאית, מתוך "בננות", כור': עמנואל גת,
תלבושת: יפעת גת, צילום: גדי דגון
COSTUMES BY YFAT GAT FOR "BANANAS",
CHOR.: EMANUEL GAT,
PHOTO: GADI DAGON

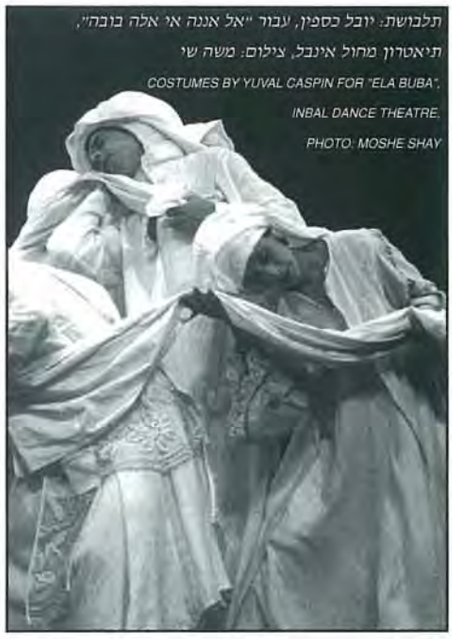

תלבושת: יובל כספין, עבור "אל אנגה אי אלה בובה",
תיאטרון מחול אינבל, צילום: משה שי
COSTUMES BY YUVAL CASPIN FOR "ELA BUBA",
INBAL DANCE THEATRE,
PHOTO: MOSHE SHAY

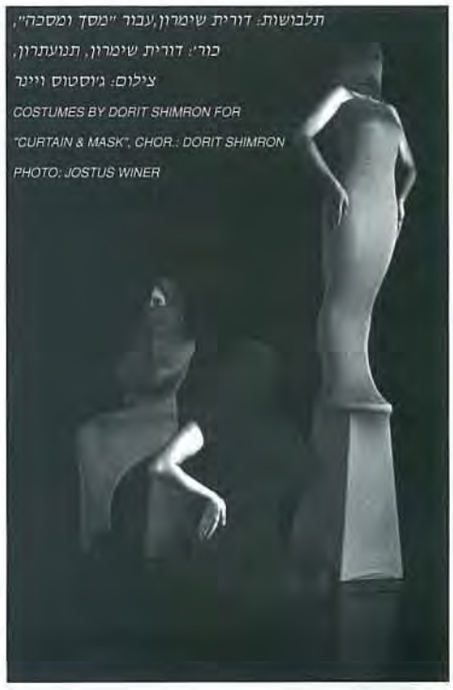

תלבושות: דורית שימרון,עבור "מסך ומסכה",
כור': דורית שימרון, תנועתרון,
צילום: ג'וסטוס ווינר
COSTUMES BY DORIT SHIMRON FOR
"CURTAIN & MASK", CHOR.: DORIT SHIMRON
PHOTO: JOSTUS WINER

תלבושות
שהן חלק מהמחול

גיורא מנור
משוחח עם
בוריס צ'קשירן,
מעצב בימה
ותלבושות מחול
מסרביה

"דון חואן", התיאטרון הלאומי,
בלגרד, יוגוסלביה
"DON JUAN", NATIONAL THEATRE,
BELGRADE, YUGOSLAVIA

שעה שמעצב התלבושות בוריס צ'קשירן (Boris Čakširan) עבד בחורף שעבר במשך יומיים וחצי אינטנסיביים עם נבחרת מרקדני סדנת המחול בגעתון, שוחחנו עליו, על דיעותיו ועל ניסיונו האישי בעיצוב תלבושות למחול. לבוריס, שנולד ביוגוסלביה בשנת 1962, יש בניגוד למעצבים רבים, ניסיון אישי על הבימה. הוא היה רקדן מקצועני, עד שפציעה קטעה את הקריירה הבימתית שלו.

אולי זו אחת הסיבות, שהוא ניגש לעיצוב תלבושות בגישה שונה מזו הנהוגה בדרך כלל. הוא רואה את התלבושות (ואת התפאורה, אם עליו לעצב אותה) כחלק מפעולת המחול, מרכיב בלתי נפרד מן התנועה. ולדעתו, רצוי מאוד שהרקדנים עצמם יהיו היוזמים או לפחות שותפים פעילים בעיצוב.

"לפני שנים רבות בהיותי רקדן נפצעתי בגבי. ומשלא יכולתי עוד להופיע במחול, עזבתי את הכל. נעשיתי למעצב, אבל רק מקץ שנים ארוכות חיפשתי לחדש את הקשר שלי עם עולם המחול. אבל אני זוכר היטב את תחושות הרקדן לגבי הבגד שעליו ללבוש. אולי זה משהו מיוחד שיש לי לעומת מעצבים אחרים".

איך אתה רואה את הקשר בין התנועה, הרקדן והלבוש שלו? האם על התלבושת לרקוד יחד עם הרקדן, או להוות התנגדות?

"אני אוהב פשטות. כך שאין הכרח בהוספת תלבושת לתנועה. אבל מצד שני, כל אמצעי היכול להוסיף או לשכלל את המבע האומנותי רצוי. הבד, הבגד, יכול בעזרת הצורה או הצבע להעשיר את התנועה. על הלבוש לנוע יחד עם התנועה. יש יופי רב בזה שאתה מוסיף משהו לתנועה, המדגיש או מחזק אותה".

במילים אחרות עוד אמצעים לשכלל את התנועה עצמה.

"יתכן שגם התנועה משתנה על ידי התלבושת או האביזרים המשתתפים בה".

אבל בסופו של דבר, מה שהכוריאוגרף רוצה לראות אלה גופות אנושיים. כך שלמעשה רוב היוצרים היו מעדיפים פשוט גופות עירומים.

"נכון. אני לא מתכוון לכסות את הגוף. אבל אני מנסה להעניק לרקדן משהו נוסף [לגופו שלו]. משהו היכול, למשל, להתעופף שעה שהתנועה עצמה מסתיימת. משהו שישלים את התנועה, או יהווה לה המשך".

אבל יש גם רקדנים, כגון מרתה גראהם או גרטרוד קראוס, שפעלה בארץ בשנות ה-30 וה-40, שאהבו תלבושות כבדות, המהוות התנגדות לתנועה. אני זוכר מחול אחד של מרתה (כוונתי ליצירתה התנ"כית "יהודית") בו התלבושת שלה היתה גלימה ענקית, שכיסתה לא רק אותה אלא כמעט את הבימה כולה.

"אבל גם במקרה כזה, יש מישהו בתוך התלבושות, ומגיע רגע, בו הרקדן נפרד או נגלה מתוך הבדים. כרגע אני עובד עם כוריאוגרפית דנית, העובדת כבר שנים ארוכות בניו-יורק, שנתבקשה על ידי יצרני קוסמטיקה ליצור מחול שיבטא צבעים וגוונים שונים. היא הזמינה אותי ליצור איתה, והרעיון שלי היה לכסות את כל הבימה בבדים צבעוניים, שמהם יצאו הדמויות הרוקדות. תוך כדי המחול הרקדניות יוצאות משלל הצבעים, שהן הבימה, ומה שנותר הם צבעי עור הגוף".

אם אני לא טועה, מה שאתה מתאר זה בעצם סטריפטיז...

"במקרה מיוחד זה הרי מדובר באיפור גוף. וגוף זה דבר יפה... בזמן האחרון התנסיתי בעיצוב תלבושות במסגרות שונות ומשונות. למשל, עיצבתי מאות תלבושות לסרט הוליוודי ענקי, שצולם במולדתי. זהו סרט מלחמתי, ועם המוני חיילים, שהיה עלי לעצב את מדיהם. והתנסיתי בסדנאות של נוער שיש לו בעיות הסתגלות לחברה, עבדתי עם חוגים של חולי איידס וכו'.

ראית בקיץ שעבר איך ניהלתי סדנה עם רקדנים צעירים בעיר ביטום, בדרום פולין. אני נותן לרקדנים המשתתפים בסדנה לעצב את התנועה שלהם ואת תלבושותיהם. זהו תהליך משולב. וכך לומדים הרקדנים לחשוב לא רק על התנועה אלא על התלבושות שלהם. לאחרונה פיתחתי שיטה זו לכיוון נוסף: אחרי שהם יוצרים את התנועה ואת הלבוש, אני לוקח להם את הלבוש שעיצבו, ונותן אותו למישהו אחר בקבוצה, כדי שיחוש בהבדלים. ואז עליהם גם ליצור התייחסות למישהו אחר. כאשר אני לוקח מהם את התלבושת, הם נותרים עם הזולת ללא העזרים שיצרו מהבדים או החפצים שעמדו לרשותם. אלה שלבים שונים בתהליך של יצירה הכוללת תנועה ועיצוב".

זה נשמע לי מרתק. ואיך מצאת את הרקדנים הצעירים אצלנו, בגעתון?

"התחלנו מאודישן ובחרתי 10 מהם, להשתתף בסדנה. והם אלה שעבדו יחד במשך יומיים וחצי. ומחר נראה את תוצאות התהליך".

"ירמה", התיאטרון הלאומי, יוגוסלביה

"YERMA", NATIONAL THEATRE, VRŠAC, YUGOSLAVIA

"ירמה", התיאטרון הלאומי, יוגוסלביה

"YERMA", NATIONAL THEATRE, VRŠAC, YUGOSLAVIA

בוריס צ'קשירן

BORIS ĆAKŠIRAN, PHOTO: VESNA PAVLOVIC

"דון חואן", התיאטרון הלאומי, בלגרד, יוגוסלביה

"DON JUAN", NATIONAL THEATRE, BELGRADE, YUGOSLAVIA

האם אתה מרבה לשוחח ארוכות עם הכוריאוגרף שלמענו אתה מעצב לפני תחילת העבודה?

"על פי רוב אני יודע מראש את הרעיון הכללי. ואז אני מכין סקיצות לכל, לבימה ולתלבושות. והרבה פעמים אני מצליח לשכנע את הכוריאוגרף ולשנות את התפיסה הראשונית שלו, לפי העיצוב שאני מציע לו. למשל, נניח שהכוריאוגרף אומר לי שדרוש לו משהו, לסצינה שבה הרקדנית הראשית שלו יוצאת מדעתה מרוב אהבה. הדמות שבה היא מתאהבת היא של חייל. אז אני ממלא את כל הבימה בנעליים צבאיות... ולכוריאוגרף אין ברירה אלא לעצב את התנועה עם כל נעלי-הצנחנים הללו".

זה סתם משל או דוגמא של משהו שהיה?

"זה מקרב ממשי שהיה בתיאטרון הלאומי של בלגראד. זה היה חלק מהפקה תנועתית של "דון ז'ואן". דונה אלוירה משתגעת עם כל מאות הנעליים".

אני מניח, שגם הכוריאוגרף יצא מדעתו ממך...

"אבל זה יצא יפה מאוד. בסצינת הפתיחה של הפקה זו ביקש הכוריאוגרף ליצור תמונת קרנבל. והוא אמר "אני רוצה שזה יהיה חם!" אז הלבשתי את כל הרקדנים - נשים כגברים - בשמלות קרינולינה אדומות ענקיות. ועל פניהם מסכה אדומה אחידה. הכוריאוגרף היה בהלם. אבל תוך כדי המחול שהוא יצר הורדתי את התלבושות מהרקדנים והרקדניות, וזה נעשה חם מאוד".

אני רואה שמה שאתה אוהב באמת, זה שהתלבושות ישתנו תוך כדי המחול, שתווצר דינאמיקה. שהרקדנים לא יתלבשו בחדר-האיפור, יעלו לבימה, ירקדו וישובו לחדר האיפור ויסירו את הלבוש.

"יש לי בדרך כלל שלושה מרכיבים שאני משתדל לשלב, ואחד מהם הוא ההשתנות. השני הוא הסמליות. ואילו השלישי, שיתרחש איזה נס קטן, שיקרה משהו מדהים ובלתי צפוי או מפתיע. השינוי יכול להיות הדרגתי. למשל, תלבושת ארוכה מתקצרת, ורק לאט לאט חש הצופה בשינוי. או שהתלבושת הופכת מכהה לבהירה או להפך. וסמליות יכולה גם היא להתבטא בצבע. נאמר הרקדנית באדום פוגשת דמויות בלבן. או שהאישה הרוקדת בשימלה צבעונית מרימה אותה והופכת אותה ללבנה.

אני נותן לרקדנים המשתתפים בסדנה לעצב את התנועה שלהם ואת תלבושותיהם. זהו תהליך משולב. וכך לומדים הרקדנים לחשוב לא רק על התנועה אלא על התלבושות שלהם. אחרי שהם יוצרים את התנועה ואת הלבוש, אני לוקח להם את הלבוש שעיצבו, ונותן אותו למישהו אחר בקבוצה, כדי שיחוש בהבדלים

"אופרה בגרוש", תיאטרון ביטף, בלגרד, יוגוסלביה

"THREE-PENNY OPERA", BITEF THEATRE, BELGRADE, YUGOSLAVIA

והנס הקטן: אשה הולכת למות, שוכבת במיטתה. היא קמה ומבקשת לגעת בירח. הדמות המייצגת את הירח נכנסת, וברגע שהן נפגשות, נעלמת הכותונת הלבנה שלה והיא ניצבת בבגד כחול. אבל יתר הרקדנים מתיחסים אליה כאילו היא עדיין שוכבת על ערש הדווי שלה. כאילו היא רוח רפאים - זה הפלא".

נכון, הנס הקטן המפליא, הוא הקסם הבסיסי של כל מופע בימתי. האם אין כוריאוגרפים, שהגישה שלך קצת מפחידה אותם? שחושבים שאתה מתערב במה שלא נוגע לך?

"אני בן-אדם שבדרך כלל אומר מה שאני חושב. אבל אני משתדל להגיד את זה כך, שזה יתקבל על הדעת".

האם מעולם לא כתבת לבריט למחול או יצרת כוריאוגרפיה?

"(אחרי היסוס) כתבתי שני ליברטי, אבל אלה פרויקטים ענקיים, כך שעד עכשיו שום דבר לא בוצע. תוך כדי עבודתי בסדנאות עם רקדנים נוצרו כמה דברים, אבל פשוט עשיתי נסיונות עם הרקדנים, זה הכל..."

איני מכיר הגדרה טובה יותר לכוריאוגרפיה מזו שתיארת: לערוך ניסיונות עם רקדנים.

בוריס מקווה לשוב לישראל ולעבוד אצלנו, במסגרת סדנאות או בעיצוב מופע מחול. ועד כמה שידוע לי, הביע אוהד נהרין, שפגש אותו וראה את תיק העבודות שלו, רצון להזמין אותו לעבוד עם בת-שבע בעתיד.

קרן משפחת דלל
עיריית תל אביב-יפו
משרד החינוך התרבות והספורט
מפעלי ירושלמי לחבלים

מחול לוהט 97

מרכז סוזן דלל 14 ביולי - 9 באוגוסט

תיאטרון מחול ענבל
סג'רה | מחול למים
14 ביולי | 21:00

להקת המחול הקיבוצית
מסע סוד | בכורה
15 ביולי | 21:00
16 ביולי | 20:00, 22:00

ערוץ אל קודס
16, 17 ביולי | 22:00

אנסמבל בת-שבע
מאה תנועות | בכורה |
מזמור לשוא | דמעות לבנות
18 ביולי | 22:00
19, 20 ביולי | 21:00

להקת בת-שבע
מבול
21, 22, 23 ביולי | 21:00

ANGLE
23, 24 ביולי | 22:00

להקת בת-שבע
זינה
25 ביולי | 22:00
26 ביולי | 21:00

תיאטרון מחול רינה שינפלד
מכות על פח | בכורה
חמיה | בלילה בא המלאך
28, 29 ביולי | 21:00

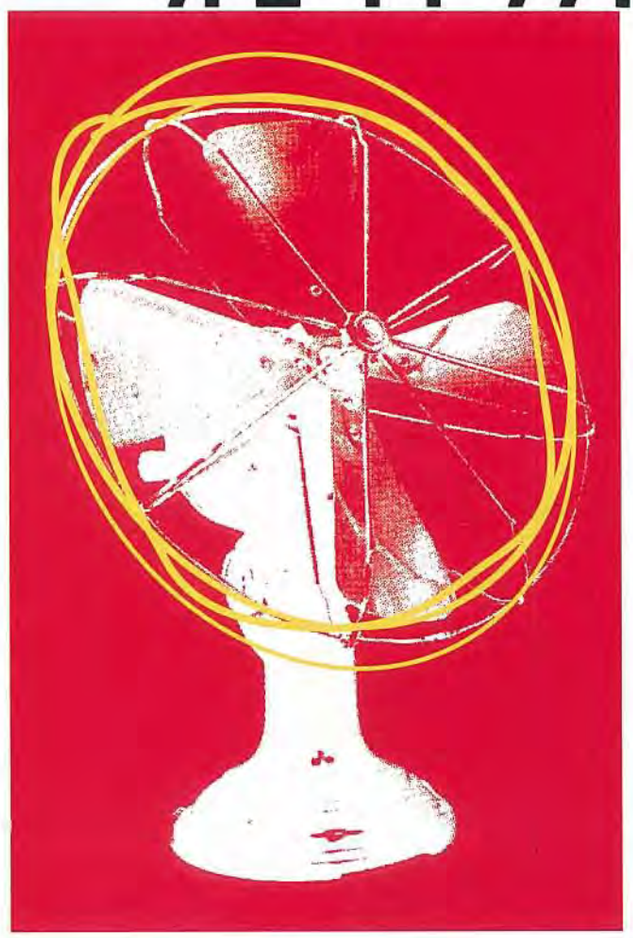

מופע מיוחד וחד פעמי | כניסה חופשית

וואלסים וריקודים לצלילי תזמורת "סימפונט רעננה" עם המנצחת האורחת מסין שוונג-גו | מוצ"ש-19 ביולי | 20:30

קפה לוהט | רחבת מרכז סוזן דלל | כניסה חופשית |
מדי ערב (להוציא ימי ראשון) החל מהשעה 20:30

וידאו מחול | סרטי מחול | מדי שני בערב

ג'אז קפה | מוסיקת ג'אז עם הרכבים מבי"ס "רימון" לג'אז ומוסיקה | מדי חמישי בערב

רומנטיקפה | צלילי וואלס עם אמנים מתזמורת "סימפונט רעננה" | מדי מוצ"ש

מקהלת HARVARD KROKODILOES
ארה"ב
30 ביולי | 21:00

קבוצת ענת דניאלי
פופינס | אוקטובר
31 ביולי | 21:00

ורטיגו
בורדומינו
1 באוגוסט | 22:00
2 באוגוסט | 21:00

להקת מיכל נתן
מי אלמה | פארוקה
4, 5 באוגוסט | 21:00

עידו תדמור והלהקה
אוראנוס | בכורה
7, 9 באוגוסט | 21:00
8 באוגוסט | 22:00

מבצע בלעדי ללקוחות ישראכרט:
2 כרטיסים במחיר 1 תמורת 150 כוכבים
בהזמנה טלפונית בלבד. (המבצע מוגבל)

הנחות:
ל"חברים בסוזן דלל"
לחברי מועדון אח"מ דיסקונט
לקבוצות

בחסות הארץ

כרטיסים: טל. 03-5105656, טלדלל. 03-6388849

לקבלת חוברת ארועי מחול לוהט 03-5105656

להלביש נשים וגברים

מאת עתליה בן-מנחם

איור: עתליה בן-מנחם

ILL.: ATALIA BEN-MENAHEM

עיצוב תלבושות למחול היווה בעיני תמיד את אחד האתגרים המעניינים ביותר בתחום עיצוב התלבושות לבמה. כיום, כשאופנת הרחוב חודרת אל הבמה ועיצוב התלבושות לבמה חודר לחיי היומיום, כשתצוגות האופנה הפכו אירוע בימתי לכל דבר, האתגר לחידוש והמצאה גדל ומעניין במיוחד.

אני מניחה, שהגעתי אל עולם המחול מתחום התיאטרון השפיעה רבות על בחירתי לשלב אלמנטים "תקופתיים" בתלבושות. ניתן תמיד למצוא מקום ל"ציטוטים" מתקופות שונות בתוך מכלול של בגד מודרני, עכשווי. מגוון החומרים המודרניים העומד לרשותנו כיום, החל מטקסטיל וכלה בחומרים שאין להם כל קשר מיידי לבגד, מאפשרים ליצור תלבושות "פנטסטיות" ככל שניתן להעלות על הדעת וככל שמרחיקה יד הדמיון. יחד עם זאת, תלבושות אלה אינן מגבילות או מסרבלות את התנועה.

יצירות מחול רבות משלבות כיום גם את התחום התיאטרוני בתוכן, טקסטים בפי רקדנים, אביזרים, תפאורה וכו'. שילוב זה מביא עימו שני זרמים חדשים, המאפשרים עיצוב תלבושות מורכבות, הנוגעות בפיסול, ומולן תלבושות "מהרחוב", בגדים יומיומיים לכאורה, במראה ריאליסטי כגון חליפות גברים שחורות, חולצות "T" מטריקו, חצאיות, שמלות קומבניזון ועוד פרטי לבוש, שניתן לרכוש בכל חנות ממוצעת או לחילופין לשלוף מארון הבגדים של המבצעים. מראה זה, שלכאורה אמור לקרב את הדמויות על הבמה לקהל הצופים, גורם לא אחת למראה מפוספס מבחינה בימתית. שהרי אין טעם לשוות לתוכן הדברים או לביצוע מראה של "ככה סתם עברנו בסביבה ועלינו לבמה". מרקם התנועה, ההבעה ומבנה הריקוד הרי אינו מקרי. הכוריאוגרפיה, המוזיקה, התאורה והתפאורה מוציאים מיידית את הסיטואציה מחיי החולין. דווקא התלבושות הן אלה שתגרומנה לקהל לחשוב שהוא צופה בקטע דוקומנטרי יומיומי שאול מהחיים.

אדם על הבמה הוא מוקד של "רגע חושבים". גוף על הבמה הוא לא סתמי, אין "במקרה" על הבמה. זוהי הפסקה מהיומיום, זהו דגש ונקודת התיחסות. לאותה התיחסות זכאים גם המרכיבים הנוספים, וביניהם התלבושות.

התלבושת אולי לא עושה את האדם, אולם היא ללא ספק מרכיב חשוב ומשמעותי. אין טעם לפחד מתלבושות, אין צורך לברוח ממחויבות דווקא בתלבושות. זו אומנם נראית

הדרך הקלה ביותר להשיג פשטות, אבל התוצאה של פשטות כזו נראית לא אחת כטעות, משהו לא גמור, כאילו מישהו שכח לעשות את עבודתו נאמנה.

אני מאמינה, שעיצוב תלבושות מעמיק ומקצועי יכול לסייע לתחושת הפשטות, מבלי להשאיר טעם רע. תלבושות על הבמה הן חלק בלתי נפרד מהיצירה כולה, התאמת תלבושות למבצעים וליצירה, לתנועה ולהבעה היא מיומנות מקצועית ורצוי להשאיר את המלאכה לאנשי המקצוע.

במהלך השנים האחרונות יצא לי לעבוד עם כוריאוגרפים במגוון סגנונות עבודה ודרכי הבעה שונות ומגוונות, דבר שסיפק לי הזדמנות לדון בשאלות שונות, בהן סוגיית הכיסוי והחשיפה של הגוף בתנועה. קשה לי לומר, שישנה מסקנה חד משמעית. למרות הרצון להשאיר את הגוף נטו, כמו שהוא, קיימת גם השאיפה לתת "עוד משהו", להגיד "עוד מילה" על ידי מרכיב חזותי כמו התלבושת. רצון זה להבעה דווקא מוביל לא אחת לגזרות מורכבות, לשכבות לבוש נוספות, ומכאן גם לכיסוי הגוף והסתרתו.

במבט חטוף על בימות הארץ והעולם נראה, שבעוד הבגד הנשי עושה צעדים מרחיקי לכת בשינויים, מאורך חצאית עד הקרסול עם תחנה קצרה באורך הברך ועד העלמות החצאית לקו בגד הגוף, משרוול ארוך ועד מחוך, ומכאן השמיים הם הגבול, הבגד הגברי "נפתח" לעבודה רק בשנים האחרונות ומאפשר היום לעצב ללא גבולות ודעות קדומות. פתיחות מופלאה זו משאירה לנו, המעצבים, את השטח פנוי לדמיון. אוחדו גיזרות נפרדות לשני המינים על הבמה, כל חוקי המשחק נתונים לשינוי, חומרים מגוונים עומדים לרשותנו, טקסטיל מודרני, מתכות, זכוכית ועץ לשימושנו. בקיצור, נגמרו התירוצים, צריך לעבוד, כוריאוגרפים ומעצבים כאחד, נותני התקציבים והקהל יכולים היום ליהנות מעולמות קסומים ומרגשים. המחיר לא זול, צריך להחזיר את התלבושות למקום הראוי להן על הבמה.

איור: עתליה בן-מנחם ILL.: ATALIA BEN-MENAHEM

***עתליה בן מנחם עיצבה תלבושות לריקודים רבים, ביניהם:**
"הערב רוקדים" (גבי אלדור ויגאל עזרתי),
"ראשים בעשב", "לקרימוסה" ו"אינו אלה" (נעה דר),
"קזבלנקה" (אמיר קולבן),
"חורף" (עפרה לוי),
"לשבת לקום אהובי" (ליאת דרור - וניר בן-גל).

אדם על הבמה הוא מוקד של "רגע חושבים". גוף על הבמה הוא לא סתמי, אין "במקרה" על הבמה. זוהי הפסקה מהיומיום, זהו דגש ונקודת התיחסות. לאותה התיחסות זכאים גם המרכיבים הנוספים, וביניהם התלבושות

דנאור כל מה שמאיר...

תאורה
במה
מערכות קול

דנאור מערכות תאטרון ואולפנים בע"מ טל. 03-5401266-7 פקס. 03-5490757

אני רוקדת עירומה

מאת ירון מרגולין

לבגד נודע תפקיד חשוב במיוחד והשפעה עצומה בתחום המחול. הוא העסיק מומחים לעיצוב תלבושות, בדים מיוחדים ואביזרים שונים. במשך שנים הורגלנו לראות באביזרי הבמה: תלבושת, תפאורה ותאורה, חלק אינטגרלי מהמופע המחולי.

הנעל שהביאה את הרקדנית לעמוד על קצות אצבעותיה פתחה את העידן הרומנטי במחול, לפני יותר ממאה וחמישים שנה. הורדת הנעל על ידי איזדורה דונקאן והבגד החושפני למחול של ניז'ינסקי "אחה"צ של הפאון" פתחו את העידן המודרני. שמלות הנימפות השקופות שיצר לאון באקסט עבורו נתפרו מבדי רשת שקופים, צבועים ביד באופן מיוחד ושונה לכל נימפה ונלבשו, כזכור, על גוף עירום. וזה היה בשנת 1912!

המחול המודרני שינה את פני הלבוש: רגל יחפה, בגד גוף צמוד או שקוף איפשרו לעירום לשוב אל הבמה.

הבגד מלמד על התקופה, יכול לסמן את המעמד החברתי של הדמות המחולית, את מצבה הכלכלי, הדתי, הוא מסוגל להדגיש לאום, מין, ויכול להפריד בין זכר לנקבה, בין נער לזקן, בין צומח לבעל-חיים. הלבוש איפשר לרקדניות לרקוד דמויות זכריות ולשחקנים לשחק דמויות נשיות בתיאטרון היפאני והשקספירי. אולם מהו תפקידו של העירום? האם הוא סוג של בגד או שיש בו איזה ייחוד?

לבגד כוח משלו, והוא מושך יוצרים עצמאיים לעצב בו צורות מלאות דמיון. הוא מצליח להבליט אברים יפים בגוף הרקדן ובכוחו להסתיר את אלו הפחות רצויים. הבגד, כשהוא משמש סמל לדמות, מאפשר לרקדן למקד את רגשותיו אל הדמות. אבל הוא עלול גם להוות מכשול ומחסום ליוצר.

חסרונו של בגד בעל עוצמה רבה מדי הוא בכך, שהוא משתלט על הרקדן ומאפשר לו כביכול לעסוק רק בצד הטכני. עיקר העבודה של עיצוב הדמות הפנימית נותר בידי הבגד.

כוחו של הבגד נוצל בידי יעקב אבינו כשבא אל אביו ועל כפות ידיו פרווה, כדי שיעקב הזקן יחשוב שהוא עשיו הבכור: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו", שעה שבא לגזול את הבכורה.

יש והבגד מסתיר את הדמות האמיתית מעיני העומד ממול. אבל יש והוא מסתיר אותה אפילו מהיוצר עצמו ומגביל את הרקדן, חוסם אותו מלראות את רגשותיו שלו וליצור מהם דמות מחולית (האם זה מקרה, שגם המילה 'מעילה' וגם 'בגידה' מקורן בעברית ממעיל ומבגד?).

במקרים בהם מונח הבגד על הגוף והרקדן אינו פנוי לזהות את רגשותיו ותחושותיו שלו מבעד לבגד, המהווה מעין מחסום, מסך - מסכה לעצמיותו ולעוצמת תחושותיו - בוגד הבגד ברקדן. כבר בסיפור גן-העדן המקראי יש רמז לערמומיותו של הבגד. אדם וחווה מתוודעים אל העירום ותופרים להם בגד מינימליסטי. כשהיו אדם וחווה עירומים לא התבוששו. כשתפרו להם חגורות, הפכו לערמומיים "ויתפרו להם עלה תאנה ויעשו להם חגורות" (בראשית ג', פסוק ז') - והם מתווכחים ומתמרנים בדרכים פתלתלות בוויכוחים עם האלוהים בגן.

הריקוד בעירום חשוב, הוא מצליח להחליש את ביקורת בית המשפט הדמיוני של הנפש, המגבילה את פועלו. העירום פותח את האקוסטיקה של הגוף ומאפשר לרגשות להשמיע את קולם בבהירות מיוחדת

"מוטיישונס", כור': הנס ואן מאנן וגלן טטלי, 1970

"MUTATIONS", CHOR.: HANS VAN MANEN & GLEN TETLEY, 1970

לפעמים זקוק הרקדן לבגד כסמן מוחשי, המאפשר לו לעצב את הדמות המחולית ויש והוא זקוק דווקא להעדרו; להשיל את בגדיו, להוריד את המסך מעל הגוף על מנת לגלות את הנפש, להיות עירום, וכך להתמודד עם נבכי הנפש, עם האמת במערומיה. על הרקדן להתמודד עם עולמו הפנימי, כשהעירום החיצוני מהווה בבואה, ראי לעולמו הפנימי, לנשמתו.

העירום הבימתי חושף גם את הצופה. אנו ערים לתגובה החריפה של אנשים לבגד, למסכה, ללבוש הצמוד, ללבוש השקוף ובעיקר לעירום.

ההתייחסות לעירום במחול השתנתה במשך השנים. דווקא בשנות ה-20 היו רקדניות מודרניות, בעיקר במרכז אירופה, ומשם הגיעה התופעה גם לארץ-ישראל, מופיעות בעירום, או עוסקות בתרגילים בעירום. גורית קדמן נהגה להתאמן ללא בגדים על שפת הים בתל-אביב, ויש תצלומים של האחיות אורנשטיין רוקדות עירומות בטבע (ראה גיליון מס' 10 של "מחול בישראל"). אבל תופעה זו והגישה לגוף העירום הרוקד השתנתה. למעשה הייתי אני זה שניסה להחזיר את הלגיטימציה של העירום לבימת המחול הישראלי. זה לא היה חידוש בקנה מידה עולמי, כי באירופה כבר הורגלו לגישה זו מאז שנות ה-60, בריקודיו של האנס ואן מאנן, בלהקתו של לינדסי קמפ, ואצל להקות אחרות.

יונת דלסקי הייתה הרקדנית הישראלית הראשונה שרקדה בגוף פנוי למחול (1986). דלסקי רקדה את התפקיד "הענקית" ביצירתי "נשים מקוללות" בעירום מלא. עד היום אני זוכר את המעריצים הרבים שפקדו אותה והניחו זרי פרחים על מפתן הבית. יונת הצליחה לרקוד עם כל אבר בגופה, ללא מחסומים פיזיים או ריגשיים. גופה הרגיש משוחרר והיא נדמתה לוונוס ענקית ונערצת, כשהעירום החיצוני מהווה בבואה, ראי לעולמה הפנימי - לנשמתה.

מרתה גראהם שנאה את רגליה שלה, ולכן תמיד רקדה בשמלות שהסתירו אותן. הרקדנית יעל הרמתי לא אהבה את המותניים שלה ודרשה להוסיף לשמלה בד שקוף, שירד סביבן. הרקדנית גל חן לא אהבה את הברכיים שלה וביקשה שלא לרקוד במיני קצרצר, על מנת להשתחרר מטרדתן. לאחר עבודה ממושכת עם רקדניות אלה ניסינו במאמץ משותף להוריד "מסכות" אלו שנתכוונו להסתיר מבוכה גופנית, עלבון ריגשי, ועבדנו על גילוי וזיכוך הרגש והגוף כאחד.

במחול שלי "התופת", בפרק הסיום, "בפתח שערי גן-עדן", רקדה יעל הרמתי את דמותה של לאורה על יסוריה ותהפוכות נפשה. מבקרי האמנות בארץ ובאירופה שיבחו מחול זה (1988) ועד היום מזכירים אותו כביצוע מחולי שביטא יכולת גופנית מרשימה בשילוב רגשות אנושיים דינמיים. לבטים רבים עברה יעל עד שהסכימה להופיע בעירום, שכן היא גדלה בשכונה דתית בירושלים. היא בת למשפחה מסורתית, חמה ואוהבת. היציאה מהמוסכמות לא היתה קלה עבורה, אולם נחישותה ניצחה. תוך כדי חזרות ואימונים הבינה יעל כי העירום אינו מתכוון להיות פרובוקציה, אלא

חלק מתהליך נפשי פנימי עמוק. ריקוד משחרר, שהוא בבחינת קתרזיס.

יעל רואיינה ברשתות הטלוויזיה ובעיתונים, עמדה בלחץ משפחתי וחברתי, ולא ויתרה על אמונתה. היא הרגישה כממשיכה, כחוליה בשרשרת האמנות של גדולי אמני הרנסנס. ציוריהם ופסליהם של מיכאלאנג'לו ובנבנוטו צ'ליני נתנו לה השראה במאבקה.

בהפקת להקת המחול שלי "פנטזיה איסלאמית" (1997), משכה את תשומת לב הקהל ואנשי המחול הרקדנית גל חן. היא העניקה ביצוע מיוחד למחול "העבד הפרסי" מתוך האופרה "חובנשצ'ינה" (הרעיון המחולי של הריקוד עובד בידי נפתלי עירוני). נערה, שבויה, פרסיה, מובלת לחצרו של בויאר, אציל רוסי, כדי לשעשעו במחול. גל חן רקדה בבגד שקוף שהסתיר יותר משגילה... דווקא בגד זה הצליח להביא אותה לשחרור הרגש והשכל הדרוש במחול מיוחד זה.

לא פשוט להופיע בעירום בארץ בכלל ובירושלים בפרט. הריקוד בעירום חשוב, הוא מלמד את הרקדן להחליש את הבושה מאברים שונים הנתפשים בעיניו כבלתי מושכים. הוא מצליח להחליש את ביקורת בית המשפט הדמיוני של הנפש, המגבילה את פועלו. העירום פותח את האקוסטיקה של הגוף ומאפשר לרגשות להשמיע את קולם בבהירות מיוחדת.

אחד מרקדני סרב להופיע בעירום. הוא הצהיר שהוא מתבייש בגופו. שאלתי אותו, האם הוא מתבייש גם בכפות ידיו. הוא הודה אט אט כי הוא מתבייש רק בחלקים מאוד מסוימים שבגופו. במשך שנות עבודה רבות גיליתי, כי התהליך הכרוך בבושה יכול דוקא להפתיע ולאפשר ריקוד חדש הנובע ממקור אחר. רקדן צעיר אחד הוריד את מכנסיו ללא היסוס, אך את חולצתו היה מוכן רק לפתוח... רקדנית, שהשילה בקלות את חולצתה, לא הייתה מוכנה להוריד את מכנסיה אל מתחת לברכיה. חשיפת הברכיים עוררה את העלבון העצור במערכת רגשותיה. כך במשך שנות עבודתי עם גופי וגופם של רקדנים אחרים גיליתי כי ישנו קשר ברור בין היחס המוזר אל חלקי גוף שונים ותיפקודם הריגשי (קשר זה היה נושא מחקרי, שראה אור בספרי המשותף עם נפתלי עירוני תחת הכותרת "דמימה אישית - המחול הבלתי תלוי").

אין חדש תחת השמש, וכבר ביוון העתיקה גילו את כוחו המרפא של העירום. אימוני הצעירים בקרבות המגע ובמחול נעשו בעירום מלא, וחדר ההתפשטות היה מוקד לאירועים חברתיים ותרבותיים. כיום במרפאות גוף ונפש בעולם הרחב נכנס העירום כחלק משיטה טיפולית. כי שעה שהבגד מונח על אברי גוף שמתביישים בהם, הוא מדגיש את קיומו של העלבון שבקרבו. לעירטול יש השפעה על מצב זה ובכוחו לעורר את הרגש מתרדמת העלבון ולפנות למוקד מרכזי אחר, לרעיון אחר ולהעשיר את התפקיד ברגש החדש שנוצר.

ניסיונות אלו של הריקוד בעירום בארץ הם חלוציים ומבורכים, אולם יש להדגיש כי העירום אינו בבחינת אופנה חולפת או פרק

"התופת", כור: ירון מרגולין, צילום: אלדד ברון
"THE INFERNO", CHOR: YARON MARGOLIN, PHOTO: ELDAD BARON

במהפכה המכונה "החזרה אל הטבע" או "העידן החדש", אלא עוד פן בהתפתחות הרקדן ושחרורו ממגבלות חיצוניות ופנימיות כאחד.

הלבוש הוא שמאפשר את העירום הפרובוקטיבי, המתריס, המשפיל, המפחית ערך, המעליב, הגרנדיוזי והמהלל את יופיו של הגוף כאחד. הורד את בגדיו של רקדן המציג תפקיד, שהלבוש מאפיין אותו: חייל, נזיר, נסיך, אינדיאני, אדם קדמון... ותגלה מהו כוחו היצירתי של העירום.

יש והבגד ממלא תפקיד מכריע בעיצוב אופיה של הדמות, ויש שהרגש לבדו צריך ליצור אותו ולשכנע בקיומו.

לעירום במחול, יש, לדעתי, אותו כוח, שחייב את רגשות השחקן היווני העתיק להוריד את המסכה, לצאת אל העולם. בתיאטרון היווני העתיק היתה לשחקן מסכה על פניו, שאפיינה את אופיה, גילה ומעמדה של הדמות שעיצב. רק משהורדה המסכה (בתקופות היסטוריות מאוחרות יותר) החלה מלאכת המשחק של שרירי הפנים שלו. וכך יכול היה להתפתח שחקן המסוגל לבטא רגשות.

בבאלט החצרוני הצרפתי הופיעו הרקדנים וחצי מסכות עשויות עור על פניהם עד מחצית המאה ה-17. הורדת המסכה מהפנים של הרקדן יכולה להראות את מחול השרירים הקטנים בתוך תנופת המחול הכללית, את המימיקה ואת הבעת הפנים. העירום החדש יכול להתפתח בימינו ולפתח את מלאכת שזירת הרגשות והמשחק בשרירי גוף נוספים: בשרירי הגב, הבטן, הרגליים והזרועות תוך כדי תנופת המחול הכללית. כי פני הרקדן אינם כפני השחקן - כל גופו הוא בעצם מקום פנוי לביטוי רגשותיו - כל גופו העירום הוא פנים, בהן משתקף תוכן המחול. מכל מקום כשרקדתי את "מחולות בני ברית דוד" (1990) בעירום בפסטיבל ישראל, זו היתה כוונתי.

הריקוד בעירום בפני הקהל היה עבורי חוויה עמוקה. עוצמת הרגש המתפרץ הפתיעה אותי, משום שעל הבימה היתה העוצמה המשתחררת עזה יותר מזו שבחזרות.

העירטול נותן לכל אברי הגוף שוויון הזדמנויות. הרקדן הופך לגוף שלם, המתפנה לריקוד. כפי שלא נדרוש מנגנים להפחית צלילים מכלי נגינתם, מזמרים להחליש את עוצמת שירתם, אל נתפלא אם רקדנים מבקשים במקרים מיוחדים להשתחרר ולנגן בכל מיתרי רגשותיהם באמצעות כל מיתרי גופם.

אבא, אנשי המימסד, חברים - אני מקווה שכעת תבינו, בזכות דברי אלה, מבלי לשפוט, את הריקוד בעירום.

רקדנים צעירים

ויצירות ותיקות

בבאלט

שטוטגארט

■ מאת גיורא מנור

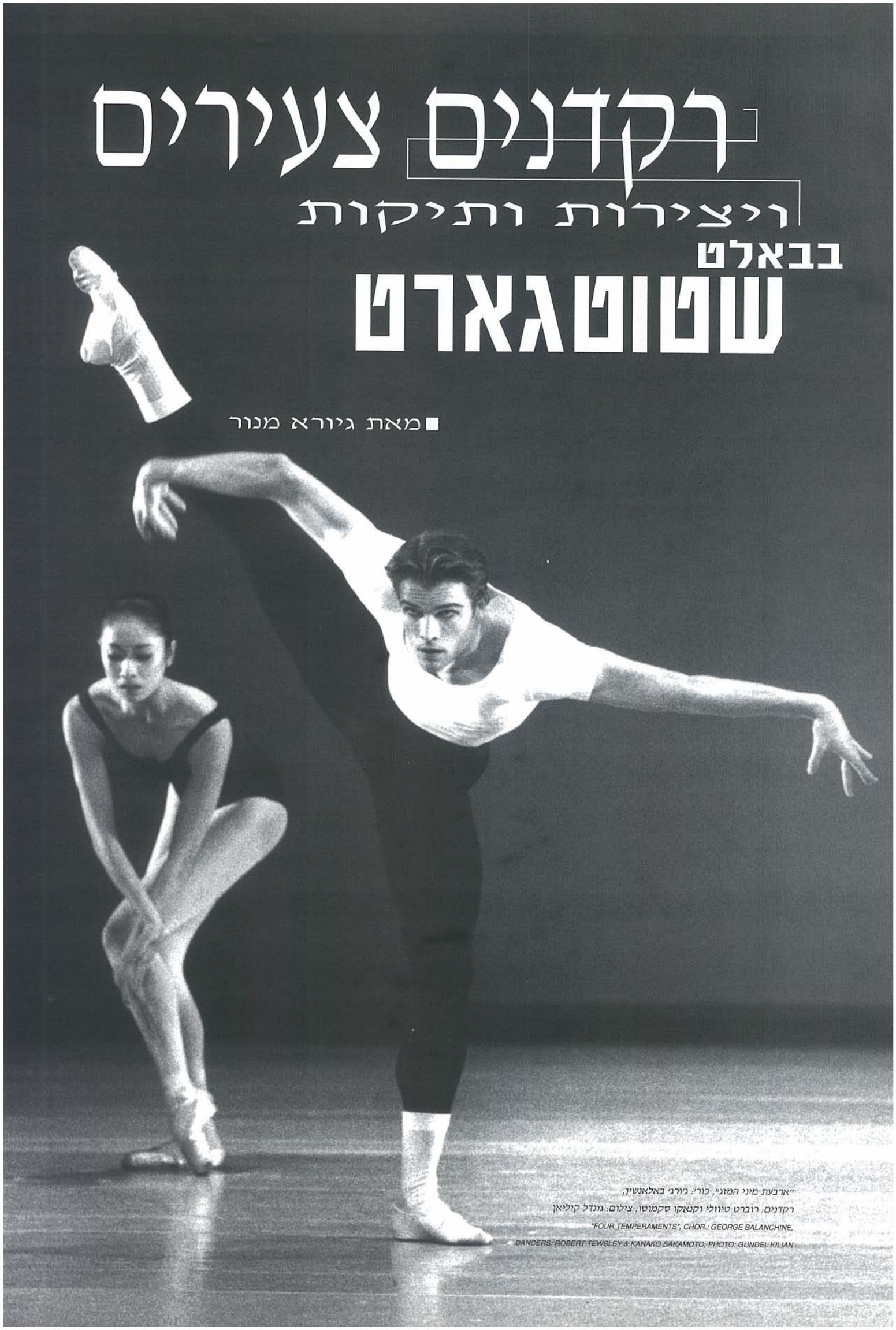

"ארבעת מיני המזג", כור': ג'ורג' באלאנשין,
רקדנים: רוברט טיוזלי וקנאקו סקמוטו, צילום: גונדל קיליאן
"FOUR TEMPERAMENTS", CHOR.: GEORGE BALANCHINE,
DANCERS: ROBERT TEWSLEY & KANAKO SAKAMOTO, PHOTO: GUNDEL KILIAN

יש משהו טוב בצירוף החם/הקר בין רקדנים צעירים וצעירים מאוד כגון אלכסנדר זייצב, הרוסי הטרי המדהים בן ה-24 של באלט שטוטגארט, לבין יצירות בעלות ותק "היסטורי", כגון "הסילפידות" של פוקין או למשל, "Voluntaries", שיצר גלן טטלי בשנת 1973, שעה שהיה המנהל האומנותי של הלהקה לאחר מותו הפתאומי והטראגי של ג'ון קרנקו.

מסתבר, שהמדיניות של המנהל הנוכחי, ריד אנדרסון, מתנהלת בשני מישורים: מצד אחד הוא עושה מאמצים לא פשוטים להפוך את הצוות ההולך ומזדקן שירש ממרסיה היידה לחבורה צעירה של רקדנים על רמה גבוהה מאוד - בעיקר צעירים נהדרים מרוסיה ואוקראינה וגם חבורה לא קטנה של איטלקים ומצד שני לחדש יצירות המצויות ברפרטואר הלהקה, שלא טרחו לרקוד אותן בשנים האחרונות.

אנדרסון מכהן בתפקיד המנהל האומנותי פחות משנה וגישתו כבר נושאת פרי. הכוריאוגרף אווה שולץ (Uwe Scholz), למשל, שאף הוא גדל בשטוטגארט ומנהל כיום את באלט לייפציג, יצר ארבעה קטעי סולו לרקדן יחיד, "Notations 1-4", שבכורתו בשטוטגארט התקיימה באוקטובר 96'. עבודה מרגשת הדורשת יכולת וירטואוזית רבה.

רקע הבימה החשוך משמש מרקע להקרנת קטעים מכתב-היד של התווים שחיבר פייר בולז. הרקדן מסתכל בתווים, ורק אחר כך פונה לתנועה, כאילו הוא "לומד" את המוזיקה תחילה ורק אחר כך מחליט מה לעשות. המחול המיוחד הזה נועד תחילה לכוכב האורח של שטוטגארט, ולדימיר מלחוב, המתעופף לו בעולם בין ניו-יורק לוינה ושטוטגארט, והנמנה רשמית על רקדניה הקבועים, אבל מופיע בה רק לעיתים רחוקות למדי.

מכל מקום, במופע שראיתי ביצע את הסולו של שולץ רקדן אוקראיני אחר, אף צעיר ממלחוב, אלכסנדר זייצב שמו. אולי החלפת תפקידים זו היתה בגדר מעשה "חינוכי" מצד המנהל האומנותי, כי מלחוב עצמו רקד במופע זה לראשונה תפקיד אחר ב"Voluntaries" של גלן טטלי. מלחוב אמר לי, שהוא משתוקק לרקוד ביצירות מודרניות, אבל הכל דורשים ממנו להופיע כל העת בתפקידים קלאסיים של נסיכים למיניהם...

מכל מקום, זייצב, הנראה כמו נער ממש, מילא את הבימה בתנועה חדה ומדוייקת, מלאת להט נעורים מלהיב. הוא רזה ומוצק, בניגוד למלחוב, שתנועתו רכה כשמנת, וכל הוויתו נשית מדי לטעמי. בבוקר המופע הלכתי לראות את שיעור הלהקה עם מורה רוסית מצויינת, המלמדת את הבנות. רק כעבור כמה דקות שמתי לב שאחת "הבנות" היתה לא אחרת מאשר החבר מלחוב. הוא בחר להשתתף בשיעור הבנות דווקא, כי הוא מעדיף מורה זו על המורה לבנים...

גם יצירתו הותיקה של ג'ון קרנקו, שבוצעה לראשונה בשנת 1965, "אופוס 1" למוזיקה מאת אנטון וברן, חודשה לאחרונה וזכתה לביצוע טוב, אם כי לא מלהיב. איזה כוריאוגרף מעולה היה קרנקו ! יצירותיו משמשות כנכסי צאן ברזל של שטוטגארט, ואנדרסן מתכוון לטפח "צאן" יקר זה, שעליו הוא עצמו גדל, שעה שהיה במשך כמעט 20 שנה מרקדני הלהקה, שאליה שב מקץ 10 שנות עבודה בקנדה, מולדתו.

"ארבעת מיני המזג" (Four Temperaments) מאת באלאנשין למוזיקה של הינדמית היא יצירה שמכבר הפכה לקלאסיקה ניאו-קלאסית. השטוטגארטאיים ביצעו זאת בצורה משכנעת ביותר. עוד יצירה מאת באלאנשין, "צ'ייקובסקי פא-דה-דא" בוצעה על ידי ולדימיר מלחוב והרקדנית הטובה יוליה קרמר (Julia Kraemer). מלחוב הראה את מלוא יכולתו הוירטואוזית בקפיצות מושלמות, אבל עדיין אין ללהקה באלרינה ברמתה של מרסיה היידה או בירגיט קייל...

"הסילפידות" מאת פוקין - למעשה, הבאלט המופשט, נעדר העלילה, הראשון בתולדות הבאלט במאה ה-20 - זכה הפעם לביצוע "הגון" אבל לא מלהיב. רוברט טיוזלי (Robert Tewsley), רקדן יפה תואר, שהגיע לשטוטגארט מקנדה יחד עם המנהל האומנותי החדש, הנחשב לכוכב העולה של הלהקה, לא הבריק הפעם.

עבודתו של יוצר איטלקי צעיר, מאורו ביגונצטי (Mauro Bigonzetti) למוזיקה של שוסטקוביץ' "Kazimir's Colours", היתה מבולבלת, מבולגנת, כדרכם של כמה יוצרים צעירים בימינו. אבל אסור לשפוט את יכולתו של יוצר על פי עבודה אחת בלבד.

"הצבעים של קאזימיר", כור': מאורו ביגונצטי, רקדנים: מרגרט אילמן ורוברט טיוזלי, צילום: גונדל קיליאן

"KAZIMIR'S COLOURS", CHOR.: GLEN TETLEY, DANCERS: MARGARET ILLMANN & ROBERT TEWSLEY, PHOTO: GUNDEL KILIAN

"לונטארוס", כור': גלן טטלי, רקדנים: מרגרט אילמן ורוברט טיוזלי, צילום: גונדל קיליאן

"VOLUNTARIES", CHOR.: GLEN TETLEY, DANCERS: MARGARET ILLMANN & ROBERT TEWSLEY. PHOTO: GUNDEL KILIAN

נראה, שהמדיניות החדשה של ריד אנדרסון הולכת ומצליחה להחזיר לחלוחית והתרוממות רוח לשטוטגארט. הלהקה עובדת על חידוש עבודותיו השקספיריות המצויינות של קרנקו, שהיוו את הבסיס למוניטין הלהקה, ביניהן "אילוף הסוררת" ו"רומיאו ויוליה".

בתחום אחד אפשר ממש לקנא בלהקה זו: הקהל הנאמן והנלהב של שטוטגארט. שעה ששומעים על אדישות הצופים ומיעוט קוני הכרטיסים בלהקות הבאלט הגרמניות השונות, בשטוטגארט האולם תמיד מלא, הצופים צעירים ברובם והם מוכנים למחוא כפיים דקות ארוכות ולהשליך לבימה זרי פרחים, שעה שהאומנים האהובים עליהם משתחווים לפני המסך.

ספרים מרקדים

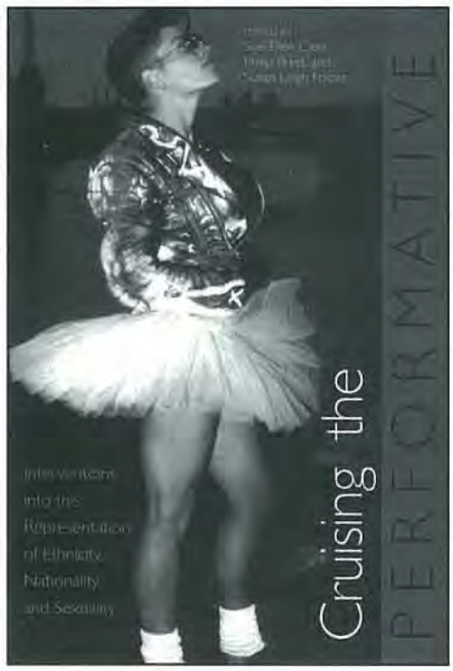

שולי אבל משעשע

"Cruising the Performative"
Indiana University Press בהוצאת
260 ע'

תת-הכותרת של ספר מסקרן זה מפחידה במקצת, שכן כתובות בה שלוש מילים מאוד אופנתיות במחקרי המחול בארה"ב בימינו: Ethnicity, Nationality, Sexuality.

המונח "cruising" שאול מעולם ההומואים, ופירושו "לצוד" פרטנרים בבארים או במקומות מפגש למחפשי קשר אנושי, מיני.

על מנת לתאר את הכיוון הכללי, הנה אחדות מכותרות המאמרים: "מי היה בארון הבגדים שליז", "אבר המין של מייקל ג'קסון", "ההומואיות של הטלפון", "הומוסקסואליות שבכפיה", על אודות חברות או חבורות שכאילו מחייבות השתייכות למיעוט מיני מסויים.

ספר שאינו נוגע רק למחול, אולם מרתק ולעיתים משעשע ומאיר עיניים.

פרדיק אשטון - האיש, חייו, היצירות שלו

"Secret Muses"
The Life of Frederick Ashton
מאת Julie Kavanagh
הוצאת Faber & Faber
לונדון, 1996

מזמן לא יצא לאור ספר מחול מצויין כמו הביוגראפיה האומנותית-אישית של ג'ולי קאוואנה על אודות אחד הכוריאוגרפים הבריטיים הגדולים של המאה ה-20, אשטון, שנפטר לפני כעשר שנים.

זהו ספר רב היקף, המכיל כמעט 700 עמודים, גדושי פרטים, כתוב בצורה מרתקת, מבוסס על תיעוד ענף של מכתבים, ביקורות, ראיונות ובעיקר הכרות אישית עם היוצר.

חייו הפרטיים של אשטון וכל אהבותיו המסעירות, ועל פי רוב עצובות, לבחורים צעירים שהתחלפו בחייו, מתוארים בצורה סימפאטית, מבלי להתחשב יתר על המידה בדמויות הפועלות, ומתוך אהבה רבה לנושא הביוגראפיה.

יצירותיו זוכות לניתוח אומנותי מאיר עיניים, תוך הדגשת הקשרים הגלויים והסמויים של היוצר עם "המוזות" שלו, שהיו כולן נערים יפי תואר, אהבות מורכבות ויחסים סבוכים, שתחמו את חייו והשתקפו בכוריאוגרפיה שלו.

יכולתה של המחברת (שהיא עיתונאית במקצועה) לחבר בין אומנות לביוגראפיה בצורה כה משכנעת, יחידה במינה. יחסו של אשטון למחברת היה - כרגיל שעה שמדובר באובייקט חי כגון תולדות-חיים - דו-ערכי. הוא נתן לה רשות לעבור על כל ניירותיו הרבים, ובכללם על המכתבים שקיבל וכתב, אולם ביקש שתחכה עם הפרסום עד לאחר מותו.

תולדות הבאלט הבריטי מאז ייסוד הלהקות הראשונות בשנות ה-20 וה-30 על ידי מרי ראמבר ונינט דה ואלואה, ועד שאשטון יצא לגמלאות, מתוארות מנקודת הראות של יוצר מרכזי זה. אם כי נולד בדרום אמריקה, היה אשטון דמות מאוד "בריטית", לטוב ולרע. גם הבאלטים שלו שופעים אנגליות, בכל המובנים, שכן האופי הבריטי כולל הומור יבש. יותר מכל אהב לשחק ולהתחפש לדמויות, כגון זו של המשוררת האקסצנטרית אדית סיטוול או של איזאדורה דאנקן, להנאת באי מסיבות בהן השתתף ושתה הרבה ויסקי...
מעודנות ריגשית, המסתירה יצרים עזים, כבוד מופרז לבית-המלכות וכל המנגנון של המסורת הבריטית החצרונית, עם יכולת אומנותית ותשומת לב לגוונים דקים, יחד עם סנוביות ואנוכיות, ציינו את חייו ואת יצירתו.

אשטון לא היה פילוסוף ולא התיימר להיות יותר ממה שהיה: כוריאוגרף מעולה.

זהו ספר מרתק, מלא ידע מעמיק באומנות הבאלט, אמפתיה לאיש המורכב והמיוסר הזה.

לגופו של הטקסט

"Bodies of the Text"
אסופת מאמרים שנערכו על ידי Ellen W. Goellner & Jacqueline Shea Murphy
הוצאת Rutgers Uni. Press
264 ע'

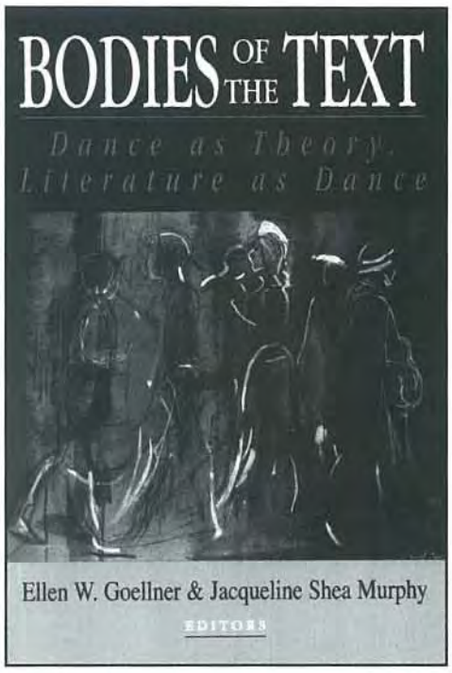

בניגוד לאופנה האמריקנית העכשווית של כתיבה תיאורטית, מסובכת ואזוטרית על מחול, עד שממש כמעט בלתי אפשרי לקרוא את ההגיגים הנעלים של "הוגים" אלה, המאמרים בספר זה רובם קריאים, אם כי לא פשטניים.

הנושא המרכזי הוא היחסים הלא פשוטים שבין טקסט לתנועה, למחול כטקסט וסוגיות דומות. לא רק המחול עצמו משמש נושא, אלא גם מחול בניתוח מסורתי, כגון במאמרו של אחד התאורטיקנים הבכירים של התיאטרון, ז'אק דרידה.

המחול הוא מעצם טבעו בלתי מילולי. אולי זה גם אחד מיתרונותיו. למרות זאת מרתק לקרוא רשימות על ארני זיין וביל טי ג'ונס, על השחקן דאגלס פיירבאנקס "כנגד הבלאט רוס" של דיאגילב, על הפמיניזם אצל המשורר הצרפתי מלרמה והרקדנית לאוי פולר, ונושאים מעניינים נוספים.

אין זה ספר קל לקריאה, אולם המאמץ כדאי ברוב המקרים.

אננה הלפרין - מחול יצירתי בקליפורניה

"Moving Toward Life"
מאת Anna Halprin
הוצאת Wesleyan University Press
280 ע'

אננה הלפרין שייכת לדור הראשון של יוצרי המחול המודרני באמריקה. אבל היא לא פעלה בניו-יורק, ה"מכה" של גראהאם, המפרי ובני דורו, אלא בקליפורניה. יותר משתרמה ביצירותיה לבדן, יצרה הלפרין שיטות וניסתה לקשור את המחול החדש עם עבודה קהילתית, השתמשה באילתור ויצרה עם תלמידיה-רקדניה פולחנים משלה.

בדרכה זו הכשירה את הקרקע למחול הפוסט-מודרני, לקונטקט אימפרוביזיישן, והניסיונות לחלץ את המחול מהפרוסצניום של התיאטרון המקובל. הלפרין היא זו שהכניסה את העירום כמרכיב של המחול החדיש.

היא העדיפה לבנות מגדלים מאשר לרקוד במגדלי-שן מבודדים מהמציאות הסובבת.

הספר הוא בעיקרו מאמרים שכתבה בשנות ה-60, ה-70 וה-80. עם הקדמה לכל פרק מאת אישים כסאלי ביינס, ג'אניס רוס ורייצ'ל קפלן, שגם ערכה את הספר.

מיה ארבטובה

מאת רות אשל

פוטו מונטז': מיה ארבטובה ליד הבית בשדרות בן-גוריון 72,
צילום הבית: נועה שטרייכמן, ביצוע גרפי: גאולה ארצ'יקוב

PHOTO MONTAGE: MIA ARBATOVA NEAR THE HAUSE AT 72 BEN-GURION BLVD.
BUILDING'S PHOTO: NOA STREICHMAN, GRAPHIC PRODUCTION: GEULA ARCHIKOV

מיה ארבטובה הייתה הרקדנית, המורה והכוריאוגרפית בהא הידיעה בתחום הבאלט הקלאסי בארץ ישראל בשנות הארבעים והחמישים. היא העמידה דורות של רקדנים ומורים.

לפני כשמונה שנים הוקמה עמותה שמטרתה קידום ועידוד צעירים העוסקים בתחום הבאלט הקלאסי וכן בהנצחת פועלה של מיה ארבטובה. את מסגרת התחרות יזמו נירה פז, מתלמידותיה הבכירות של ארבטובה, יאיר ורדי, מנהל כללי של מרכז סוזן דלל וחזי לסקלי, משורר, עיתונאי ומבקר מחול. התחרות מאפשרת לא רק לגלות כשרונות צעירים בתחום הביצוע, אלא גם מפנה זרקור לעבר אולפני הבאלט הקלאסי השונים, בהם נעשית בצנעה עבודה קשה ועקשנית, המשתרעת על פני שנים בטיפוח הדור הבא.

עד היום, כמעט כל הפעילות המקצועית בתחום הבאלט הקלאסי מתרכזת בלהקת הבאלט הישראלי. התחרות והמפגש עם הכוחות הצעירים יכולים לעורר ולעודד גם את הכוריאוגרפיה הקלאסית הישראלית, שלהוציא ברטה ימפולסקי, מצויה בתרדמה עמוקה יותר מהיפהפיה הנמה.

ארבטובה פעלה בשנים שההתנגדות לבאלט הקלאסי היתה נחלת רוב האוכלוסיה. גם העיתונות לקחה חלק פעיל במסע נגד הבאלט. "מסורת הבאלט הקלאסי הלא היא משהו זר לאמן היהודי. זהו סגנון הגינונים בחצרות המלכים בתקופת הרוקוקו, שכאילו נשתמרו עד היום לשמש חומה ומגן מפני הדי הזמן החדש... אמנם לא נעים הוא ודאי בשביל רקדניות (ארבטובה, אירנה גטרי, מיה פיק) הקשורות זה כבר לסגנון מסוים שליטה קבועה במסמרות, לקום פתאום ולחפש דרכים חדשות (הכוונה למחול המודרני). אבל אין זו סיבה מספקת להרגלת ילדינו, הנוהים אחר ריתם (מקצב) והתנועה ושיש בהם מחוננים, לצורות שאומרות כולן יושן... מוטלת עלינו חובה כפולה ומכופלת להסביר, ושוב להסביר, שבשיטה זו ובדרך זו אין משום אומנות של אמת" (תגזיר עיתונות, הארץ, 1949. מצוי בארכיון מחול בישראל).

ארבטובה נולדה ב-1910 למשפחת הירשוואלד, משפחה מסורתית בעיירה קטנה ברוסיה. אביה נאסר על ידי הבולשביקים ולא שב עוד לביתו. הילדה בת השבע התייתמה. בת 11 ראתה לראשונה מופע באלט. "רציתי לרקוד, בבית לא רצו לשמוע. נעשיתי חולה. לאמא היה חבל על הבת שלה ונתנה לי כסף לחודש לימודים. מאז נשארתי... כל המשפחה היתה נגדה על שהרשתה לי לרקוד" (בראיון עם שרית ישי, העולם הזה, 19.6.1985).

היא למדה באופרה של ריגה ובין מוריה היו הבאלרינה אולגה פראוובר'נסקאיה ואלכסנדרה פוקינה, גיסתו של הכוריאוגרף מיכאל פוקין. היא התקבלה ללהקה ואף הופיעה כסולנית. חייה בלהקה לא היו קלים. בעקבות גילויי אנטישמיות בחרה לעצמה שם משפחה מסגיר פחות, ארבטובה, והחלה חובשת פיאה בלונדינית. שש שנים רקדה בלהקה של בלט ריגה והתמזל לה מזלה לעבוד עם הכוריאוגרף מיכאל פוקין.

ארבטובה נישאה לרקדן ולנטין זיגלובסקי והגיעה איתו ארצה ב-1934. הם הופיעו כאן שנתיים, ואז הוזמן בעלה לרקוד בלהקתו של ליאוניד מאסין במונטה קארלו. גם ארבטובה הוזמנה להצטרף, אבל משהחלו לנשב רוחות מלחמה, העדיפה להתרחק מאירופה וטסה לניו יורק. שם עבדה עם הכוריאוגרף מיכאל מורדקין.

ב-1938 חזרה לארץ, לאחר שהציגה את עצמה כתיירת והצליחה להשיג ויזה. בתל-אביב הקטנה הייתה דמות יוצאת דופן. כאשה יפה ובעלת טעם אקסטרָוגנטי משכה תשומת לב רבה, והיתה מודעת לכך. "ידעתי שהכובעים שחבשתי, השמלות הצבעוניות וצבע הציפורניים שלי נראו לא מוסריים במקצת בהשוואה לחצאית החאקי, החולצה והצמות של אותם הימים". (בראיון ליהודית ברין-אינגבר, מחול בישראל, 1975).

"רציתי לרקוד, בבית לא רצו לשמוע. נעשיתי חולה. לאמא היה חבל על הבת שלה ונתנה לי כסף לחודש לימודים. מאז נשארתי... כל המשפחה היתה נגדה על שהרשתה לי לרקוד"

מיה ארבטובה

ארבטובה החלה להופיע במועדון "סמדר", ולאחר מכן נישאה לזמר-שחקן יוסף גולנד, מכוכבי הבידור הקל באותם ימים. השניים הקימו, עם מיכאל גור, את הקברט הסאטירי "אף על פי כן". את רוב המערכונים שעסקו באקטואליה והצליפו בשלטון המנדטורי הבריטי, כתבה השחקנית מרים ברנשטין-כהן. ארבטובה רקדה ושיחקה, וכמובן העמידה את התנועה. ההופעות התקיימו בכל ליל שבת ובכל שבת במלון "ריץ". מאוחר יותר הקימו השלושה את התיאטרון "לי-לה-לו", שהעלה מחזות מוזיקליים - ואחר כך את התיאטרון דו-רה-מי שארבטובה היא שיצרה את הכוריאוגרפיה לרוב מופעיו.

כששבה לארץ ב-1938, התקשתה ארבטובה למצוא עבודה במסגרת האולפנים למחול מודרני שהיו קיימים אז. המורות שם התנגדו לכך. המלחמה בין הבאלט הקלאסי לבין המחול המודרני האירופי, "מחול ההבעה", היתה בעיצומה. גרטרוד קראוס איפשרה לה להתאמן בסטודיו שלה, אבל המקום היחיד שבו הורשתה ארבטובה ללמד באלט קלאסי היה הסטודיו של אורנשטיין.
כשהוזמנה ארבטובה ב-1940 ליצור כוריאוגרפיה לאופרה העממית והיתה זקוקה לרקדנים, היא קיבצה אנשים עם רקע כלשהו בתנועה ונתנה להם שעורי באלט קלאסי. מתעמלי מכבי, שנימנו עליהם, היו עתידים להיות הגרעין הראשון של להקת הבאלט שלה.

ב-1943, פתחה ארבטובה את הסטודיו הראשון שלה, במכבסה ששטחה נחצה לשניים בקיר לבנים. היא נאלצה להחליף מקום כמעט מדי שנה. לימדה באולם חתונות, ואחר כך במרתף שהיה מוצף מים בחורף, עד שהתמקמה סופית בשדרות בן-גוריון 72. ערב מלחמת השחרור שימש הסטודיו שלה גם כ"סליק" (מקום מחבוא לנשק) של "ההגנה".

ב- 1949 הקימו מיה ארבטובה, אירנה גטרי, מיה פיק ואלישבע מונה את הבאלט העממי. היתה זו תופעה יוצאת דופן. לראשונה חברו יחד רקדניות מקצועיות, יצרו תכנית משותפת, רקדו כסולניות בריקודים של הקולגות והעמידו זו לרשות זו את תלמידותיהן המתקדמות.

התוכנית האחת והיחידה שהועלתה הוקדשה לשנת היובל להולדתו של שופן. הקבוצה הופיעה ברחבי הארץ והצליחה להחזיק מעמד שנה תמימה. ב-1951 העלתה ארבטובה על במת הבימה את תלמידיה המתקדמים כשהעבודה המרכזית הייתה הסילפידות למוזיקה של שופן וב-1955 את מוכרת הגפרורים. מופעים אלה היו עיקר הפעילות בתחום הבאלט הקלאסי באותן השנים.

שנה לפני כן הוזמנה ארבטובה לווינה לשפוט בתחרות בינלאומית לבאלט קלאסי ולריקודי-אופי. ראש חבר השופטים היה רוסטיסלסאב זאכארוב מהבולשוי. תלמידתה יונה לוי, אז בת 14, וצעירת המשתתפים, היתה נציגת ישראל. היא זכתה במקום השני במדלית הכסף, ובמדלית הזהב זכו רודולף נורייב ומיה פליסצקאיה.

בשנות ה-50 היה הסטודיו של ארבטובה מרכז הבאלט הקלאסי בישראל, ובין הראשונים בארץ שהיה מצויד ברצפת עץ. להקות מחול אורחות מחו"ל קיימו שם חזרות, וקירות הסטודיו כוסו בתצלומי כוכבים ועליהם הקדשה אישית למיה ארבטובה.

ארבטובה, אם לבת, התאלמנה בשנת 1973. היא המשיכה ללמד עד שהתרופפה בריאותה. רק באמצע שנות ה-80 נעלה סופית את שערי הסטודיו. ב-1985 הוענק לה התואר "יקיר תל-אביב", וב-1990 הוחלט לקיים תחרות באלט קלאסי שתישא את שמה. היא נפטרה זמן קצר לפני התחרות הראשונה.

עיריית תל אביב-יפו
מינהלת תרבות ואמנויות, מאגף לאמנויות

סיפורי בתים

אגף האמנויות של עיריית תל אביב-יפו, בהנהלת דר' שוש אביגל, עומדת לקבוע שלט מיוחד מעל לכניסה לבית מס' 72 שבשדרות בן-גוריון, הבית בו היה הסטודיו לבלט של מיה ארבטובה.

שעה שהסטודיו היה פעיל, היו אלה עדיין שדרות הקק"ל. הסטודיו נמצא בקומת הקרקע, ואפשר היה להגיע אליו או מהכניסה הראשית, או סביב, מן החצר האחורית. מיה עצמה התגוררה בקומה הראשונה שמעל לסטודיו.

לא רק תלמידיה של ארבטובה, גם כל להקות הבאלט האורחות שהגיעו להופעות בארץ בשנות ה-40 וה-50 היו אורחים בסטודיו זה, ששימש לשיעורים היומיים ולחזרות. כאן התאמנו והזיעו כל גדולי הדור ההוא, ביניהם ג'רום רובינס, ז'אן בבילה, הארלד קרויצברג והבאלרינות המפורסמות של אותם זמנים.

בין חניכיה של ארבטובה היו נירה פז, זוהרה סימקינס-מנור (בת אחותה של מיה) וגברים אחדים, שהגיעו לרמה מקצועית נאותה, ביניהם משה לזרה וראובן פורמברג. אולם, ללא מסגרת מקצוענית לא היה לאומנים אלה היכן לעבוד. לכן הם נדדו לאירופה ולאמריקה. נירה פז רקדה בניו-יורק, סימקינס-מנור ב"באלט ראמבר" הלונדוני, משה לזרה בספרד ופורטוגל וראובן פורמברג בהולנד. כיום הוא אחד ממנהלי הבאלט הלאומי של הולנד.

הסטודיו שהיה ממוקם מול הכניסה לגן-החיות של תל-אביב (כיום מצוי שם קניון "גן העיר") שימש בית-ועד לכל אומני המחול, ובזכות הציוד המשוכלל, מקום חזרות ללהקות שונות.

תחרות

מיה ארבטובה '97

התחרות לבאלט קלאסי על שמה של מיה ארבטובה, אחת המורות הראשונות בארץ לבאלט, התקיימה לראשונה בשנת 1989. כוונת העמותה, המנהלת את ענייני התחרות, היא שיפור ועידוד רמת הביצוע של הרקדנים בארץ.

בתחרות הראשונה השתתפה גם מיה ארבטובה עצמה, שנפטרה זמן מה אחר כך. תחילה התקיימו התחרויות מדי שנה, בשנים האחרונות הוחלט לקיימן פעם בשנתיים. במאי התקיימה התחרות בפעם השביעית, גם הפעם במרכז סוזן דלל.

בשנים האחרונות נוצרו קשרים בינלאומיים בין התחרות ע"ש ארבטובה לתחרויות באלט בארצות אחרות, אליהן נשלחו זוכי התחרות בישראל בתמיכת המחלקה לקשרי תרבות ומדע במשרד החוץ. בין היתר נשלחו זוכים לתחרויות שהתקיימו בשנחאי, הלסינקי, לוזאן וטוקיו.

כפי שמסרה מנהלת התחרות, נירה פז, הוגשו יותר מ-20 מועמדים לתחרות.

לשלב הגמר של תחרות מיה ארבטובה 1997 עלו שירי שי, אלכסנדר ווליצקי, שרונה חיינדרבה, לנה דבוסקין, הלנה דמיטריאנקו, אלה נגלי, מאיה קרמר, אנה זובטובה, סווטה גרוזובסקי והלנה דזביסשווילי. כל מתחרה הופיע בשתי וריאציות מהרפרטואר הקלאסי, כשאחת מוכתבת והשנייה בחירה חופשית. לרוב המתמודדים טכניקה נקייה, אקספרסיביות וקווים ארוכים ויפים. המכשול העיקרי הם הפירואטים. הפחד ממשוכה זו מורגש היטב. הקפיצות הגדולות, בעיקר rond de jambe en tourant, אינן די גבוהות ומרחפות, והנחיתה אינה רכה וחרישית.

בפרס ראשון זכתה הלנה דזביסשווילי, תלמידת בית ספר עירוני א' (הכינה לתחרות: ליאורה אקסלרוד) שהקרינה ביטחון, יכולת טכנית טובה והיחידה שהתמודדה היטב עם הפירואטים. הלנה זכתה בפרס יוקרתי. אבל אינה יכולה לקבל תעודת-בגרות, להתגייס לצה"ל, משום שאין לה תעודת זהות... משום שלא רשמה באיזה טופס שאמה יהודיה. למרות שבדרכון הרוסי של האם הדבר כתוב בפירוש. סיפור ישראלי מרגיז.

כלת הפרס השני היא הלנה דמיטריאנקו, תלמידת ליאורה בינג-היידקר (הכינה לתחרות: גיאנה שקריאן) שמקרינה מוזיקליות ושמחת מחול. לאלה נגלי (פרס שלישי), תלמידתה של מרים קאופמן נוכחות בימתית, ביטחון, שיווי משקל (שבלט בעיקר בואריאציה מתוך "היפהפיה הנמה"). אך הקפיצות שלה אינן די קלות וכמו אצל מרבית המתמודדים, הפירואטים הם עדיין מכשלה.

את הפרס הרביעי קיבלה סווטה גרוזובסקי, תלמידתם של אילנה ואדם פסטרנק (הכינה: ברידז' אותאר). יש לה גוף נפלא, אלגנטיות וחזות של בלרינה, אבל יש מקום לשיפור הזרימה התנועתית וההבעה שלה.

עוד בלטו לטובה בתחרות אנה זובטוב (בינג-שקריאן), שהריקוד שלה הוא התפרצות נפלאה של אנרגיה ורעננות, ואלכסנדר ווליצקי, תלמיד של מרים קאופמן, עם נוכחות בימתית נעימה, ניתורים גבוהים וקלים, וסבובים מצוינים של tour en l'air המסתיימות בנחיתות רכות ואלגנטיות.

הזוכים בתחרות מיה ארבטובה 1997, מימין לשמאל:
פרס ראשון: הלנה דזביסשווילי
פרס רביעי: סווטה גרוזובסקי
פרס שלישי: אלה נגלי
פרס שני: הלנה דמיטריאנקו
ציון לשבח: אלכס ווליצקי

Dansneaker™
capezio®

דאנסניקר של קפזיו

"הנוחות של נעל התעמלות הביצוע של נעל מחול"

עדי רצלמני

להשיג רק ברשת חנויות ישראדנס

ISRADANCE

חיפה, שד' הנשיא 121, טל. 04-8385193; **תל אביב,** אבן גבירול 45, טל. 03-6916466; **ירושלים,** רח' הלל 23, טל. 02-6248182
נתניה, רח' שטמפפר 13, טל. 09-8618764; **באר שבע,** הרצל 82, טל. 07-6231488; **ראשל"צ,** רח' רוטשילד 97, טל. 03-9661183
פתח-תקוה, רח' ההגנה 7, טל. 03-9346274; **רעננה,** רח' אחוזה 146, רחבת המשביר, טל. 09-7430095
ובחנויות ספורט מובחרות • ישראדנס עודפים - רח' לישינסקי 8 א.ת. ראשל"צ, טל. 03-9616916

מפנקסו של מבקר

מאת גיורא מנור

שובו של אמאגטסו

זו הפעם הרביעית (!) חוזרת להקת "סאנקאי ג'וקו", שבראשה אושיאו אמאגטסו, להופעות בארץ. כאשר הגיעו רקדני בוטו אלה ארצה לראשונה לפני יותר מחמש-עשרה שנה עם המופע "Kinkan Shonen", הם היו בגדר תגלית מהממת. האמרגן פנחס פוסטל, שהיה לו העוז להזמין להקה "מוזרה" ויוצאת דופן כל כך, של מחול יפאני חדשני, כביכול בלתי מובן וזר, לא האמין שארבעת הגברים הקרחים, שגופם מולבן ותנועתם איטית, יהיו להצלחה מסחררת.

האולמות היו מלאים, והלהקה הוסיפה הצגות לסיור, בשל לחץ הקהל. בייחוד זכרו הכל את מופעיהם הפומביים, בהם השתלשלו ארבעת המופלאים מחבלים שנתלו בראשי גגות של בניינים גבוהים, ריקוד מהשמיים לאדמה.

זמן לא רב לאחר הסיור בישראל, נהרג אחד הרקדנים, שעה שהחבל שעליו היה תלוי בין שמיים וארץ נקרע. זה היה בעיר סיאטל, שבמדינת וושינגטון, ארה"ב. אולם האסון לא קטע את מופעי "סאנקאי ג'וקו" אלא לחודשים מעטים.

הם שבו ארצה בשנות ה-80 עם מופע משוכלל ואסתטי עוד יותר מהראשון. "הביצים העומדות על חודן מרוב סקרנות" היה חוויה אסתטית בלתי רגילה.

עכשיו שבה הלהקה ומופיעה ביצירה נוספת של אמאגטסו. "Shijima" ממשיך את דרכה של הלהקה, אבל ביתר רוגע, ללא אקרובאטיקה מהממת, בכיוון הפיוטיות ולא כסנסציה.

רקע הבימה, קלעים מעוצבים כתבליטים מוארים מהצד למען פלסטיות דמויות הרקדנים עצמם הטבועים בקלעים הללו. קלעים אלה אינם רק יפים מאד, אלא במשך המחול גם נעים לאיטם מצד לצד, דבר היוצר רושם לא ריאלי של ריחוף בחלל. גם הרגע בו ארבעה רקדנים נישאים ומתרוממים אל על מתנוחה של שכיבה ונשארים תלויים בחלל על חוטים דקיקים, כמעט בלתי נראים, הוא רגע של פיוט והתרוממות הרוח.

דומני, שאמאגטסו הגיע לרגע של אמת, לפרשת דרכים. הוא מיצה את האמצעים האופייניים לו - אלא אם כן הוא מחדש ביצירותיו האחרונות, שלא ראינו, כי היצירה המבוצעת על ידם בארץ השנה נוצרה לפני עשור, בשנת 1988.

ולא רק בשיבחן של נשים מבוגרות

אחת התכונות המופלאות של רינה שיינפלד היא יכולתה למצוא לעצמה שותפים למחול. יהיה זה טרו סארינן הפיני וכעת הרקדנית הקנדית הידועה, מרגי גיליס, המופיעה עם רינה בתכנית ושמה "חלום".

במופע שרובו ריקודי סולו, שהתקיים במרכז סוזן דלל בחודש פברואר 97' נשבה אוירה של זמנים עברו, של שנות ה-30, של עידן ההבעה הריגשית האינדיבידואלית. תחושה זו של Deja-Vu, של רוחות מאוב, של "שימורי מחול", פגמה בהנאה מהביצוע המעולה של מרגי גיליס.

בריקודיה של גיליס יש מן הנהיה אחר הרגש, לעיתים אפילו הסנטימנטאליות.

שתי האומניות, שכל אחת מהן היא בגדר מאסטרו, שונות מאוד זו מזו. גיליס גמישה, שיערה הארוך מתנופף, עוטף אותה לעיתים, ואילו שיינפלד, קווי גופה ישרים, ויש במחול שלה איפוק המגיע לעיתים עד לקור מסוים.

הדואט החדש שבוצע בבכורה, "חלום", למוזיקה מאת אלאני קיאנדרו וג'ון אוסוולד, עם תלבושות שעיצב יובל כספין, מתרחש על בימה שמעליה תלויים פסי פלסטיק שקוף, שהתאורה הטובה של שי יהודאי משחקת בהם בצורה נאה. אבל התנועה שייכת, כאמור, לעולם האתמול.

דו"ח על מצב האומה

יפה עשה ערוץ 33, שערב פרוס חג הפסח הקדיש שלוש שעות שלמות לתיאור מצבו של המחול במדינת ישראל. דומני שטרם נערך משדר כה מקיף בתחום אומנות המחול שלנו.

גם המתכון של דיון עם צוות מומחים, מול ראיונות עם יוצרים בודדים ושילוב סרטי תעודה על יצירות מהרפרטואר הישן וזה העכשווי, מוצלח. הרושם הכללי שנוצר היה של עושר רב, רמת ביצוע מצויינת, צבעוניות, חיוניות וחדוות מחול אמיתית.

אבל העמדת השאלה: האם יש מחול ישראלי ייחודי? הסיטה - לעניות דעתי - את הדיון לפינה בלתי חשובה. שאלת הסיגנון הלאומי באומנות אינה רלוואנטית מזה כמאה שנה, ושום חוקר רציני של אסתטיקה לא הקדיש לבעיה ה"לאומנית" במחול האומנותי תשומת לב בעשרות השנים האחרונות - ובצדק. אין ספק, שהמחול הבלגי או ההולנדי פורח ומעולה. אבל האם היצירות של ואנדקייבוס או קיירסמאקר בלגיות? או שמא פלמיות או ואלוניות? האם האנס ואן מאנן או יירי קיליאן יוצרים מחול הולנדי? האם המשותף לסוזנה לינקה ופינה באוש הוא הגרמניות, במובנה הוילהלמיני או אם תרצה הואגנרי? האם מאגי מארין, יוסף נאדג' או בגואה הם יוצרים צרפתיים?

כמובן שלא. נניח שיש מאפיינים לאומיים בעבודותיהם, כגון הרצינות התהומית של באוש או התחכום האינטלקטואלי של מאגי מארין. אלה לכל היותר סממנים אישיים, המושפעים מהאופי הלאומי של היוצרים. ממש כך התנועה של נהרין, אפרתי, רמי באר, עידו תדמור, רות זיו-אייל (שמשום מה בכלל נשכחה ברשימת היוצרים והמרואיינים) "ישראלית" בעליל, גם אם אי אפשר לשים את האצבע על מה מהווה את הישראליות הזאת.

לכן צדק יאיר ורדי, שאמר בפנים של ט' באב, שאין מחול ישראלי per se.

המנחה, אריה יאס, לא הזכיר ולו במילה אחת את "הבאלט הישראלי". וזו ממש פגיעה בכבודה של להקה זו, ואין זה משנה מה דעתי או דעתך על הרמה האומנותית של הכוריאוגרפיה של ברטה ימפולסקי, שלמרבה הצער היא כמעט היוצר היחיד בלהקה זו. אבל התברר, שנעשו מאמצים על ידי המפיקים (ערוץ 33) לראיין את מנהלת הבאלט הישראלי, אבל ימפולסקי לא הגיעה לצילומים. כרגיל, היא יורה לעצמה ברגל, ואחר כך מתלוננת על העדר תשומת לב ללהקתה.

אחת התופעות המלהיבות (אותי מכל מקום) היא שפע היוצרים הצעירים ממש. עושר הבא לידי ביטוי בכל המסגרות שמקיים מרכז סוזן דלל בעזרת מנהל האומנויות, כגון "מסך עולה, "חשיפה ראשונה" וכו'. את עידו תדמור הזכירו פה ושם, את נועה דר, את דניאלה מיכאלי ושאר כוריאוגרפים עצמאיים שכחו לגמרי.

לו המעיטו בדיבורים או לו היה המנחה אריה יאס מעמיד לפני הצוות והמרואיינים שאלות אמיתיות, ולא את קושיית הבן שאינו יודע לשאול בדבר הלאומיות של המחול הישראלי, אולי היינו זוכים לשמוע משהו אמיתי ואישי יותר, מהתירוצים השונים, מדוע המחול שלנו מצויין, רב-גווני ואישי, אבל אינו נכנס למיטת-סדום לאומית, נחלת המאה ה-19.

ערב דיכאוני

אמנדה מילר, יוצרת אמריקנית העובדת באירופה, נחשבת לאחד הכוריאוגרפים ה"חשובים". אולי זקנתי וטחו עיני מראות, אבל עבודות שונות שלה נראו לי כאיטיות, חסרות מבנה ומטרה, והתנועה שלה אינה מצטרפת אצלי - אולי באשמתי - לכלל מבנה צורני או משמעותי. מה גם שהיא אוהבת חושך, והעלטה שלה מקשה עוד יותר על הצפייה וההתרשמות.

הבלט חיפה

מרכז למחול

ביה"ס למחול ולהקת בלט מקצועית

בהנהלת אילנה ואדם פסטרנק

נמשכת ההרשמה
לשנת הלימודים 98-97

בית-ספר לכל מקצועות המחול,
לכל הגילאים: ילדים, נוער ומבוגרים
ובכל הרמות והמסלולים

•

צוות מורים מובחר ובעל מוניטין

•

מסלול מקצועי, מסלול משובח לחובבים

•

סדנאות מחול ומופעים

•

מחירים סבירים

•

מלגות למצטיינים
מטעם קרן NEW-YORK למחול

המורים
ומקצועות המחול הנילמדים:

בלט קלאסי
אילנה ואדם פסטרנק
(בליווי פסנתרנית)

מחול ג'אז
שמעון בראון, מגן דוייל בראון, רינה ולך, רוני רוזנשטוק

מחול מודרני
אילנה קליף
(בליווי פסנתרנית או מתופף)

מחול ספרדי - פלמנקו
סילביה ברוא ורפאל גראו
(בליווי גיטריסט ספרדי)

סטפס
אבי מילר

קפוארה
גיל נקר

לפרטים והרשמה טל. 04-8344662

היכל הספורט חיפה טל.: 04-8344662, טלפקס: 04-8255067, ת.ד. 3795

מכל מקום, יצירתה "אומן צעצוע" לצלילי קולאז' אקלקטי, לא פחות מהכוריאוגרפיה עצמה, היתה הבכורה הממשית היחידה בערב "בכורות 97" של להקת בת-שבע.

המופע, שהתקיים באולם סוזן דלל, נפתח בביצוע נאה מאוד של הדואט מאת ירי קיליאן, "לא תנומה עד שחר", שביצעו סוניה ד'אורליאנס ז'יסט ויעל שנל על שורת הכיסאות הארוכה, לצלילי שיר חרישי ומתמשך מאיי הים הטרופיים.

זהו דואט בנוי כמין פיוט לשתיים, שקט, אינטנסיבי, וחבל שהרקדנית השניה לא היתה לה הכאריזמה הנהדרת של סוניה ד'אורליאנס. הביצוע היה מעולה, טוב בהרבה מהבכורה האמיתית, בפברואר.

אוהד נהרין אינו אוהב להביא יצירות "ישנות" שלו אל הבימה, מבלי לשוב ולעבד אותן. את זאת אני מסוגל להבין. לכן גם "חלב שחור" שלו בביצוע גברים בלבד, רחוק מהנוסח הראשוני משנת 1985 לרקדניות הקיבוצית. אבל חוששני, שאוירת המחול הזה, שהיה מרגש בשעתו, והיתה בו אוירה של חברה סגורה שחייה מדודים על ידי טכסים מיוחדים, שהיה כולו לבן ומואר היטב, אבדה בעיבודים שעבר המחול.

אופנת החושך אף טישטשה לחלוטין את ה"קונץ" הבימתי, של דלי החליבה, שממנו דולים תחילה את הבוץ החום, הנמרח על פני הרוקדים אחד ואחד, ושמאותו דלי מוציאים לבסוף מים, לרחוץ ולטהר בהם את הפנים.

במקום ההתלהבות המסעירה של בת-שבע, ראינו מופע עצוב, מוחשך, ללא קשר או ניגודיות בין שלושת מרכיבי המופע. כאילו היה צורך לגרד מתחתית החבית משהו לערב זה. ועדיין איני מבין, מדוע להזמין יוצרים לא מעניינים מחו"ל שעה שיש לבת-שבע כוריאוגרפים מצויינים, תוצרת בית.

שלושה מוינה

סטראבינסקי ורנאטו זאנלה, גוסטב מאהלר וקנת מקמילן - זה התפריט שהביאה להקת הבאלט הממלכתי של וינה לתל-אביב. תפריט מצויין, אם כי התכנית יצאה לבסוף קצת צוננת. מחול מודרני מעולה של יוצר צעיר (זאנלה), יצירה שכבר הפכה לקלאסיקה ("השיר על האדמה" של מקמילן), שהגיל ניכר בה.

"סימפוניה בשלושה פרקים" של סטראבינסקי שימשה כבר כוריאוגרפים לא מעטים, בשל האנרגיות החיוניות שבה, ובודאי גם בשל הניגוד בין שלושת הפרקים. אצל זאנלה יש שימוש טוב לא רק ברקדנים שלו, אלא גם בבימה, מסכים צדדיים מתנופפים באיזו רוח מיסתורית, ולרגליהם נרות דולקים. התלבושות שחורות, האוירה לילית, אבל לא קודרת לפי מסורת אי-התאורה האופנתית. מרשים במיוחד היה הפרק השני, שהוא קווארטט של שלושה גברים ורקדנית אחת. מחול עם אוירה, ללא עלילה מוגדרת, אסתטי מאוד, מעניין ואישי.

גם "תנועות", שוב לצלילים מאוד מוכרים של סטראבינסקי, שימש לזאנלה מקפצה לעולם קודר, מיוסר משהו. סימונה נויה וכריסטיאן מוסיל בלטו בהרכב הערב בו נוכחתי. שתי יצירות נאות, ונעות, מאופקות ריגשית. לא בנויות על סולנים מבריקים.

"השיר על האדמה" היא יצירה גדולה (בכל המובנים) של מאהלר, שיצר מקמילן, כוריאוגרף בריטי מובהק, עבור באלט שטוטגארט בשנת 1965. סיגנונית, זהו המשך ישיר מהסיגנון "הסימפוני" של מאסין ואשטון, האופייני כל כך לשנות ה-30 וה-40.

התלבושות (בגדי גוף בצבעים מאופקים), העמדת חלק מהרקדנים במיני "מחסנים", שעה שהסולנים רוקדים, היתר ניצבים כמו במסדר העומדים דום ללא ניע, עד שנזקקים להם שוב, אבל גם התנועה הפסיכולוגית-רגשית המאופקת, מבליטים את עיקרי סיגנון הבאלט של אותה תקופה. זאנלה, שגדל בבאלט שטוטגארט, הכיר יצירה זו היטב, ממש כמו עמיתיו הבוגרים ממנו, שגם הם יצאו משטוטגארט, נוימאייר, קיליאן ופורסיית.

"השיר על האדמה", כור' מקמילן, איור' שמואל כץ

"SONG OF THE EARTH", CHOR.: KENNETH MACMILLAN

ILL.: SHMUEL KATZ

Menashe Dance Center
Director: Ada Levitt

בפיקוח משרד החינוך
התרבות והאמנות

- מבוא למחול
- בלט קלאסי
- מחול מודרני
- אמנות היצירה
- ג'אז
- ריקוד אופי
- רפרטואר
- מוסיקה במחול
- תולדות המחול
- פלדנקרייז
- מחלקה לטיפול בתנועה ומחול
- תוכנית העשרה למורים ותראפיסטים
- קורס קיץ
- סדנת מופעים

צוות המורים:
חפציבה אברהם ● פיט אברהמי ● טליה אשל ● דבורה הופמן
מרים ורובל ● ליסה כהן ● עדה לויט ● רבקה עד
אמירה קדם ● סוזן קדם ● אסנת רוטהולץ ● לילך שמיר
מלווה על הפסנתר: סאשה זלטקובסקי

בגרות מלאה במחול בשיתוף עם המוסד החינוכי מבואות עירון

לתוכנית העשרה לקורסי קיץ, מצטרפים מורים מן הארץ ומחו"ל.
מזכירת האולפן: ציפי נסגי **עוזרת למנהלה:** קלר איבקר **מנהלנית:** טלי גורדון

טל. 06-6370816, פקס 06-6272419

מחול בישראל

המגזין לענייני מחול

במבצע!

גם אתה יכול להיות מנוי רק ב-68 ש"ח לשנה

(כולל מע"מ ודמי משלוח)

צלצל עכשיו לטל':

04-8344051

בואו לרקוד בלהקת מחול מודרני חוף הכרמל

הלהקה מופיעה ברחבי הארץ

●

ברפרטואר הלהקה יצירות של מיטב הכוריאוגרפים בארץ

פרטים על מבחנים ללהקה
(מכתה י' ומעלה)
טלפון 04-9840785 אחה"צ

בואו ללמוד אצלנו ב-
אולפן אזורי למחול חוף הכרמל

בהנהלתה האמנותית של שוש גלעד

- בלט קלאסי – מבחני R.A.D
- מחול מודרני
- מחול יצירתי
- ריקודים סלוניים
- ג'אז
- ריקוד מזרחי
- הנחיית עבודות גמר לבגרות
- מפגשים עם רקדנים וכוריאוגרפים

הלימודים בכל הרמות מגיל גן ומעלה

מרכז קהילתי ע"ש יצחק רבין חוף הכרמל
שוש גלעד בשעות הערב המאוחרות 06-6372004

האגף לתרבות נוער וספורט
טל. האולפן למחול–בשעות אחה"צ 04-9840785,

מה שהיה חסר לקהל ב"משכן לאומנות הבימה" היה משהו מלהיב או מהמם, שיקפיץ את הצופים ממושביהם. מה שנקרא בעגת הבימה ותצוגות-האופנה showstopper. אולי חבל שמתכנית-סטראבינסקי של זאנלה לא הביאו ארצה דווקא את הנוסח שלו ל"פולחן האביב", שהוא באלט מודרניסטי, ההופך את העבר הקמאי לעתיד בדיוני.

כהן את כהן ב"ענבל"

ממש אי אפשר לומר, ש"ענבל" תחת שרביטו של המנכ"ל, שהוא כרגע גם המנהל האומנותי, חיים שירן, אינו שומר על התימניות של הלהקה, גם אחרי ששמה הוסב מתיאטרון-מחול ל"מרכז אתני רב-תחומי", שאיש אינו יודע מה משמעותו הממשית.

התכנית החדשה כוללת שלוש עבודות, מאת שתי יוצרות, שתיהן ממוצא תימני ושתיהן שמן כהן. זאבה כהן עובדת שנים ארוכות מאוד בניו-יורק. המופע בסוזן דלל נפתח ב"הבכור" שלה, שהוא קטע מרשים לגבר (דניאל אקילוב המצויין, בעל הטכניקה והנוכחות הבימתית) וארבע נשים. אבל, ככתוב בתכניה, זהו אחד משלושה קטעי מחול המהווים את היצירה השלמה. לכן היתה תחושה של מתאבן, המבקש את מנה העיקרית, שתבוא אחריו. היה לי חשק לראות את היתר. אולי בביקורה הבא של זאבה כהן בארץ.

עבודתה "מחול למים" הוא שם מטעה בהעדר ניקוד. לו קראה למחול הקבוצתי שלה "חול ומים", לא היה זה כל כך דו-משמעי. זהו מחול אימפרסיוניסטי, מעודן מאוד, כולו מצבי רוח. הרקדנים ביצעו זאת היטב, ורק חבל שהתאורה היתה חסכונית כל כך... הפרטים הם החשובים, ואותם היה קשה לראות. יש משהו הרמוני ושלם בעבודה זו.

המחול החדש של אילנה כהן, מותיקות "ענבל" ושומרת הגחלת הסיגנונית שלו, הוא "סגירה", לצלילי תזמורתו המצויינת של שלמה בר, תפאורה ותלבושות שעיצבה טליה בר-און-פריד ותאורה מאת רפי כהן.

על גבי מיני דיונות או גבעות חול רכות מתאר, נע שבט של מלקטי ענפים, התקועים להם בבגדים, בכיסוי הראש ובכלל מהווים, כנראה, סמל מרכזי בחיי השבט הדמיוני הזה. זהו מחול עשיר - שמא עשיר מדי? - שעם כל יופיו זקוק לתספורת וקיצור. מלבד הרקדנים הצעירים, ומזמן לא היתה ל"ענבל" נבחרת מצויינת כזאת, השתתפו גם הותיקות שרה זארב ומלכה חג'בי, וגם זה הוסיף מימד לביצוע.

אילנה כהן ממשיכה את הסגנון של שרה לוי-תנאי, ושמחתי לראות את הגברת הראשונה של "ענבל" בין באי הבכורה. אבל עם כל היופי של התכנית החדשה, חסר בה שיחזור של עבודה נוספת של שרה לוי-תנאי. ללא הקאנון הבסיסי הזה, אין למעשה סיבת קיום אמיתית ל"ענבל". איני בטוח, מה תפקידו של "מרכז אתני רב-תחומי", אבל בטוח, שהמוסד הזה בנווה-צדק חייב לעשות צדק עם יצירותיה של שרה לוי-תנאי, אפילו אם השיחזור קשה ויקר,

"סימפוניה", פרק ב, סטראווינסקי, כור': רנאטו זאנלה, איור: שמואל כץ

"SIMPHONY", SECOND MOVEMENT, STRAVINSKY, CHOR.: RENATO ZANELLA, ILL.: SHMUEL KATZ

ולמענו יש להתגבר על קשיים, ביניהם הבעיות שהיוצרת הגדולה עושה למי שבא לחדש את פני עבודותיה הותיקות.

זה היה ערב בכורה מכובד. ולכן חבל היה, שטכס ההשתחוויה בסיום נראה היה כמו הצגת סיום של תיכון, שעה שמזמינים את כל המורים לבימה. שלמה בר - שכבודו במקומו מונח - השתלט על העניין, שכחו להזמין את זאבה כהן, ואת רקדני חלקו הראשון של המופע, בקיצור בלגן שאינו נאה למוסד כ"ענבל".

סוף סוף "קירוב" אמיתי ומלהיב

מאז העלמו של המשטר הסובייטי לפני שבע שנים (איך הזמן רץ לו!), הודיעו שוב ושוב על בואה של אחת האגדות של הבאלט הרוסי להופעות בארץ. "כוכבי...", "סולני..." ושאר כינויים לא הניבו להקה של ממש, על כל מרכיביה. וכמעט וכבר נואשנו מלראות את הפלא שנקרא להקת "קירוב" או "בולשוי" האמיתית.

פסטיבל ישראל (עם האמרגנים פנחס פוסטל ומשה יוסף) עשו את זה, סוף סוף. ובבריכת הסולטן בירושלים, מקום שם הוקמה במה נאה ונבנו מושבים נוחים ובעלי זוית ראייה טובה, הופיעו הסנט פטרבורגיאים במלוא הדר יכולתם המדהימה.

"אגם הברבורים" בצורתו המוכרת נוצר עבור להקה זו לפני יותר ממאה שנה. תמיד נכתב בתכניה, "על פי פטיפה ואיוונוב". לא הפעם, כי זה האגם המקורי, שנערך אומנם על ידי קונסטנטין סרגייב, אבל הוא בהחלט בגדר העניין עצמו.

רמת הביצוע היתה כה גבוהה, כל רקדן ורקדנית כה מהוקצעים, מלוטשים ומדוייקים, שאפשר ממש לקנא בהם. אבל בניגוד לגרסאות המגיעות עם להקות הבאלט מהמזרח הרחוק, לא היה זכר למכאניות, ל"רובוטיקה" נעדרת רגש.

התזמורת ומנצחה המצויין יצרו את האוירה הנכונה, לא משכו את המוזיקה או הריצו אותה, למען ההברקה של הסולנים, שהיו גם הם על הגובה. הסולנים לא העמידו את עצמם במרכז, אלא את אומנותם, כפי שציווה סטאניסלבסקי: "אהוב את האומנות שבך, ולא את עצמך באומנות".

אפילו התמונה הראשונה, של הנשף, שהיא בדרך כלל משעממת למדי והמחול ממש מועט בה, יצאה הפעם מלאת תנועה וחיונית מאוד. אולי זכות הנאמנות למקור. מעולם לא הבינותי, מדוע במערב נוהגים למחוק את תפקידו של הליצן. אומנם כבר ראיתי ליצנים ב"אגם" מצחיקים יותר מיפטייב, שרקד את התפקיד בערב הבכורה בירושלים, למשל בביצוע של "באלט ריגה", אבל גם הוא היה ברמה גבוהה מאוד.

הנסיך (איגור זלנסקי) היה מאופק מעט, אבל הקפיצות שלו היו מדהימות מבלי לגלוש לקרקסיות. לופאטקינה בתפקיד הכפול אודט/אודיל היתה לטעמי טובה יותר כברבור הלבן, הלירי, מאשר כבתו של המכשף הרע רוטבארט, כברבור השחור.

אבל אלה דיקדוקי עניות, המופע היה מופת של באלט מסורתי, קלאסי במלא מובן המלה.

מדהים היה להווכח בתמונה האחרונה, שיצר לב איוואנוב, עד כמה המחול החדיש של פוקין ינק וצמח מיצירה זו. לא רק דמות "הברבור הגווע" אלא כל "הסילפידות" מצויות כבר בצורה ראשונית בתמונת הסיום הנהדרת של "האגם".

מופע נהדר, מהנה, שאפילו מחירי הכרטיסים המוגזמים (למעלה משלוש מאות ש"ח!!!) לא יכלו לקלקלו.

במבצע!
רק 68 ש"ח מנוי לשנה

יצא הגיליון החדש של מגזין מוזיקה

צלצל עכשיו ואתה מנוי

04-8344051

להשיג בכל דוכני העיתונים בארץ

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים 97/8

קמרה אובסקורה חיפה

בית הספר לאמנות

במשך 17 שנים משמש בית הספר כחממה יצירתית חינוכית יחידה במינה בחיפה ומהטובות ביותר בארץ. בית הספר משקיע מאמצים אדירים לפתח לסטודנט את הידע בהשכלה הטכנולוגית ובהתפתחות החשיבה האישית באמנות. בבית הספר מסלול לימודים גבוה על תיכוני וכמו כן מערכת קורסים מגוונת. בוא להירשם ולהנות מהמקצועות הבאים:

צילום

וידאו / קולנוע

הדמיה ממוחשבת ואנימציה

תחילת הלימודים בנובמבר 97'

לפרטים, הרשמה ולקביעת פגישת יעוץ:

קמרה אובסקורה, הנביאים 26א', חיפה, טל: 04-8626060

אינדקס גליונות 10-1 של הרבעון מחול בישראל

קידומת לכתבות שהופיעו במסגרת המדור "חדשות"	ח
קידומת לסקירת ספרים בין אם הופיעו במסגרת "ספרים מרקדים", בין אם לא"	ס
מקרא: גליון מס' 7 של הרבעון, עמוד מס' 12	7/12
מקרא: גליון מס' 7 של הרבעון, גליון מס' 1 של המוסף "מחול עם בישראל", עמוד מס' 3 בתוך המוסף	7/1/3

לפי שמות המחברים

או ג'ין-פינג
מחול מודרני בסין **5/70**
מבט חדש על אוסטרליה **10/44**

איזנשטדט מיכאל
מפצח האגוזים - יותר ממאה שנים של קסם **6/38**
אחד העם 42 (שושנה ויהודית אורנשטיין) **10/30**
קופליה **9/6**

אלדור גבי
אוהד נהרין משוחח עם גבי אלדור **4/92**
הערב רוקדים היסטוריה **1/40**
ח על חזי שהלך לעולמו **4/28**

אליאש-ציין מאירה
1/33 New York

אלכס
ס אפריקה רוקדת **9/3/12**
Africa Dances/ Michel Huet and Claude Savary

אלסטר גל
איציק גלילי - הצלחה אירופית **5/30**
ח געגועים לאוהד נהרין **6/44**
הבאלט הוא שפת האם שלי - ויליאם פורסיית
משוחח עם גל אלסטר **6/54**
מחול מבויש **5/16**
ערבים זה לזה **9/44**
קפוארה-תנועה מעולם אחר **3/28**
רקדן ממוסד יורד לשוליים **8/18**
שבחי האוניסונו וסכנותיו **2/50**
מחולותיהם של המקוללים **6/58**

אפרתי יעל
ח ישראלים רוקדים בברלין **3/20**
ח קיץ בלהקות הישראליות **2/22**
ח רפואה לרקדנים פצועים **3/20**

ארנון שרה
ח קפיצות וסיבובים - נרקד לאחרונה **1/15**
קפיצות וסיבובים - "קול דממה" טסו לברזיל **1/15**
ח קפיצות וסיבובים - רקדנית ערביה בלהקה הקיבוצית **1/14**
ח רקדנים מ"פס הייצור" של מתא"ן **3/23**

אשדות דוביק
בחיפוש אחר האור הפנימי (אריק הוקינס) **6/26**
מאה שנות מחול באמריקה **4/6**

אשכנזי רותי
לכבוש את העולם עם פח **1/44**

אשל רות
1992 - שנת מפנה? **1/6**
בין תוכן לצורה במחול **8/20**
ביער, ביער, ביער לרקוד לרקוד **2/22**
בת- שבע והכוראוגראפים הישראלים שלה **4/84**
הבאלט הישראלי חלום ומציאות **7/12**
הוראת המחול המודרני **3/6**
הפרה-הסטוריה של להקת המחול הקיבוצית **9/77**
הרהורים על אודות התקנון להענקת פרס ישראל במחול **8/37**
ייחודיות בתוך אוניברסאליות (משה אפרתי) **6/81**
כוראוגראפי כל הארץ התאחדו! **1/51**
כתפיים רוקדות - מחולות העדה האתיופית בישראל **2/52**
מגע עם שנת אלפיים **7/9**
לרקוד עם רוח הזמן - הסכסוך הישראלי/ערבי במחול הישראלי **10/14**
ס ספרים מרקדים - הוראת הצד התיאורטי של המחול **5/60**
Retooling the discipline:research and teaching strategies for the 21st century
ס ספרים מרקדים - קיליאן, בגואה וגלוטה **6/57**
Kylian/Gerard Mannoni
Baguet/Chantal Aubry
Gallotta/Christine Rodes
על אמנות הביצוע **5/6**
פסטיבל מונפלייה **9/14**
תנועת מסלולים במרחב **9/3/11**
Wudao '94 קיץ של מחול בבייג'ינג **5/66**

בן-נון יגאל
ח כאגדת רבקה שטורמן **1/16**

בן-ציון גלית
היכלות פאר **7/54**
מחול הביטוי לזהות קהילתית **5/26**

בן-שאול משה
קולדממה בהתנסחות אישית **6/79**
אודה קטנה לאפרתי משה **8/4**

בר-דוד אלה
שיטת פילאטס לשיפור יכולת הרקדן **6/60**

ברון אלדד
דברים לזכרו של יעקב אגור **8/49**

ברנרד אלאן
מפגשי מחול מודרני בשווייץ **7/58**
מצב המחול באירופה המזרחית **6/32**

גלוק רינה
להיות נאמן למהות הכוראוגרפיה **9/12**
ח מרתה היל **9/30**

גרומלה דיאן
כוראוגראפיה במציאות מדומה - מחול בין שני עולמות **7/6**

גרוסמן רוברט ש.
סדר ואי סדר - תופעה ושמה
4/20 Slam Dancing

דביר דליה
ח תחרות בינלאומית לבאלט קלאסי-
שנגהאי סין 1995 **7/37**

דוברובצקי אדה
באלט באופרה הרוסית **9/62**

דודאי ברכה
כרמיאל - כיוון חדש **7/1/12**
מפגשים מהסוג הריקודי **9/3/3**

דיאנש גדעון
התחרות החמישית לוידאו-מחול **2/47**

דראגר פולקמר
מבידוד לפתיחות - מה מתרחש בלהקות הבאלט
של גרמניה המזרחית לשעבר **2/10**

הבר אביבה
מאיזאדורה ועד פינה - בעיקר פינה **4/31**

הולנובה יאנה
הבאלט הקאמרי של פראג **8/68**

ואן שחייק
אווה מסורת של כוראוגראפיה עכשווית **3/40**

ויינגרטן איציק
לרקוד עם אבא - מונודרמה מאת איציק
ויינגרטן **2/26**

וייס סמדר
ח מהגיל הרך ועד ללהקה המקצוענית **7/38**

זיידר יוסי
ס ספרים מרקדים - הגוף המטאפורי **4/43**
הגוף המטאפורי/נירה נאמן ולאה ברטל
זוגיות במחול או מחולות בזוג **8/2/9**
על פסיכותרפיה וכוראוגראפיה **3/26**
רשמי מסע לפסטיבל השלישי למחול מודרני
בפולין **9/50**
שלושה צלצולי טלפון **5/21**

טולדאנו גילה
ימים ראשונים - מזכרונות מדריכת
ריקודי עם **8/2/3**

לרכישת גליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

יאס אריה
מה צפוי ב"קולדממה" - ראיון עם משה אפרתי 6/88

כהנא יזרעאלה
כרמיאל - כוון חדש 7/1/12
מפגשים מהסוג הריקודי... 9/3/3
מקומשהו - הלהקה הקיבוצית,
כורי רמי באר 7/1/12

כהן (פסטמן) סיון
ניהול חזרות 9/10

כהן זאבה
שתי דמויות, שתי נשים, שתי רקדניות 10/36

כרמון יונתן
פסטיבל כרמיאל לקראת העשור השני 9/3/7

לואיס ז'אן באטי
T.V מחול-תופעה מתפתחת 2/46

לויט עדה
ס ספרים מרקדים - שיטה ותרגולים 5/61
Teaching Children Movement Concepts and Skills/Craig Buschner Jeaching Children Dance/Teresa H. Purcell

לוי-תנאי שרה
תעודה מהארכיון על גורית קדמן 7/1/13

לנד רונית
הכוכב העולה של דרזדן (סטפן טוס) 5/18
מהירים כמו לטאות (וים ואנדקייבוס) 3/11

מישורי נתן
מפגשים בפינלנד 3/38
מפגש ראשוני בת-שבע 4/70

מנור גיורא
אחרון הענקים - פרד אסטייר, ג'ינג'ר רוג'רס וג'ין קלי 8/50
אשמת גרמניה - התיאטרון הכוריאוגרפי הפוליטי של הנס קרסניק בברמן 2/13
באלט בסגנון פרוסי 6/68
באנו חושך לגרש! 8/46
בחיפוש אחר המחול האבוד - אירופה, אביב 1996 9/18
ביחד ולחוד - ליאת דרור וניר בן-גל 6/6
בלתי מספיק בכוראוגראפיה 9/3/10
בת-שבע - ספינת הדגל של המחול הישראלי 4/60
דיוקן: רמי באר - המנעד האנושי 3/31
דרכה של מאגי מארן לבאלט 9/8
האסתטיקה של האלימות הבימתית 3/54
הדומה והשונה 8/2/4
הולנדים רוקדים - מצבו של המחול בהולנד 7/30
הדגים המוזרים של לויד ניוסון 1/28
ח היופי מחייב - פרס ע"ש יאיר שפירא בפעם העשרים 8/30
המוות - האם הוא נושא ראוי לבמה? 6/43
הפרא הירושלמי - עשרים שנה ללהקתו של משה אפרתי "קולדממה" 6/76
הפתעה בפראג - המרכז ע"ש איזאדורה דאנקן בית הספר הממלכתי היחיד ממחול מודרני בצ'כיה 6/36
הריחוף האחרון (רודולף נורייב) 1/26
ס ויהי פרוז'קטור 1/36
תאורת במה/דן רדלר
ח חמש שנים בריקודים - יום הולדת למרכז סוזן דלל לתאטרון ומחול 5/40
יוליה של רומאו בת 80 2/57
יעקב אגור צלם במה בלתי שגרתי 1911-1996 8/48
יריד כוראוגראפי בנווה צדק-
גוונים במחול 95' 6/22
כח החולשה 6/62

כריס ברוס חוזר ל"ראמבר" 4/48
כרמן רוקדת עם סיגר בפיה 1/55
לרקוד לפי החליל הנאצי 2/6
מה מריץ את עידו תדמור 8/16
מחווה לניז'ינסקי 7/52
מחול נכתב 3/49
מחול פוליטי 10/6
מחולות סלאביים בסגנון חדש 9/48
ממגרש הכדורסל לבאלט האופרה הממלכתית של וינה (רנאטו זאנלה) 7/48
מסע הפלאים של רות זין-אייל 4/10
מפנקסו של מבקר - אבי קייזר חוזר לאספסת 8/75
מפנקסו של מבקר - אהבה עם כל דבר 9/69
מפנקסו של מבקר - אוהד נהרין צוחק כל הדרך לבימה 9/70
מפנקסו של מבקר - אופטימיסט חסר תקנה 8/76
מפנקסו של מבקר - אוקטובר במאי 9/66
מפנקסו של מבקר - אל מקור תאטרון-המחול הגרמני 8/74
מפנקסו של מבקר - אנסמבל בחושך 8/75
מפנקסו של מבקר - אפילו הרצפה רוקדת 7/60
מפנקסו של מבקר - ביקור מלכותי 9/69
מפנקסו של מבקר - בת-דור 9/71
מפנקסו של מבקר - בת-דור בלבן וזהוב 8/76
מפנקסו של מבקר - בת-דור בתוצרת עצמית 7/60
מפנקסו של מבקר - גודונוב - הסוף 6/72
מפנקסו של מבקר - ג'יזל לא אשמה 9/71
מפנקסו של מבקר - דימויים בכלובים 9/66
מפנקסו של מבקר - הבחורים של ברטה 6/72
מפנקסו של מבקר - הכנסת אורחים בבת-שבע 8/76
מפנקסו של מבקר - הסכנה שבהצלחה 6/71
מפנקסו של מבקר - הפתעה אתיופית 9/68
מפנקסו של מבקר - הקולברגאים 9/71
מפנקסו של מבקר - הנאהבים מוורונה בביצוע הבאלט הוואלוני מבלגיה 9/67
מפנקסו של מבקר - הפן הבינלאומי של כרמיאל 9/70
מפנקסו של מבקר - "זאפה" של מרגלית 6/71
מפנקסו של מבקר - חבלי אנוש 9/66
מפנקסו של מבקר - חשפנות בינלאומית 8/74
מפנקסו של מבקר - טרו ויובל 8/76
מפנקסו של מבקר - יצירה ברוח התקופה 9/68
מפנקסו של מבקר - יש מחול חדיש בירושלים 6/72
מפנקסו של מבקר - כיכר גרטרוד קראוס 7/60
מפנקסו של מבקר - כרמיאל בפעם השמינית 7/61
מפנקסו של מבקר - לא ממש אותו הדבר 6/72
מפנקסו של מבקר - למה הגברים רוקדים? 8/74
מפנקסו של מבקר - "מוזיי"-תיאטרון מחול של "ביכורי העיתים" 9/67
מפנקסו של מבקר - מחול מול קיר מתכת 9/70
מפנקסו של מבקר - מחול רטוב בפסטיבל עכו 7/62
מפנקסו של מבקר - מעולה אבל לא מרגש 9/67
מפנקסו של מבקר - סיר הסירים אשר לעידו 6/72
מפנקסו של מבקר - עיר עירומה בזמן אמיתי במקומשהו 7/61
מפנקסו של מבקר - פלירט עתידני 7/63
מפנקסו של מבקר - פסטיבל ישראל-
מה היה לנו? 6/72
מפנקסו של מבקר - קבוצת תיאטרון מחול של האופרה הקומית של ברלין 9/66
מפנקסו של מבקר - קופליה מתקפלת 8/76
מפנקסו של מבקר - שגרת באלט 6/71
מפנקסו של מבקר - שעת בין השמשות של רמי באר 9/70
מפנקסו של מבקר 10/62
מרימים את המסך - הרמת מסך 94' מחווה לפליני 5/14
משה שטרנפלד 1949-1994 5/46
משהו נולד בברלין/"תולדה" להקת מחול ישראלית מצליחה בברלין5/43
ניק הקוסם (אלוין ניקולאיס) 3/43
פסיפס אירופי/סתיו 96' 10/48
סוד הקסם השטוטגארטי - מסורת וחדשנות העיקר הוא הפרופורציה 5/54

סינים "אחרים" - סיור בטיוואן 5/74
ס ספרים מרקדים - גוליאלמו, היהודי מפסארו 4/44
Barbara Sparti - on the Practice of Art of Dancing by Gulielmo Ebreo da Pesaro
ס ספרים מרקדים - הכלי השימושי ביותר - מילונים ואינציקלופדיות על אמנות המחול 5/60
ס על מרתה ומרתה גרהאם על עצמה 1/24
Martha - the life and work of Martha Graham/Agnes de Mille
Blood Memories - an autobiography by Martha Graham
עשרים שנה למלכותו של קיליאן הראשון 6/64
25 שנות יצירת מחול קיבוצית 9/86
פסטיבל מונפלייה 4/40
ריקוד כבד - ריקוד אנשים "כבדים" 2/25
שופטים, שופטים שבאולם מי היא היפה מכולן? 1/48
שיח כוראוגרפים:מפגש בין אוהד נהרין ורמי באר 8/6
ח שיר השירים אשר לשרה 9/27
תחרות המחול הבינלאומית - מרכז סוזן דלל 1994 5/22

מרגולין ירון
האם פתיחות לרעיונות מסוכנת? 3/36
לוחמי החופש על מדרכות ניו-יורק 9/39

נבו אורית
ח מאמו - פסטיבל בוטו בגוטינגן גרמניה 8/34

נדלר אסתר
אפרתי והקול האנושי 6/85

סבטאיני ז'אן
מהו כל מחול הג'אז הזה 4/15

ספיבק רעיה
פרחים ולבבות 2/29

סרבוס נורברט
פיתוי ויצרים - שלושה כוראוגרפים מספרד בברלין 8/58
רוקדים בברלין 7/45

עירוני נפתלי
אלדד ברון - תנועה בזמן אמת תערוכת צילומים 2/37

עמית ליאורה
ח שיטת וגאנובה - באלט לפי המסורת הרוסית 8/37

פוקין מיכאיל
אמנות עצובה (מרתה גראהם) 1/24

פליישר ציפי
ח דימויים מזרח-תיכוניים בפינלנד הרחוקה 4/32
על אודות "שירי מחול" 6/53

פלינדט-כריסטנסן אן
אהבה אמיתית (פרנק אנדרסן) 4/18
רמי באר בקופנהגן 7/28

פרודומו ז'רמיין
המחול הקלאסי חי וקיים - אבל השתנה מאוד 3/17

פרידהבר צבי
דרך החלוצים של המחול האקספרסיוניסטי בישראל 5/50
הדי מחולות עתיקים - רקדן עתיק מתל-דן 3/51
טפח מעל הקרקע - האדמו"רים והריקוד בחסידות 6/70
מאה שנות ציונות במחול 10/4/3
מחול יהודי בראי הדורות I 3/52

לרכישת מלוניות בודמות של הרכבים מחול בישראל נא לצלצל לנול: 04-8344051

מחול יהודי בראי הדורות II 4/46
מחול יהודי בראי הדורות III 5/62
סעדיה גור-אש מבכירי רקדני התימנים
בישראל 7/1/10
ראשיתם של ריקודי החג בישראל 8/2/6
ריקודי-העם בין פולקלור לבידור 2/58
ריקודי-מצווה 9/56

פרסיבל ג'ון
טווילה תארפ בבאלט המלכותי הבריטי 8/26
ברבורים בלונדון 10/22

צור חיה
ח רוקדים בעגלות-נכים 3/21

צ'רנובה נטליה
גריגורוביץ' נגד ואסיליב - מלחמת הירושה
ב"בולשוי באלט" של מוסקבה 6/30
מחול מודרני ברוסיה 5/48
ח צרור חדשות ממוסקבה 7/38

קדם משה
ח יצירה ישראלית בפסטיבל הבינלאומי העשירי
למחול מודרני ע"ש חוסה לימון במקסיקו 9/34
כמעיין המפכה - קווים לדמותו של זאב
חבצלת 2/41

קוגלר הורסט
ח בית ספר לכוראוגראפים 3/46

קופלנד רוג'ר
מעבר לפורמליזם - שלושה עשורים של מחול
פוסט-מודרני 1/52
על דרווישים מחוללים והברבור השחור 6/15

קופרמן ג'ודי
תאורת הבמה כראי 8/42

קלאפר ראדו
בעיותיו של הבאלט שלנו מתחילות בבית
הספר 3/16
הזמנה למחול 1/44
ישראלים בעולם 1/39
לידתה של משוגעת 2/36

קרון דני
תפאורות למרתה (מרתה גראהם) 1/20

ראסל ג'ורג'
עבודת הרקדן 3/12

רוזמן ג'נט לין
מרק הקוסם - ראיון עם מרק מוריס 7/20

רוזנברג פנינה
מחול במכחול הצילום 6/44

רוטנברג הניה
הייחוד של האולפן למחול שליד הלהקה הקיבוצית
בנעתון 9/101
מחול בהונג קונג 2/30
מחול ערבי מסורתי וחדש 6/45
ח מחול תחת מטריה אחת - Dance Umbrella
לונדון 7/39
מסיבת יומולדת לתנועתרון 7/34
סינים על קצות האצבעות 4/36
ס ספרים מרקדים - אימפרוביזציה בתנועה 8/62
Movement Improvisation/
Georgette Schneer
ס ספרים מרקדים-גידית ג'ימיסון 7/24
Dancing Spirit/Judith Jamison and
Howard Kaplan

רון חנוך
מרדכי סתר הלך לעולמו 5/34

רון נורית
ח מחול 2000 - עבר, הווה ועתיד 8/31

רונן דן
חג יובל לרקודי העם בישראל 1944-1994 4/50
מה קורה לריקודי העם? 7/1/3
ח מחווה לירדנה כהן 7/43

רייך צחי
אלדד ברון - תנועה בזמן אמת תערוכת
צילומים 2/37

שאייר הלמוט
אלפרד שניטקה מלחין לבאלט 8/54
מאץ אק מעיר את היפהפייה הנרדמת 9/46

שבק תמר
דניאל לריו - אלכימאי של תנועה 8/72

שחר ערן
אלה שאינם נראים 9/96

שטינברג שי
לחם ועבודה בענף המחול 8/12
ח "מחולות ריקים" 9/36
התחרות הבינלאומית השלישית
לכוריאוגרפיה 10/26

שלו אסנת
ח שיזף ספרדי 3/22

שמידט יוכן
קטע על כרמיאל ממאמר של המבקר יוכן
שמידט 9/3/9

שריף נועם
גדי שכזה (משה אפרתי) 6/90

שריר יעקב
כוראוגראפיה במציאות מדומה - מחול בין שני
עולמות 7/6

שרת רנה
חתונה כאירוע עממי וכמקור השראה למחול
בימתי 7/1/7

תבור יוסי
אירק מומאמדוב הכוכב הרוסי של הבאלט
המלכותי הבריטי 6/18
בוריס אייפמן ו"ג'ייזל האדומה" 10/8
ח גברים רוקדים נשים 3/24
ג'יג'י קצ'וליאנו 8/64
וירסקי-אבל מה זה פולקלור 5/58

אישים ודיוקנאות

אהבה אמיתית (פרנק אנדרסן)/אן פלינדט-
כריסטנסן 4/18
אוהד נהרין משוחח עם גבי אלדור/גבי אלדור 4/92
אחרון הענקים - פרד אסטייר, ג'ינג'ר רוג'רס וג'ין
קלי/גיורא מנור 8/50
אחד העם 42 (שושנה ויהודית אורנשטיין) 10/30
איציק גלילי-הצלחה אירופית/גל אלסטר 5/30
אירק מוחאמדוב הכוכב הרוסי של הבאלט
המלכותי הבריטי/יוסי תבור 6/18
אלפרד שניטקה מלחין לבאלט/הלמוט שאייר 8/54
אמנות עצובה (מרתה גראהם)/מיכאיל פוקין 1/24
ח אנה סוקולוב בת 83/ 6/46
ח אסטל סומרס-נעלי באלט והספריה למחול/ 4/28
אפרתי והקול האנושי/אסתר נדלר 6/85
אשמת גרמניה - התיאטרון הכוריאוגרפי הפוליטי
של הנס קרסניק בברמן/גיורא מנור 2/13
ח בגיל 99 נפטרה בניו-יורק הניה הולם/ 1/13
ח בחודש נובמבר 1992 נפטר בניו-יורק/
ארז דרור 1/14
ביחד ולחוד - ליאת דרור וניר בן-גל/
גיורא מנור 6/6
ביער,ביער, בעיר לרקוד לרקוד (שלום חרמון)/
רות אשל 2/22
בחיפוש אחר האור הפנימי (אריק הוקינס)/
דוביק אשדות 6/26
ח ואלה שהלכו לעולמם (שרה יוחאי) 10/38
ח בנימין צמח-יקיר אמ"י/ 2/17
ברגליים יחפות - סרט על אודות שרה
ח חסיה לוי-אגרון קיבלה את פרס שר החינוך
והתרבות על מפעל חייה 10/40
לוי תנאי 2/35
גדי שכזה (משה אפרתי)/נועם שריף 6/90
ג'יג'י קצ'וליאנו/יוסי תבור 8/64
ח ג'ינג'ר ופרד/ 6/43
ח ג'רום רובינס/ 3/25
ח גרט פאלוקה - מאחרוני חלוצי המחול המודרני
נפטרה בגיל 91/2/16
דברים לזכרו של יעקב אגור/אלדד ברון 8/49
דיוקן: רמי באר-המנעד האנושי/גיורא מנור 3/31
דניאל לריו - אלכימאי של תנועה/תמר שבק 8/72
דרכה של מאגי מארן לבאלט/גיורא מנור 9/8
ח האיים של נורייב/ 5/39
הבאלט הוא שפת האם שלי - ויליאם פורסיית
משוחח עם גל אלסטר/ גל אלסטר 6/54
הדנים המוזרים של לויד ניוסון/גיורא מנור 1/28
ח היופי מחייב - פרס ע"ש יאיר שפירא בפעם
העשרים/גיורא מנור 8/30
הכוכב העולה של דרזדן (סטפן טוס)/
רונית לנד 5/18
ח המורה הזקן כאיש צעיר (אנריקו צ'קטי)/ 6/47
הפרא הירושלמי - עשרים שנה ללהקתו של משה
אפרתי "קולדממה"/גיורא מנור 6/76
הראלד קרויצברג - תערוכת ציורים של הרקדן
האקספרסיוניסטי הגדול/ 7/50
הריחוף האחרון (רודולף נורייב)/גיורא מנור 1/26
ח הרקדן ג'יימס סונדרס נהרג במהלך מופע/ 9/26
ח חורחה דון - עוד קורבן של "איידס"/ 1/17
יוליה של רומאו בת 80/גיורא מנור 2/57
ייחודיות בתוך אוניברסאליות (משה אפרתי)/
רות אשל 6/81
יעקב אגור צלם במה בלתי שגרתי 1911-1996/
גיורא מנור 8/48
ירושתה של מרתה גרהאם/ 1/19
ח כאגדת רבקה שטורמן/יגאל בן-נון 1/16
ח ככר גרטרוד קראוס/ 6/45
כמעיין המפכה - קווים לדמותו של זאב חבצלת/
משה קדם 2/41
כריס ברוס חוזר ל"ראמבר"/גיורא מנור 4/48
מה מריץ את עידו תדמור/גיורא מנור 8/16
מה צפוי ב"קולדממה" - ראיון עם משה אפרתי/
אריה יאס 6/88
ח מחווה לירדנה כהן/דן רונן 7/43
מחווה לניז'ינסקי/גיורא מנור 7/52
ח מחול 2000 - עבר, הווה ועתיד/נורית רון 8/31
ח "מחולות ריקים"...(לזכרו של חזי לסקלי)/
שי שטינברג 9/36
ממגרש הכדורסל לבאלט האופרה הממלכתית של
וינה (רנאטו זאנלה)/גיורא מנור 7/48
מסע הפלאים של רות זיו אייל/גיורא מנור 4/10
מפנקסו של מבקר - גודונוב - הסוף/
גיורא מנור 6/72
מפנקסו של מבקר - כיכר גרטרוד קראוס/
גיורא מנור 7/60
מרדכי סתר הלך לעולמו/חנוך רון 5/34
מרק הקוסם - ראיון עם מרק מוריס/
ג'נט לין רוזמן 7/20
ח מרתה היל/רינה גלוק 9/30
משה שטרנפלד 1949-1994/גיורא מנור 5/46

לרכישת גיליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

ניק הקוסם (אלוין ניקולאיס)/גיורא מנור 3/43
ח נפטר מנואל אלום/ 3/21
ח נפטר הרקדן והכוריאוגראף גרהארד בוהנר/ 1/13
ח נפטרה רות ברגהאוס/ 8/38
ח סיר קנת מקמילן/ 1/14
מע"ב סעדיה גור-אש - מבכירי רקדני התימנים בישראל/צבי פרידהבר 7/1/10
ס ספרים מרקדים - אריק הוקינס 4/42
ס ספרים מרקדים - ג'ודית ג'ימיסון/ה.ר. 7/24
ס ספרים מרקדים - גוליאלמו,היהודי מפסארו/ גיורא מנור 4/44
ס ספרים מרקדים - האיש שהביא את בלנשין לאמריקה (לינקולן קירסטיין) 7/25
ס ספרים מרקדים - האניגמה ששמה יאן פאברה 9/54
ס ספרים מרקדים - הצד האפל של המחול המודרני הגרמני 6/56
ס ספרים מרקדים - טווילה ת'ארפ - רקדנית עם שכל 4/42
ס ספרים מרקדים - ילדיה של איזאדורה דאנקן 8/63
ס ספרים מרקדים - כוכב עולה בשמי הבאלט 7/24
ס ספרים מרקדים - מאסין - ביוגרפיה כהלכתה 9/55
ס ספרים מרקדים - מיטתו ומיתתו של נורייב 6/56
ס ספרים מרקדים - מרס קאנינגהם בעיני בני דורו 4/43
ס ספרים מרקדים - קיליאן, בגואה וגלוטה/ רות אשל 6/57
ס ספרים מרקדים - שפתו של ויליאם פורסיית 2/34
ח על חזי שהלך לעולמו/גבי אלדור 4/28
ס על מרתה ומרתה גראהם על עצמה/ גיורא מנור 1/24
עשרים שנה למלכותו של קיליאן הראשון/ גיורא מנור 6/64
25 שנות יצירת מחול קיבוצית/גיורא מנור 9/86
ח פרל פריימוס - הסבתא של הריקוד השחור 5/38
ח רוברט פומפר (לזכרו) 2/17
ח רולף גארסקה - עורך הירחון Ballet International שהלך לעולמו/ 9/32
רות אשל משוחחת עם יהודית ארנון/ רות אשל 9/104
ח ריב על אפרה של אנה פבלובה/ 8/36
ח ריצ'רד קרייגון לבאלט האופרה של ברלין/ 8/36
רמי באר בקופנהגן/אן פלינדט כריסטנסן 7/28
רקדן ממוסד יורד לשוליים/גל אלסטר 8/18
ח שיזוף ספרדי/אסנת שלו 3/22
שיח כוראוגרפים:מפגש בין אוהד נהרין ורמי באר/ גיורא מנור 8/6
תעודה מהארכיון על גורית קדמן ליום השלושים - 28.4.87/שרה לוי-תנאי 7/1/3
תפאורות למרתה (מרתה גראהם)/דני קרון 1/20

אסתטיקה וכללי

ח איך רוקדים היפנים/ 5/43
אלה שאינם נראים/ערן שחר 9/96
אמנות עצובה/מיכאיל פוקין 1/22
ארועי "יום הטאפ הבינלאומי" Tap משלנו/ 6/42
ביחד ולחוד - ליאת דרור וניר בן-גל/ גיורא מנור 6/6
בין תוכן לצורה במחול/רות אשל 8/20
האם פתיחות לרעיונות מסוכנת?/ירון מרגולין 3/36
האסתטיקה של האלימות הבימתית/ גיורא מנור 3/54
הוראת המחול המודרני/רות אשל 3/6
היכלות פאר/גלית בן ציון 7/54
ח הפרס על שמו של אלברט גובייה/ 1/13
ח הרהורים על אודות התקנון להענקת פרס ישראל במחול/רות אשל 8/38
המוות - האם הוא נושא ראוי לבמה?/ גיורא מנור 6/43
ח ושוב "נעליים אדומות"-כמחזמר/ 3/22
T.V מחול - תופעה מתפתחת/ ז'אן-באטי לואיס 2/46
כוראוגראפיה במציאות מדומה - מחול בין שני עולמות/יעקב שריר ודיאן גרומלה 7/6
ח כנס בינלאומי של פנטומימה 6/42
להיות נאמן למהות הכוראוגרפיה/רינה גלוק 9/12
ח לחשוב מחול/ 2/18
לרקוד עם אבא - מונודרמה מאת איציק ויינגרטן 2/26
לרקוד עם רוח הזמן/רות אשל 10/14
מאמו - פסטיבל בוטו בגוטינגן, גרמניה 8/34
מגע עם שנת 2000/רות אשל 7/9
ס מהמכבש - פרסומי מחול חדשים - ספרי מחול חדשים בעברית 1/30
ס מהמכבש - פרסומי מחול חדשים - מדריך למחקר וחוקרים 1/30
ח מחול דיגיטלי-תמונתי 9/28
מחול פוליטי/גיורא מנור 10/6
מילגות למצויינות במחול ע"ש רוברט פומפר 4/29
מעבר לפורמליזם - שלושה עשורים של מחול פוסט-מודרני/רוגיר קופלנד 1/52
מפנקסו של מבקר - פלירט עתידני/ גיורא מנור 7/63
ניהול חזרות/סיון כהן-פסטמן 9/10
New York/מאירה אליאש-ציין 1/33
סדר ואי סדר - תופעה ושמה Slam Dancing/ רוברט ש. גרוסמן 4/20
ס הגוף המטאפורי 3/25
ס ספרים מרקדים - איך לכתוב על נושאים מרתקים בצורה שאיש לא יבין 8/62
ס ספרים מרקדים - הוראת הצד התיאורטי של המחול/ר.א. 5/60
ס ספרים מרקדים - הכלי השימושי ביותר - מילונים ואינציקלופדיות על אמנות המחול/ גיורא מנור 5/60
ס ספרים מרקדים - השאלה הנצחית - הרקדן הגבר 8/62
ס ספרים מרקדים - כל מה שרצית לדעת על הפוסטמודרני 9/54
ס ספרים מרקדים - משהו עולמי 2/35
עבודת הרקדן/ג'ורג' ראסל 3/12
ח עוד ישראלים בבייג'ינג 6/42
על אמנות הביצוע/רות אשל 5/6
על דרווישים מחוללים והברבור השחור/ רוגיר קופלנד 6/15
על פסיכותרפיה וכוראוגראפיה/יוסי זיידר 3/26
ערבים זה לזה/גל אלסטר 9/44
פרחים ולבבות/רעיה ספיבק 2/29
קופליה/מיכאל אייזנשטדט 9/6
ח רוקדים בעגלות-נכים/חיה צור 3/21
רות אשל משוחחת עם יהודית ארנון/ רות אשל 9/104
ריקוד כבד - ריקוד אנשים "כבדים"/ גיורא מנור 2/25
ח רפואה לרקדנים פצועים/יעל אפרתי 3/20
ח שאגאל רוקד 3/21
שבחי האוניסונו וסכנותיו/גל אלסטר 2/50
שיטת פילאטס לשיפור יכולת הרקדן/ אלה בר-דוד 6/60
שלושה צלצולי טלפון/יוסי זיידר 5/21
תנועת מסלולים במרחב/רות אשל 9/3/12

ארועים בינ"ל. תאריכים. כתובות

ח אינטרנט-מחול 7/40
ח אירועי "יום הטאפ הבינלאומי" TAP משלנו 6/42
ח ארועים וכנסים 8/40
ח בדנמרק התקיים פסטיבל בורנוויל 1/13
בלתי מספיק בכוראוגראפיה/גיורא מנור 9/3/10
"גוונים במחול 93" 2/32
ח דימויים מזרח-תיכוניים בפינלנד הרחוקה/ ציפי פליישר 4/32
ח המטריה הלונדונית למחול חדיש 3/23
הפתעה בפראג - המרכז ע"ש איזאדורה דאנקן - בית הספר הממלכתי היחיד למחול מודרני בצ'כיה/ גיורא מנור 6/36
הרמת מסך וחשיפה בינלאומית 96' 10/56
התחרות החמישית לוידאו-מחול/גדעון דיאנש 2/47
ח התחרות העולמית השישית לוידאו-מחול 2/16
התחרות השלישית לכוריאוגרפיה/שי שטיינברג 10/26
WUDAO '94 -קיץ של מחול בבייג'ינג/רות אשל 5/66
ח "ורטיגו" לבאניולה 8/31
ח יום הולדתו ה-60 (פסטיבאל המחול האמריקני) 2/21
ח ימי מחול בברן, שווייץ 2/16
ח יצירה ישראלית בפסטיבל הבינלאומי העשירי למחול מודרני ע"ש חוסה לימון במקסיקו/ משה קדם 9/34
יריד כוראוגראפי בנווה צדק - גוונים במחול 95'/ גיורא מנור 6/22
ח ישראלים בשטוטגארט 1/13
ח ישראלים רוקדים בברלין/יעל אפרתי 3/20
ח כנס בינלאומי של אנשי פנטומימה 6/42
ח כנסים ומפגשים 5/44
ח כנסים ומפגשי מחול בעולם 4/35
ח לחשוב מחול 2/18
ח מאיזאדורה ועד פינה בעיקר פינה/ אביבה הבר 4/31
ח מאמו - חפסטיבל בוטו בגוטינגן, גרמניה.../ אורית נבו 8/34
מגע עם שנת 2000/רות אשל 7/9
ח מהגיל הרך ועד ללהקה המקצוענית/ סמדר וייס 7/38
מחול מבויש/גל אלסטר 5/16
ח מחול מכל העולם בפראג 5/39
מחול נכתב/גיורא מנור 3/49
ח מחול תחת מטריה אחת - Dance Umbrella לונדון/הניה רוטנברג 7/39
מחולות סלאביים בסגנון חדש/גיורא מנור 9/48
ח מילגות 4/27
ח מילגות למצויינות במחול ע"ש רוברט פומפר 4/29
מפגשי מחול מודרני בשווייץ/אלאן ברנרד 7/58
ח מפגש פנטומימאים 2/18
ח מפגשים, פסטיבלים וקונגרסים בינלאומיים 6/48
ח מפגשים, קורסים, תחרויות 2/20
מפנקסו של מבקר - חשפנות בינלאומית/ גיורא מנור 8/74
מפנקסו של מבקר - ככר גרטרוד קראוס/ גיורא מנור 7/60
מפנקסו של מבקר - כרמיאל בפעם השמינית/ גיורא מנור 7/61
מפנקסו של מבקר - למה הגברים רוקדים?/ גיורא מנור 8/74
מפנקסו של מבקר - מחול רטוב בפסטיבל עכו/ גיורא מנור 7/62
מפנקסו של מבקר - פסטיבל ישראל-מה היה לנו?/ גיורא מנור 6/72
מפנקסו של מבקר - שגרת באלט/גיורא מנור 6/71
ח מקום שני 1/14
מרימים את המסך - הרמת מסך 94' מחווה לפליני/ גיורא מנור 5/14
ח סוכנות בינלאומית חדשה למחול 1/15
ח סרט וידאו ישראלי בין הזוכים 8/36
ח עוד ישראלים בבייג'ינג 6/42
ח עוד כתובות מחול באינטרנט 8/32
ח פנטומימה ותיאטרון מחול 2/16
ח פסטיבלים למחול 8/40
פסטיבל כרמיאל לקראת העשור השני/ יונתן כרמון 9/3/7
פסטיבל מונפלייה/גיורא מנור 4/40
פסטיבל מונפלייה/רות אשל 9/14
ח פסטיבל מחול מונפלייה, צרפת 3/25
ח פרס ראשון לסרט "מבול" בתחרות בינלאומית לסרטי מחול 3/20

לרכישת גיליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

בית-שאן - האולפן למחול

בהנהלת שאול גלעד

מנהל מוזיקלי- דוד עורי

מועצה אזורית בקעת בית שאן

מבוא למחול
בלט קלאסי
מחול מודרני
ג'אז
יצירה
תוכניות העשרה
עבודות גמר לבגרות במחול
מופעי תלמידים
מפגשי תנועה להורים וילדים
ארוח כנסים ארציים
ייעוץ מקצועי בכל תחומי בי"ס למחול אמנותי

מורים:

גלית בלחסן
אליזבט גולדווין
אורה גלמן
שאול גלעד
שרה וייסנברג
אפרת לינצקי
שירלי נובק-בורשטיין
חיותה עז-גד
רותי פרץ
טובי פרת
ענת צוק
גלינה צ'רניאק
רימונה קורן
נורית שטרן

אפשרות להשכרת המקום לסדנאות וחזרות במשך השבוע או בסופי-שבוע: אולמות גדולים, נוחים וממוזגים, חדרי-ארוח זולים בישובי הסביבה

האולפן למוזיקה ומחול - מועצה אזורית בקעת בית שאן 11710
טל. 06-6588343 פקס. 06-6587847

התיאטרון העירוני חיפה
מועדון התיאטרון האדש

יוצרים/יוצרות
מתחום המחול
ותאטרון התנועה
מוזמנים להגיש הצעות
למופעי מחול אינטימי
לסידרת

מחול בקלוז אַפ

עונת 97 - 98

את ההצעות יש לשלוח ל:
מירי בן-ברוך, סיני פתר
התיאטרון העירוני חיפה
רח' פבזנר 50 חיפה
טל: 04-8621555
פקס: 04-8670970

עיריית תל-אביב - יפו מגישה

המרכז למחול

בלט קלאסי, בלט מודרני, מחול יצירתי

בית הספר למחול המאפשר לימודי מחול ותנועה ברמה הגבוהה ביותר, ומפתח את יכולת התלמידים בהתאם לכישוריהם.

ההרשמה לשנת הלימודים תשנ"ח נפתחת:

בלט קלאסי – מחול מודרני – מחול יצירתי לילדים – Hip Hop – קפוארה – מחול אפריקאי – ריקודי בטן – קצב וכלי הקשה – סדנת תנועה – סדנת אימפרוביזציה – סדנאת קונטקט

- ילדים ונוער גילאי 7 – 18 ובוגרים מגיל 18
- שיעורי בוקר למקצועיים
- להקת מחול "מוזע" –
  תוכנית להכשרת רקדנים מקצועיים (אודישן יתקיים בתאריך 31.8)
- השתלמויות מורים

מאות תלמידים לומדים בבית בכורי העיתים בהדרכת צוות מורים ומלווים מוסיקאלים מיומן ביותר, במרכז אולמות ריקוד מקצועיים וממוזגים, מקלחות וקפיטריה
* הנחה: לחיילים, סטודנטים ולתושבי ת"א
* לפרטים נוספים אפשר לפנות בין השעות 15.00–20.00 למשרד

המרכז למחול – ביכורי העיתים – רח' הפטמן 6, תל-אביב. טל': 03-6919457

ח צילנדר וכרטיס טיסה ללונדון 7/42
ח קורס קיץ לכוראוגראפים 2/17
קטע על כרמיאל ממאמר של המבקר יוכן שמידט 9/3/9
ח רוקדים בבייג'יינג Wudao '94 4/30
ח רוקדים בעגלות-נכים/חיה צור 3/21
ח רוקדים בקיץ בפינלנד 5/38
ח רקדנים - פריס קוראת לכם! 8/36
רשמי מסע לפסטיבל השלישי למחול מודרני בפולין/יוסי זיידר 9/50
ח "שבועות המחול של וינה" בפעם העשירית 2/16
ח "שבוע של באלט-אימים" 2/20
שביבים 7/1/9
שופטים, שופטים שבאולם מי היא היפה מכולן?/ גיורא מנור 1/48
ח תאריכים 7/40
תחזית פסטיבלים של ריקודי-עם בעולם 7/1/16
ח תחרויות באלט 3/25
ח תחרויות באלט 9/28
ח תחרות בינלאומית לבאלט קלאסי - שנגהאי סין 1995/דליה דביר 7/37
ח תחרות הבאלט של מוסקבה 2/21
תחרות המחול הבינלאומית - מרכז סוזן דלל 1994/ גיורא מנור 5/22
ח תחרות מחול בינלאומית שניה 4/27
ח תחרות מיה ארבטובה לבאלט 9/32
ח כללים חדשים בתחרות ג'יקסון ארה"ב 10/38

באלט

אהבה אמיתית (פרנק אנדרסן ל.ע)/אן פלינדט-כריסטנסן 4/18
אירק מוחאמדוב-הכוכב הרוסי של הבאלט המלכותי הבריטי/יוסי תבור 6/18
אלפרד שניטקה מלחין לבאלט/הלמוט שאייר 8/54
אמנות עצובה/מיכאיל פוקין 1/22
באלט באופרה הרוסית/אדה דוברובצקי 9/62
באלט בסגנון פרוסי/גיורא מנור 6/68
ח בדנמרק התקיים פסטיבל בורנוויל/ 1/13
בחיפוש אחר המחול האבוד-אירופה, אביב 1996/ גיורא מנור 9/18
בית ספר לכוראוגראפים/הורסט קוגלר 3/46
ח גברים רוקדים נשים/יוסי תבור 3/24
גריגורוביץ' נגד ואסילייב - מלחמת הירושה ב"בולשוי באלט" של מוסקבה/ נטליה צ'רנובה 6/30
ברבורים בלונדון/ג'ון פרסיבאל, יוסי תבור 10/22
דרכה של מאגי מארן לבאלט/גיורא מנור 9/8
ח האיש שלנו בבירמינגהאם/ 9/26
ח האנס ואן מאנן חוזר לבאלט הלאומי של הולנד 8/31
הבאלט הוא שפת האם שלי - ויליאם פורסיית משוחח עם גל אלסטר/גל אלסטר 6/54
הולנדים רוקדים - מצבו של המחול בהולנד/ גיורא מנור 7/30
הזמנה למחול/ראדו קלאפר 1/44
הכוכב העולה של דרזדן (סטפן טוס)/ רונית לנד 5/18
המחול הקלאסי חי וקיים-אבל השתנה מאוד/ ז'רמיין פרודומו 3/17
הריחוף האחרון (רודולף נורייב)/ גיורא מנור 1/26
ח חוזה חדש (ויליאם פורסיית) 2/17
ח חילופי מנהלים בבאלט האופרה הממלכתית של וינה 1/15
ח חילופי משמרות בבאלט האופרה הממשלתית של וינה 4/31
ח "חלום ליל קייץ" על גדות נהר הריין/ 4/30
טווילה תארפ בבאלט המלכותי הבריטי/ ג'ון פרסיבל 8/26
יוליה של רומאו בת 80/גיורא מנור 2/57
יוצרים צעירים ב"באלט המלכותי הבריטי" 3/21
כח החולשה/גיורא מנור 6/62
ח כיסאות באלט מוסיקליים 7/34
ח לא לגעת ברקדנים 1/16
מבידוד לפתיחות - מה מתרחש בלהקות הבאלט של גרמניה המזרחית לשעבר/וולקמר דראגר 2/10
מה קורה בבאלט המלכותי הבריטי? 8/28
מחול בהונג קונג/הניה רוטנברג 2/30
מחול מודרני ברוסיה/נטליה צ'רנובה 5/48
ממגרש הכדורסל לבאלט האופרה הממלכתית של וינה (רנאטו זאנלה)/גיורא מנור 7/48
ח מנהל אמנותי חדש לבאלט הממלכתי של בוואריה 9/28
ח מנהל אמנותי חדש לבאלט שטוטגארט 6/45
מפנקסו של מבקר-ביקור מלכותי/גיורא מנור 9/69
מפנקסו של מבקר-גודונוב-הסוף/גיורא מנור 6/72
מפנקסו של מבקר-הנאהבים מוורונה בביצוע הבאלט הוואלוני מבלגיה 9/67
מפגשים בפינלנד/נתן מישורי 3/38
מתנת חג-מולד מוזרה מאת ויליאם פורסיית 1/16
סוד הקסם השטוטגארטי-מסורת וחדשנות העיקר הוא הפרופורציה/גיורא מנור 5/54
סינים על קצות האצבעות/הניה רוטנברג 4/36
ח סיר קנת מקמילן/ 1/14
ס ספרים מרקדים-האיש שהביא את בלנשין לאמריקה 7/25
ס ספרים מרקדים-כוכב עולה בשמי הבאלט 7/24
ס ספרים מרקדים-מאסין - ביוגרפיה כהלכתה 9/55
ס ספרים מרקדים-מורשת הבולשוי 9/55
ס ספרים מרקדים-מי רוקד בשווייץ 6/47
ס ספרים מרקדים-מיתתו ומיטתו של נורייב 6/56
ס ספרים מרקדים-שפתו של ויליאם פורסיית 2/34
על דרווישים מחוללים והברבור השחור/ רוג'ר קופלנד 6/15
ח עשרים שנה לבאלט הקאמרי של פראג 7/43
ח פלמינג פלינט 3/25
ח פרשת הקפיטן דרייפוס 5/39
ח צרור חדשות ממוסקבה/נטליה צ'רנובה 7/38
קופליה/מיכאל אייזנשטדט 9/6
ח רוקדת במדבר 8/32
ח רומאו ויוליה - במחנה עבודת-כפיה 1/16
ח ריב על אפרה של אנה פבלובה 8/36
ח ריצ'רד קרייגון לבאלט האופרה של ברלין 8/36
"שלוש אחיות" לפי צ'כוב מאת ואלרי פאנוב בבון 2/16
ח תחרות בינלאומית לבאלט קלאסי - שנגהאי, סין 1995/דליה דביר 7/37
ח תחרויות באלט 3/25
ח תחרויות באלט 9/28
ח תחרות הבאלט של מוסקבה 2/21
ח תכניותיו של הבאלט המלכותי הדני 2/19

באלט בישראל

1992 - שנת מפנה?/רות אשל 1/6
ח בחודש נובמבר 92' נפטר בניו-יורק ארז דרור 1/14
בעיותיו של הבאלט שלנו מתחילות בבית הספר/ ראדו קלאפר 3/16
הבאלט הישראלי - חלום ומציאות/רות אשל 7/12
מפנקסו של מבקר - שגרת באלט/גיורא מנור 6/71
מפנקסו של מבקר - הבחורים של ברטה/ גיורא מנור 6/72
נעדרות לאחרונה מהבמה 1/13
ח קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי 2/22
ח שיטת וגאנובה - באלט לפי המסורת הרוסית/ ליאורה עמית 8/37
ח תחרות מיה ארבטובה לבאלט 9/32
ח אלה שהלכו לעולמם (שרה יוחאי) 10/38

בתי ספר. קורסים השתלמויות. חינוך

ח אירועי "יום הטאפ הבינלאומי" - Tap משלנו 6/42
באלט בסגנון פרוסי/גיורא מנור 6/68
ח "בוגר הוראה" לסמינר הקיבוצים 2/16
ח בית ספר לכוראוגראפים 2/17
בעיותיו של הבאלט שלנו מתחילות בבית הספר/ ראדו קלאפר 3/16
הוראת המחול המודרני/רות אשל 3/6
הייחוד של האולפן למחול שליד הלהקה הקיבוצית בגעתון/הניה רוטנברג 9/101
הפתעה בפראג - המרכז ע"ש איזאדורה דאנקן, בית הספר הממלכתי היחיד למחול מודרני בצ'כיה/ גיורא מנור 6/36
ח מהגיל הרך ועד ללהקה המקצועית/ סמדר וייס 7/38
ח מחול 2000 - עבר, הווה ועתיד/נורית רון 8/31
מחול בהונג קונג/הניה רוטנברג 2/30
ח מילגות 4/27
מנהל חדש למחלקה למחול בבית הספר Julliard בניו-יורק 1/13
מסיבת יומולדת לתנועתרון/הניה רוטנברג 7/34
ח מפגשים, קורסים, תחרויות 2/20
סעדיה גור-אש, מבכירי רקדני התימנים בישראל/ צבי פרידהבר 7/1/10
ס ספרים מרקדים - אימפרוביזציה בתנועה/ ה.ר. 8/63
ס ספרים מרקדים - הוראת הצד התיאורטי של המחול/רות אשל 5/60
ס ספרים מרקדים - מורשת הבולשוי 9/55
ס ספרים מרקדים - שיטה ותרגולים/ע.ל. 5/61
25 שנים של יצירת מחול קיבוצית/ גיורא מנור 9/86
פרחים ולבבות/רעיה ספיבק 2/29
ח קורס קיץ לכוראוגראפים 2/17
ח רקדנים מ"פס הייצור" של מתא"ן שרה ארנון 3/23
ח שיטת וגאנובה - באלט לפי המסורת הרוסית/ ליאורה עמית 8/37

כוריאוגראפיה

איציק גלילי הצלחה אירופית/גל אלסטר 5/30
אלפרד שניטקה מלחין לבאלט/הלמוט שאייר 8/54
"אשכולית הכסף" - זאב חבצלת כמקור השראה לכוראוגראף צעיר 2/40
אשמת גרמניה - התיאטרון הכוריאוגרפי הפוליטי של הנס קרסניק בברמן/גיורא מנור 2/13
באלט באופרה הרוסית/אדה דוברובצקי 9/62
ביחד ולחוד - ליאת דרור וניר בן-גל/ גיורא מנור 6/6
בין תוכן לצורה במחול/רות אשל 8/20
ח בית ספר לכוראוגראפים/הורסט קוגלר 3/46
בחיפוש אחר האור הפנימי (אריק הוקינס)/ דוביק אשדות 6/26
בחיפוש אחר המחול האבוד - אירופה, אביב 1996/ גיורא מנור 9/18
בלתי מספיק בכוראוגראפיה/גיורא מנור 9/3/10
ח בשר ודם 4/26
בת שבע והכוראוגראפים הישראלים שלה/ רות אשל 4/48
"גוונים במחול 93'" 2/32
ג'יג'י קציוליאנו/יוסי תבור 8/64
ח גירסה חדשה 2/18
ח געגועים לאוהד נהרין/גל אלסטר 6/44
דיוקן:רמי באר-המנעד האנושי/גיורא מנור 3/31
דניאל לריו - אלכימאי של תנועה/תמר שבק 8/72
האסתטיקה של האלימות הבימתית/ גיורא מנור 3/54
הבאלט הוא שפת האם שלי - ויליאם פורסיית משוחח עם גל אלסטר/ גל אלסטר 6/54
הבאלט הקאמרי של פראג/יאנה הולנובה 8/68
הדגים המוזרים של לויד ניוסון/גיורא מנור 1/28
הולנדים רוקדים - מצבו של המחול בהולנד/ גיורא מנור 7/30
הערב רוקדים היסטוריה/גבי אלדור 1/40

לרכישת עלונים הוזמנים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

הפרא הירושלמי - עשרים שנה ללהקתו של משה אפרתי "קולדממה"/גיורא מנור 6/76
הפתעה בפראג - המרכז ע"ש איזאדורה דאנקן,בית הספר הממלכתי היחיד למחול מודרני בצ'כיה/ גיורא מנור 6/36
ח "הר הנביחות" 4/26
התחרות החמישית לוידיאו-מחול/ גדעון דיאנש 2/47
ח "חלום ליל קייץ" על גדות הריין 4/30
חתונה כאירוע עממי וכמקור השראה למחול בימתי/רנה שרת 7/1/7
טווילה ת'ארפ בבאלט המלכותי הבריטי/ ג'ון פרסיבל 8/26
T.V מחול - תופעה מתפתחת/ ז'אן-באטי לואיס 2/46
ייחודיות בתוך אוניברסאליות (משה אפרתי)/ רות אשל 6/81
יריד כוראוגראפי בנווה צדק - גוונים במחול 95'/ גיורא מנור 6/22
יצירות להקת המחול הקיבוצית 1970-1996 9/109
כוראוגראף בן 20 עובד עבור "הבאלט המלכותי של בירמינגהם" 2/18
כוראוגראפי כל הארץ התאחדו!/רות אשל 1/51
כוראוגרפיה במציאות מדומה - מחול בין שני עולמות/יעקב שריר ודיאן גרומלה 7/6
כח החולשה/גיורא מנור 6/62
כרמן רוקדת עם סיגר בפיה/גיורא מנור 1/55
להיות נאמן למהות הכוראוגראפיה/ רינה גלוק 9/12
לוחמי החופש על מדרכות ניו-יורק/ ירון מרגולין 9/39
מאץ אק מעיר את היפהפייה הנרדמת/ הלמוט שייר 9/46
מגע עם שנת 2000/רות אשל 7/9
מהירים כמו לטאות/רונית לנד 3/11
מחולותיהם של המקוללים/אנדריאה אמורט 6/58
מחול כביטוי לזהות קהילתית/גלית בן ציון 5/26
מסורת של כוראוגראפיה עכשווית/ אווה ואן שחייק 3/40
מסע הפלאים של רות זיו איילי/גיורא מנור 4/10
מעבר לפורמליזם - שלושה עשורים של מחול פוסט-מודרני/רוג'ר קופלנד 1/52
מפגשי מחול מודרני בשווייץ/אלאן ברנארד 7/58
מפנקסו של מבקר - אהבה עם כל דבר/ גיורא מנור 9/69
מפנקסו של מבקר - אוהד נהרין צוחק כל הדרך לבימה/גיורא מנור 9/70
מפנקסו של מבקר - אוקטובר במאי/ גיורא מנור 9/66
מפנקסו של מבקר - ביקור מלכותי/ גיורא מנור 9/69
מפנקסו של מבקר - דימויים בכלובים/ גיורא מנור 9/66
מפנקסו של מבקר - מחול רטוב בפסטיבל עכו/ גיורא מנור 7/62
מפנקסו של מבקר - מעולה אבל לא מרגש/ גיורא מנור 9/67
מפנקסו של מבקר - קבוצת תיאטרון מחול של האופרה הקומית של ברלין/גיורא מנור 9/66
מפנקסו של מבקר - שעת בין השמשות של רמי באר/ גיורא מנור 9/70
מצב המחול באירופה המזרחית/אלאן ברנרד 6/32
מרק הקוסם - ראיון עם מרק מוריס/ ג'נט לין רוזמן 7/20
משה אפרתי-רשימת יצירות 6/92
New York/מאירה אליאש-ציין 1/33
ניק הקוסם (אלוין ניקולאיס)/גיורא מנור 3/43
עבודת הרקדן/ג'ורג' ראסל 3/12
על אמנות הביצוע/רות אשל 5/6
על פסיכותרפיה וכוראוגראפיה/יוסי זיידר 3/26
ערבים זה לזה/גל אלסטר 9/44
עשרים שנה למלכותו של קיליאן הראשון/ גיורא מנור 6/64
25 שנים של יצירת מחול קיבוצית/ גיורא מנור 9/86
פיתוי ויצרים - שלושה כוראוגרפים מספרד בברלין/נורברט סרבוס 8/58
ח קורס קיץ לכוראוגראפים 2/17
קטע על כרמיאל ממאמר של המבקר יוכן שמידט 9/3/9
רוקדים בברלין/נורברט סרבוס 7/45
רות אשל משוחחת עם יהודית ארנון/ רות אשל 9/104
רמי באר בקופנהגן/אן פלינדט-כריסטנסן 7/28
רפרטואר להקת מחול בת-שבע 1964-1994 4/96
רקדן ממוסד יורד לשוליים/גל אלסטר 8/18
שבחי האוניסונו וסכנותיו/גל אלסטר 2/50
שיח כוראוגרפים:מפגש בין אוהד נהרין ורמי באר/ גיורא מנור 8/6
ח שיר השירים אשר לשרה/גיורא מנור 9/27
תנועת מסלולים במרחב/רות אשל 9/3/11

מחול אתני

כללי

אפריקה רוקדת/אלכס 9/3/12
מחול ערבי מסורתי וחדש/הניה רוטנברג 6/45
Wudao '94-קיץ של מחול בבייג'ינג/רות אשל 5/66
וירסקי - אבל מה זה פולקלור/יוסי תבור 5/58
קפוארה - תנועה מעולם אחר/גל אלסטר 3/28
שיזף ספרדי/אסנת שלו 3/22
תחזית פסטיבלים של ריקודי-עם בעולם 7/1/16

מחול יהודי

ח 40 שנה לארכיון המחול היהודי 7/42
הדי מחולות עתיקים - רקדן עתיק מתל-דן 3/51
טפח מעל הקרקע - האדמו"רים והרקוד החסידי/ צבי פרידהבר 6/70
כתפיים רוקדות - מחולות העדה האתיופית בישראל/רות אשל 2/52
לכבוש את העולם עם פח/רותי אשכנזי 1/44
מאה שנות ציונות במחול/צבי פרידהבר 10/4/3
מחול יהודי בראי הדורות I/צבי פרידהבר 3/52
מחול יהודי בראי הדורות II/צבי פרידהבר 4/46
מחול יהודי בראי הדורות III/צבי פרידהבר 5/62
מפנקסו של מבקר - הפתעה אתיופית/ גיורא מנור 9/68
ס סקירת ספרים - כשאני רוקד אני מרגיש בריאות שלמה/רות אשל 7/26
רקודי-מצווה/צבי פרידהבר 9/56

מחול בקולנוע

אחרון הענקים - פרד אסטיר, ג'ינג'ר רוג'רס וג'ין קלי/גיורא מנור 8/50

מחול העם הישראלי

ח ביער, ביער, ביער לרקוד לרקוד (שלום חרמון)/ רות אשל 2/22
בלתי מספיק בכוראוגראפיה/גיורא מנור 9/3/10
דרך החלוצים של המחול האקספרסיוניסטי בישראל/צבי פרידהבר 5/50
הדומה והשונה/גיורא מנור 8/2/4
זוגיות במחול או מחולות בזוג/יוסי זיידר 8/2/9
חג יובל לרקודי העם בישראל 1944-1994/ דן רונן 4/50
חתונה כאירוע עממי וכמקור השראה למחול בימתי/רנה שרת 7/1/7
כמעיין המפכה - קווים לדמותו של זאב חבצלת/ משה קדם 2/41
יובל לכנס דליה 1944 4/54
ימים ראשונים - מזכרונות מדריכת ריקודי-עם/ גילה טולדאנו 8/2/3
ח כאגדת רבקה שטורמן/יגאל בן-נון 1/16
כרמיאל - כוון חדש/יזרעאלה כהנא וברכה דודאי 7/1/12
ס מהמכבש - פרסומי מחול חדשים - ספרי מחול חדשים בעברית 1/30
מה קורה לריקודי העם?/דן רונן 7/1/3
מאה שנות ציונות במחול/צבי פרידהבר 10/4/3
מפגשים מהסוג הריקודי/יזרעאלה כהנא וברכה דודאי 9/3/3
ח משם לכאן, לא מפסיקים לשיר ולרקוד כבר 40 שנה 7/42
סעדיה גור-אש - מבכירי רקדני התימנים בישראל/ צבי פרידהבר 7/1/10
ס ספרים מרקדים - הבה נכתוב על המחולות 4/32
על אודות "שירי מחול"/ציפי פליישר 6/53
פסטיבל כרמיאל - לקראת העשור השני/ יונתן כרמון 9/3/7
קטע על כרמיאל ממאמר של המבקר יוכן שמידט 9/3/9
ראשיתם של ריקודי החג בישראל/ צבי פרידהבר 8/2/6
ריקודי העם - בין פולקלור לבידור/ צבי פרידהבר 2/58
שביבים 7/1/9
שלושים שנה להורה ירושלים 8/2/10
תחזית פסטיבלים של ריקודי עם בעולם 7/1/16
תנועת מסלולים במרחב/רות אשל 9/3/11
תעודה מהארכיון על גורית קדמן/ שרה לוי תנאי 7/1/13

מחול ואמנויות חזותיות

אלדד ברון - תנועה בזמן אמת; תערוכת צילומים/ נפתלי עירוני וצחי רייך 2/37
ח אקסטזה של צילום 6/46
דברים לזכרו של יעקב אגור/אלדד ברון 8/49
הזמנה למחול/ראדו קלאפר 1/43
הראלד קרויצברג - תערוכת צילומים של הרקדן
האקספרסיוניסטי הגדול 7/50
התחרות החמישית לוידאו-מחול/גדעון דיאנש 2/47
T.V מחול - בעזרת המצלמה למען המצלמה 2/45
T.V מחול - תופעה מתפתחת/ ז'אן-באטי לואיס 2/46
יעקב אגור - צלם במה בלתי שגרתי 1911-1996/ גיורא מנור 8/48
מחווה לניז'ינסקי/גיורא מנור 7/52
ח מחול במכחול הצילום/פנינה רוזנברג 6/44
ס ספרים מרקדים - מהפכה בצילום המחול 2/34
ח שאגאל רוקד 3/21

מחול ומוסיקה

אלפרד שניטקה מלחין לבאלט/הלמוט שאייר 8/54
אפרתי והקול האנושי/אסתר נדלר 6/85
באלט באופרה הרוסית/אדה דוברובצקי 9/62
גדי שכזה (משה אפרתי)/נועם שריף 6/90

מחול מודרני

אירופה

אירופה-כללי

בחיפוש אחרי המחול האבוד - אירופה, אביב 1996/גיורא מנור 9/18
ח מחול מכל העולם בפראג 5/39
ח מחול נכתב/גיורא מנור 3/49
פסיפס אירופי - סתיו 96' 10/48

לרכישת גיליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

מפגשי מחול מודרני בשווייץ/אלאן ברנארד 7/58
שופטים, שופטים שבאולם מי היא היפה מכולן?/
גיורא מנור 1/48

אוסטריה

מחולותיהם של המקוללים/אנדריאה אמורט 6/58

אנגליה

ברבורים בלונדון/גיון פרסיבל, יוסי תבור 10/22
ח ברבורים ממין זכר 7/42
הדגים המוזרים של לויד ניוסון/גיורא מנור 1/28
ח חילופי מנהלים 3/24
טווילה תארפ בבאלט המלכותי הבריטי/
גיון פרסיבל 8/26
ח כוראוגראף בן 20 עובד עבור "הבאלט המלכותי
של בירמינגהאם" 2/18
ח כסאות מוסיקאליים בהנהלת LCDT 1/13
כריס ברוס חוזר ל"ראמבר"/גיורא מנור 4/48
ח מחול-וידאו על נושאים מהאזור שלנו 5/43
ח "תיאטרון המחול בן-זמננו" בלונדון-הסוף? 3/23

בלגיה

ח אבי קייזר בערב סולו 2/16
ח "הר הנביחות" (וים ואנדקייבוס) 4/26
ח חורחה דון-עוד קורבן של "איידס" 1/17
מהירים כמו לטאות (וים ואנדקייבוס/
רונית לנד 3/11
מפנקסו של מבקר - הנאהבים מוורונה בביצוע
הבאלט הוואלוני 9/67
מפנקסו של מבקר - חבלי אנוש/גיורא מנור 9/66
מפנקסו של מבקר - מעולה אבל לא מרגש/
גיורא מנור 9/67
ח נשרף כליל ארכיון "באלט המאה ה-20"
בבריסל 1/13
ס ספרים מרקדים - האניגמה ששמה יאן
פאברה 9/54

גרמניה

ח אקסטזה של צילום 6/46
אשמת גרמניה - התיאטרון הכוראוגראפי הפוליטי
של הנס קרסניק בברמן/גיורא מנור 2/13
בחיפוש אחרי המחול האבוד - אירופה, אביב 1996/
גיורא מנור 9/18
ח ביקורת מלפני מחצית המאה 4/26
בית ספר לכוראוגראפים/הורסט קוגלר 3/46
בית ספר לכוראוגראפים 2/17
ח בשר ודם 4/26
ח גרט פאלוקה - מאחרוני חלוצי המחול המודרני
נפטרה בגיל 91 2/16
הכוכב העולה של דרזדן/רונית לנד 5/18
ח חוזה חדש (ויליאם פורסייתי) 2/17
ח ישראלים בשטוטגארט 1/13
לרקוד לפי החליל הנאצי/גיורא מנור 2/6
ח מאיזאדורה ועד פינה בעיקר פינה/
אביבה הבר 4/31
ח מברמן לברלין 3/23
מפנקסו של מבקר - אל מקור תאטרון-המחול
הגרמני/גיורא מנור 8/74
מפנקסו של מבקר - הפן הבינלאומי של כרמיאל/
גיורא מנור 9/70
מפנקסו של מבקר - קבוצת תיאטרון המחול של
האופרה הקומית של ברלין/גיורא מנור 9/66
ח נפטר הרקדן והכוראוגראף גרהארד בוהנר 1/13
ח נפטרה רות ברגהאוס 8/38
ס ספרים מרקדים - הצד האפל של המחול המודרני
הגרמני 6/56
פיתוי ויצרים - שלושה כוראוגראפים מספרד
בברלין/נורברט סרבוס 8/58
רוקדים בברלין/נורברט סרבוס 7/45

הולנד

איציק גלילי-הצלחה אירופית/גל אלסטר 5/30
בחיפוש אחרי המחול האבוד - אירופה, אביב 1996/
גיורא מנור 9/18
ח האנס ואן מאנן חוזר לבאלט הלאומי של
הולנד 8/31
הולנדים רוקדים - מצבו של המחול בהולנד/
גיורא מנור 7/30
ח התפטר (נילס כריסטי) 2/21
ח להקת הותיקים (NDT 3) 2/21
מפנקסו של מבקר - אפילו הרצפה רוקדת/
גיורא מנור 7/60
מסורת של כוראוגראפיה עכשווית/
אווה ואן שחייק 3/40
ס ספרים מרקדים - קיליאן, בגואה וגלוטה/
רות אשל 6/57
עשרים שנה למלכותו של קיליאן הראשון/
גיורא מנור 6/64
ח שלוש בכורות 2/18

סקנדינביה

ח "בית המחול" של סטוקהולם 2/21
בחיפוש אחרי המחול האבוד - אירופה, אביב
1996/גיורא מנור 9/18
ח חילופי מנהלים 3/24
כרמן רוקדת עם סיגר בפיה/גיורא מנור 1/55
מאץ אק מעיר את היפהפייה הנרדמת/
הלמוט שייר 9/46
ח מן החורף הסקנדינבי 8/32
ח מנהל אמנותי חדש ל"באלט קולברג" 2/20
מפגשים בפינלנד/נתן מישורי 3/38
רמי באר בקופנהגן/אן פלינדט כריסטנסן 7/28

פולין

מחולות סלאביים בסגנון חדש/גיורא מנור 9/48
רשמי מסע לפסטיבל השלישי למחול מודרני
בפולין/יוסי זיידר 9/50
שופטים,שופטים שבאולם, מי היפה מכולן?/
גיורא מנור 1/48

צ'כיה

הבאלט הקאמרי של פראג/יאנה הולנובה 8/68
הפתעה בפראג - המרכז ע"ש איזאדורה דאנקן -
בית הספר הממלכתי היחיד למחול מודרני בצ'כיה/
גיורא מנור 6/36
מחולות סלאביים בסגנון חדש/גיורא מנור 9/48

צרפת

ג'יג'י קצ'וליאנו/יוסי תבור 8/64
ח גירסה חדשה 2/18
דניאל לריו - אלכימאי של תנועה/תמר
שבק 8/72
דרכה של מאגי מארן לבאלט/גיורא מנור 9/8
ח "החתונה" 2/22
ח "העיניים הרוקדות" 2/20
לידתה של משוגעת/ראדו קלאפר 2/36
Montpellier '95 6/43
ח "מפצח האגוזים" 2/21
ס ספרים מרקדים - קיליאן, בגואה וגלוטה/
ות אשל 6/57
פסטיבל מונפלייה/רות אשל 9/14
ח קורס קייץ לכוראוגראפים/ 2/17

רוסיה

מחול מודרני ברוסיה/נטליה צ'רנובה 5/48
בוריס אייפמן ו"ג'ייזל האדומה"/יוסי תבור 10/58

שווייץ

ח בכורות של יירי קיליאן ואיציק גלילי בז'נבה 1/13
מפגשי מחול מודרני בשווייץ/אלאן ברנארד 7/58
ס מי רוקד בשוויץ 6/47

אמריקה הצפונית

ארה"ב

אמנות עצובה (מרתה גרהאם)/מיכאיל פוקין 1/22
ח אננה סוקולוב בת 83 6/46
ח 40 שנה לפעילותה של אנה סוקולוב
בישראל 3/25
ח בגיל 99 נפטרה בניו-יורק הניה הולם 1/13
בחיפוש אחר האור הפנימי (אריק הוקינס)/
דוביק אשדות 6/26
ח המוות - האם הוא נושא ראוי לבמה?/
גיורא מנור 6/43
ח חילופי מנהלים 3/24
ח יום הולדתו ה-60 (של פסטיבל המחול
האמריקני) 2/21
ירושתה של מרתה גרהאם 1/19-25
להיות נאמנה למהות הכוראוגראפיה (מרתה
גרהאם)/רינה גלוק 9/12
ח להקת פול טיילור מס' 2 3/22
לוחמי החופש על מדרכות ניו יורק/
ירון מרגולין 9/39
מאה שנות מחול באמריקה/דוביק אשדות 4/6
ח "מומיקס" רוקדים Baseball 5/38
מחול כביטוי לזהות קהילתית/גלית בן ציון 5/26
מעבר לפורמליזם - שלושה עשורים של מחול
פוסט-מודרני/רוג'ר קופלנד 1/52
מפנקסו של מבקר - אופטימיסט חסר תקנה/
גיורא מנור 8/76
מרק הקוסם - ראיון עם מרק מוריס/
ג'נט לין רוזמן 7/20
ח מרתה היל/רינה גלוק 9/30
New York/מאירה אליאש-צ'יין 1/33
ניק הקוסם (אלוין ניקולאיס)/גיורא מנור 3/43
ס ספרים מרקדים - אריק הוקינס 4/42
ס ספרים מרקדים - ג'ודית ג'ימיסון/ה.ר. 7/24
ס ספרים מרקדים - הקשרים האמריקנים-
ישראלים 2/34
ס ספרים מרקדים - טווילה ת'ארפ - רקדנית
עם שכל 4/42
ס ספרים מרקדים - ילדיה של איזאדורה
דאנקן 8/63
ס ספרים מרקדים - מרס קאנינגהם בעיני בני
דורו 4/43
ס על מרתה ומרתה גרהאם על עצמה/
גיורא מנור 1/24
ח פילובולוס מתמודדת עם ג'יימס ג'ויס 3/22
ח פרל פריימוס - הסבתא של הריקוד השחור 5/38
תפאורות למרתה (מרתה גרהאם)/דני קרון 1/20
שתי דמויות, שתי נשים, שתי רקדניות/זאבה
כהן 10/36

מקסיקו

ח יצירה ישראלית בפסטיבל הבינלאומי העשירי
למחול ע"ש חוסה לימון במקסיקו/משה קדם 9/34

לרכישת גיליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

דרום אמריקה

מפנקסו של מבקר - הפן הבינלאומי של כרמיאל/
גיורא מנור **9/70**

המזרח הרחוק

איך רוקדים היפנים **5/43**
ח "באלט טוקיו" חוגג עם מוריס בז'אר **3/22**
Wudao '94 קיץ של מחול בבייג'ינג/
רות אשל **5/66**
מחול בהונג קונג/הניה רוטנברג **2/30**
מחול מודרני בסין/או גין-פינג **5/70**
סינים "אחרים"-סיור בטיוואן/גיורא מנור **5/74**

אוסטרליה

מבט חדש על אוסטרליה/או גין-פינג **10/44**

ישראל

כללי

1992- שנת מפנה?/רות אשל **1/6**
"גוונים במחול 93'" **2/32**
ח דורה סאודן ב"לינקולן סנטר" **3/25**
דרך החלוצים של המחול האקספרסיוניסטי
בישראל/צבי פרידהבר **5/50**
ח האיש שלנו בבירמינגהאם **9/26**
הוראת המחול המודרני/רות אשל **3/6**
ח היופי מחייב - פרס על שם יאיר שפירא בפעם
העשרים/גיורא מנור **8/30**
הערב רוקדים היסטוריה/גבי אלדור **1/40**
הפרה-היסטוריה של להקת המחול הקיבוצית/
רות אשל **9/77**
"ורטיגו" לבאניולה/ **8/31**
ח חמש שנים בריקודים - יום הולדת למרכז סוזן
דלל לתאטרון ומחול/גיורא מנור **5/40**
ח יצירה ישראלית בפסטיבל הבינלאומי העשירי
למחול מודרני ע"ש חוסה לימון במקסיקו/
משה קדם **9/34**
יריד כוראוגרפי בנווה צדק - גוונים במחול 95'/
גיורא מנור **6/22**
יש עם מי לדבר - בעקבות מופעי "הרמת מסך" **3/34**
ישראלים בעולם/ראדו קלאפר **1/39**
ח ישראלים רוקדים בברלין/יעל אפרתי **3/20**
כוראוגרפי כל הארץ התאחדו?/רות אשל **1/51**
ח להקת "התנועתרון" בארה"ב **5/34**
לחם ועבודה בענף המחול/שי שטינברג **8/12**
לרקוד עם רוח הזמן **10/14**
ח מחול במכחול הצילום/פנינה רוזנברג **6/44**
ח מחול דיגיטלי-תמונתי **9/28**
מחול מבויש/גל אלסטר **5/16**
ח מחול ערבי מסורתי וחדש/הניה רוטנברג **6/45**
מסע הפלאים של רות זיו אייל/גיורא מנור **4/10**
מפנקסו של מבקר - אוקטובר במאי/
גיורא מנור **9/66**
מפנקסו של מבקר - ג'יזל לא אשמה/
גיורא מנור **9/71**
מפנקסו של מבקר - הפתעה אתיופית/
גיורא מנור **9/68**
מפנקסו של מבקר - הקולברגאים/גיורא מנור **9/71**
מפנקסו של מבקר - טרו ויובל/גיורא מנור **8/76**
מפנקסו של מבקר - יש מחול חדיש בירושלים/
גיורא מנור **6/72**
מפנקסו של מבקר - כרמיאל בפעם השמינית/
גיורא מנור **7/61**
מפנקסו של מבקר - "מוזע"-תיאטרון מחול של
"ביכורי העיתים"/גיורא מנור **9/67**
מפנקסו של מבקר - מחול רטוב בפסטיבל עכו/
גיורא מנור **7/62**
מפנקסו של מבקר - קופליה מתקפלת/
גיורא מנור **8/76**
ח מפריסים פרסים 9/26
מסיבת יומולדת לתנועתרון/הניה
רוטנברג **7/34**
מצבו של המחול הישראלי ב-1995 במספרים **10/34**
מרימים את המסך - הרמת מסך 94' מחווה לפליני/
גיורא מנור **5/14**
ח משהו נולד בברלין - "תולדה" להקת מחול
ישראלית מצליחה בברלין/גיורא מנור **5/43**
ס ספרים מרקדים - הקשרים אמריקנים-
ישראלים **2/34**
ערבים זה לזה/גל אלסטר **9/44**
ח צילינדר וכרטיס טיסה ללונדון **7/42**
ח קורס קיץ לכוראוגראפים **2/17**
ח "קזבלנקה" במזרח אירופה **7/43**
ח רוברט פומפר **2/16**

להקת בת-דור

1992 שנת מפנה?/רות אשל **1/6**
ג'יג'י קצ'וליאנו/יוסי תבור **8/64**
מפנקסו של מבגר - בת-דור/גיורא מנור **9/71**
מפנקסו של מבקר - בת-דור בלבן וזהוב/
גיורא מנור **8/76**
מפנקסו של מבקר - בת-דור בתוצרת עצמית/
גיורא מנור **7/60**
ח מקום שני **1/14**
ח קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי **2/22**
ח ואלה שהלכו לעולמם/ברט טרבורג **10/38**

להקת בת-שבע

1992 שנת מפנה?/רות אשל **1/6**
אוהד נהרין משוחח עם גבי אלדור/גבי אלדור **4/92**
בת-שבע - ספינת הדגל של המחול הישראלי/
גיורא מנור **4/60**
ח געגועים לאוהד נהרין/גל אלסטר **6/44**
ח המטריה הלונדונית למחול חדיש **3/23**
ח וידאו-מחול פעם שנייה **6/47**
מוסף שלושים שנה לייסוד להקת בת-שבע **4/57-99**
ח מנהל אמנותי חדש ל"באלט קולברג" **2/20**
מפגש ראשוני בת-שבע/נתן מישורי **4/70**
מפנקסו של מבקר - אוהד נהרין צוחק כל הדרך
לבימה/גיורא מנור **9/70**
מפנקסו של מבקר - אנסמבל בחושך/
גיורא מנור **8/75**
מפנקסו של מבקר - הכנסת אורחים בבת-שבע/
גיורא מנור **8/76**
מפנקסו של מבקר - הסכנה שבהצלחה/
גיורא מנור **6/71**
מפנקסו של מבקר - חבלי אנוש/גיורא מנור **9/66**
מפנקסו של מבקר - יצירה ברוח התקופה/
גיורא מנור **9/68**
מפנקסו של מבקר - פלירט עתידני/
גיורא מנור **7/63**
ח פרס ראשון לסרט "מבול" בתחרות בינלאומית
לסרטי מחול **3/20**
ח קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי **2/22**
רפרטואר להקת מחול בת-שבע 1964-1994 - **4/96**
שיח כוראוגרפים:מפגש בין אוהד נהרין ורמי באר/
גיורא מנור **8/6**

להקת המחול הקיבוצית

אלה שאינם נראים/ערן שחר **9/96**
"אשכולית הכסף" זאב חבצלת כמקור השראה
לכוראוגראף צעיר **2/40**
דיוקן:רמי באר-המנעד האנושי/גיורא מנור **3/31**
הייחוד של האולפן למחול שליד להקה הקיבוצית
בגעתון/הניה רוטנברג **9/101**
הפרה-היסטוריה של להקת המחול הקיבוצית/
רות אשל **9/77**
יצירות להקת המחול הקיבוצית 1970-1996 **9/109**
מוסף על 25 שנות להקת המחול
הקיבוצית **9/73-115**
מפנקסו של מבקר - אבי קייזר חוזר לאספסת/
גיורא מנור **8/75**
מפנקסו של מבקר - לא ממש אותו הדבר/
גיורא מנור **6/72**
מפנקסו של מבקר - עיר עירומה בזמן אמיתי
במקומשהו/גיורא מנור **7/61**
מקומשהו - הלהקה הקיבוצית, כור' רמי באר/
יזרעאלה כהנא **7/1/12**
25 שנים של יצירת מחול קיבוצית/
גיורא מנור **9/86**
ח צילינדר וכרטיס טיסה ללונדון **7/42**
ח קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי **2/22**
ח קפיצות וסיבובים - רקדנית ערביה בלהקה
הקיבוצית/שרה ארנון **1/14**
רות אשל משוחחת עם יהודית ארנון/
רות אשל **9/104**
שיח כוראוגרפים:מפגש בין אוהד נהרין ורמי באר/
גיורא מנור **8/6**
מפנקסו של מבקר - שעת בין השמשות של רמי באר/
גיורא מנור **9/70**

ענבל

1992 - שנת מפנה?/רות אשל **1/6**
ברגליים יחפות - סרט על אודות שרה לוי
תנאי **2/35**
מפנקסו של מבקר - "זאפה" של מרגלית/
גיורא מנור **6/71**
ח קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי **2/22**
ח קפיצות וסיבובים - נרקד לאחרונה/
שרה ארנון **1/15**
ח שיר השירים אשר לשרה/גיורא מנור **9/27**

קולדממה

אפרתי והקול האנושי/אסתר נדלר **6/85**
גדי שכזה (משה אפרתי)/נועד שריף **6/90**
הפרא הירושלמי - עשרים שנה ללהקתו של משה
אפרתי "קולדממה"/גיורא מנור **6/76**
ייחודיות בתוך אוניברסאליות/רות אשל **6/81**
מה צפוי ב"קולדממה" - ראיון עם משה אפרתי/
אריה יאס **6/88**
מוסף על עשרים שנות להקת "קולדממה" **6/73-93**
משה אפרתי-רשימת יצירות **6/92**
קולדממה בהתנסחות אישית/משה בן שאול **6/79**
קיץ בלהקות הישראליות/יעל אפרתי **2/22**
קפיצות וסיבובים - "קולדממה" טסו לברזיל/
שרה ארנון **1/15**

ליאת דרור וניר בן-גל

ביחד ולחוד - ליאת דרור וניר בן-גל גיורא מנור **6/6**
מפנקסו של מבקר - אהבה עם כל דבר/
גיורא מנור **9/69**
ח עוד ישראלים בבייג'ינג **6/42**
פסטיבל מונפלייה/רות אשל **9/14**

עידו תדמור

מה מריץ את עידו תדמור/גיורא מנור **8/16**
מפנקסו של מבקר - דימויים בכלובים/
גיורא מנור **9/66**
מפנקסו של מבקר - סיר הסירים אשר לעידו/
גיורא מנור **6/72**
רקדן ממוסד יורד לשוליים/גל אלסטר **8/18**

לרכישת גיליונות קודמים של הרבעון מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

סקירת ספרים

אפריקה רוקדת/אלכס **9/3/12**
Africa Dances/Michel Huet and Claude Savary
ס הבה נכתוב על המחולות **4/32**
הבה נצא במחולות - לקורות ריקודי העם בישראל/ צבי פרידהבר
ס הגוף המטאפורי **3/25**
ס ויהי פרוזיקטור (תוארת במה מאת דן רדלר/ גיורא מנור **1/36**
ס ספרים מרקדים **1/30**
ס מהמכבש - פרסומי מחול חדשים
מדריך למחקר ולחוקרים באירופה
European Dance Research Information Network / Gedeon Dienes
התנ"ך במחול / גיורא מנור
ס ספרים מרקדים **2/34**
The Bible in Dance
מהפכה בצילום המחול
Breaking Bounds/Lois Greenfield
The Fugutive Gesture /William A. Ewin
הקשרים אמריקנים-ישראלים
Dancing in the Sun/Naima Prevots
American Pageantry/Naima Prevots
שפתו של ויליאם פורסיית
William Forsythe - Tanz und Sprache - edited by Gaby von Rauner
משהו עולמי
World Ballet and Dance - Edited by Bent Schonberg
ס ספרים מרקדים-**4/42**
טווילה תיארפ-רקדנית עם שכל
Push Comes to Shove/Twyla Tharp
אריק הוקינס
The Body is a Clear Place/Erick Hawkins
מרס קאנינגהם בעיני בני-דורו
Merce Cunningham; עורך ריצ'רד קאסטלנץ
הגוף המטאפורי/י.ז
הגוף המטאפורי/נירה נאמן ולאה ברטל
גוליאלמו,היהודי מפסארו/ג.מ.
Barbara Sparti - On the Practice of the Art of Dancing by Gulielmo Ebreo da Pesaro
ס ספרים מרקדים-**5/60**
הוראת הצד התיאורטי של המחול/ר.א.
Retooling the Discipline: Research and Teaching Strategies for the 21st Century
הכלי השימושי ביותר-מילונים ואינציקלופדיות על אמנות המחול
The Concise Oxford Dictionary of Ballet
Enzyklopadie des Musiktheaters
International Dictionary of Ballet
שיטה ותרגולים/ע.ל.
Teaching Children Movement Concepts and Skills/Theresa Purcell
ס ספרים מרקדים- **6/56**
מיתתו ומיטתו של נורייב
Nureyev - A Biography by Peter Watson
הצד האפל של המחול המודרני הגרמני
Ecstacy and the Demon - Feminism and Nationalism in the Dance of Mary Wigman/Susan Manning
קיליאן, בגואה וגלוטה/ר.א.
Kylian/Gerard Mannoni
Bagouet/Chantal Aubry
Gallota/Christine Rodes
ס ספרים מרקדים- **7/24**
ג'ודית גימיסון/ה.ר.
Dancing Spirit/Judith Jamison and Howard Kaplan
כוכב עולה בשמי הבאלט
Vladimir Malakhov / Nadja Baier and Jurgen Holwein
האיש שהביא את בלנשין לאמריקה
Mosaic - Memoirs by Lincoln Kirstein
כשאני רוקד אני מרגיש בריאות שלמה/ר.א.
ספרי תמה/אבנר בהט ונעמי בהט
ס ספרים מרקדים - **8/62**
איך לכתוב על נושאים מרתקים בצורה שאיש לא יבין
Choreographing History, edited by Susan Leigh Foster
השאלה הנצחית-הרקדן הגבר
The Male Dancer/Ramsay Burt
ילדיה של איזאדורה דאנקן
In the Footsteps of Isadora/Anna Duncan
אימפרוביזציה בתנועה/ה.ר.
Movement Improvisation/Georgette Schneer
ס ספרים מרקדים - **9/54**
האניגמה ששמה יאן פאברה
Jan Fabre/Arnd Wesemann
כל מה שרצית לדעת על הפוסט-מודרני
Writting Dancing in the Age of Postmodernism/Sally Banes
מאסין-ביוגרפיה כהלכתה
Massine/Vicente Garcia-Marquez
מורשת הבולשוי
Maximova and Vasiliev at the Bolshoi/ Roberta Lazzarini
The Perfection of Dance/Leonid Zhdanov and Margarita Yussim
ס על מרתה ומרתה גרהאם על עצמה/ג.מ. **1/24**
Martha - The Life and Work of Martha Graham/Agnes de Mille
Blood Memories - An Autobiography by Martha Graham
ס ספרים מרקדים - **10/46**
התלבושות המפוארות של דיאגילב
The Art of Extravagance
יירושתם של יוצרים גדולים
Dance Research Journal
בעקבות צעדיו של סר פרד
Following Sir Fred's Steps
אירופה היפה
Revue Noire
והם המשיכו לרקוד...
Tanz unterm Hakenkreuz/Lilian Karina, Marion Kant

ראיונות

אוהד נהרין משוחח עם גבי אלדור/גבי אלדור **4/92**
1992 - שנת מפנה?/רות אשל **1/6**
בעיותיו של הבאלט שלנו מתחילות בבית הספר/ ראדו קלאפר **3/16**
ח גברים רוקדים נשים/יוסי תבור **3/24**
ג'יג'י קצ'וליאנו/יוסי תבור **8/64**
הבאלט הוא שפת האם שלי - ויליאם פורסיית
משוחח עם גל אלסטר/גל אלסטר **6/54**
הוראת המחול המודרני/רות אשל **3/6**
הפרה-היסטוריה של להקת המחול הקיבוצית/ רות אשל **9/77**
וירסקי - אבל מה זה פולקלור/יוסי תבור **5/58**
לוחמי החופש על מדרכות ניו יורק/
ירון מרגולין **9/39**
מה צפוי ב"קולדממה" ראיון עם משה אפרתי/ אירה יאס **6/88**
מפגש ראשוני בת-שבע/נתן מישורי **4/70**
מרק הקוסם - ראיון עם מרק מוריס/
ג'נט לין רוזמן **7/20**
משה שטרנפלד 1949-1994/גיורא מנור **5/46**
על אמנות הביצוע/רות אשל **5/6**
רות אשל משוחחת עם יהודית ארנון/
רות אשל **9/104**
ח רקדנים מ"פס הייצור" של מתא"ן/
שרה ארנון **3/23**
שיח כוראוגראפים - מפגש בין אוהד הנרין ורמי באר/גיורא מנור **8/6**
שיטת פילאטס לשיפור יכולת הרקדן - ראיון עם הרקדן עדו תדמור/אלה בר דוד **6/60**

תאורה

באנו חושך לגרש!/גיורא מנור **8/46**
ס ויהי פרוזיקטור/ג.מ. **1/36**
תאורת הבמה כראי/ג'ודי קופרמן **8/42**

תולדות המחול

בין תוכן לצורה במחול/רות אשל **8/20**
הדומה והשונה/גיורא מנור **8/2/4**
הדי מחולות עתיקים - רקדן עתיק מתל-דן/ צבי פרידהבר **3/51**
ח המורה הזקן כאיש צעיר (אנריקו ציקטי) **6/47**
המחול הקלאסי חי וקיים - אבל השתנה מאוד/ ז'רמיין פרודומו **3/17**
הפרה-היסטוריה של להקת המחול הקיבוצית/ רות אשל **9/77**
חג יובל לרקודי העם בישראל 1944-1994/ דן רונן **4/50**
טפח מעל הקרקע - האדמו"רים והריקוד בחסידות/צבי פרידהבר **6/70**
לוחמי החופש על מדרכות ניו-יורק/
ירון מרגולין **9/39**
לרקוד לפי החליל הנאצי/גיורא מנור **2/6**
מאה שנות מחול באמריקה/דוביק אשדות **4/6**
מהו כל מחול הגיאז הזה/ז'אן סבטאיני **4/15**
ס מהמכבש - פרסומי מחול חדשים - התנ"ך במחול **1/30**
מחווה לניז'ינסקי/גיורא מנור **7/52**
מחולותיהם של המקוללים/אנדריאה אמורט **6/58**
מחול יהודי בראי הדורות I/צבי פרידהבר **3/52**
מחול יהודי בראי הדורות II/צבי פרידהבר **4/46**
מחול יהודי בראי הדורות III/צבי פרידהבר **5/62**
מחול מודרני בסין/או גין-פינג **5/70**
מחול מודרני ברוסיה/אלנה צ'רנובה **5/48**
מחול נכתב/גיורא מנור **3/49**
סדר ואי סדר - תופעה ושמה Slam Dancing/ רוברט ש. גרוסמן **4/20**
ס ספרים מרקדים - גוליאלמו,היהודי מפסארו/ גיורא מנור **4/44**
ס ספרים מרקדים - הצד האפל של המחול המודרני הגרמני **6/56**
ס ספרים מרקדים - ילדיה של איזאדורה דאנקן **8/63**
ס סקירת ספרים - כל מה שרצית לדעת על הפוסט-מודרני **9/54**
קופליה/מיכאל אייזנשטדט **9/6**
ריקודי-העם בין פולקלור לבידור/
צבי פרידהבר **2/58**
ריקודי-מצווה/צבי פרידהבר **9/56**
שופטים, שופטים שבאולם מי היא היפה מכולן?/ גיורא מנור **1/48**
תאורת הבמה כראי/ג'ודי קופרמן **8/42**

תרפיה בתנועה

ס הגוף המאטפורי **3/25**
ס ספרים מרקדים-הגוף המטאפורי/י.ז. **4/43**

*את האינדקס ערכה ליאורה עמית

לרכישת מלוניות קודמות של הרקדן מחול בישראל נא לצלצל לטל: 04-8344051

DANCE FAIR NRW · ESSEN · GERMANY · 2.-5.October 1997

יריד המחול של אסן · גרמניה · 2-5 באוקטובר 1997

Come to World Market of Dance Regions

בואו לשוק העולמי של מחול

■ More than 30 full-length performances on the exhibition field, the city's stages and in the renowned Folkwang Academy.

■ Agents, companies, schools, suppliers of dance articles, service organizations, costume designers and set designers, etc., will exhibit.

■ Additionally: film, videos, conferences, seminars, meetings, exhibitions and much, much more.

■ Discover the German dance scene and the German dance market in an artistically created exhibition atmosphere in the dance city of Essen.

■ Dance NRW invites countries and regions from all around he world to present their dance scenes to an international audience.

NRW Landesbüro Tanz / GZT NRW
Im Mediapark 7 · D-50670 Köln
Tel.: ++49(0)221/2 26 57-50/53
Fax: ++49(0)221/2 26 57 51
Internet: http://www.tanznrw.de
E-mail: tanznrw@aol.com

■ יותר מ-30 מופעים באורך מלא בשטח היריד, באולמי התיאטרון בעיר ובאקדמיה הנודעת Folkwang.

■ סוכנים, להקות, בתי-ספר, ספקים של צרכי מחול, ספקי שירותים, מעצבי תלבושות, מתכנני תאורה וכו' יהיו מיוצגים שם.

■ נוסף לכל אלה: סרטים, סרטי-וידיאו, התכנסויות, סמינרים, מפגשים ותצוגות, ועוד.

■ בוא לגלות את עולם המחול ואת שוק המחול של גרמניה במסגרת תערוכה מעוצבת להפליא בעיר המחול אסן.

■ "מחול NRW" - אירגון הגג למחול של מדינות נורדהיין- וסטפאלן מזמין ארצות ואזורים מכל העולם לבוא ולהציג את המחול שלהם לפני הקהל הרב- לאומי

NRW Landesbüro Tanz/GZT NRW
Im Mediapark 7 · D-50670 Köln
Tel.: ++49(0)221/22657-50/53
Fax: ++49(0)221/2265751
Internet: http://www.tanznrw.de
E-mail: tanzrw@aol.com

Organized by: Dance NRW · City of Essen · The State of North Rhine - Westphalia

Information request form:

טופס הזמנת מידע על היריד והאירועים שבו:

Name _____ Title _____

Organization _____

ZipCode / Address _____

Street _____ Country _____

Phone _____ Fax _____

E-mail _____

Dancer: Jennifer Russo, Hubbard St. Dance Chicago
Design: Winkel Design, Cologne
Photo: Lori Greenfield

From a dance critic's desk - The Batsheva Ensemble in the Dark/Giora Manor **8/78**
From a dance critic's desk - The Dangers of Success/Giora Manor **6/103**
From a dance critic's desk - Wim's Ropes/Giora Manor **9/141**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst?/Giora Manor **4/120**
1992 - A Year of Transition?/Ruth Eshel **1/63**
Ohad Naharin talks to Gabi Eldor/Gabi Eldor **4/105**

Inbal

Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
From a dance critic's desk - Margalit Oved's "Zaffa"/Giora Manor **6/103**
1992 - A Year of Transition?/Ruth Eshel **1/63**

Kibbutz Dance Company

Before the Beginning - the Prehistory of the Kibbutz Dance Company/Ruth Eshel **9/136**
Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
From a dance critic's desk - Back to the Green Fields/Giora Manor **8/78**
From a dance critic's desk - Naked Town in Real Time - Someplace/Giora Manor **7/66**
From a dance critic's desk - Rami Be'er's Twilight/Giora Manor **9/138**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst?/Giora Manor 4/**120**
Kibbutz Company repertoire - 1970-1996 **9/122**
A Quarter Century of Kibbutz Dance Creation/ Giora Manor **9/127**

Koldemama Dance Company

Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
Moshe Efrati - List of works **6/95**
The Specific in the Universal (Moshe Efrati)/ Ruth Eshel **6/98**

NORTH AMERICA

From a dance critic's desk - The Eternal Optimist/Giora Manor **8/78**

SOUTH AMERICA

From a dance critic's desk - The International Parts of the Karmiel Festival/Giora Manor **9/138**

Profiles

Ohad Naharin talks to Gabi Eldor/Gabi Eldor **4/105**
A Quarter Century of Kibbutz Dance Creation/ Giora Manor **9/127**
The Specific in the Universal (Moshe Efrati)/ Ruth Eshel **6/98**

Studios, schools courses and education

Modern Dance Education - at the close of the 20th century/Ruth Eshel **3/64**

* Index compiled by Liora Amit

To order copies of previous issues of the Israel Dance Quarterly please call or fax: 972-4-8344051

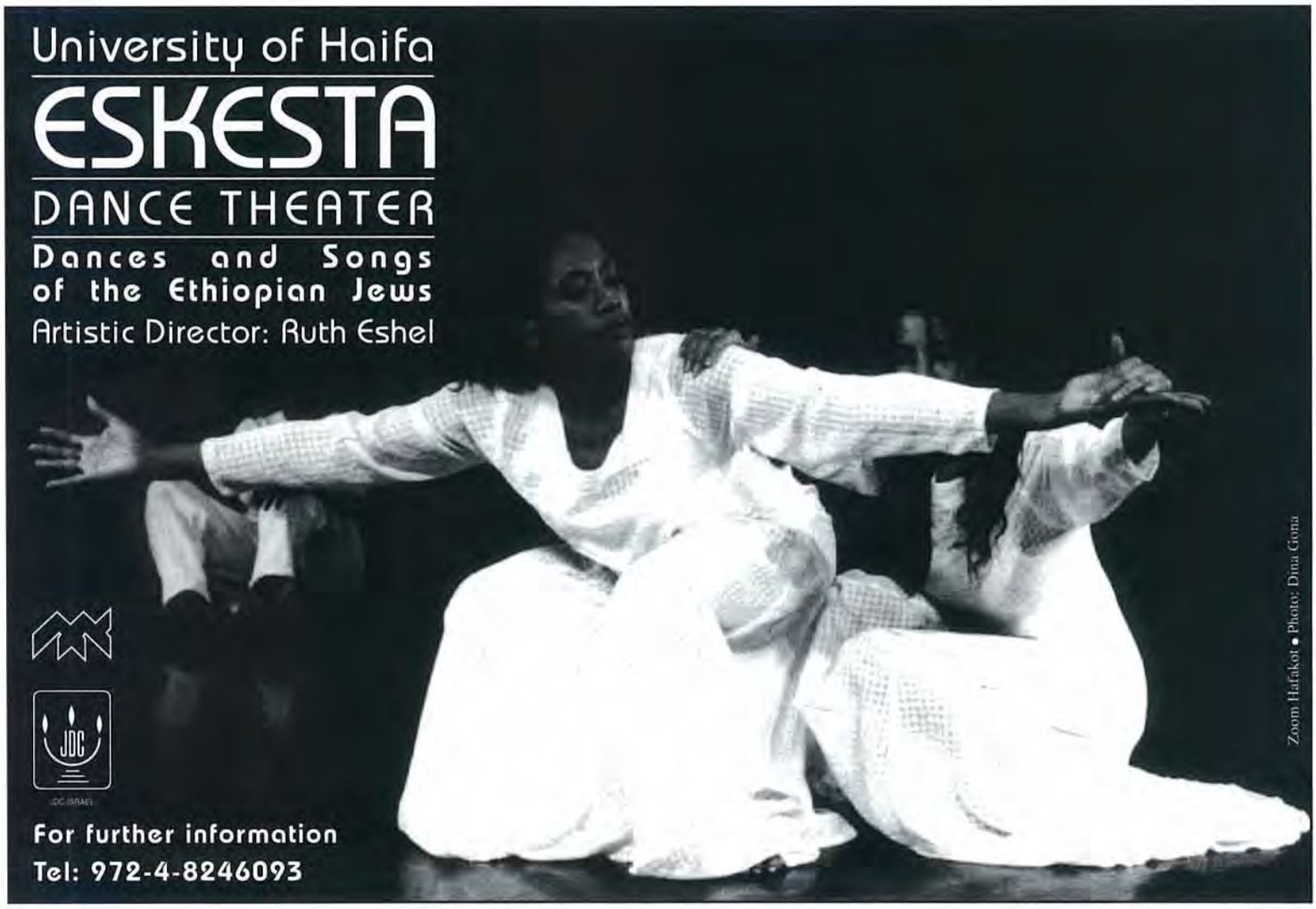

From a dance critic's desk - The Dance Theatre Group at the Komische Oper Berlin/Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - The Tel-Aviv Dance Theatre/Giora Manor **9/140**
From a dance critic's desk - Wet Dance With Sand/Giora Manor **7/65**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst?/Giora Manor **4/120**
Kibbutz Company Repertoire 1970-1996 **9/122**
Kylian's Bouquet/Giora Manor **6/101**
Moshe Efrati - List of Works **6/95**
A Quarter of a Century of Kibbutz Dance Creation/Giora Manor **9 /127**
The Art of Performing/Ruth Eshel **5/87**
The Specific in the Universal (Moshe Efrati)/ Ruth Eshel **6/98**

Dance History

Before the Beginning - the Prehistory of the Kibbutz Dance Company/Ruth Eshel **9/136**
Dancing Into the Abyss/Giora Manor **2/63**
Fifty Years of Israeli Folk Dance/Dan Ronen **4/123**
Israeli Folk Dance Between Folklore and Entertainment/Zvi Friedhaber **2/61**
Jewish Dance Tradition II/Zvi Friedhaber **4/117**
Jewish Dance Tradition III/Zvi Friedhaber **5/89**
Jewish Dance Traditions Through The Ages I/ Zvi Friedhaber **3/58**
Jury Jury in the Hall - Who is the Fairest of Them All?/Giora Manor **1/57**
Schrifttanz/Giora Manor **3/60**

Events - Competitions

Curtain-up '96/Giora Manor **10/73**
From a dance critic's desk - Ballet Routine/ Giora Manor 6/103 From a dance critic's desk - Gertrud Kraus-Square/Giora Manor **7/66**
From a dance critic's desk - International Striptease/Giora Manor **8/79**
From a dance critic's desk - The 8th Annual Dance Festival in Karniel/Giora Manor **7/66**
From a dance critic's desk - The International Parts of the Karmiel Festival/Giora Manor **9/138**
From a dance critic's desk - The Israel Festival - the Menu /Giora Manor **6/102**
From a dance critic's desk - Wet Dance With Sand/Giora Manor **6/65**
From a dance critic's desk - Why Do Men Dance?/Giora Manor **8/78**
Jury Jury in the Hall - Who is the Fairest of Them all?/Giora Manor **1/57**
The Third International Suzanne Dellal Competition/Giora Manor 10/**69**
Schrifttanz/Giora Manor **3/60**
Slavonic Dances Modern Style/Giora Manor **9/143**

General - Aesthetics

From a dance critic's desk - Flirting With Uncertainty/Giora Manor **7/65**
Heavy Dancers Dancing/Giora Manor **2/66**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst?/Giora Manor 4 **4/120**
Modern Dance Education - at the Close of the 20th Century/Ruth Eshel **3/64**
The Art of Performing/Ruth Eshel **5/87**

Jewish Dance

Conquering the World With the Yemenite Tin-drum/Ruth Ashkenazi **1/59**
From a dance critic's desk - An Ethiopian Surprise/Giora Manor **9/140**
Jewish Dance Tradition II/Zvi Friedhaber **4/117**
Jewish Dance Tradition III/Zvi Friedhaber **5/89**
Jewish Dance Traditions Through the Ages I/Zvi Friedhaber **3/58**
Shoulder Dances - Dance Traditions of the Ethiopian Jews/Ruth Eshel **2/71**

Interviews

Before the Beginning - The Prehistory of the Kibbutz Dance Company/Ruth Eshel **9/136**
Modern Dance Education - At the Close of the 20th Century/Ruth Eshel **3/64**
1992 - A Year of Transition?/Ruth Eshel **1/63**
Ohad Naharin Talks to Gabi Eldor/Gabi Eldor **4/105**
The Art of Performing/Ruth Eshel **5/87**

Israeli Folk Dance

Fifty Years of Israeli Folk Dance/Dan Ronen **4/123**
Israeli Folk Dance Between Folklore and Entertainment/Zvi Friedhaber **2/61**

Modern Dance

EUROPE

General

From a dance critic's desk - Betontanc/ Giora Manor **9/139**
From a dance critic's desk - The International Parts of the Karmiel festival/Giora Manor **9/138**
Jury Jury in the Hall - Who is the Fairest of Them All?/Giora Manor **1/57**
Schrifttanz/Giora Manor **3/60**
Slavonic Dances Modern Style/ Giora Manor **9/143**

Belgium

From a dance critic's desk - Brilliant but not Moving/Giora Manor **9/140**
From a dance critic's desk - "Romeo and Juliet" from Belgium/Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - Wim's Ropes/Giora Manor **9/141**

Germany

Dancing Into the Abyss/Giora Manor **2/63**
From a dance critic's desk - The Dance Theatre Group at the Komische Oper Berlin/Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - To the Sources of German Tanztheater/Giora Manor **8/79**

Holland

From a dance critic's desk - Even the Stage Floor Danced/Giora Manor **7/66**
Kylian's Bouquet/Giora Manor **6/101**

FAR EAST

Something Old and Something New, Something Red and Something Blue/Giora Manor **5/81**

ISRAEL

General

Before the Beginning - The Prehistory of the Kibbutz Dance Company/Ruth Eshel **9/136**
Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
From a dance critic's desk - Caged Images/Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - An Ethiopian Surprise/Giora Manor **9/140**
From a dance critic's desk - Not Giselle's Fault/ Giora Manor **9/137**
From a dance critic's desk - The Cullbergers/ Giora Manor **9/137**
From a dance critic's desk - The 8th Annual Dance Festival in Karmiel/Giora Manor **7/66**
From a dance critic's desk - Love With Everything/Giora Manor **9/139**
From a dance critic's desk - The Tel-Aviv Dance Theatre/Giora Manor **9/140**
From a dance critic's desk - Iddo Tadmor's Pots and Pans/Giora Manor **6/102**
From a dance critic's desk - October in May/ Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - There is New Dance in Jerusalem/Giora Manor **6/102**
From a dance critic's desk - Wet Dance With Sand/Giora Manor **7/66**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst?/Giora Manor 4/**120**
Modern Dance Education - at the Close of the 20th Century/Ruth Eshel **3/64**
1992 - a year of transition?/Ruth Eshel **1/63**
To Dance with the Times - The Arab-Israeli Conflict in Israeli Dance/Ruth Eshel **10/79**

Bat Dor Dance Company

Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
From a dance critic's desk - Bat Dor in New Works/Giora Manor **7/66**
From a dance critic's desk - Bat Dor in White and Gold/Giora Manor **8/78**
From a dance critic's desk - Bat Dor Pasta/Giora Manor **9/137**
1992 - a year of transition?/Ruth Eshel **1/63**

Batsheva Dance Company

Batsheva Dance Company - Repertoire 1964-1994 **4/101**
Batsheva - The Flagship of Modern Dance in Israel/Giora Manor **4/111**
Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
From a dance critic's desk - Flirting with Uncertainty/Giora Manor **7/65**
From a dance critic's desk - Guests from Europe at Batsheva/Giora Manor **8/77**
From a dance critic's desk - Ohad Naharin Laughs All the Way to the Stage/Giora Manor **9/138**

To order copies of previous issues of the Israel Dance Quarterly please call or fax: 972-4-8344051

ISRAEL DANCE INDEX Vol. 1-9

MATERIAL IN ENGLISH

7/12 Legend for Vol. 7, Page 12

BY AUTHOR

Ruth Ashkenazi
Conquering the World with the Yemenite Tin-drum **1/59**

Yael Efrati
Current Dance Events in Israel **5/91**

Gabi Eldor
Ohad Naharin talks to Gabi Eldor **4/105**

Ruth Eshel
Before the Beginning - the prehistory of the Kibbutz Dance Company **9/136**
Fact and Fiction - the Israel Ballet **7/71**
Modern Dance Education - at the Close of the 20th Century **3/64**
1992 - a Year of Transition? **1/63**
Shoulder Dances - Dance Traditions of the Ethiopian Jews **2/71**
The Art of Performing **5/87**
The Specific in the Universal (Moshe Efrati) **6/98**
To Dance with the times **10/79**

Giora Manor
Batsheva - the flagship of modern dance in Israel **4/111**
Dancing into the Abyss **2/63**
From a dance critic's desk - An Angel Came to Rina **10/71**
From a dance critic's desk - Back to the Green Fields **8/78**
From a dance critic's desk - Ballet Routine **6/103**
From a dance critic's desk - Bat-Dor in New Works **7/66**
From a dance critic's desk - Bat-Dor in White and Gold **8/78**
From a dance critic's desk - Bat-Dor Pasta **9/137**
From a dance critic's desk - Betontanc **9/139**
From a dance critic's desk - Berta's Boys **6/102**
From a dance critic's desk - Brilliant but not Moving **9/140**
From a dance critic's desk - Caged Images **9/141**
From a dance critic's desk - Danced Pictures at an exhibition **10/72**
From a dance critic's desk - An Ethiopian Surprise **9/140**
From a dance critic's desk - Even the Stage Floor Danced **7/66**
From a dance critic's desk - Flirting With Uncertainty **7/65**
From a dance critic's desk - Gertrud Kraus-Square **7/66**
From a dance critic's desk - Godunoff - the End **6/103**
From a dance critic's desk - Guests from Europe at Batsheva **7/77**
From a dance critic's desk - Iddo Tadmor's Pots and Pans **6/102**
From a dance critic's desk - International Striptease **8/79**
From a dance critic's desk - Intimate Dances at Haifa **10/71**
From a dance critic's desk - Love With Everything **9/139**
From a dance critic's desk - Low Cholesterol Diet **10/70**
From a dance critic's desk - Margalit Oved's "Zaffa" **6/103**
From a dance critic's desk - Naked Town in Real Time - Someplace **7/66**
From a dance critic's desk - Not Giselle's Fault **9/137**
From a dance critic's desk - October in May **9/141**
From a dance critic's desk - Ohad Naharin Laughs All the Way to the Stage **9/138**
From a dance critic's desk - Rami Be'er's Twilight **9/138**
From a dance critic's desk - Reconstituted Dances **10/72**
From a dance critic's desk - "Romeo and Juliet" from Belgium **9/141**
From a dance critic's desk - A Royal Visit **9/139**
From a dance critic's desk - A Stale Coppelia **8/77**
From a dance critic's desk - The Batsheva Ensemble in the Dark **8/78**
From a dance critic's desk - The Cullbergers **9/137**
From a dance critic's desk - The Dance Theatre Group at the Komische Oper Berlin **9/141**
From a dance critic's desk - The Dangers of Success **6/103**
From a dance critic's desk - The 8th Annual Dance Festival in Karmiel **7/66**
From a dance critic's desk - The Eternal Optimist **8/78**
From a dance critic's desk - The International Parts of the Karmiel Festival **9/138**
From a dance critic's desk - There is New Dance in Jerusalem **6/102**
From a dance critic's desk - The Tel-Aviv Dance Theatre **9/140**
From a dance critic's desk - To the Sources of German Tanztheater **8/79**
From a dance critic's desk - Wet Dance With Sand **7/65**
From a dance critic's desk - Who is the Best? **10/72**
From a dance critic's desk - Why Do Men Dance? **8/78**
From a dance critic's desk - Wim's Ropes **9/141**
From a dance critic's desk - Wonderful Friendship **10/71**
Heavy Dancers Dancing **2/66**
Is Kibbutz Childhood a Choreographic Catalyst? **4/120**
Jury Jury in the Hall - Who is the Fairest of them All? **1/57**
Kylians Bouquet **6/101**
A Quarter Century of Kibbutz Dance Creation **9/127**
Schrifttanz **3/60**
Slavonic Dances Modern Style **1/143**
Something Old and Something New, Something Red and Something Blue **5/81**

Zvi Friedhaber
Jewish Dance Tradition II **4/117**
Jewish Dance Tradition III **5/89**
Jewish Dance Traditions Through the Ages I **3/58**

Dan Ronen
Fifty Years of Israeli Folk Dance **4/123**

BY SUBJECT

Ballet

From a dance critic's desk - Godunoff - The End/Giora Manor **6/103**
From a dance critic's desk - A Royal Visit/ Giora Manor **9/139**
From a dance critic's desk - "Romeo and Juliet" from Belgium/Giora Manor **9/141**

Ballet in Israel

Current Dance Events in Israel/Yael Efrati **5/91**
Fact and Fiction - the Israel Ballet/Ruth Eshel **7/71**
From a dance critic's desk - Ballet Routine/ Giora Manor **6/103**
From a dance critic's desk - Berta's Boys/ Giora Manor **6/102**
From a dance critic's desk - A Stale Coppelia/ Giora Manor **8/77**
1992 - a Year of Transition?/Ruth Eshel **1/63**

Choreography

Batsheva Dance Company - Repertoire 1964-1994 **4/101**
From a dance critic's desk - Brilliant but not Moving/Giora Manor **9/140**
From a dance critic's desk - Caged Images/ Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - Love with Everything/Giora Manor 9/**139**
From a dance critic's desk - October in May/ Giora Manor **9/141**
From a dance critic's desk - Ohad Naharin Laughs All the Way to the Stage/Giora Manor **9/138**
From a dance critic's desk - A Royal Visit/Giora Manor **9/139**
From a dance critic's desk - The Cullbergers/ Giora Manor **9/137**

To order copies of previous issues of the Israel Dance Quarterly please call or fax: 972-4-8344051

Sultan's Pool in Jerusalem. And the Kirov "Swan Lake" was a pure joy to watch.
The company, from the accomplished soloists to the last corps de ballet youth, move with fantastic smoothness, have style down to their fingertips, are brilliant but not showy.
Even the usually boring first and third acts, where there is often little dancing and a lot of old-fashioned mime, were fascinating. One could see the genius of undiluted and uncorrupted Petipa.

Poor Ivanov, his partner — a drunkard despised by his contemporaries — proved to be a choreographer of genius who created the two sublimely beautiful "white" acts.

This was as close as one can get to the original, even though the program states "editing" by Konstantine Sergeiev. For once, the one hundred year-old masterpiece was not "after Petpa and Ivanov", but the genuine article.

And it was amazing to see how Fokine, the great innovator of ballet, got his revolutionary ideas out of Ivanov's last act. Down to the Dying Swan of Pavlova fame.

THREE FROM VIENNA

Stravinsky and Renato Zanella, Gustav Mahler and Keneth MacMillan — that was the menu brought to Tel-Aviv by the Vienna State Opera Ballet in May. An excellent program, though in the end it turned out to be somehow not exciting enough.

Stravinsky's "Symphony" (in three movements) has already been used by several choreographers who were — I assume — attracted to its energy flow and the contrasting three parts. Zanella uses his dancers well, but not only them. The stage and the shining black costumes, the side-curtains that flutter in a mysterious breeze, with lit candles at their bases, created a very special atmosphere.

Especially the second part, a quartet of three men and a woman, which was aesthetic, personal and interesting.

"Moves", also danced to a well-known score by Stravinsky, served Renato Zanella to create a dark, moody ballet, well danced by the Viennese artists. Simona Noja was brilliant — as she often is.

MacMillan's "Song of the Earth" was created by him for the Stuttgart ballet in 1965. It clearly belongs to another era and shows all the telltale signs of the 'symphonic ballet', typical of Massine and Ashton in the 1940's and 1950's. Zanella, who grew up as an artist in Stuttgart, knows this beautiful work from his own experience. It's revival forges another link in time with the present, also observable in the choreography of such creators as John Neumeyer or Willian Forsythe — both alumni of Stuttgart.

"Song of the Earth" has aged but not faded. One may observe signs of another time, such as the somewhat old-fashioned bodystockings, or the device of putting dancers who are not needed in a scene into a sort of "holding rectangle", like aircarft waiting for permission to land on a croweded runway. "They also serve who only stand and wait....", as Milton said, but it looks old-fashioned to me.

I do not know why Zanella did not include his futuristic and exciting version of "The Rite of Spring" in the tour program. Had this piece been danced in Israel (as it was at the Stravinsky program in Vienna), it might have added the missing excitement.

Since Renato Zanella arrived in Vienna less that two years ago, the State Opera Ballet has become a vigorous, lively company, worthwhile watching.

"SYMPHONY", FIRST MOVEMENT, CHOR.: RENATO ZANELLA, ILL.: SHMUEL KATZ

FROM A DANCE CRITIC'S DESK

BY GIORA MANOR

THE STATE OF THE NATION (DANCE)

In early spring, TV Channel 3 did a laudable thing: it devoted a whole evening, more than three hours, to a program about what is happening in Israeli dance.

The format was a panel discussion of experts with Arie Yass as moderator, interspersed with many film clips of recent as well as historical films and interviews with choreographers, to illustrate the argument. The overall impression was a rich tapestry of dance activities of all styles. The TV director Albert Gabai did a very good job of weaving all these materials together.

But the moderator began with a stupid question, asking his panelists whether, in their opinion, there was evidence of an Israeli style of dancing? So, apart of Dan Ronen and Yonatan Karmon — who spoke about Israeli folk dance — all those concerned with modern stage dance had to apologise for being unable to answer the misleading question in the affirmative. But is there a Dutch, French, Belgian, American or German national modern style? Should there be one in our global village? Are such choreographers as Jiri Kylian, Hand van Manen, Krisztina de Chatel
"Dutch" artists?

Surprisingly enough, the Israel Ballet was hardly mentioned at all. Regardless of what one thinks about its artistic level and the choreographic talent of its chief creator, Berta Yampolsky, such an omission is an impossible, unjust distortion and insult. (Later, in a private conversation, it was explained to me that the artistic director of the Israel Ballet was invited to take part, but did not show up for the interview....) Nevertheless....

The most positive aspect of this composite portrait of our dance scene, were the many young choreographers who work for the established companies. Recently, there is very positive trend among them "to do their own thing", to found groups outside the establishment to create for. Some of these, such as Dror — Ben-Gal or Ido Tadmor are successful, and making great efforts to overcome the huge financial problems involved in the running of an independent company.

With all its deficiencies, this was a fascinating program.

A DEPRESSING EVENING

Amanda Miller, an American working mainly in Europe, is usually listed among the "important" choreographers. I fail to see why. Perhaps my old eyes are at fault, but she loves to let her dancers move in pitch darkness. And the movement one is able to observe through a glass darkly, does not gel into any discernable pattern — let alone meaning.

She was invited to work for Batsheva and her "Toy Artist" is no exception. It was the only really new work of Batsheva's "Premieres '97" program.

Ohad Naharin, a very creative choreographer, tends to change and make ever new variations on his already well-known works. He adapted his once brilliant dance "Black Milk" — originally produced in 1985 for five female dancers of the Kibbutz Company — into a sombre depressing work for five men. What was a fascinating, original, intriguing rite of cleansing of some ancient, remote tribe, became just obscure in its new version.

The third part of the program was Kylian's duet "No Sleep 'till Dawn of Day", already shown earlier in the season. This delicate dance for two mature women, to the sounds of a lullaby from the Salomon Islands, possesses a haunting beauty. But again, only Sonia d'Orelans-Juste had the mature authority it requires.

Did Batsheva need a premiere that desperately, that the program was put together so badly? It was a sad, disappointing evening.

COHEN & COHEN AT "INBAL"

It is impossible to say that "Inbal" — which last season became an "Ethnic Arts Centre" — does not continue the Yemenite tradition it maintained for half a century.

Its present program of three new works was created by two choreoraphers of Yemenite extraction, both bearing the family name Cohen. Ze'eva Cohen has lived and worked for about 30 years in New York; Ilan Cohen has danced and choreographed for Inbal all her life.

Ze'eva's "The Firstborn" is a dance for a man and four women, and is just one part of a whole program she presented in New York. It is danced to ancient Ladino songs from the 15th century. The male soloist was the brilliant Daniel Akilov, the scion of a dance-artist dynasty from Tashkent, who is an accomplished performer. But the piece was very short, obviously just a fragment. It made one wish to see the whole piece.

Ze'eva Cohen has a penchant for nature, sand and water, forests and landscapes. Her "From Sand to Water", to music by Michael Keck (adapted by Bezlel Aloni) is a mood-piece, impressionistic in approach, full of drifting mists and shifting dunes. It isn't surprising that the overrall impression is somewhat diffuse.

Ilana Cohen's new large dance is entitled "Sajarra". It is danced to live music by Shlomo Bar and his band of oriental musicians. The stage set (by Talia Baron-Fried, who also designed the fine costumes) consists of a large three-dimensional dune or mound, over which the twelve dancers run, jump and cavort. They carry or wear bundles of sticks, apparently a central compomemt of this tribe's culture, in a manner that reminds one of Kei Takei's work.

It is a new and personal variation on the traditional Inbal movement style, based on the choreographic principles of Sara Levi-Tanai.

But all the good works in this new Inbal program should not distract the administrative director Haim Shiran, who also serves as artistic director, from the cardinal reason for Inbal's continued existence: namely, further reconstructions of the works of Sara Levi-Tanai, who personally attended the premiere.

FINALLY, THE REAL McCOY KIROV

Since the demise of the Soviet empire, several "genuine" Russain ballet companies have visited Israel. "The Stars of...", "Soloist of Bolshoi", "Moscow City Ballet" all turned out to be ad hoc groups of soloists gathered together for profitable foreign touring. With the honourable exception of the Latvian ballet from Riga, they all were rather disappointing, even when occassionally brilliant dancers participated.

So many dance lovers in Israel were sceptical when the great Kirov was announced.

But the Israel Festival did build a very good stage and comfortable bleacher seating in the

dresses; men and women exchanging clothes on-stage as if the boys wished to find out how it feels to be a girl. Men dancing in female skirts stresses the narrowness of their pelvis, emphasising the width of their muscular torso.

Lately, the corset is in evidence in many choreographies. In our mind it is connected with Victorian prudery, as it keeps the torso rigid under a dress that conceals most of the skin. Tension, controversy and interest were generated by costumes combining corsets and heavy uncouth boots, while revealing as much bare skin as possible.

Today there is much more willingness to show naked skin than in the days of the hugging body-stocking of the American modern dance period, which suggested nudity without actually stripping the dancers naked.

In 1982 Ruth Ziv-Eyal created her "Mahzor" ("Cycle"), performed out of doors around a mound of clay with a pool of water in a crater. She had her group engage in ablutions, the women in skin-coloured body stockings, the men in underpants.

When Yaron Margolin showed his "Cursed Women" (1987) and "Dance of Death" (1988) in which there was total nudity, there were spectators who shouted "Go to Jaffa!", meaning the striptease clubs of that red-light quarter. But when the dancers in Dror and Ben-Gal's "Inta Oumri" (1994) took a very real bath on-stage, the nakedness was accepted by the audience as a regular part of the choreography.

COSTUME & CHOR. BY DORIT SHIMRON FOR "BEYOND THE RAINBOW", TNUATRON DANCE COMPANY

"During the past decade, the emphasis was less on line and form, more on fitting in with the idea, the message of the dance. Once the most important aspect was whether the costume showed the dancer off to his or her best advantage. Not so nowadays...."

Sometimes the starting-point of the design is an artice of apparel, such as an underskirt or a brassiere which is embellished or painted in a certain new way. The costume serves the choreography more than the dancer's body.

States Efrat Roded, who designed most of the costumes for Rami Be'er's works: "During the past decade, the emphasis was less on line and form, more on fitting in with the idea, the message of the dance. Once the most important aspect was whether the costume showed the dancer off to his or her best advantage. Not so nowadays.... In Be'er's 'Aide memoire' (1994) the costumes are simple, because we were looking for an atmosphere of cleanliness, a minimalistic costume revealing much skin.... Once upon a time we used a lot of Lycra, georgette, materials that fall nicely, chiffones. Today we are looking for fabrics that express the ideas of the choreography and the meaning of the work. The metallic clothes of the costumes for Be'er's 'Makomshehu' ('Someplace', 1995) denotes a futuristic atmosphere, one of aluminium and iron, of a modern alienated society."

The rich assortment of materials at the disposal of the designer, and the carte blanche to go as far as fancy may carry the idea or vision, opens up artistic possibilities never before encountered.

COSTUMES BY EFRAT RODED & RAMI BE'ER FOR "NAKED TOWN", K.C.K.D.; CHOR.: RAMI BE'ER.

In most of her choreographic works, Rina Schoenfeld used different props as a starting point of the movement. These elements also served as a partial costume for her. Her inspiration comes from the work of Oskar Schlemmer, an artist of the Bauhaus school, active in Germany in the 1920's. His best known dance in "The Triadic Ballet", in which he made the dancers look like geometrical structures with the help of wire, metal sheets and paper mache costumes.

In Rina Schoenfeld's "Pachim" ("Tins", 1980) a copper sheet is used as a percussion instrument, but is also used as a sort of crown which she puts on her head, lending her an "old Egyptian" profile. In another dance she used translucent plastic bags sewn together in the form of a beautiful light ballroom dress.

In 1981 the sculptor Avraham Ofek designed a gown made of stiff off-white canvas, with many pockets, which he filled with stones. The dress stood by itself like sculpture. Inspired my the biblical punishment of stoning for fornicating women, he called his gown "Self Stoning Dress". He offered me the "stony" costume and I choreographed a solo with it, in which I took out the stones one by one, and discarded them, similar to the Jewish habit of turning one's pockets out at Yom Kippur for the "Tashlich" ceremony. It became a ritual of cleansing and purging the body of disease.

The plastic artist Eli Dor-Cohen and his then wife, Alice, a dancer, created together several dance-theatre pieces in which costume played a dominant role. His designs were influenced by the British artist and dancer Lindsey Kemp, who toured Israel in 1984. For his visual-theatre work "Mitta Vruda" ("Pink Death") he recieved first prize at the Acco Festival in 1985. For the present writer's solo about an alien figure from outer space ("Compact Amazone", 1986) he designed a costume in which many tiny light-bulbs were integrated, that could be turned on and off according to the movement. The bulbs were fastened to a leather harness covering the whole body and the head of the dancer.

The visit of Pina Bausch and her company from Wuppertal started a fashion of female underclothes, and for the male dancers business suits as dance costumes. Nava Zuckerman's works for her "TMU-NA" group in the 1980's are evidence of this trend.

The performances of the Belgian dance group "Rosas" in Israel started another tendency in costuming: That of an everyday look, very short black skirts, bare and unshaven legs, heavy boots and hair allowed to fall freely from the dancers' heads.

Nir Ben-Gal told me how in 1987, when he and Liat Dror presented their hour-long duet "Two-room Flat" to the selection committee of the "Gevanim Bemachol" show-case performances, they were told to discard the heavy boots they wore in this dance, as these "would damage the linoleum flooring of the stage...."

"We were dancing with really heavy boots, the type that pull you towards the floor. We wanted to see how this influenced our movement. For us the boots were a protest of sorts, a statement against the ballet slipper as well as the bare feet of Graham. After all, one doesn't go to work barefoot, neither do we." (Interview, 19.7.97).

Ben-Gal and Dror use street cloths for their dances. Simple everyday dresses, nevertheless with some stagy accent. "There should be generosity and richness in the [dancer's] body, not in the decor, costuming and props," says Nir. His dancers rehearse in regular street clothes, wearing normal pants (not jeans, as these are too tight fitting to be comfortable to dance in), in underpants, brassieres, shirts and so on. During the rehearsal they become saturated with sweat, so they are discarded and changed, which becomes part of the choreography. In "Assinus", Liat even washes their clothes on-stage.

The under-shirt carries associations with work in the kibbutz, and the simple clothes remind one of the 1940's, but also of communist China. The shoulder straps of Liat's brassiere are intentionally visible above her dress, as is the unshaven armpit. All these are a part of their stance against the beautifying of the dancer.

In Dror - Ben-Gal's works the dominant colours are the practical hues of work-clothes: black and dark blue, but there are no pinks or light blues.

The photos of their company are almost always grey. They underline photographic values that shun the " dionysian" sparkle. Black indicates the traditional oriental womens' dress, made of coarse black material, as opposed to the white colonial dress of European officials.

The present decade is rich in fanciful costume design. The late Moshe Sternfeld was a frequent designer of sets and costumes for dance theatre. For Osha Elkayam's "Sulamot" ("Ladders", 1988) he made a costume for a fish-woman, who is "caught" by a fisherman. He obliterated her female torso contures with the help of a square-cut piece of knitted material that looked like fish-scales.

COSTUMES BY LEA LADAMAN FOR "BEYOND THE MIRROR".
BAT-DOR DANCE COMPANY, CHOR.: IGAL PERRY.
PHOTO: MULÁ & HARAMATY.

Yuval Caspin designed the costume for Esthi Keinan's "Al Anna Ai Eile Buba" (nonsense words of baby talk, 1993), which is one of the most interesting works presented by "Inbal". The piece is built on Ladino songs, depicting women tending their babies. Caspin designed a multi-layered white costume of sheets and lace, inspired by pictures of women of Thesaloniki (Greece) from the 19th century.

The designer for Ruth Ziv-Eyal's "Gravitation" (1994) was Ronit Gruenbaum. The piece starts with the dancers entering the stage in a column covered by large gown, their heads under hoods, following the leader calling: "One, one, one!" When the outer garment is removed, the dancers appear bandaged by clinging-foil (as used for sandwiches), followed by gradual peeling-off that allows human figures to emerge.

Current openness about the relations between the genders brought about a proliferation of unisex costumes. Men in skirts, corsets and

COSTUME BY ABRAHAM OFEK FOR RUTH ESHEL'S SOLO "SELF STONING DRESS"

The main costume designers of Batsheva in the 1960's were Arnon Adar, and members of the company such as Galia Gat, Linda Hodes and Yaakov Sharir. Several works were costumed by Lydia Pincus-Gani and the company wardrobe mistress, Bertha Kwartch.

Early in the 1970's the typical Graham-dress began to wane, as a result of the increasing influence of neo-classical ballet on modern dance. The trend started with the foundation of the Bat-Dor dance company in 1967. The basic new costume was a unitard body-stocking with applications. In a little shop near the old central bus station, one could purchase whole bales of strech-fabrics, from which the wardrobe mistresses of Batsheva (Bertha Kwartch) and that of Bat-Dor (Lea Ladman) would cut and dye body stockings. Dresses were made of soft knitted materials that fall nicely round the body, the upper part hugging the torso, with a round decolletage and a cloth skirt reaching to the knee.

These were very "human", every-day dresses. On the Bat-Dor stage one could see very beautiful dresses in a more classical-romantic style.

A further refinement was made possible by the introduction of Lycra fabrics in the mid-1970's. Moshe Ben-Shaul, who made costumes for Moshe Efrati's "Koldemama" company, 'discovered' this material at the "Diva" swimming-suit factory in Tel-Aviv. The new glittering fabric enhanced the form of the human body.

Ben-Shaul: "The costumes were designed in close collaboration with Efrati [the choregrapher]. We had long talks about colours, about the subject matter [of the dance]. The emphasis was on the dancer and the content of the dance, not on the costume as fashion or stage presence" (Interview, April 1997).

The works created by Mirali Sharon for Bat-Dor and Batsheva in the 1970's were innovative, the first evidence of a new style. She lived in New York between 1958 and 1971, studied and worked with Mecrce Cunningham, Alwin Nikolais and Murray Louis. After returning to Israel, she approached several Israeli composers to write music for her works. She collaborated closely with the artist David Sharir, who designed the sets and costumes for her. In her choreographies, the central idea is that of "total theatre" with strong ties between movement, costumes, sets and lighting.

From 1976, other young choreographers returned from their studies abroad, during which they encountered post-modern dance. A new phenomenon of "other dance" began to appear. The large established companies did not invite the young artists to create for them. Parallel to this development, several dancers left the large companies, because they wished to create works in another style. They were influenced by the work of Cunningham with John Cage and Robert Rauschenberg. They approached sculptors to prepare costumes and props, often "found objects" taken from everyday life. These objects became the starting point of the choreography. The exaggerated make-up was abandoned, and a more realistic street make-up style was adopted.

The tour of Nikolais' company in Israel created a vogue of dancing inside large flexible "sacks", turning the dancers into animated sculptural objects.

"Clothes are all of the refugees' possessions, taking them to wherever they go. We went to visit an asylum for destitute street-people, and got a lot of old clothes. We dressed our dancers with layer upon layer of rags, each layer representing another phase in that person's life"

COSTUMES BY MOSHE BEN-SHAUL FOR "ALTER EGO", KOL-DEMAMA, CHOR.: M. EFRATI, PHOTO: M. RAZ

The very first movement-theatre piece created in Israel was Ruth Ziv-Eyal's "Mysteries" (1976), for which her husband, artist Avishai Eyal, designed decostumes. It is the story of a woman (Gabi Eldor) and a man who seek to contact each other, but strange figures clad in costumes made of string and kitchen utensils, such as cutlery and pots and pans, agressively try to prevent them from meeting.

Avishai Eyal: "Designing the costumes was in fact autobiographical. We were a young couple and we used to talk a lot about arranging our house. Ruth - usually up in the lofty spheres of art - was always surprised that such a housewife world of pots and pans, knives and forks actually existed...." (Interview, 13.12.95).

At the very first rehearsal of "Mysteries", Ruth arrived with a collection of kitchenware, and the action of the dance evolved from the dancers' encounter with the costumes.

In 1977 I asked Ruth Ziv-Eyal to create a solo for me; her husband, Avishai, designed a costume which covered all of the dancer's body. In the "Scarecrow" dance I had a large pickled cucumber tin on my head, and the audience were unable to find out where my front and where my back were. The tin served as a mask and also as a megaphone, augmenting the voice when I accompanied my dancing with a spoken text. Concealing the face focused the spectators' attention on the minimal moves of the scarecrow.

Another piece by Ruth Ziv-Eyal, "Blai" (Rags,1983) deals with the predicament of refugees. Its central movement element is the taking-off and donning of all kinds of costumes, layer upon layer.

"Clothes are all of the refugees' possessions, taking them to wherever they go. A heap of rags is all there is left after one of them dies. We [the choreographer and the designer, Frieda Klapholtz] went to visit an asylum for destitute street-people, and got a lot of old clothes. We dressed our dancers with layer upon layer of rags, each layer representing another phase in that person's life. For example, a layer is associated with a boy-scouts uniform or with connotations of a wedding." (Interview, 11.1.96).

Accessories, such as handbags, gloves, briefcases or sun-glasses were used. The glasses were a kind of mask "in order to allow the dancers to communicate with the help of body movement, not with their eyes." The clothes became the focal point of the performance; how one buttons a jacket, how one closes a zip-fastener, and how one donns and doffs "layers of time". The piece ends with a large heap of rags and people, undressed or partly dressed, limbs and hair emerging from it.

The pioneers of modern dance in Israel in the 1920's and 1930's used to design their own costumes and often - because of lack of funds - to also dye and sew them themselves. Their models were the costumes worn by the exponents of Middle European "Ausdruckstanz" - their mentors - such as Mary Wigman.

The solo being the main dance form, their concerts would consist of up to ten short pieces. For each number they would change costumes. The costume was important not only as such, but as the one stage attribute the choreographers/dancers were able to enhance. The special dress for each dance was their means to extend the theatrical element of the performance, since lighting was primitive and a set impractical, and they had to travel all over the land to perform, without special transport, using public buses or a taxi.

The most popular dress was a long one, made of rather heavy, often dark material, which lent the body a long line and emphasised the expressionist components of the dance. The cut underlined a modern attitude to the female figure, that of an independent person, who does not wish to emphasise her femininity and does not seek to please the roving male gaze. Such long dresses fitted the modern movement vocabulary, which consisted of swings and turns as well as jumps. In Israel, skirts or long pants proliferated, worn together with a blouse that revealed the waist-line, an outfit which was comfortable to move in in the hot climate.

The exception to the rule was Baruch Agadati, the pioneer of moderm dance in Israel, who arrived in Jaffa in 1919 and soon afterwards began giving recitals of his works. Before becoming a dancer, Agadati was a painter (returning to the easel in his last years via cinematography). Naturally, he designed his own costumes, influenced by Russian avantgarde artists, Constructivism and Cubism. His costumes were made of stiff materials and had angular lines, with a surrealistic streak. For example, in his several dance portraits of Chassidic characters, he would wear one black ond one red boot.

The choreographers' endeavour to include some local, Israeli flavour in the design found expression in oriental embelishments and ornaments. When dealing with biblical themes, they turned to Arab dress for inspiration. Hence the "kumbaz", very wide-cut pantaloons, the white kaftan worn by Yemenite Jews, or the "gallabia" used in many dances.

Rina Nikova, for instance, a Russian ballerina who came to live in the country in 1925, used colourful Arab garb when creating biblical dances for her Yemenite ballet group: long dresses, flowing embroidered gowns, bejewelled head dresses. The simple movement she employed stressed the importance of the gorgeous costumes.

Yardena Cohen, born in Israel and scion of a family who had been resident in the land for seven generations, was familiar with oriental style and music. But she had also studied in Germany with Palucca. During the 1930's and 1940's, she created dances with costumes which showed a mixture of modern dance and oriental style. The cut was simple, to facilitate movement, the costume embellished with authentic ancient jewelry including tinkling ankle bells. The costumes for her early dances were designed by Margareta Berger-Hammerschlag, and since the late 1930's - by Haya Alperowitsch.

Alperowitsch saw Yardena Cohen as a "Canaanite" artist. Due to the biblical prohibition against graven images - no ancient pictures or sculptures - she had no models to work with. But in the Bible there are many descriptions of clothing and accessories, and she used these for inspiration. Another source were archaeological finds uncovered during those years in the Middle East. The sight of blooming wild flowers in the hills of Galillee inspired her to use a striking combination of hues: green, yellow and red.

During the mid-1930's, names of costume designers began to be listed in dance programs. As was then the custom in Europe, these were well-known artists who were mainly influenced by the Paris School. They regarded the collaboration of such great painters as Picasso or Matisse with ballet companies as their model.

The dark dramatic dresses disappeared and more feminine, revealing, colourful costumes with applications took their place. Gradually, more costumes showing bare legs, ballet-style, were used. The new costumes reflected the longing for light and colour in the sombre atmosphere of World War II. The public was looking for entertainment and fun as an antidote to the tragic events taking place in Europe and the Middle East. The leading designers were Anatole Gurewitch and Genia Berger, who had to improvise and prepare their own materials, since there was no supply of fabric and dyes from abroad because of the war. The sketches of the designs from that period are beautifuly drawn, rich in detail and colour.

In 1956 Martha Graham's company visited Israel. It was a revelation, and the audience embraced the new American dance with enthusiasm. That was the end of European modern dance influence and the start of a new Graham-dominated era. In 1964 the Batsheva Dance company was founded. Its early repertory consisted mainly of Graham works. Her costume style became dominant, and she instructed the dancers and seemstresses in her ways of designing costumes by having the dancer don a leotard and them draping material around her body with pins.

The ubiquitous Graham-dress was usually long, reaching down to the ankles. But in contrast to that of the "Ausdruckstanz", much more revealing, showing the body off to its advantage. The wide skirt is brought backwards between the dancers legs and sewn to the back part of the dress, thus becoming a sort of trouser-skirt. This is a more feminine dress than that of the "Ausdruckstanz" , a strong, loving, jealous - even revenging - female.

Graham was also a model figure for make-up styling, emphasising the cheek-bones, with heavy eye make-up and artificial eye lashes. Imitating her, the Israeli dancers began to pull their long hair backwards, coiling it on top of the head.

The men's costume was usually stretch shorts and a bare chest. These were very theatrical costumes underlining the differences between the genders.

STRECH COSTUMES FOR "LINEAR REFLECTION".
K.C.D.C., CHOR.: HEDDA OREN

Dance Costume Design in Israel

BY RUTH ESHEL

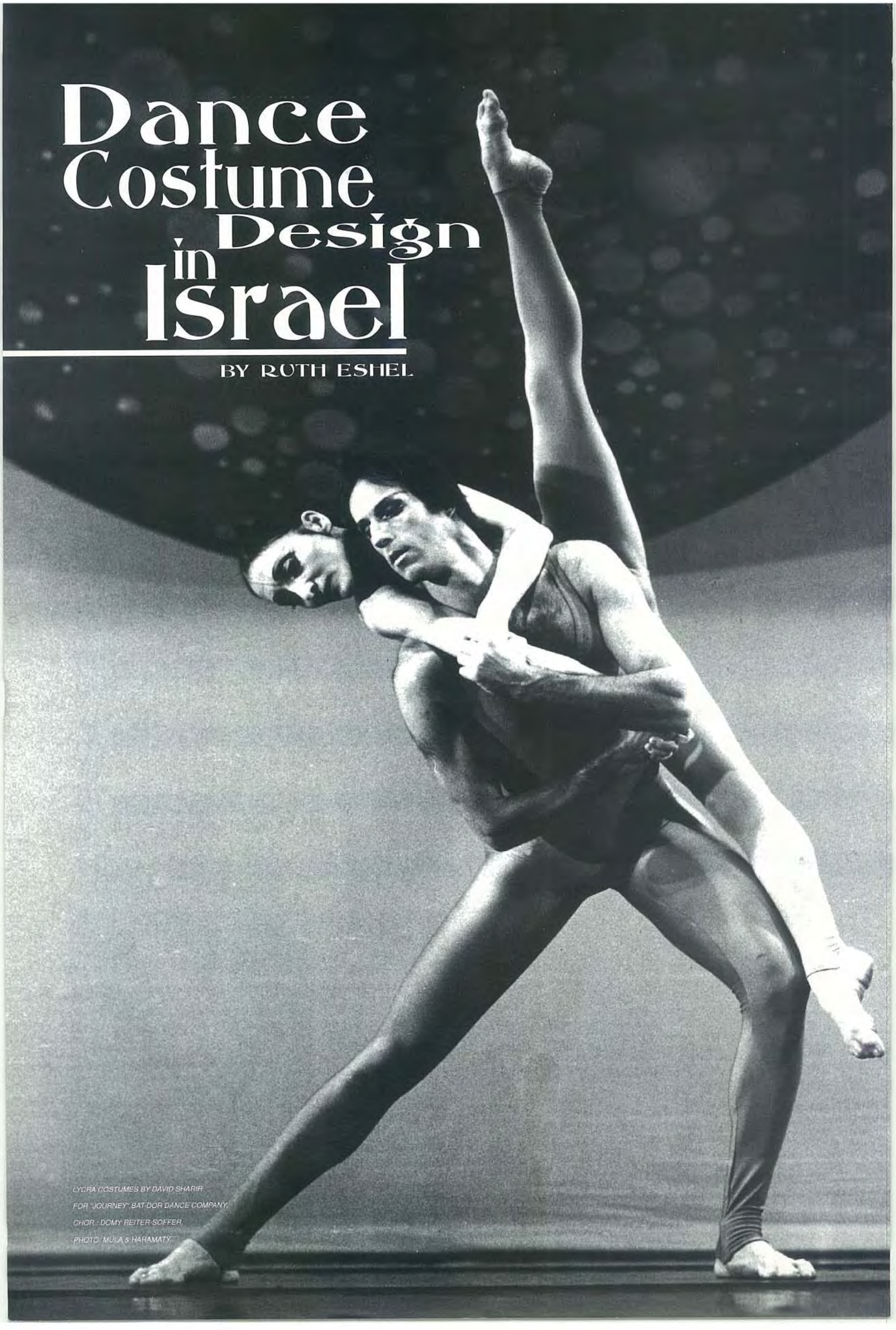

LYCRA COSTUMES BY DAVID SHARIR
FOR "JOURNEY", BAT-DOR DANCE COMPANY,
CHOR.: DOMY BEITER-SOFFER,
PHOTO: MULA & HARAMATY

WHAT'S INSIDE

GEVANIM BEMACHOL 6
at Suzanne Dellal '97

THE MOVEMENT LANGUAGE OF YEMENITE JEWS 10
• **Naomi Bahat, Tirza Sapir, Keren Ben-Zino**

GAITE ISRAELIENNE 18
A new work for Rambert Company, London
• **Henya Rottenberg**

A NEW BROOM AT THE ZURICH BALLET 20
• **Giora Manor**

DIALOGUE WITH GENERAL MANAGERS 22
Shai Steinberg talks to Mira Idels and Dan Rudolf

PARADISE IN BOXES 26
Itzik Galili's new work for Scapino
• **Giora Manor**

NEWS NEWS NEWS 28

THE SAME DANCERS IN DIFFERENT COSTUMES 34

DANCE COSTUME DESIGN IN ISRAEL 35
• **Ruth Eshel** (In Hebrew)

INTERVIEW WITH RAKEFET LEVI 39
• **Ruth Eshel**

COSTUMES THAT ARE PART OF THE DANCE 40
Giora Manor meet Boris Čakširan

TO DRESS WOMEN AND MEN 44
• **Athalia Ben Menachem**

DADDY, I'M DANCING NUDE 46
• **Yaron Margolin**

YOUNG DANCERS IN MATURE WORKS 48
The Stuttgart Ballet
• **Giora Manor**

DANCING BOOKS 50

THE BALLET TEACHER MIA ARBATOVA 52
• **Ruth Eshel**

MIA ARBATOVA BALLET COMPETITION 1997 54

FROM A DANCE CRITIC'S DESK 56
• **Giora Manor** (In Hebrew)

INDEX OF ISSUES NOS. 1 TO 10 63

INDEX OF ARTICLES IN ENGLISH 76

FROM A DANCE CRITIC'S DESK 78
• **Giora Manor** (In English)

DANCE COSTUME DESIGN IN ISRAEL 83
• **Ruth Eshel** (In English)

ON THE COVER:

DANCE COSTUME WITH LIGHT-BULBS DESIGNED BY ELI DOR-COHEN FOR RUTH ESHEL'S SOLO "COMPACT AMAZONE" IN 1986

GRAPHIC TREATMENT: HAIM LEVY

Authors in this issue:
Naomi Bahat, Keren Ben-Zino, Athalia Ben-Menachem, Ruth Eshel, Giora Manor, Yaron Margolin, Henya Rottenberg, Tirza Sapir, Shai Steinberg

ISSN-0334-2301

◆ *Supported by the Dance Section of the National Council for the Arts*

Price per copy: *20 Shekels*

Editors: *Giora Manor, Ruth Eshel*
Publishers: *ZOOM HAFAKOT*
39 Shoham St., Haifa 34679
Tel.: *04-8344051, 8254990*
Fax.: *04-8344051*
General Manager: *Lior Weintroub*
Marketing & Subscriptions Dept.: *04-8344051*
Advertising: *04-8344051*
Graphic Editing: *ZOOM HAFAKOT*
Graphic Design: *Haim Levy*
Graphic Production: *Geula Archakov & Rami Zins*
Copy Editor (English): *Ruth Lacey*

פלומה הררה – רקדנית ראשית ב"תיאטרון הבלט האמריקאית"

נעל אצבע דגם "אריאל" של capezio®

הנעל ניבנת על עימום מיוחד על מנת ליצור יותר רוחב בכרית כף הרגל.

ה"אריאל" של **Capezio** בעלת עקב צר, קשת מודגשת, קופסת אצבעות קלה

וכנפיים לתמיכה רוחבית. הנעל מגיעה בצבע אפרסק.

ה"אריאל" ממשיכה מסורת ארוכה של נעלי אצבע איכותיות של **Capezio** ארה"ב.

משווק בישראל על ידי **ישראדנס.**

להשיג רק ברשת חנויות

ISRADANCE

capezio®

Performance Made Perfect®

חיפה, שד' הנשיא 121, טל. 04-8385193; **תל אביב**, אבן גבירול 45, טל. 03-6916466; **ירושלים**, רח' הלל 23, טל. 02-6248182; **רעננה**, רח' אחוזה 146, רחבת המשביר, טל. 09-7430095;
נתניה, רח' שטמפפר 13, טל. 09-8618764; **באר שבע**, הרצל 82, טל. 07-6231488; **ראשל"צ**, רח' רוטשילד 97, טל. 03-9661183; **פתח-תקוה**, רח' ההגנה 7, טל. 03-9346274;
ובחנויות ספורט מובחרות ■ ישראדנס עודפים - רח' לישינסקי 8 א.ת. ראשל"צ, טל. 03-9616916

השמות הגדולים מובילים אל

DANCE SHOP

הרשת המובילה בישראל לבגדי מחול

SANSHA IN FIRST POSITION

קפצנא CAPEZNA

PANTHER

BLOCH FOR DANCERS

DANSKIN

repetto PARIS • NEW YORK

Gamba since 1903 LONDON • PARIS • NEW YORK

SHAPE ACTIVEWEAR

Dance France

SUPADANCE

Daniel SPORT

היכנס לאחת מחנויות דאנס שופ ברחבי הארץ וצא במחול

תל אביב – אבן גבירול 79, טל: 03-5224945; **פתח תקוה** – ההגנה 5, טל: 03-9312154
רעננה – קידר סנטר, אזור התעשיה טל: 09-7487793; **חדרה** – הנשיא 38, טל: 06-6322259
רמת השרון – סוקולוב 52 (בפסאז'), טל: 03-5402703; **חיפה** – שד' הנשיא 115, טל: 04-8380027
קרית ביאליק – הקריון, בשדרה החיצונית דרומית מאחורי בלוקבאסטר וידאו, טל: 04-8741895
באר שבע – הרצל 106, טל: 07-6234250 **ובקרוב בראשון לציון**
אפשרות להזמנות טלפוניות באמצעות כרטיס אשראי! 177-022-4945